

Viorel Ștefu

Muzeul *Alt-Mediasch*

Mărturii ale comunității
săsești de la Mediaș

Viorel Ștefu

**Muzeul *Alt-Mediasch*.
Mărturii ale comunității
săsești de la Mediaș**

BIBLIOTHECA MVSEI MEDIENSIS

XVI

Viorel Ștefu

Muzeul *Alt-Mediasch*

Mărturii ale comunității
săsești de la Mediaș

Editura MEGA
Cluj-Napoca
2017

Volum realizat cu sprijinul:
Primăriei Municipiului Mediaș
Heimatgemeinschaft Mediasch e. V.
Parohia Evanghelică C.A. Mediaș

DTP și copertă:
Francisc Baja

Redactor:
Iulia Pop

Imagine coperta I:
Elemente ale cetății Mediașului. Declinare din proiectul de identitate vizuală
dedicat aniversării Mediaș 750.

Imagine coperta IV:
Clădirea gimnaziului (vechea Primărie) în care a funcționat
Muzeul Alt-Mediasch între anii 1923-1949

© Viorel Ștefu, 2017

Orice corespondență se va trimite la următoarea adresă /
Please send any mail to the following address:
Muzeul Municipal Mediaș, str. Mihai Viteazu, nr. 46,
Mediaș, 551034, jud. Sibiu; tel. 0369.445.024

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

ȘTEFU, VIOREL

Muzeul Alt-Mediasch : mărturii ale comunității săsești de la Mediaș /

Viorel Ștefu. - Cluj-Napoca : Mega, 2017

Conține bibliografie

ISBN 978-606-543-884-2

069.01

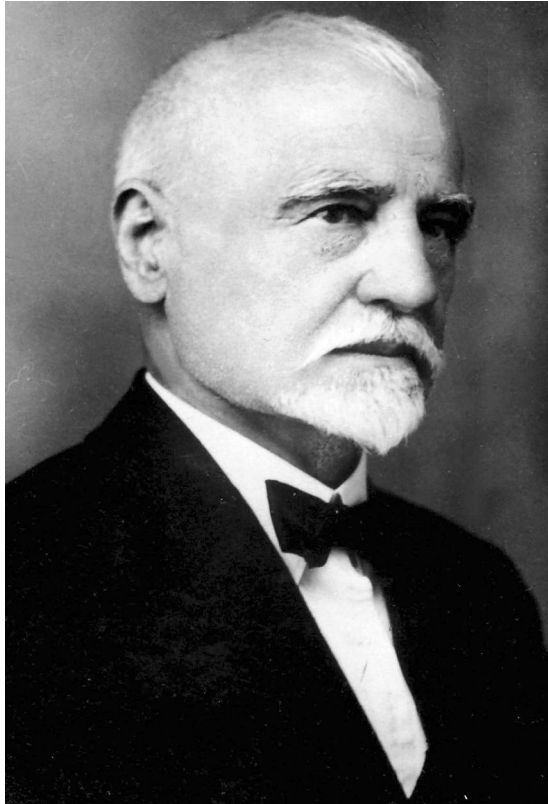

EDITURA MEGA | www.edituramega.ro
e-mail: mega@edituramega.ro

Cuprins

PREFAȚĂ.....	9
CUVÂNT ÎNAINTE.....	17
INTRODUCERE.....	21
CAPITOLUL I. VIAȚA CULTURALĂ ȘI SOCIETATEA MEDIEȘEANĂ. REPERE ÎN TIMP.....	27
<i>I.1. Aspecte ale societății medieșene. Instituții. Evenimente. Oameni</i>	27
Breslele meșteșugărești.....	28
Vecinătățile săsești și rolul lor social.....	34
Învățământul – factor al dezvoltării societății. Școlile Mediașului.....	41
Pașoptiști medieșeni.....	53
<i>I.2. Coordonate ale vieții culturale din Mediaș (secolul al XIX-lea – prima jumătate a secolului XX)</i>	65
Asociații și organizații locale.....	65
Personalități și colecționari ai vremii.....	79
Activități culturale.....	97
CAPITOLUL II. MUZEUL ORAȘULUI MEDIAȘ. CONSTITUIRE ȘI DEZVOLTARE (1901–1949).....	103
<i>II.1. Fenomenul muzeisticii transilvănene în secolul al XIX-lea și prima jumătate a secolului XX</i>	103
<i>II.2. Muzeul Alt-Mediasch</i>	114
Ideea unui muzeu la Mediaș. Metode de realizare	114
Constituirea patrimoniului.....	117
Conducerea, statutele și finanțarea.....	123
Organizarea și funcționarea	132
Personalul	141

Structura patrimoniului între anii 1901–1937	144
Donatori	150
Imaginea instituției reflectată în presa vremii.....	153
Publicul.....	158
CAPITOLUL III. EPILOG. DE LA <i>ALT-MEDIASCH</i> LA MUZEUL MUNICIPAL.....	165
CONCLUZII	179
DAS MUSEUM <i>ALT-MEDIASCH</i> . ZEUGNISSE DER SÄCHSISCHEN GEMEINSCHAFT IN MEDIASCH. (ZUSAMMENFASSUNG).....	193
SURSE / BIBLIOGRAFIE.....	201
ANEXE.....	211
<i>ANEXA 1</i>	212
<i>ANEXA 2</i>	265
<i>ANEXA 3</i>	278
ILUSTRĂȚII.....	295

CARL MARTIN RÖMER,
cofondator al muzeului din Mediaș

Prefață

La sfârșitul secolului al XIX-lea, numit și secolul naționalităților, Transilvania se afla sub puternica influență a mișcării culturale și muzeografice central-europene. La jumătatea secolului se puneau bazele muzeelor și bibliotecilor naționale în marile centre urbane ale continentului. Fondarea muzeului din Mediaș poate fi încadrată în curentul general european prin puternica amprentă datorată populației săsești din cetate. Influența săsească în muzeografia transilvăneană este demonstrată prin existența de la începutul secolului al XIX-lea a muzeului Brukenthal de la Sibiu. Preocupări de colecționare în același spațiu etnic se regăsesc în lucrările lui Radu Ștefănescu (Brașov), Călin Anghel (Sebeș), spre exemplu. Patrimoniul actual al muzeului *Alt-Mediasch* datorează foarte mult societății care i-a pus bazele, celei săsești.

Autorul tezei de doctorat *Muzeul orașului Mediaș. Constituire și dezvoltare (secolul al XIX-lea – 1950)*, transformate în cartea cu titlul *Muzeul Alt-Mediasch. Mărturii ale comunității săsești de la Mediaș*, este persoana din interiorul muzeului contemporan al urbei. Prin cercetările sale, nu numai doctorale, și-a propus reconstituirea istoriei instituției, fiind motivat profesional și afectiv. În lucrarea sa, Viorel Ștefu îmbină atât formația de istoric, cât și pe cea de practician – om al muzeului. Chiar dacă muzeul în forma actuală este o creație a vremurilor de după cel de al Doilea Război Mondial, sursele documentare și bunurile adunate coboară cu multe decenii în timp ideea de colecționare la Mediaș. Faptul că muzeele nu s-au născut fără antecedente sociale și culturale este demonstrat prin cartea de față.

Efortul autorului nu se reduce la prezentarea colecțiilor actuale ale muzeului. Caută sursa provenienței lor, condiții de apariție a patrimoniului actual, în întregime datorat oamenilor zonei, în primul rând sașilor și modului lor de viață. Apariția muzeului din Mediaș a fost încadrată în curentul european, vizând memoria colectivă prin puternica amprentă a populației din cetate. Viorel Ștefu și-a încadrat cercetarea în jaloanele

istorice, vizând viața culturală și socială a localității, participarea breslașilor și vecinătăților la realitățile vremii și posibila lor contribuție la formarea viitoarelor/actualelor colecții, implicit a muzeului din Mediaș. Producând obiecte, patrimoniul de astăzi, meșteșugarii, apoi fraternitatea – ambele foarte bine organizate – au contribuit la viața cetății.

Instituții culturale și de învățământ, săsești sau românești (cele greco-catolice și ortodoxe) și-au jucat rolurile în instruirea populației, prin implicarea preoților Josef Fabini, Ștefan Moldovan, Ilie Calboreanu și alții. Evenimentele revoluționare din 1848/1849, Primul și cel de al Doilea Război Mondial, evenimentele legate de 1 decembrie 1918 au influențat politic și cultural și modul de viață al locuitorilor. Românii și sașii de la Mediaș, aflați în vârtoarea revoluției de la 1848/1849, fără un aport esențial la desfășurarea evenimentelor, sunt remarcați prin două figuri reprezentative ale locului, protopopul greco-catolic Ștefan Moldovan, figura ilustră a vieții culturale din Transilvania și preotul Stephan Ludwig Roth, executat de autoritățile maghiare pentru înaltă trădare în 11 mai 1849. Medalioanele biografice celor doi sunt în măsură să-l edifice pe cititor asupra desfășurării evenimentelor revoluționare în împrejurimile Mediașului, avându-i în centrul pe cei doi colaboratori, român și sas, Șt. Moldovan și St. L. Roth.

Prezentarea societății medieșene, a instituțiilor, evenimentelor și oamenilor locului în desfășurarea lucrării de față, aduce în atenția noastră funcționarea asociațiilor și organizațiilor locale, personalitățile și, ce este esențial pentru viitorul muzeului, pe colecționarii vremii și activitățile lor culturale. Specific pentru populația săsească/germană este spiritul organizatoric, de care nu a fost lipsită nici societatea medieșeană. Nevoia de fraternizare în societățile culturale a fost identificată de autor prin intermediul ziarelor locale, *Mediascher Zeitung*, *Mediascher Wochenblatt*, dar și revista *Transilvania* de la Sibiu, ori în documente de arhivă. După Brașov, Sibiu, Cluj, a apărut și *Mediascher Musikverein* ca cea mai veche asociație culturală din oraș (1847). Existența statutului asociației contribuie la cunoașterea unei asociații specifice vremii. Funcționarea ei a fost urmărită până la anul 1942. Din rândul asociațiilor locale au fost identificate organizațiile sportive de patinatori, de gimnastică, clubul cicliștilor; existența lor a colorat viața societății, vorbindu-se exclusiv de cea săsească. Spre sfârșitul secolului al XIX-lea medieșeni se alătură mișcării sibiienilor în *Siebenbürgischer Karpathenverein*. Din cercetările autorului rezultă că membrii asociațiilor sau ai organizațiilor sportive nu erau

numai reprezentanții elitelor locale, ci la viața lor participau și breslașii – meșteșugarii. Este remarcabil că această pătură activă a societății lua parte la viața societății. Clasificate după scopul propus, asociațiile cercetate au avut un caracter evidențiat într-un tabel edificator.

Așa cum s-a întâmplat în multe cazuri în Europa – dar și în România –, colecționarii curiozităților și ai obiectelor de artă sau celor cu valoare culturală apreciată astăzi vor fi cei care pun bazele patrimoniului specific pentru o localitate sau pentru o zonă geografică. Bazându-se pe surse bibliografice, pe propriile cercetări, autorul a identificat cel puțin 12 dintre foștii proprietari, apoi donatori de obiecte, care și-au adus contribuția la fondarea și dezvoltarea muzeului de astăzi. Așezați într-o ordine cronologică, prin medalioanele lor biografice cititorul ia legătura cu cei cărora s-a datorat apariția ideii de muzeu la Mediaș: medicul Daniel Gottlieb Scheint, preotul Carl Martin Römer, cofondator al muzeului cu Ludwig Binder și Fritz Auner, Ludwig Andreas Leutschaft și alții. Pleiada colecționarilor descoperită de cercetători în trecut pentru Sebeș, Brașov, dar și Zalău, Târgu Mureș, la care s-ar adăuga și cei identificați la Mediaș, ar putea contribui la un viitor dicționar al colecționarilor de bunuri patrimoniale din Transilvania. Având la bază primele colecții, medieșenii le-au și organizat în expoziții temporare bazate pe exprimarea identității naționale. Pentru identificarea lor, o importantă sursă au fost ziarele locale prin care se făcea popularizarea evenimentelor.

Echilibrat organizată, partea a doua a cărții tratează constituirea și dezvoltarea muzeului din Mediaș între anii 1901–1949 și ajută cititorul să intre „in medias res”. Autorul caută să încadreze apariția muzeului în mișcările culturale ale epocii, din care nu putea să lipsească ca exemplu *Muzeul Națiunii Săsești* de la Sibiu al guvernatorului Samuel von Brukenthal, cel care și-a deschis colecțiile pentru publicul larg în anul 1817. Apariția muzeului din Mediaș pe harta muzeelor săsești se datorează unui demers voit prin care trebuie să înțelegem intenția fondatorilor, C. Martin Römer și Ludwig Binder care au început achiziționarea obiectelor “piesă cu piesă”. În afara campaniilor de colectare, *Alt Mediasch*-ul se va îmbogăți și prin colecțiile Gimnaziului (constituite în anul 1840, cunoscute și lui Coriolan Petranu, autor al primei sinteze despre istoria muzeelor din Transilvania *Muzeele din Transilvania, Banat, Crișana și Maramureș. Trecutul, prezentul și administrarea lor*, 1922) și cele ale Bisericii Evanghelice din localitate. Preocupat de proveniența patrimoniului muzeal, autorul declară că nu a reușit să descopere prea multe informații în arhiva muzeului sau în alte

fonduri arhivistice, lipsind din vechile inventare date de intrare în colecții muzeale. Spiritul organizatoric al sașilor a ajutat și de această dată. Publicațiile periodice locale au putut constitui din nou sursa de informare.

Mergând pe firul evenimentelor, autorul s-a străduit să epuizeze toate sursele inedite și editate accesibile pentru o documentare cât mai complexă. Chiar dacă nu-și consideră cercetarea încheiată definitiv, a reușit să creioneze o posibilă evoluție managerială a muzeului. Coroborând datele existente, muzeul a fost fondat în anul 1901. Din acest an a început activitatea de colectare și organizare de piese cu valoare documentară și istorică. Statutul funcțional al muzeului din anul 1914 dezvăluie structura comitetului de organizare, informații despre finanțare – donații bănești pentru organizarea și funcționarea muzeului, expozițiile etc. Expoziția permanentă a fost vernisată abia în 1 aprilie 1923. Cu regret se constată în lucrare că nu există nici fotografii, nici vreun plan al expozițiilor, doar unele scurte descrieri care pot contribui totuși la creionarea unei imagini aproximative. În acest context, sunt de mare valoare memoriile manuscrise ale lui C. Martin Römer din anul 1924 păstrate la Arhiva Consistoriului Evanghelic Mediaș, pe care autorul le-a folosit la maximum. Se știe că expoziția nu și-a schimbat esențial aspectul până în anul 1950, când, în urma evoluției politice, muzeul devine Muzeul Raional Mediaș. Valoros pentru cunoașterea patrimoniului muzeal este documentul arhivistic *Museum Mediasch* I, II, III – registrul inventar al muzeului pe perioada anilor 1901–1937, care structurează obiectele deținute în 20 de secțiuni. Prin cercetarea acestor surse autorul a putut constata că în anul 1937 în muzeul *Alt Mediasch* se păstrau obiecte de istorie, etnografie, arheologie, artă și tipărituri.

Cercetarea trecutului muzeului a permis abordarea unor unghiuri mai puțin vizibile din istoria instituției. Preocupat de descoperirea lor, Viorel Ștefu a căutat să identifice din surse editate și inedite vizibilitatea muzeului, publicul vizitator, descoperind în Arhiva Consistoriului Evanghelic un document inedit – *Fremden Buch* (Cartea străinilor/vizitatorilor), de fapt *Cartea de onoare* a instituției pe perioada 1912–1949 cu câteva întreruperi. Specialiștii știu că analiza unui astfel de document permite studierea publicului după grupurile sociale, pe vârste, locul de proveniență etc., informații apreciate și în muzeologia contemporană.

Începând cu anul 1950 muzeul a parcurs o perioadă cheie pentru devenirea sa în contemporaneitate; a devenit an de referință, pentru că atunci muzeul sașilor de la Mediaș – *Muzeul Alt-Mediasch* – s-a transformat în Muzeul Raional Mediaș. Interesant mi se pare că momentul preluării

muzeului de Statul român nu a putut fi documentat prin acte clare, din lipsa lor, de fapt. Persoanele responsabile, așa cum s-a întâmplat și în alte locuri și situații asemănătoare, nu aveau cultura și instrucția pe măsura misiunii pe care o îndeplineau. Este, doar într-un fel, firească evoluția, de la un muzeu pur etnic săsesc, spre un muzeu care, între anii 1950–1958, purta titulatura de Muzeul Raional *Nicolae Bălcescu*. Patrimoniul muzeal se afla, totuși, într-o creștere substanțială, fiind îmbogățit sistematic cu obiecte de artă, artă populară maghiară, românească și săsească, descoperiri arheologice și altele.

Laboratorul de creație al lui Viorel Ștefu se dezvăluie în ultimul segment al cărții, în anexe. Cum am mai menționat, publicațiile periodice locale au fost de mare ajutor atât în evoluția muzeului *Alt-Mediasch* și colecțiilor sale, cât și în elaborarea acestei monografii. Totodată, autorul oferă în anexă *Registrele inventar* (1901–1937) ale colecțiilor muzeale, lista donatorilor consemnați în *Registrele de inventar*, dar și în periodicele locale *Mediascher Wochenblatt* și *Mediascher Zeitung*. Apreciez efortul autorului depus pentru transcrierea și traducerea articolelor referitoare la muzeu publicate în aceleași reviste locale între sfârșitul secolului al XIX-lea și prima jumătate a secolului al XX-lea.

Demersul istoriografic și de reconstituire a istoriei unui muzeu cu particularități etnice din Transilvania se încadrează în încercarea de a completa istoria muzeelor din România, dacă avem în vedere lucrările lui Ioan Opriș sau cea a Gherghinei Boda, *Muzeele din Transilvania între 1817 și 1905* publicată în anul 2008. Muzeul *Alt-Mediasch* cu patrimoniul său mobil, dar și imobil face parte din creația comunității săsești care a populat salba cetăților urbane săsești din Transilvania. Colecțiile de astăzi ale muzeului se află într-o simbioză între spiritul creator al sașilor medieșeni, îmbogățite prin descoperiri contemporane.

Cartea lui Viorel Ștefu este o certă contribuție la cunoașterea muzeologiei transilvănene și demonstrează cu prisosință importanța principalului scop al existenței unui muzeu prin colecționare, conservare, cercetare de bunuri culturale și punerea lor în valoare spre folosul publicului vizitator.

9 iulie 2017

Eva Mârza

„Ce-ai moștenit de la părinți, trudind s-agonisești din nou, să fie-al tău”. Versurile poetului-filozof german Johann Wolfgang Goethe din poemul „Faust” se referă desigur mai puțin la o moștenire materială sau bănească, ci mai degrabă la moștenirea spirituală și culturală. Merită, după cum cred, să ne oprim asupra acestor cuvinte, în mod deosebit în acest an, când Mediașul sărbătorește 750 de ani de la prima mențiune documentară. Orașul de azi datorează o mare parte a monumentelor sale istorice comunității săsești, urmași ai acelor coloniști care au sosit pe malul Târnavei în secolul XIII și au fondat localitatea, care într-o diplomă a anului 1267 este pomenită cu numele de „Medies”, nume ce l-a păstrat în cele patru graiuri principale, care s-au vorbit și se vorbesc în aceste locuri: Mediasch în germană, Medwesch în grai săsesc, Mediaș în limba română și Medgyes în limba maghiară. Generații la rând, sașii de la Mediaș au avut cui să lase moștenire ceea ce la rândul lor au preluat de la proprii lor strămoși. Aceste generații au protejat „zidurile lor de apărare”, atât pe cele materiale, cum ar fi zidurile cetății, dar și pe cele imateriale, în primul rând statutul lor deosebit pe „Pământul Crăiesc”, cât și ordinea lor socială și spirituală. Lucrurile s-au schimbat treptat în ultimii 150 de ani, pentru ca la sfârșitul secolului XX comunitatea lor să fie „decimată” și redusă la mai puțin de o zecime din numărul lor, în urma exodului din anii 1990/91.

Oare cei care au plecat s-au gândit la moștenirea ce-o lasă în urmă? Poate da, dar probabil s-au gândit mai ales la casele în care au trăit și la locurile pe care le-au cultivat. Poate că nu s-au gândit în aceeași măsură la faptul că lasă în urmă o bună parte din moștenirea colectivă a neamului lor. Cetatea, turnurile de apărare, Biserica Sf. Margareta, Turnul Trompeților cu Turre Pitz (Petre din Turn), dacă e să vorbim despre orașul Mediaș. Doar o comunitate mică, dar vitală și plină de optimism a rezistat tentației, a rămas și se strânge până azi în jurul bisericii evanghelice – dar oare cine va fi aici, să ia în primire moștenirea lor, peste nu mult timp?

Răspunsul nu este simplu, la prima vedere. Dar sașii nu au lăsat în urmă un vid, așa cum și în trecut nu au trăit izolați. De la bun început, sașii din Mediaș au conviețuit cu vecinii români. Chiar dacă mărturii scrise asupra acestei conviețuiri nu apar decât în secolul XV, se poate postula ipoteza că alături de așezarea săsească, la „Medies” au trăit și români („valahi” cum sunt numiți în diplomele medievale). Din secolul XVII știm că proporția românilor a fost de circa 20% din populație – de ce să nu credem că

și în secolele de dinainte proporțiile să fi fost aproximativ aceleași? Sașii au avut supremația administrativă în orașul liber regesc Mediaș și în cele Două Scaune, dar românii din oraș au beneficiat cel puțin de aceeași libertate personală ca și sașii, dat fiind că nu existau structuri feudale la sașii de pe Pământul Crăiesc. Știm că românii din ulița Porii și din Valea Adâncă lucrau în agricultură la sași, deci trebuie să avem în vedere o interdependență economică crescută de-a lungul secolelor. Avem dovezi din secolele XVI și XVII că sașii vorbeau limba română, de ce să fi fost altfel înainte? Și de ce românii să nu fi cunoscut și ei graiul săsesc? Eu sunt convins că știau vorbi săsește. Oare nu este firesc atunci să le încredințăm lor moștenirea noastră? Parafrazându-l pe Goethe, să stipulăm teza: „Ce-ați moștenit de la părinții *noștri*, trudind s-agonisiți din nou, să fie-n *păstrarea* voastră”?

Discursul interetnic a fost marcat în decursul ultimilor 150 de ani de accente naționaliste, care parțial își mai aruncă umbra și asupra contemporaneității. În valuri s-au năpustit naționalismele peste vecini. După naționalismul maghiar, care culminase cu instalarea dualismului austro-ungar în 1867, cel regățean după Marea Unire din 1918, cel al germanilor și mai ales al sașilor organizați în Grupul Etnic German în perioada interbelică, și în fine după naționalismul comunist, oare nu e timpul pentru o conviețuire pașnică, nu numai între vecini, ci și între etnii? Din toate timpurile se vorbește despre Transilvania ca fiind o țară bogată și binecuvântată. Pluralitatea etnică a locuitorilor este și ea o bogăție, chiar dacă acest adevar încă nu este de la sine înțeles și acceptat unanim.

Iată de ce credem că apariției prezentului volum, exact în anul în care Mediașul sărbătorește 750 de ani de existență documentară, îi revine o valoare simbolică. Viorel Ștefu, om de știință, originar din Dupuș (Tobsdorf), unul din satele fostelor Două Scaune, scrie despre *Muzeul Alt-Mediasch. Mărturii ale comunității săsești de la Mediaș*. Întemeiată la începutul secolului XX la inițiativa a doi profesori de gimnaziu, colecția de mărturii materiale ale comunității săsești încearcă să păstreze amintirea trecutului, a cărui imagine deja pe atunci începea să fie tot mai ștearsă în memoria contemporanilor. Amenajat în incinta castelului bisericesc, apărut de zidurile acestuia, Muzeul *Alt-Mediasch* a încercat să prezinte o imagine a moștenirii trecutului. Trecerea lui sub jurisdicția statului comunist în 1949 a fost simțită de comunitatea săsească drept un fel de înstrăinare de trecutul ei, când în incinta Muzeului Raional au fost expuse un număr mare de piese din muzeul *Alt-Mediasch*, fără însă a menționa în mod explicit originea lor și contextul socio-istoric care le-a generat.

Teza de doctorat a lui Viorel Ștefu nu numai că reușește să umple acest gol, dar mai mult, este rezultatul unei profunde munci de cercetare. Lucrarea de față prezintă pentru prima dată o sinteză a vieții sociale și culturale a comunității săsești din orașul nostru natal iubit într-o lucrare științifică a unui autor român. Prezentarea unor aspecte ale vieții sociale, printre care se numără breslele, vecinătățile, învățământul și mișcarea pașoptistă, dar și ale vieții culturale, asociații, colecționari, activități culturale, oferă un cadru mai larg pentru a înțelege proveniența colecțiilor istorice și importanța lor în viața comunității săsești.

Cercetarea acrobatică a surselor de către Viorel Ștefu a mai generat un rezultat, care are o importanță deosebită, dacă ne gândim la întrebarea formulată mai sus, ce se va întâmpla cu moștenirea materială și imaterială a comunității săsești. Urmărind ideea de a reconstitui istoria Muzeului *Alt-Mediasch*, autorul lucrării a reușit să antreneze trei instituții într-un efort științific comun – Muzeul Municipal Mediaș, comunitatea evanghelică din Mediaș și Asociația Locului Natal Mediaș. Astfel, nu numai că s-au putut pune alături informații și documente referitoare la Muzeul *Alt-Mediasch*, răsfirate în arhivele celor trei instituții, dar colaborarea la acest subiect a generat o relație științifică și umană care țintește spre viitor.

În numele Asociației Locului Natal Mediaș, pe care o reprezint, îmi exprim respectul profund față de atitudinea cercetătorului, omului și prietenului Viorel Ștefu vizavi de moștenirea sașilor și îmi exprim convingerea că, astfel, acea moștenire este lăsată spre păstrare în mâini bune, atât la propriu, în incinta Muzeului Municipal Mediaș, cât și la figurat, în administrarea unor oameni de bun simț și de bune intenții.

11 iulie 2017

Hansotto Drotloff

Cuvânt înainte

Volumul de față reprezintă o valorificare publicistică inedită pentru istoriografia medieșeană contemporană, fiind, în primul rând, o lucrare cu caracter monografic dedicată uneia dintre cele mai importante instituții culturale ale Mediașului și, în al doilea rând, o succintă pagină din bogata istorie a comunității locale săsești.

Inițial, lucrarea a fost elaborată sub forma tezei de doctorat cu titlul *Muzeul orașului Mediaș. Constituire și dezvoltare (secolul al XIX-lea – 1950)*, coordonată de către prof. univ. dr. Eva Mârza și susținută în anul 2015 în cadrul Universității *1 Decembrie 1918* din Alba Iulia.

Reconstituirea trecutului istoric, îndeosebi al unei instituții cu o funcționalitate aparte, nu este deloc un studiu facil. Nu de puține ori necesită o cercetare extrem de complexă și de variată pentru a putea cuprinde însemnătatea și importanța tuturor factorilor care interacționează, în mod direct sau doar tangențial, cu subiectul abordat. Suntem conștienți că demersul nostru istoriografic lasă o pagină deschisă pentru studii viitoare, neavând pretenția că am reușit să valorificăm exhaustiv problematica avută în vedere.

Inițial, cercetarea noastră a pornit dintr-un impuls marcat de un subiectivism vădit, datorat faptului că de o lungă perioadă de timp activitatea din cadrul Muzeului din Mediaș ne-a „inoculat” dorința realizării unui astfel de studiu. Curiozitatea și necunoașterea multor elemente din polivalenta ecuație a ceea ce a însemnat patrimoniul muzeal pentru strămoși, dar și pentru noi, s-a transformat, în cele din urmă, într-o complexă analiză istorică a comunității medieșene văzută din prisma moștenirii sale culturale.

Pe lungul parcurs al realizării acestui demers sperăm că subiectivismul inițial a lăsat loc obiectivității impuse de cercetarea documentelor, a surseilor sau de interpretarea corectă a informațiilor bibliografice, iar rezultatele obținute se constituie într-o veritabilă „restituție”, nepărtinitoare, a unei pagini din realitatea istorică a orașului Mediaș. Caracterul monografic al

volumului cu privire la Muzeul *Alt-Mediasch*, denumirea în limba germană a instituției folosită până în anul 1949, *Mediasul Vechi* în limba română, nu trebuie nicidecum confundat cu o istorie a orașului. Dacă studiul abordează numeroase aspecte care nu interacționează în mod direct cu subiectul central, acest fapt se datorează încercării de a prezenta și oferi cititorului o privire de ansamblu cât mai amplă și comprehensivă a substraturilor de natură istorică, umană sau instituțională, care au influențat și marcat profund societatea medieșeană a timpului.

Lucrarea de față, socotită invariabil un studiu conceptual de istorie locală, încearcă să răspundă unor întrebări bine definite încă de la început, care urmăresc în final integrarea acestei componente locale, restrânse, marginalizate și chiar omise de multe ori, într-o istorie mai „mare”, proliferată la nivel regional și inclusiv național. Nu trebuie să uităm nici faptul că fiecare comunitate mică are în natura ei o individualitate aparte, care o distinge de altele conferindu-i un anumit tip de unicitate, un specific propriu, datorită căruia aportul său în istorie poate deveni meritoriu, dacă nu chiar extrem de însemnat.

* * *

Drumul sinuos și nu de puține ori dificil al documentării și realizării acestei lucrări ne-a adus satisfacția de a cunoaște oameni extraordinari, dar și șansa unor colaborări deosebite. Doresc să-mi arăt recunoștința pe această cale unui om remarcabil, un adevărat ghid prin tainele cercetării istoriei medieșene cu privire la comunitatea săsească, despre care cu bucurie pot spune că mi-a devenit prieten, și anume dr. Hansotto Drotloff, reprezentant al Asociației Locului Natal Mediaș (Heimatgemeinschaft Mediasch). Îi mulțumesc pentru nesfârșitele ore de discuții, corespondențe, idei, dar mai ales pentru tot suportul și sprijinul acordat în finalizarea acestei încercări. Le sunt recunoscător și colegelor mele, Angela Păucean și Diana Macarie, de la Muzeul Municipal Mediaș, pentru că nu de puține ori m-au înțeles și m-au susținut, dar mai ales Dianeii pentru implicarea efectivă în descifrarea multor taine din documentele întâlnite. Gânduri de recunoștință se îndreaptă și către Stpfr. Gerhard Servatius-Depner, preot paroh la Biserica Evanghelică Sfânta Margareta din Mediaș, care mi-a înlesnit și facilitat studiul în imensa arhivă a instituției. Îi mulțumesc prietenului Cristian Ioan Popa pentru sfaturile și ideile mereu bine-venite, aproape întotdeauna finalizate cu sintagma „acum, tu faci cum crezi că e

mai bine!”. De asemenea, le adresez mulțumiri pentru multe dintre traduceri lui Liviu Câmpean și Monica Veress-Váczi.

O recunoștință deosebită se îndreaptă și către unii dintre dascălii mei de la Universitatea *1 Decembrie 1918* din Alba Iulia, în special regretatului Prof. Univ. Dr. Iacob Mârza, care prin îndemnuri și „muștrări” repetate și-a arătat sprijinul neconținut față de cercetarea noastră, dar și d-lui Prof. Univ. Dr. Cornel Tatai-Baltă pentru implicarea sa în acest demers.

Nu în ultimul rând, doresc să-i aduc mulțumiri unuia dintre cei mai dragi profesori pe care i-am întâlnit în formarea mea profesională, și anume d-na Prof. Univ. Dr. Eva Mârza. Îi sunt recunoscător pentru faptul că a consimțit să coordoneze această lucrare de doctorat, dar mai ales pentru modul în care s-a atașat de subiectul abordat și a reușit să mă îndrume, să-mi ordoneze eforturile, pentru încrederea, sprijinul și libertatea pe care mi-a acordat-o pe parcursul colaborării noastre.

O grațitudine aparte adresez celor dragi, părinților, îndeosebi mamei mele pentru menirea sa de adevărat Mecena, dar mai ales familiei mele: Anei, lui Vlad și Andreeei, pentru că nu de puține ori mi-au suportat lipsa, greutățile, gândurile și mi-au oferit suportul moral de a duce la bun sfârșit această muncă.

Autorul

Introducere

Având în vedere subiectul principal al acestei lucrări, care se referă într-un mod strict la înființarea unei noi instituții păstrătoare și generatoare de cultură, ne putem da seama de perspectiva diferită și complexă necesară abordării unui asemenea studiu istoric. Printr-un astfel de demers am fost nevoiți să luăm în considerare o serie extrem de variată de factori, acțiuni și evenimente, care au influențat sau au stat la baza întemeierii și organizării unui nou așezământ cu specific cultural.

La o privire sumară se poate aprecia simplitatea subiectului, însă după o analiză mai amănunțită putem observa o serie de factori esențiali asupra cărora un astfel de demers trebuie să se oprească. Care au fost premisele apariției acestei noi instituții? Cum s-a născut această idee? Care au fost scopurile urmărite? Cine au fost cei care au conștientizat necesitatea constituirii unei astfel de instituții? Care au fost modalitățile de realizare? Ce fel de patrimoniu a fost colecționat? Iată doar câteva întrebări care se pot ridica asupra acestei teme.

Istoriografia românească, în general, sau cea medieșeană, în special, nu au reușit până în prezent să surprindă sau să lămurească aspectele legate de apariția și dezvoltarea instituției muzeale medieșene. Prin urmare, considerăm că utilitatea studiului nostru se justifică, nu atât prin actualitatea subiectului, cât mai ales prin completarea unor lacune ale literaturii de specialitate, cu privire specială asupra orașului Mediaș, dar îndeosebi privitor la muzeul local. Numeroase studii și lucrări de referință despre istoria muzeelor din spațiul nostru nu menționează sub nicio formă, sau doar trunchiat, debutul fenomenului muzeistic medieșean.

Dintre acestea putem menționa lucrarea publicată în anul 1922 de către Coriolan Petranu cu referire la *Muzeele din Transilvania, Banat, Crișana și Maramureș. Trecutul, prezentul și administrarea lor*, lucrare în care se regăsește doar o scurtă mențiune a colecției Gimnaziului evanghelic din localitate, fără niciun alt detaliu. Inclusiv teza de doctorat a cercetătoarei

Gherghina Boda, care surprinde *Muzeele din Transilvania între anii 1817 și 1905*, publicată în cursul anului 2008, nu face absolut nicio referire la existența unei astfel de instituții la Mediaș în perioada respectivă. De asemenea, unul dintre cei mai importanți cercetători din ultimii ani ai fenomenului muzeologiei românești, Ioan Opriș, în lucrarea sa fundamentală *Istoria Muzeelor din România*, editată în anul 1994, plasează înființarea muzeului medieșean abia în anul 1950, el făcând referire în acest mod doar la etapa instituției de stat, reprezentată în aceea vreme de Muzeul Raional. Prin urmare, o importantă parte a lucrării noastre se bazează pe identificarea și introducerea în circuitul științific sau aducerea în atenția publicului interesat a unor documente inedite aflate într-o serie de arhive din Mediaș, Sibiu, Brașov sau chiar din afara țării. Totodată, traducerea cvasi-exhaustivă din limba germană și includerea în literatura română de specialitate a unor importante informații despre subiectul abordat, redescoperite și studiate în periodicele locale *Mediascher Wochenblatt* și *Mediascher Zeitung* de la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea, reprezintă o completare firească și însemnată a tematicii avute în vedere.

Astfel, considerăm că inițiativa noastră reprezintă o contribuție importantă și poate fi de un real folos pentru îmbogățirea informațiilor referitoare la evoluția sistemului muzeal din România. De altfel, cercetarea temei a pornit și din dorința și necesitatea realizării unei lucrări cu caracter monografic, o veritabilă *restitutio de jure*, despre una dintre cele mai longevive instituții culturale ale Mediașului, și anume muzeul.

Muzeul a reprezentat întotdeauna un produs al conștiinței sociale, o adevărată oglindă a societății omenești în care se naște, se dezvoltă și pe care o reprezintă. De asemenea, este nemijlocit legat de cauzele și resursele umane, economice și politice, indiferent de perioada la care se raportează. Orice studiu asupra istoriei unui muzeu poate contribui la o mult mai bună înțelegere și conștientizare a nivelului cultural atins de către o anumită societate. Acest fapt se poate evidenția și prin scopul urmărit, în principal, de către muzeu, care păstrează obiecte materiale create și utilizate de om de-a lungul timpului, colectate ulterior de o anumită comunitate și transformate în adevărate mărturii ale identității și continuității, ca parte integrantă a memoriei colective. Ele *decurg dintr-o mare mișcare culturală, cu multiple individualizări naționale*¹. Astfel, se consideră că muzeul reprezintă

¹ Opriș 2003, p. 11.

esența unei națiuni, a unei comunități etnice, prin sarcina sa primordială de păstrător al istoriei, artei și tradiției.

Ca urmare, un prim demers pe care l-am socotit necesar a fost abordarea unor problematici referitoare la societatea medieșeană în ansamblul ei. De la existența unor organisme cu rădăcini străvechi și un aport esențial în dezvoltarea economică a unui spațiu, la problematica ridicată de anumite instituții cu rol important în viața socială a individului și, bineînțeles, la contribuția de necontestat a învățământului ca factor determinant în progresul societății. De asemenea, am considerat utilă și abordarea unor problematici referitoare la anumite evenimente istorice, cu profunde implicații și consecințe asupra situației politice, sociale și naționale, care au influențat de-a lungul timpului comunitatea Mediașului.

Investigațiile asupra societății civile au vizat două instituții distincte ale comunității săsești, specifice nu doar Mediașului, ci întregului spațiu transilvănean locuit de această populație. Acestea sunt *breslele* și *vecinătățile*, organizații cu scopuri total diferite, dar foarte asemănătoare din prisma structurii lor și a modului de organizare. Cercetările bibliografice, pornind de la apariția și dezvoltarea acestor forme de exprimare socială și economică a sașilor, ne-au permis conturarea clară a caracteristicilor generale și importanței pe care le-au avut în evoluția societății medieșene de-a lungul timpului. De asemenea, respectivele instituții au avut un aport considerabil și direct inclusiv în privința constituirii muzeului vechi de la Mediaș, datorită faptului că numeroase piese de natură istorică integrate în colecțiile acestui muzeu au aparținut breslelor și vecinătăților.

O mențiune clară asupra includerii acestor bunuri culturale și istorice în patrimoniul muzeal o regăsim și la Victor Werner, care, într-una din lucrările sale editată în anul 1910, afirmă că *după ce ultima urmă de asociație s-a stins, lăzile lor au fost duse la biblioteca gimnaziului, respectiv vor fi cedate Muzeului Alt-Mediasch care urmează să fie construit*. Cu privire la bogăția materialelor oferite de aceste bresle, dar și la pericolul de pierdere sau distrugere a acestora, același autor menționa la începutul secolului XX, că *totuși, ar fi timpul pentru a salva ceea ce mai poate fi salvat*².

Un alt demers avut în vedere face referire la situația învățământului de la Mediaș, ca factor decisiv în propășirea omului, în dezvoltarea unei societăți și crearea unei conștiințe naționale. Disociată pe trei direcții distincte, investigația asupra școlilor medieșene a urmărit creionarea succintă a

² Werner 1910, p. 3–4.

celor mai răspândite instituții de învățământ întâlnite aici. Ne referim la școala evanghelică, la școala confesională greco-catolică și la cea ortodoxă. Rezultatele acestei analize au relevat discrepanțe uriașe între cele trei școli medieșene, cauzate atât de starea financiară a susținătorilor, în speță fiind vorba despre bisericile adiacente, dar și de situația politică a naționalităților respective. S-a putut observa că situația învățământului sășesc de la Mediaș a ocupat de-a lungul secolelor un loc aparte, în comparație cu cele aparținând populației românești sau chiar maghiare. Acest fapt trebuie privit în ansamblul evenimentelor înregistrate pe întreg teritoriul Transilvaniei, unde, începând cu secolele XII și XIII, se va desfășura procesul de colonizare al sașilor³, care așezați în aceste locuri au beneficiat de numeroase drepturi și privilegii.

Acțiunile Revoluției pașoptiste, dezvoltate de un puternic caracter național, care s-au derulat și la Mediaș, au reprezentat un moment de răscruce, un eveniment decisiv în istoria modernă a spațiului nostru. Conflictele militare, ultimele din istoria orașului, au avut repercusiuni deosebit de grave, care au afectat cea mai mare parte a populației și au constituit începutul unei noi etape în societatea civilă a Mediașului.

Momentele tensionate ale revendicărilor și luptelor revoluționare au adus în prim-plan două mari personalități ale vremii, recunoscute atât pe plan național, cât și internațional. Ne referim aici la cei mai de seamă reprezentanți ai pașoptismului medieșean, în persoanele protopopului greco-catolic Ștefan Moldovan și a pedagogului și preotului evanghelic Stephan Ludwig Roth. Aportul acestora, pentru zona Târnavei Mari, a fost unul considerabil, reprezentantul națiunii săsești plătind cu propria viața, ca urmare a implicării directe în evenimentele revoluției, dar îndeosebi a principiilor sale ideologice. Moartea tragică a cărturarului sas va avea repercusiuni dintre cele mai serioase, cauzând pe plan local divergențe și animozități între sași și maghiari, care s-au întins pe durata a peste șapte decenii.

Mediașul, unul dintre orașele vechi ale Transilvaniei, unul dintre cele șapte importante cetăți ale Siebenbürgenului de odinioară, a cunoscut de-a lungul istoriei sale o evoluție și un parcurs cvasi-asemănător cu celelalte orașe transilvănene. Îndeosebi din punct de vedere cultural, pe parcursul secolului al XIX-lea, orașul de pe Târnavă Mare înregistrează o creștere importantă prin apariția și înființarea a numeroase organizații și instituții cu caracter social dar, mai ales, cultural.

³ Năgler 1992, p. 39 și următoarele.

Societatea europeană, în special, din a doua jumătate a secolului al XIX-lea cunoaște un amplu proces de modernizare, care va avea repercusiuni pozitive în toate planurile, de la politic, economic și social, până la mentalitatea colectivă. Acest proces este observabil și prin transformările înregistrate la nivelul vieții private a individului, pe baza noilor concepte asupra percepțiilor despre modul de viață sau asupra raporturilor interumane. În această perioadă avem de-a face cu o nouă modalitate de exprimare a persoanei în viața cotidiană. Se constată o distincție din ce în ce mai clară între timpul de muncă și cel de repaus. Începe să se contureze tot mai clar noțiunea de vacanță, văzută ca o alternativă benefică pentru starea generală de bine a individului. Prin urmare, se poate spune că acum *se naște conceptul modern de timp liber*⁴. Aceste modernizări percepute la nivelul societății nu puteau să nu influențeze sau să-și găsească loc și în spațiul transilvan, atât de ancorat la realitățile occidentale, și aflat într-un plin proces de transformare îndeosebi în mediul urban.

O direcție importantă a studiului nostru a fost și abordarea unor problematici referitoare la anumite personalități medieșene, care prin funcțiile deținute sau prin activitatea lor și-au adus contribuția și au influențat într-un mod decisiv societatea medieșeană. Multe dintre aceste personalități au avut un rol direct și în ceea ce privește înființarea și dezvoltarea ulterioară a muzeului din Mediaș. De asemenea, am considerat necesară și aplecarea asupra analizei unor asociații și organizații care au activat pe plan local, adevărate generatoare de resurse umane și, nu în ultimul rând, inițiatorile anumitor evenimente culturale cu profunde implicații și consecințe asupra vieții cotidiene, care au influențat de-a lungul timpului comunitatea Mediașului.

Toate aceste elemente prezentate anterior, referitoare la diferite aspecte ale societății medieșene (instituții, evenimente, oameni) sau anumite coordonate ale vieții culturale, le-am considerat utile și necesare pentru reliefaarea cât mai complexă a circumstanțelor și conjuncturilor pe fondul cărora se va naște și se va dezvolta pe plan local ideea constituirii unei instituții muzeale.

Structura cea mai importantă a lucrării prezintă apariția și evoluția muzeului din Mediaș, strâns legată de fenomenul muzeisticii transilvănene din secolul al XIX-lea și prima jumătate a secolului al XX-lea. Au fost surprinse, în mod special, etapele esențiale de realizare și organizare ale

⁴ Teșculă 2012, p. 34.

instituției, cine au fost artizanii acestui demers, scopurile lor și metodele utilizate. De asemenea, pe baza unor documente inedite identificate într-o serie de arhive, s-a putut reconstitui în cea mai mare măsură patrimoniul cultural colecționat și deținut de către Muzeul *Alt-Mediasch*, din momentul înființării sale și până la transformarea sau preluarea sa de către Statul român.

Prin identificarea unor surse locale, referitoare la persoanele care au sprijinit de-a lungul timpului îmbogățirea zestrei muzeului, a fost posibilă crearea unei imagini de ansamblu privind contribuția însemnată a comunității săsești la dezvoltarea instituției. Cu aportul acesteia s-a reușit salvarea, valorificarea și promovarea unui important patrimoniu cultural și istoric, reprezentativ pentru această regiune din centrul Transilvaniei.

În ceea ce privește metodele și tehnicile de cercetare utilizate în studiul de față, ne-am orientat în principal pe abordarea unor lucrări bibliografice, atât ale literaturii de specialitate române, cât și germane de pe parcursul secolelor al XIX-lea, al XX-lea, dar și actuale, care au surprins într-un mod dispart o serie de aspecte legate de problematica avută în vedere. Alte surse importante de studiu le-au reprezentat și numeroase periodice, îndeosebi cele de limbă germană publicate pe plan local, cu precădere *Mediascher Wochenblatt*, care au înregistrat în paginile lor consemnări importante referitoare la tema supusă atenției noastre.

De asemenea, au fost consultate o serie de documente inedite aflate în Arhiva Muzeului Municipal Mediaș, Arhiva Consistoriului Evanghelic Mediaș, anumite fonduri din cadrul Arhivelor Naționale – filialele Sibiu și Brașov, Arhiva Heimatgemeinschaft Mediasch din Germania sau colecții particulare.

Toate acestea au contribuit la creionarea unei imagini elocvente cu privire la tematica lucrării noastre, iar în final, considerăm că majoritatea întrebărilor de la începutul demersului nostru și-au găsit un răspuns adecvat, care permit amplasarea instituției medieșene în *galeria de onoare* a muzeelor din spațiul românesc.

CAPITOLUL I.

Viața culturală și societatea medieșeană. Repere în timp

I.1. Aspecte ale societății medieșene. Instituții. Evenimente. Oameni

Problematika referitoare acestei teme este una extrem de vastă și de complexă, indiferent care este perioada la care ne raportăm. În ceea ce privește societatea civilă medieșeană, datorită caracterului așezării, îndeosebi din prisma majorității populației săsești și a situației sale privilegiate din această zonă, raportul documentelor, al mențiunilor de tot felul, al dezvoltării sociale în general, este net în favoarea acestora în raport cu românii și maghiarii. Pentru orașele săsești transilvănene, acest fapt reprezenta, în fond, o normalitate socială, având în vedere că în cele mai multe centre urbane cu acest specific sașii erau majoritari, lucruri evințiate până în anii de după Primul Război Mondial și implicit după constituirea Statului român, în urma Marii Uniri din anul 1918¹.

Cu referire la această tematică, numeroase mărturii s-au pierdut ori s-au distrus în anii tulburi ai celor două conflagrații mondiale. Importante izvoare care au fost folosite până acum, însă într-un mod inconsecvent, au fost îndeosebi cele legate de presa locală². În consecință, despre orânduirea socială a comunității sașilor din Mediaș au rămas puține mențiuni, cauza principală fiind distrugerea după cel de-al Doilea Război Mondial, în anul 1946, a colecției de documente aparținând vechiului Gimnaziu Evenghelic (viitorul Liceu *Stephan Ludwig Roth*), precum și a unei însemnate părți din arhiva fostei magistraturi, la începutul anilor '50 ai secolului al XX-lea.

¹ Mihai 2008, p. 184 și următoarele.

² În perioada anilor 1893–1944, surse informative le-au reprezentat și gazetele săsești care au apărut la Mediaș, precum *Mediascher Wochenblatt*, *Mediascher Zeitung* sau *Sylvesterzeitung*.

Astfel, o parte importantă a mărturiilor despre vechiul Mediaș s-a pierdut definitiv.

În sânul comunității săsești circula în trecut o zicală care spunea că *aici nu e nimeni domn și nici slugă*³, denotând faptul că în rândurile sașilor nu exista iobăgie sau altă formă de asuprire socială, precum în alte zone ale Transilvaniei sau în numeroase state europene. Era o zicală utilizată pentru a diferenția populația și societatea săsească de celelalte națiuni. În schimb, viața orașului era foarte bine reglementată și organizată prin statute⁴ concepute de magistrați. Cel mai vechi statut cunoscut al Mediașului datează din anul 1621⁵.

În ceea ce privește vechile orânduiri, în afara statutelor, societatea și comunitatea săsească se sprijinea pe trei coloane principale: administrația orașului, vecinătățile și breslele meșteșugărești⁶. La acestea se adaugă Biserica, ce avea scopul de a veghea cu strictețe la viața spirituală a oamenilor săi⁷.

Breslele meșteșugărești

Apariția și evoluția breslelor. În momentul feudalizării Europei, se constată trecerea la noua lume medievală, cu structurile ei sociale diferențiate și, implicit, cu formele corespunzătoare acestor structuri. În linii mari, acest proces aduce cu sine un șir de înnoiri în cele mai variate domenii. În Transilvania, perioada domniei lui Matia Corvin a fost considerată deosebit de importantă și de benefică pentru apariția și dezvoltarea sistemului de breaslă sau al uniunilor de meșteșugari⁸.

La Mediaș, cu toate că mult timp va predomina caracterul agrar, datorită privilegiilor acordate, dar și statutelor de care va beneficia orașul, de la cel de *oppidum* la cel de *civitas*, se constată cvasi-permanent o dezvoltare a așezării, prin atragerea meșteșugarilor în primul rând, dar și al negustorilor. Așezarea geografică a Mediașului pe malurile Târnavei Mari, prezența populației germane și a privilegiilor rezultate ca urmare a autonomiei

³ Drotloff, Schuster 2009, p. 246.

⁴ Vezi Sutschek 1997, p. 151 și următoarele.

⁵ Gräser 1862, p. 35.

⁶ Administrația orașului avea rolul de a reglementa problemele de ordin administrativ; vecinătățile reglementau îndeosebi problemele de natură socială ale membrilor; iar breslele aveau atribuții în privința problemelor de ordin economic.

⁷ Drotloff, Schuster 2009, p. 246.

⁸ Dörner 2009, p. 306, Pascu 1986, p. 176–178.

acesteia ca și o largă ofertă de resurse naturale au dus, împreună cu o susținere legislativă adecvată venită din partea regilor Ungariei sau a voievozilor, respectiv principilor Transilvaniei, la o înflorire urbană a acestei așezări. Astfel, asemenea altor localități săsești importante, precum: Sibiu, Brașov, Cluj, Rupea, Sighișoara, Bistrița, Sebeș etc., dezvoltarea meșteșugurilor organizate în bresle s-a făcut în funcție de situația specifică zonei și a putut fi constatată încă din secolul al XIV-lea⁹. Breslele din Mediaș au avut o mare importanță în dezvoltarea orașului. Atestate documentar încă din secolul al XV-lea, ele s-au dezvoltat treptat în perioadele următoare în funcție de necesitatea locală sau a pieței din împrejurimi.

Structura și funcțiile breslelor. Breslele reprezentau asociații de meșteșugari cu un statut bine definit, care reglementa relațiile de producție, comerciale, sociale și politice ale membrilor săi. În cadrul unei bresle aveau acces meșteșugari din același domeniu de activitate, practicanți ai aceleiași meserii, exclusiv din rândul populației săsești care puteau face dovada provenienței dintr-o familie *cinstită, legitimă* și aveau *limba maternă germană*¹⁰. Conducătorii breslelor aveau atribuții profesionale, de verificare a respectării tehnologiilor de lucru, a calității produselor, a comercializării lor, dar și atribuții civice prin care puteau controla respectarea normelor de comportare în societate, de punctualitate și corectitudine ale tuturor meșterilor, calfelor și ucenicilor breslei.

Statutul breslei avea și o componentă religioasă, aceasta având propriul ei altar pe care era datoare să-l întrețină. Membrii breslei erau obligați să participe la ceremoniile religioase îmbrăcați în haine de sărbătoare, având un loc bine stabilit în biserică, iar la procesiuni trebuiau să poarte steagul breslei, pe care era cusut stema ei. Fiecare breaslă avea un patron spiritual, un sfânt, care era respectat și sărbătorit în mod regulat¹¹. Breasla a reprezentat și o asociație de ajutor reciproc. Fiecare membru al breslei trebuia să plătească o taxă de înscriere, apoi cotizații periodice. Din sumele astfel acumulate, se acordau ajutoare de boală, de înmormântare, pensii pentru văduve și copii orfani. În orașele transilvane, membrii breslei aveau și îndatoriri militare. De cele mai multe ori sediul breslei se afla într-unul dintre turnurile sau bastioanele cetății, pe care aveau datoria de a-l întreține pe timp de pace sau de a-l apăra în cazul unui asediu¹². Față de oraș,

⁹ Pascu 1954, p. 260.

¹⁰ *Ibidem*, p. 265.

¹¹ Ionescu f.a., p. 38.

¹² Acest fapt se poate regăsi cu ușurință în cazul multor cetăți din Transilvania, ale

breasla trebuia să plătească o taxă anuală, stabilită după veniturile și mărirea ei.

Conducerea breslei era exercitată de doi, iar mai târziu, de patru conducători. Numele lor latinesc era *magistri fraternitatis*, *magistri cehae*, sau *seniores magistri*. Pentru exemplificare, astăzi se folosește pentru desemnarea lor termenul de *staroști*. Staroștii erau aleși anual, la o dată prestabilită, de către adunarea generală a breslei, cu majoritate de voturi. Erau ajutați de un consiliu format de regulă din cei mai competenți meșteri, aceștia fiind de obicei și cei mai vârstnici. Pentru a deveni meșter, trebuiau trecute mai întâi etapele de *ucenic* și de *calfă*. Obligația de a se trece prin stadiul de ucenic era prevăzută în statute și se pretindea, în funcție de meserie, o perioadă cuprinsă între trei și cinci ani. În tot acest timp, ucenicul nu primea niciun fel de remunerație pentru munca despusă. După parcurgerea uceniciei, prin obținerea certificatului, ucenicul devenea calfă. Perioada de călfie varia între doi și patru ani, însă spre deosebire de cea a ucenicului, calfa primea un salariu din partea meșterului patron¹³.

După instaurarea dominației austriece, Maria Tereza (1741–1780) impune acceptarea în rândul meșteșugarilor din Transilvania și a meseriașilor străini, originari din Germania sau Austria, astfel, după anul 1800, breslele devin mai permissive și treptat dispăre caracterul de castă etnică închisă¹⁴.

Bunuri materiale ale breslelor. Principalele mărturii materiale care intrau în componența unei bresle erau obiecte atât cu funcție practică, cât și simbolică sau rituală, precum: lada, tabla, steagul, stema și sigiliul.

Lada de breaslă mai este cunoscută sub diferite denumiri, de *pixis*, *Büchse*, *Truhe*, *cehpensely*, și era confecționată cel mai adesea din lemn¹⁵. Majoritatea breslelor aveau obiceiul de a-și înscrie numele conducătorilor pe interiorul capacului. Breslele erau conduse de doi staroști, dintre care cel bătrân avea sarcina de a păstra lada. Aceasta nu se putea deschide decât cu două chei diferite care se aflau la fiecare din cei doi staroști. Adunarea începea prin deschiderea lăzii de breaslă în fața căreia se desfășurau apoi

căror turnuri și bastioane poartă numele breslelor respective. Inclusiv la Mediaș este întâlnită aceeași situație, astăzi păstrându-se vechile denumiri ale turnurilor, precum: Aurarilor, Fierarilor, Rotarilor, Croitorilor, Pietrarilor etc., sau al bastioanelor: Cojocarilor, Măcelarilor, Cuțitarilor etc.

¹³ Pascu 1954, p. 263 și următoarele.

¹⁴ Ionescu f.a., p. 41.

¹⁵ Comșa, Rus 2002a, p. 238–239.

toate discuțiile cum ar fi: primirea de noi ucenici, convorbiri între calfe și meșteri, examinarea capodoperelor calfelor care trebuiau să le aducă acestora titlul de meșter. Cu acest prilej se citeau statutele și privilegiile breslei, se verificau registrele și fondurile bănești care se aflau în ladă. Sumele de bani aflate în ladă proveneau din contribuțiile fiecărui membru la fondul comun al breslei, iar evidența tuturor operațiilor era ținută de secretarul breslei, plătit din lada breslei.

Lăzile de breaslă aveau atât un rol profan, cât și un rol sacru. În primul caz, ele serveau la păstrarea obiectelor importante ale breslei, precum acte de corespondență sau cărți de călătorie, bani, sigilii, registre de socoteli, statute etc. Întrucât acestea constituiau întreaga avere internă a breslei, lăzilor în care erau depuse aceste obiecte li se conferea un caracter sacru. Astfel, prezentarea lăzii în fața întregii bresle se desfășura în mod festiv, iar orice hotărâre referitoare la instituție se lua doar în timpul cât aceasta era deschisă. Orice discuție ulterioară era inutilă și neavenită. Păstrarea lor se făcea de obicei în casa celui mai în vârstă staroste, iar purtarea ei la festivități constituia, de asemenea, un ritual aparte păstrat în numeroase descrieri din Transilvania¹⁶.

Finețea realizării lăzilor relevă și dorința breslașilor de a se prezenta cât mai bine în exterior, atât față de alte grupe socio-profesionale, cât și față de societatea civilă. Mai mult decât atât, durabilitatea și calitatea lăzii trebuia să se transmită și generațiilor care aveau sarcina de a prelua nu doar obiectul propriu-zis, ci și calitatea, disciplina muncii și prestigiul grupului. Faptul că aceste piese nu constituiau un bun individual, ci unul comun, al unei instituții elitare și exclusiviste, denotă de asemenea grija comandatarilor pentru unitatea instituției respective.

Tablele de breaslă, preluate ulterior și de către vecinătățile săsești, erau confecționate de cele mai multe ori din lemn, dar sunt întâlnite și astfel de piese din cositor sau din alamă, având diferite forme și dimensiuni¹⁷. Tabla era utilizată de către conducătorii fiecărei bresle, pentru înștiințarea celorlalți membri cu referire la anumite probleme interne, precum stabilirea întâlnirilor, anunțul deceselor și altele.

Steagul reprezenta un alt bun material al breslei, care era purtat la înmormântări sau la alte momente importante din viața comunității. Acesta era arborat inclusiv în interiorul bisericii, în dreptul stranei pe care

¹⁶ Werner 1910, p. 3–4; Comșa, Rus 2002a, p. 238.

¹⁷ Comșa, Rus 2002, p. 395–399.

o întrețineau și unde erau așezați membrii breslei respective¹⁸. *Stemele* și *sigiliile* cu însemnele proprii fiecărei bresle încep să apară încă din secolul al XV-lea¹⁹, ceea ce demonstrează importanța acestor organizații și la nivelul orașelor.

Bresle medieșene. Prima breaslă menționată în Mediaș a fost breasla *croitorilor*, în anul 1456, iar primul statut datează din 1499. Din 1516 croitorii apar în registrul de socoteli al orașului, redactându-și statute noi în același an. În anul 1587, *Universitatea Săsească* emite un act care atestă dreptul croitorilor medieșeni de a controla activitatea croitorilor din Ațel, Moșna și Biertan. Meșterii croitori confecționau haine din postav, mătase, catifea și pânză²⁰.

Cele mai vechi mențiuni despre *dogarii* din Mediaș datează din anii 1453–1456, când Petrus *Doleator* (dogarul) împlinește funcția de *villicus* (jude local). Din 1485 fac parte din uniunea interurbană a butnarilor²¹. Din 1509 butnarii apar și în registrul de socoteli al orașului, dar în mod regulat numai după 1577. Breasla *aurarilor* este menționată prin statutele din anul 1494, produsele ei fiind caracterizate prin tehnica superioară de execuție și prin bogăția ornamentației. Concurența dintre breslele aurarilor din diferite orașe s-a manifestat mai ales la sfârșitul secolului al XVI-lea. Din aceste motive, breslele de aurari din Sibiu, Brașov, Mediaș, Bistrița și Sighișoara formează o uniune pentru apărarea intereselor comune²².

În anul 1501, breasla *măcelarilor* deținea primul loc între breslele medieșene, fiind bine organizată, puternică, cu cei mai numeroși membri și plătea cel mai mare impozit dintre toate breslele medieșene. Prima mențiune a măcelarilor datează din 1460, când Laurencio *Carnifice* (măcelarul) participă la o hotărnicie între sate. În 1570, breasla măcelarilor din Mediaș își reinnoiește statutele. Măcelarii erau obligați să aprovizioneze populația Mediașului cu carne proaspătă și suficientă, verificată și ștampilată²³. Numărul mare al *brutarilor* și rolul important al acestui meșteșug îi determină să se organizeze în breaslă. În 1574 brutarii din Mediaș obțin acest drept, despărțindu-se de breasla *morarilor*²⁴.

¹⁸ Rus 2002, p. 312.

¹⁹ Mureșan 2006, p. 11.

²⁰ Ionescu f.a., p. 41–42.

²¹ Pascu 1954, p. 182, 184.

²² Pascu 1986, p. 178–179; Pascu 1954, p. 203–205; Ionescu f.a., p. 42.

²³ Pascu 1954, p. 102, 103; Werner 1910, p. 10–12.

²⁴ Werner 1910, p. 6.

Breasla *blănarilor-cojocarilor*, menționată încă din anul 1493, avea un statut privilegiat, prin solicitarea produselor lor pe piața internă și externă. Blănarii erau membri marcanți ai comunităților orașenești, de exemplu, în 1542, între jurații orașului Mediaș erau și blănarii (*pelliones*) Urban și Quirin²⁵. Din cadrul acestei bresle se va alege cel dintâi magistrat al orașului în anul 1558, în persoana lui Simon *Pellio*. Breasla blănarilor-cojocarilor era a doua ca pondere după cea a măcelarilor. *Țesătorii de lână* (*lanae textores*) din Mediaș erau organizați în breaslă încă din anul 1502. Aceștia dețineau o moară (piuă), pentru care plăteau orașului un impozit de 3 florini anual. Breasla *lăcătușilor* este atestată din 1502. În 1435 este menționat *Stephanus Serator* (lăcătușul), iar între 1470–1477 *Martinus Faber* (fierarul) deține calitatea de jude local. În 1508, Anton *fierarul* este ales jude al orașului, iar în 1534 fierarul Nicolae devine notarul Mediașului. Pentru stimularea și protejarea breslei, Sigismund Bathory interzice importul produselor de lăcătușerie din Germania sau Austria, la 10 august 1586²⁶.

Apariția unor meșteșuguri noi, mult mai tehnice, aduce în peisajul transilvănean o nouă profesie: cea de *ceasornicar* (*clepsidarius*). La Mediaș exista o breaslă a ceasornicarilor încă din anul 1566²⁷. Alte bresle existente sunt cele ale: *cizmarilor*, *funarilor*, *zidarilor*, *tunzătorilor de postav*, *dulgherilor*, *sticlarilor*, *olarilor*, *curelarilor*, *tâmplarilor*, *săpunarilor*, *șelarilor*. În a doua jumătate a secolului al XVI-lea apar bresle cu un grad mai înalt de specializare: *pieptănarilor*, *strungarilor*, *ascuțitorilor de săgeți*, *turnătorilor de cositor*, *rotarilor*, *pălărierilor*, *tăbăcarilor de piei fine*, *arămarilor* sau a *confecționarilor de firme*.

O evoluție numerică a acestor uniuni de meșteri din Mediaș arată în felul următor: la începutul secolului al XVI-lea funcționau doar 6 bresle, în anul 1562 sunt inventariate 28 de bresle cu 34 de branșe distincte, în anul 1698 este pomenit un număr de 33 de bresle, iar în anul 1773 este atins numărul maxim de 36 de bresle²⁸. Existența unui număr atât de ridicat de organizații meșteșugărești, bine structurate și reprezentate în economia și societatea medieșeană a perioadei respective, nu poate decât să arate într-un mod deosebit de concludent, evoluția și nivelul de dezvoltare atins de orașul Mediaș.

Însă, dacă la începuturile lor, în perioada secolelor XIV-XVI, ele au reprezentat un factor decisiv în dezvoltarea economică a orașelor, târgurilor

²⁵ Pascu 1954, p. 122–123, 125; Werner 1910, p. 24–28.

²⁶ Pascu 1954, p. 169; Ionescu f.a., p. 44–45.

²⁷ Dörner 2009, p. 307.

²⁸ Werner 1910, p. 3.

și satelor unde au funcționat, în secolul al XIX-lea, în condițiile apariției „revoluției industriale”, breslele sunt considerate adevărate piedici. În statisticile realizate în anii 1839 și 1844 cu privire la manufacturile și fabricile existente în Transilvania, în dreptul orașului Mediaș nu era menționată nicio astfel de organizare modernă²⁹. Acest fapt presupune încă dominația sistemului de breaslă, însă mult redus față de ceea ce reprezentase anterior. Sunt cunoscute însă statute și protocoale³⁰ ale atelierelor de breaslă care erau în vigoare pe tot parcursul secolului al XIX-lea, între anii 1810 și 1899³¹. Oricum, sistemul se afla la asfințitul epocii sale, iar din primii ani ai secolului al XX-lea, în Mediaș nu va mai fi înregistrată nicio breaslă meșteșugărească, orașul intrând pe făgașul dezvoltării industriale moderne, specifice perioadei și resurselor naturale bogate de care dispunea.

Vecinătățile săsești și rolul lor social³²

Apariția și evoluția vecinătăților. La momentul sosirii populației săsești în Transilvania, este cunoscut faptul că aceștia au adus cu ei obiceiurile și tradițiile. Pe lângă alte forme de organizare, ei s-au remarcat și prin organizarea în frății și vecinătăți. Acestea sunt forme de organizare socială, pe baza criteriului teritorial, care funcționau după anumite reguli și cutume provenite, îndeosebi, din drepturile și obligațiile insuflăte de vecinătatea naturală, originea lor fiind identificată în perioada secolelor XI – XII după modelul francon³³. Foarte sugestivă, din acest punct de vedere, ni se pare afirmația lui A. Kiss, care menționa că *membrii acestor comunități erau legați printr-o relație frățească, bazată pe egalitate, fapt pentru care la început au folosit denumirea de fraternitate (fraternitas, confraternitas sau Bruderschaft)*³⁴.

Chiar dacă din punct de vedere religios și economic, structura organizatorică a populației săsești era deosebit de bine pusă la punct, ei nu au neglijat nici latura socială a comunităților. Cu toate că instituția vecinătății

²⁹ Drăgan 1957, p. 5–6.

³⁰ Din această perioadă sunt cunoscute reînnoiri ale statutelor și diferite protocoale ale: pălărierilor (1816), pielarilor (1830), tâmplarilor (1839), lăcătușilor (1846), țesătorilor (1852), dulgherilor (1861), zidarilor (1865), dogarilor (1868), curelarilor (1889) și funarilor (1899).

³¹ Werner 1910, p. 10 și următoarele.

³² Un studiu referitor la *Piese de vecinătate din colecția Muzeului Municipal Mediaș. Mărturii ale organizării sociale a sașilor din Mediaș și împrejurimi*, a fost publicat în colaborare, în anul 2010 – vezi Ștefu, Macarie 2010, p. 345–364.

³³ Frâncu, Beșliu 2009, p. 243.

³⁴ Kiss 1994, p. 87–88; Frâncu, Beșliu 2009, p. 243.

are origini străvechi în spațiul transilvan, se consideră că ele s-au cristalizat mult mai clar abia prin secolele XVI–XVII, servindu-se în mod evident de exemplul oferit de asociațiile religioase și de bresle³⁵. Prima atestare documentară datează însă din anul 1498, când este menționată o astfel de asociație din localitatea Prejmer (jud. Brașov), iar într-un alt document de la 1533 acestea apar sub denumirea de *vecinatus*³⁶. Alte mențiuni documentare, mai timpurii, ale acestei instituții datează din secolul al XVI-lea și sunt legate în special de mediul urban: Sighișoara (1526), Brașov (1533, 1541) și Sibiu (1563). Cele mai vechi statute de vecinătate s-au păstrat la Sibiu (1563 – pentru vecinătatea Wiesen, 1577 – pentru vecinătatea Burggasse)³⁷. Inclusiv la Mediaș, datorită unui studiu recent întocmit de către H. Drotloff, astfel de statute sunt cunoscute din aproximativ aceeași perioadă, fiind menționate încă din anul 1589 cele ale vecinătății Langgasse – Ulița Lungă (azi str. Petru Rareș), urmate în anul 1608 de cele ale vecinătății Forkeschgasse (azi str. Nicolae Iorga) și ale vecinătății Steingasse – Ulița Pietruită (azi str. Johannes Honterus) din anul 1612³⁸. Datele respective nu trebuie privite ca reprezentând momentul apariției sau înființării acestor vecinătăți, ele au existat cu siguranță anterior acestei perioade.

De-a lungul timpului, vecinătățile săsești au constituit un model de organizare atât pentru comunitățile maghiare, cât și pentru cele românești din numeroase zone ale Transilvaniei.

Structura și funcțiile vecinătății. În comunitățile săsești transilvănene competențele sociale se dezvoltau prin intermediul organizațiilor sau asociațiilor de tineret, în care tinerii, de la confirmare până la căsătorie, separați pe sexe, făceau parte din „frăția” băieților (*Bruderschaft*) sau „frăția” fetelor (*Schwesterschaft*), și cele de adulți, *Nachbarschaft* („vecinătatea”, compusă din bărbați) sau *Frauenverein* (de dată mai recentă – secolul XIX, formată din femei)³⁹. Vecinătățile reprezintă, în Transilvania, o formă de organizare socială specifică lumii săsești. Se numesc în germană *Nachbarschaft* sau *Zehntschaft*, grupând locuitorii unei străzi (sau porțiuni de străzi), în primul caz, sau după numărul de casă, în al doilea caz.

Fiecare organizație era condusă de câte doi tați de vecinătate (*Nachbarvater* sau *Zehntmann*), unul bătrân (*älterer Nachbarvater*), altul

³⁵ Frâncu, Beșliu 2009, p. 243.

³⁶ Frâncu, Beșliu 2009, p. 243–244.

³⁷ Frâncu, Beșliu 2008, p. 320; Frâncu, Beșliu 2009, p. 243–244.

³⁸ Drotloff 2017, p. 91.

³⁹ Popa *et alii* 2009, p. 3.

tânăr (*jüngerer Nachbarvater* sau *Unternachbarvater*), aleși pentru o perioadă de un an, de doi ani sau mai rar pentru patru ani, prin rotație, astfel încât majoritatea gospodarilor ajungeau să preia pentru un mandat responsabilitățile funcției de tată de vecinătate⁴⁰. Alături de ei era ales un consiliu numit *Altschaft*, compus din opt membri de seamă, cu rol de consfătuire și de verificare⁴¹. Tatăl de vecinătate avea obligația să respecte normele și statutele, fiind astfel un exemplu de urmat pentru toți membrii. Principalele sale atribuții erau: convocarea adunării generale, distribuirea sarcinilor bisericești, rezolvarea conflictelor dintre vecini sau cele familiale, precum și urmărirea modului în care erau respectate obiceiurile și tradițiile. Aveau un rol important în relațiile cu biserica și autoritățile, ei putând deveni chiar magistrați la orașe, sau membri ai consiliilor bisericești la sate⁴².

Inițial, funcțiile vecinătăților au fost de ordin economic, de siguranță, rituale, morale, juridice, profesionale și etnice, însă cea mai importantă, conform statutelor, rămâne cea a ajutorului reciproc în cele mai însemnate momente din viață: botez, nuntă, înmormântare, când toți membrii se mobilizau pentru organizarea evenimentului.

Principalele funcții ale vecinătății au fost:

- întrajutorarea în caz de înmormântare (săparea gropii, purtarea sicriului), de boală (ex. la muncile agricole), a femeilor după naștere, dar și pentru realizarea unor lucrări majore în gospodărie (construcții, reparații de șuri, case);

- colaborarea cu autoritățile politice și bisericești locale (construcția și întreținerea bisericii, a casei parohiale, a școlii, amenajarea străzii, construirea podețelor, întreținerea fântânilor, respectarea sistemului de asolanament de 3 ani ș.a.);

- normarea comportamentelor sociale, respectarea valorilor morale (sanționarea celor indezirabile, aplanarea conflictelor intra- și interfamiliale prin intermediul taților de vecinătate);

- transmiterea obiceiurilor, tradițiilor și valorilor specifice comunităților săsești (gestionarea momentelor importante din viața comunității – naștere, căsătorie, înmormântare);

- asigurarea securității avutului și persoanei (păzirea străzilor, ogoarelor și pădurilor, în special noaptea);

⁴⁰ *Ibidem*, p. 3; Frâncu, Beșliu 2008, p. 320.

⁴¹ Frâncu, Beșliu 2009, p. 244.

⁴² *Ibidem*, p. 244.

– existența unui responsabil cu urmărirea periodică a coșurilor de fum și prevenirea incendiilor, zi și noapte un membru avea obligația de a veghea pentru ca în cazul unui incendiu să se poată interveni cât mai rapid⁴³.

Participarea la acțiunile vecinătății era obligatorie pentru toți membrii, iar sustragerea de la aceste obligații sau atribuții era drastic sancționată prin amenzi sau chiar excludere.

Foarte sugestivă ni se pare definiția vecinătății după ilustrul umanist medieșean Stephan Ludwig Roth: *Vecinătatea este o comunitate frățească, teritorială, ai cărei membri beau din aceeași fântână, stau de gardă în timpul nopții pentru securitatea tuturor, își construiesc împreună casele, se comportă ca rudele în cazul ivirii unei boli sau catastrofe, se odihnesc pe același catafalc, își sapă mormintele, își conduc morții pe ultimul lor drum, la sfârșitul înmormântării îi cinstesc împreună pe cei care i-au părăsit, apoi, din devotament, au grijă de văduv(ă) și de copiii rămași orfani.*⁴⁴

Bunuri materiale ale vecinătăților. Principalele bunuri care defineau existența unei vecinătăți erau obiecte cu funcție simbolică și rituală, precum lada, tabla, steagul, stema și sigiliul. Însă din patrimoniul acestor comunități făceau parte și obiecte de uz comun, utilizate în diferite situații ivite în cadrul comunității⁴⁵. Astfel, la nunți sau înmormântări erau folosite mesele, băncile, scaunele și vesela vecinătății respective. La înmormântări erau utilizate accesoriile aparținând aceleiași comunități (două curele, două bare pentru cărat, o funie, un catafalc)⁴⁶. În inventarele vecinătăților se mai găseau: un butoi mare pentru vin, o găleată de lemn ca măsură pentru vin, patru căni de vin, un fier pentru marcarea animalelor, pensă pentru introdus inel în râtul porcilor, un trocar și, uneori, o hartă a zonei respective⁴⁷. În cadrul întrunirii anuale a vecinătății erau făcute consemnări în registru și erau adunați banii din amenzi în punga penală, iar pentru alegerea persoanelor care trebuiau să participe la o anumită activitate se putea recurge la tragerea la sorți, folosindu-se paharul cu zaruri⁴⁸.

Lada, frumos decorată (sculptată sau pictată), era închisă cu două chei, una ținută de tatăl bătrân și cealaltă de tatăl tânăr, fiind deschisă

⁴³ Popa *et alii* 2009, p. 4–5; Frâncu, Beșliu 2009, p. 244–245.

⁴⁴ Mihăilescu 2003, p. 14; Frâncu, Beșliu 2008, p. 319; Popa *et alii* 2009, p. 5.

⁴⁵ Frâncu, Beșliu 2009, p. 244–245.

⁴⁶ Schenk 1993, p. 16.

⁴⁷ *Ibidem*, p. 16.

⁴⁸ Informații prof. dr. Volker Wollmann.

doar în prezența celor doi cu ocazia adunărilor generale organizate în Ziua Judecâții, o dată pe an, fapt ce întărea gravitatea și solemnitatea momentului. Lada avea aceeași funcționalitate ca și în cazul breslelor. În ea se păstrau actele (statutele și registrele), banii proveniți din contribuții și amenzi, sigiliul, paharul cu zaruri folosit pentru desemnarea celor care trebuiau să participe la o anumită activitate, punga specială pentru amenzi.

Tabla vecinătății, preluată și ea de la bresle, lucrată de regulă din lemn, din cositor sau din alamă, avea diverse dimensiuni și forme. Aceasta reprezenta glasul tatălui de vecinătate, care trimitea acest semn al veciniei cu un ordin sau un mesaj oral, la început, și ulterior transmis în scris (trecut pe o tăbliță sau o hârtie)⁴⁹, care circula din vecin în vecin, acoperind toată zona asociației. O altă piesă, întâlnită atât la oraș cât și la sat, era *steagul* vecinătății, purtat la înmormântări sau la alte momente importante din viața comunității. Începând din a doua jumătate a secolului al XVIII-lea, în cadrul unor vecinătăți sunt întâlnite *steme* și *sigilii* cu însemnele proprii, ceea ce demonstrează importanța acestor organizații pe plan local⁵⁰.

Cea mai importantă zi a vecinătăților era Ziua Judecâții, Ziua Vecinilor sau Ziua Obiceiului⁵¹, cunoscute de regulă sub denumirea de *Richttag* sau *Sittag*⁵², aceasta fiind un prilej de bilanț, de prezentare a veniturilor și cheltuielilor vecinătății, plata amenzilor pentru nerespectarea obligațiilor, de împăcare (stingerea diverselor conflicte), de acceptare a noilor membri (bărbați tineri căsătoriți sau necăsătoriți, dar cu gospodărie proprie, precum și a văduvelor, care preluau rolul soților decedați) și de alegere a noii conduceri, dacă era cazul⁵³. Acest eveniment avea loc în fiecare an de Lăsata Secului, înainte de Postul Paștelui și de multe ori se finaliza cu o petrecere, cu muzică și dans la care participa întreaga comunitate.

Așadar, de cele mai multe ori, viața comunității se desfășura și în cadrul acestor orânduielei hotărâte și impuse de către aceste forme de organizare socială, reprezentate de vecinătăți. La Mediaș se apreciază că numărul lor a fost de aproximativ 13, posibil 15⁵⁴, în funcție de configurația stradală a orașului din perioada respectivă. Fiecărei străzi îi era arondată o astfel

⁴⁹ Sedler 2000, p. 22–25.

⁵⁰ Frâncu, Beșliu 2009, p. 244.

⁵¹ Se mai întâlnesc și sub denumirile de *Gerichttag*, *grosser Nachbarntag* sau popular: *Fosnicht*.

⁵² Sedler 2005, p. 46.

⁵³ Popa *et alii* 2009, p. 4; Frâncu, Beșliu 2009, p. 245.

⁵⁴ Drotloff 2017, p. 95–96.

de vecinătate, iar străzile mai mari, precum Forkeschgasse, Steingasse, Schmiedgasse sau Zekesch, aveau fiecare câte două vecinătăți. Locuitorii străzilor mai mici nu puteau forma astfel de organizații și erau nevoiți să se alăture celor din străzile mai mari din imediata apropiere, situație similară cu a celor din cele două piețe ale orașului, *Großer Marktplatz* și *Kleiner Marktplatz*⁵⁵.

Un moment de răscruce în funcționarea vecinătăților transilvănene, și nu doar a celor medieșene, este reprezentat de ultimul deceniu al secolului al XIX-lea, când în anul 1891 statul maghiar va adopta o lege prin care se desființau aceste organizații. Cu toate acestea, ele nu au dispărut, reușind îndeosebi cu sprijinul Bisericii Evanghelice să-și continue activitatea, cel puțin la nivelul vieții sociale, chiar dacă s-a constatat o reducere simțitoare a importanței și rolului lor în viața așezărilor săsești⁵⁶.

Consistoriul Bisericii Evanghelice va încerca o revigorare a vecinătăților, publicând un Regulament unitar de funcționare a acestora, în anul 1921⁵⁷. Drept urmare a acestei măsuri, încă din același an, se constată o reluare a unor acțiuni și sărbători anuale organizate de către numeroase vecinătăți medieșene. În aceste condiții, ele au reușit să persiste și să contribuie la viața socială a orașului și pe parcursul deceniilor patru și cinci ale secolului al XX-lea, când se presupune că au renăscut aproximativ 23 de vecinătăți pe plan local, cuprinzând de această dată și străzi din afara burgului medieval, fiecare cu steme și însemne proprii⁵⁸. Însă, imediat după încheierea celui de-al Doilea Război Mondial, vecinătățile și-au încetat existența în totalitate, după cum afirmau anumiți cercetători, *au dispărut fără urmă*⁵⁹.

Ca o concluzie asupra rolului avut de vecinătățile săsești din Transilvania, cronicarul medieșean Victor Werner menționa că *organizația comunității germane încă de la începuturi a fost baza supraviețuirii națiunii germane din Transilvania prin faptul că s-a îngrijit de păstrarea ordinii, a bunei cuviințe, a tradiției, a siguranței și a ajutorului reciproc, atât la bucurie, cât și la nevoie*⁶⁰.

⁵⁵ Drotloff, Schuster 2009, p. 246.

⁵⁶ *Ibidem*, p. 246.

⁵⁷ *Ibidem*, p. 246–247.

⁵⁸ Drotloff 2017, p. 98 și următoarele.

⁵⁹ Drotloff, Schuster 2009, p. 247.

⁶⁰ Werner 2007, p. 211.

* * *

În momentul de față al demersului nostru se impun câteva mențiuni necesare cu privire la anumite aspecte legate de *breslele și vecinătățile* săsești care au funcționat la Mediaș. Perioada îndelungată, întinsă pe parcursul mai multor secole, pe care am încercat să o acoperim, într-un mod relativ succint, a urmărit o exemplificare asupra apariției, dezvoltării și rolului pe care aceste organizații le-au avut asupra societății și comunității medieșene. Astfel, se poate constata aportul deosebit de important al breslelor la creșterea economică și la bunăstarea orașului, dar și contribuția substanțială a vecinătăților în ordonarea și structurarea vieții sociale a comunității locale. Cu toate că breslele locale au dispărut încă de la sfârșitul secolului al XIX-lea, iar vecinătățile au continuat să persiste, fiind menționate încă la jumătatea secolului al XX-lea, importanța lor cu privire inclusiv la înființarea muzeului de la Mediaș a fost una considerabilă.

Contribuția directă a breslelor la apariția instituției muzeale nu a constat într-un sprijin de natură organizatorică sau materială, ci într-una de natură patrimonială. Ne referim aici la faptul că, după cum menționam anterior, primele piese istorice care vor intra în patrimoniul muzeului medieșean au aparținut acestor corporații meșteșugărești. În schimb, într-o primă fază, vecinătățile și-au adus contribuția inclusiv prin sprijinirea acțiunilor de colectare a numeroase bunuri culturale îndeosebi prin donații și abia apoi au contribuit cu piese aflate în patrimoniul lor. Acest aspect rezultă și din faptul că vecinătățile și-au prelungit existența cu câteva decenii după dispariția breslelor.

Piesele care au intrat în colecțiile publice erau, în primul rând, măturii materiale deosebit de importante ale acestor organizații, precum: lăzi de breaslă și de vecinătate, sigilii, însemne ale breslelor și table de vecinătate, diplome și registre, dar și numeroase produse realizate de către meșterii medieșeni. Numărul mare de bresle care a fost înregistrat la Mediaș, și anume 36, dar și cele aproximativ 13 sau 15 vecinătăți *istorice* s-a reflectat în patrimoniul vechiului muzeu medieșean, care în prima jumătate a secolului al XX-lea era compus, conform registrelor de inventar, într-o proporție destul de ridicată din bunuri provenind de la aceste corporații și organizații locale.

Învățământul – factor al dezvoltării societății. Școlile Mediașului

Statutul distinct al provinciei transilvănene de-a lungul timpului, legat de vechile convenții și legiuri din epoca medievală continuate și în perioadele următoare, situația aparte atât din punct de vedere etnic cât și al tradițiilor populațiilor conlocuitoare, a creat condiții total diferite de dezvoltare și exprimare națională. Aceste aspecte au avut ca rezultat o configurație complexă a relațiilor politice și economico-sociale în cadrul regiunii⁶¹.

În spațiul Transilvaniei, la fel ca și în celelalte state ale Europei, cele dintâi instituții școlare au apărut și s-au dezvoltat în jurul sau cu sprijinul Bisericii. Istoria învățământului confesional este strict legată de Bisericile naționale, fie că este vorba de cele românești, maghiare sau săsești, care au exercitat o influență majoră asupra evoluției acestuia. Însă, nu de puține ori, școlile aflate sub patronajul instituțiilor religioase au fost înfrânate în dezvoltarea lor din punct de vedere al gândirii liberale, al progresului pedagogic sau al adoptării unor sisteme educaționale moderne și practice.

În cele ce urmează, am urmărit surprinderea succintă a unor elemente esențiale din existența școlilor medieșene, legate îndeosebi de problemele organizatorice sau de funcționalitate ale acestora. Nu am încercat, în momentul de față, o abordare mai amplă, care să surprindă componentele detaliate ale sistemului de învățământ medieșean, atât al celui săsesc, cât și al celui românesc, cu privire la regulamentele și statutele școlare sau la programele de învățământ. De asemenea, o extindere a subiectului o considerăm necesară în viitor, ca urmare a evoluției pe care o înregistrează școlile medieșene la sfârșitul secolului al XIX-lea și îndeosebi în prima jumătate a secolului al XX-lea, cu aportul și sub influența diferitelor organisme sau autorități, inclusiv din prisma constituirii colecțiilor muzeale de la Mediaș, care într-o fază incipientă au fost organizate în scop didactic, în cadrul Gimnaziului, fiind menționate încă din anul 1840⁶².

Școala săsească. Gimnaziul Evanghelic

Învățământul săsesc de la Mediaș a ocupat de-a lungul timpului un loc privilegiat în comparație cu al celorlalte naționalități. A înregistrat cea mai mare perioadă de activitate și a beneficiat de o foarte bună organizare. Factorul cel mai important, care a contribuit decisiv la dezvoltarea superioară a acestuia, este reprezentat de dreptul la autonomie

⁶¹ Protopopescu 1966, p. 13–14.

⁶² Petranu 1922, p. 169.

al sașilor transilvăneni așezați de către regalitatea maghiară pe teritoriul Transilvaniei. Acestui drept i se alătură și privilegiile dobândite, despre care Thomas Nägler menționa că *privilegiile acordate sașilor începând cu secolul al XIII-lea sunt acordate numai lor [...]*⁶³.

Momentul apariției școlii săsești la Mediaș nu poate fi apreciat cu exactitate. Însă, datorită faptului că în secolul al XIV-lea majoritatea documentelor menționează cuprinderea localurilor de școală în perimetrul bisericilor, se poate presupune că și aici spațiile destinate școlii ar fi putut aparține inventarului normal al clădirilor bisericesti. Inclusiv pe cale arheologică au fost descoperite în vechea curte parohială fundațiile unei clădiri datate în secolul al XIV-lea, despre care se presupune că ar fi reprezentat prima școală⁶⁴. Un alt argument este reprezentat și de o mențiune din anul 1398, care pomenește existența unor *magistri scolastici*⁶⁵. Din punct de vedere documentar, școala va fi atestată ca *schola civitatis* (școală orășenească) abia în anul 1586, într-un moment relativ târziu în comparație cu celelalte sate săsești din jurul Mediașului⁶⁶.

Ulterior, în secolele următoare, informațiile cu privire la școala orășenească se înmulțesc considerabil, fiind atestați mai mulți rectori și lectori care activau în cadrul învățământului săsesc medieșean. Totodată, registrele școlare și regulamentele redactate în anii 1637, 1650 și 1661 permit conturarea unei imagini mai clare despre organizarea și structura cursurilor desfășurate, care cuprindeau pe lângă religie și clase de logică, poetică sau retorică⁶⁷. La începutul secolului al XVIII-lea, se va înființa și un gimnaziu, aflat tot în subordinea directă a Bisericii Evanghelice, care va atrage tot mai mulți tineri, inclusiv din așezările învecinate ale Mediașului. Această creștere a numărului de elevi va duce în anul 1713 la construcția unei noi clădiri, cu două etaje, care dispunea atât de săli pentru cursuri, cât și de un internat pentru școlari sau spații de locuit pentru dascăli⁶⁸.

Evoluția permanentă a școlii primare săsești de la Mediaș se poate observa și pe parcursul secolului al XIX-lea, datorată în primul rând sprijinului de care dispunea din partea autorităților locale. Între anii 1829–1832 a fost construit un nou edificiu care a beneficiat de sprijin material din

⁶³ Nägler 2009, p. 221.

⁶⁴ Niedermaier 1979, p. 206.

⁶⁵ Pitters 2004, p. 138.

⁶⁶ Pauer 2002, p. 101.

⁶⁷ Gräser 1852, p. 7–25; Țigău 2010, p. 50–51.

⁶⁸ Pauer 2002, p. 102.

partea consistoriului local, al primarului Daniel Georg Schaffendt, precum și din partea preoților capitlului Mediaș și Șeica. Astfel, noua clădire a școlii, care se păstrează cu aceeași destinație până în zilele noastre, îndeplinea toate necesitățile pentru buna desfășurare a cursurilor.

Una dintre problemele majore cu care s-a confruntat învățământul gimnazial săsesc de la Mediaș în cursul secolului al XIX-lea, a fost planul de înființare al unui gimnaziu central cu sediul la Sibiu. În acest context, medieșenii, sub conducerea prim-preotului lor Josef Fabini, s-au văzut nevoiți să ia atitudine împotriva Consistoriului superior din Sibiu pentru împiedicarea desființării gimnaziului din localitate.

În perioada absolutismului, guvernul austriac a întreprins o încercare de contopire a gimnaziului din Mediaș cu cel din Sighișoara, argumentându-și motivația cu spațiile insuficiente de care dispunea școala medieșeană⁶⁹, în contextul creșterii numărului de elevi. Însă, tot preotul Josef Fabini va adopta o atitudine hotărâtă împotriva acestor demersuri, menționând că *Mediașul nu va renunța la gimnaziul său, ci mai degrabă se va face luntre și punte pentru a-i asigura existența în așa fel încât să devină un lăcaș de instrucție rodnic pentru populația [...] districtului său*⁷⁰. Problema a fost rezolvată temporar, la intervenția primarului Friedrich von Biedersfeld, care va adapta cerințelor școlare clădirea vechii primării a orașului, aflată tot în proprietatea Bisericii Evanghelice.

Totuși, problema spațiului pentru gimnaziu nu a fost rezolvată definitiv, iar la sfârșitul secolului al XIX-lea, autoritățile statului au reușit să convingă presbiteriul din Mediaș că singura șansă de a asigura viitorul gimnaziului evanghelic medieșean era construirea unui nou local. Prin urmare, în urma demersurilor comisiei presbiteriului din Mediaș, Ministerul pentru Culte și Învățământ va aproba în anul 1897 acordarea unei subvenții pentru noua construcție. Astfel, administrația orașului va însărcina presbiteriul evanghelic cu întreprinderea tuturor măsurilor necesare pentru realizarea noii construcții a gimnaziului. Lucrările de construcție propriu-zise au început abia în anul 1910, sub îndrumarea arhitectului Fritz Balthes din Sighișoara, și au fost finalizate în luna septembrie a anului 1912⁷¹. Costurile suportate de către populația săsească (prin Biserică, administrația locală

⁶⁹ Cu toate că acestea au fost construite din temelii, cu doar două decenii înainte, în curtea interioară a Castelului pentru școala primară, la nord de Biserică Evanghelică Sf. Margareta, și erau considerate moderne și suficiente în momentul finalizării lor.

⁷⁰ Pauer 2002, p. 104.

⁷¹ Jekeli 1913, p. 11–12.

sau diverși donatori) au fost substanțiale, însă cea mai mare parte, în proporție de aproximativ 62%, a fost susținută de statul maghiar, al cărui efort a fost apreciat și de către noul rector al gimnaziului, Hermann Jekeli, care menționa că *guvernul ungar are deplină înțelegere pentru aspirațiile culturale ale poporului nostru și este gata cu plăcere să sprijine energic poporul nostru care luptă din greu în strădania sa aprigă pentru păstrarea și dezvoltarea sistemului său de învățământ*⁷². Această nouă clădire a gimnaziului a fost inaugurată de însuși episcopul Bisericii Evanghelice, Friedrich Teutsch, iar sașii din Mediaș dispuneau la începutul secolului al XX-lea de una dintre cele mai moderne clădiri de școală din Transilvania.

În anii premergători Primului Război Mondial, această școală de la Mediaș era socotită ca liceu confesional al sașilor transilvăneni, pe același plan cu școlile de stat din Austro-Ungaria, dar fără a fi subordonat autorităților de stat. Conducerea și susținerea ei erau în continuare apanajul Bisericii din localitate. Inclusiv planurile și programa de învățământ erau elaborate de către *Consistoriul Regnicolar al Bisericii Evanghelice*. După izbucnirea războiului, activitatea școlii a fost grav afectată, datorită recrutărilor efectuate în rândurile populației săsești, doar din cadrul liceului fiind menționați șase profesori și peste 50 de elevi trimiși pe front. De asemenea, clădirea a fost evacuată pentru adăpostirea unui regiment de soldați, iar internatul a fost transformat în spital militar⁷³. Interesant este faptul că în această perioadă belică, consiliul profesoral a introdus *ore speciale de război*, la care se purtau discuții cu referire la situația și evoluția conflictelor armate.

Unirea Transilvaniei cu România după 1918 a însemnat și pentru această școală o transformare totală. Până la noua Lege a învățământului particular din anul 1925, liceul medieșean rămăsese sub patronajul bisericii, însă după această dată au fost înregistrate schimbări fundamentale. Planurile de învățământ trebuiau aprobate de către Ministerul Instrucțiunii de la București și, totodată, se cerea predarea în limba română a unei treimi din orele săptămânale, în condițiile în care până atunci limba exclusivă de predare era germana. În ceea ce privește elevii înscriși la acest liceu, care în proporție covârșitoare erau de naționalitate săsească, numărul acestora a înregistrat o scădere în perioada deceniilor trei și patru ale secolului al XX-lea. Dacă în anul școlar 1923/1924 frecventau cursurile 425 de elevi, în anul școlar 1939/1940 numărul lor scăzuse la 262⁷⁴.

⁷² Pauer 2002, p. 108.

⁷³ Pauer 2004, p. 28–29.

⁷⁴ *Ibidem*, p. 33, Tabel 1.

Modificările din perioada celui de-al Doilea Război Mondial au avut repercusiuni și asupra instituției școlare medieșene, care în anul 1942 va trece din întreținerea parohiei evanghelice în subordinea *Grupului Etnic German*, organizație de orientare național-socialistă care, sub presiunea Reich-ului, ridică pretenții de a prelua învățământul confesional german. Sub influența acestuia s-a trecut la ideologia nazistă, de îndoctrinare a elevilor în spiritul național-socialismului german. Acest fapt s-a petrecut doar până în anul 1945 când, odată cu desființarea *Grupului Etnic*, liceul medieșean se va întoarce sub administrarea Consistoriului Regnicolar Evanghelic⁷⁵. Aceeași situație s-a întâlnit și în cazul Gimnaziului Evanghelic de fete, o altă instituție de învățământ aflată sub patronajul Bisericii medieșene, înființată în anul 1924⁷⁶.

După anul 1945, se constată o reluare sau o reîntoarcere a școlilor germane din Mediaș către valorile tradiționale care le-au consacrat.

Școala românească greco-catolică

Învățământul confesional greco-catolic a fost asumat încă de la începuturile sale de către Biserica Română Unită cu Roma. În acest sens, din secolul al XVIII-lea, Biserica va pune bazele acestui tip de învățământ destinat asigurării unei pregătiri elementare a copiilor de confesiune greco-catolică. Inclusiv episcopul Inochentie Micu-Klein avansa convingerea că reformarea statutului românilor ardeleni nu poate fi îndeplinit decât prin *ridicarea lor culturală*⁷⁷.

Pentru îndeplinirea acestei misiuni, care se va dovedi crucială pentru educația științifică, culturală și națională a românilor din principat, centrul episcopal de la Blaj va deține rolul primordial în organizarea și dirijarea acestui sistem școlar. Este cunoscut faptul că aici, în anul 1754, episcopul Petru Pavel Aron deschide primele școli sistematice românești din Transilvania, însă *întemeierea școlilor de la Blaj poate – și trebuie – să fie considerată ca o izbândă a programului de luptă a lui In. Micu-Klein de emancipare politică și națională a românilor*⁷⁸. De asemenea, un rol important l-au avut și politicile iluministe ale cercurilor aulice și habsburgice, legate de cultură și învățământ, care *vizau întărirea imperiului în această parte prin*

⁷⁵ Pauer 2004, p. 40, 42, 47.

⁷⁶ *Monografia* 1943, p. 347.

⁷⁷ Someșan 1999, p. 70–71.

⁷⁸ Mârza 1987, p. 36.

*catolicizare și prin formarea unor cetățeni instruiți și loiali regimului vienez, pe linia concepției iluministe despre școală*⁷⁹.

Cercetarea situației învățământului confesional greco-catolic din Mediaș întâmpină probleme majore datorate lipsei unor informații certe, ceea ce permite doar o cunoaștere sumară a acestuia. Pentru sfârșitul secolului al XVIII-lea, Nicoale Albu menționează în urma cercetării unor *indicii din arhiva mitropoliei Blajului* [...], că mai multe școli din Transilvania, printre care o pomenește și pe cea de la Mediaș, ar fi *școli în epocă iosefină*, însă în afara acestui aspect nu precizează o posibilă apartenență a ei la anumite biserici⁸⁰.

Organizarea și evoluția școlilor confesionale românești de aici, au avut de trecut numeroase obstacole, în primul rând, datorită funcționării lor în cadrul unui scaun săsesc, unde românii, și implicit confesiunea greco-catolică, erau defavorizați în raport cu sașii protestanți, care reprezentau etnia politică și administrativă dominantă. Aceste probleme se pot evidenția foarte clar și prin faptul că prima biserică românească din interiorul cetății a fost construită abia în anul 1826, în urma unor dispute serioase cu populația săsească. Inclusiv școala confesională greco-catolică începe să funcționeze în zona intramuros tot în același an. Primul preot paroh este Simion Asculan, iar învățător este Ion Porea, amândoi ocupându-se în aceeași măsură de ridicarea bisericii și a școlii⁸¹. Cu toate acestea, existența unor matricole la Mediaș în anul 1824, ne determină să considerăm că în cadrul acestei parohii exista deja un învățământ confesional⁸².

Situația acestuia a fost în strânsă legătură cu înființarea și evoluția Districtului Protopopesc Greco-Catolic Mediaș, care, prin protopopii săi, s-a ocupat în mod direct de organizarea școlilor. Dezvoltarea parohiei și ulterior a Districtului, precum și ridicarea lăcașului de cult și, implicit, a localului de școală a putut fi realizată doar cu largul sprijin acordat de către Episcopia Blajului, prin ajutorul financiar al episcopului unit Ioan Bob. Acesta va contribui, într-o primă fază, în anul 1816, la achiziționarea unei case și transformarea acesteia în casă parohială. Însă, datorită creșterii continue a numărului de credincioși greco-catolici din Mediaș s-a hotărât să fie edificată aici o *biserică demnă de cultul cel sfânt*⁸³.

⁷⁹ *Ibidem*, p. 47 și următoarele.

⁸⁰ Albu 1944, p. 242–244.

⁸¹ *Șematismul* 1900, p. 399–400; Bușoiu 1996, p. 13.

⁸² *Șematismul* 1900, p. 399; Mărculeț *et alii* 2005, p. 82.

⁸³ Stoian *et alii* 2002, p. 9–10.

Pentru ridicarea bisericii și a școlii, episcopul Ioan Bob s-a lovit în primul rând de piedicile puse de către autoritățile orășenești și ale magistraturii locale, care pentru zădărnicierea planurilor de construcție a unor astfel de edificii românești în interiorul cetății, i-au acordat episcopului un loc mlăștinos total nepotrivit pentru cele două lăcașuri. Cu toate acestea, Ioan Bob nu va renunța la planurile sale, ca urmare va achiziționa casa unui locuitor sas și în locul acesteia va reuși, în numai trei luni, ridicarea Bisericii cu hramul *Înălțarea Domnului*, iar în imediata apropiere a lăcașului de cult, va cumpăra o altă proprietate pe care o va transforma în școală⁸⁴. Toate aceste realizări au fost îndeplinite în cursul anului 1826⁸⁵.

Este de remarcat faptul că odată cu înființarea Districtului Protopopesc Greco-Catolic Mediaș din anul 1827, toți protopopii medieșeni s-au străduit să susțină și să dezvolte învățământul confesional medieșean. Primul dintre aceștia a fost Ioan Stoian (1827–1837), căruia i-a revenit sarcina, pe lângă cea de organizare a protopiatului, și cea de a deschide primele registre ale școlii primare. Acesta îl va numi ca învățător pe Ilie Popa și ulterior pe Gheorghe Moldovan⁸⁶. Din păcate pentru această perioadă, nu se cunoaște numărul școlarilor înregistrați la Mediaș. Următorul protopop, Constantin Alpini (1838–1846) a avut meritul de a fi un adevărat susținător al învățământului confesional pe care îl păstorea. În anii 1844–1845 a redactat un memoriu pentru apărarea școlilor naționale din protopopiatul său, ca urmare a hotărârii Dietei transilvane de a introduce treptat limba maghiară în locul celei române în școlile și bisericile din Transilvania⁸⁷.

Datorită dispariției premature din viață a lui Constantin Alpini, în data de 23 noiembrie 1846 în urma unei tuberculoze, scaunul protopopesc al Mediașului va rămâne vacant până la numirea din partea episcopului Ioan Lemeni, la 5 martie 1847, a lui Ștefan Moldovan. Una dintre primele lucrări majore ale noului protopop a fost renovarea școlii primare confesionale sub conducerea dascălului Teodor Valer Borza⁸⁸. În timpul Revoluției de la

⁸⁴ Biserica a fost construită pe locul casei achiziționată de la sasul Martin Hietsch cu suma de 7.000 de florini, situată în capătul străzii Zekesch, iar școala a fost ridicată în aceeași zonă. Totalul cheltuielilor suportat de către episcopul Ioan Bob, din venitul său, a fost de 57.700 florini de argint. Se menționează faptul că episcopul a supravegheat personal lucrările de construcție a bisericii datorită aversiunii sașilor, care au încercat în două rânduri dărâmarea construcțiilor.

⁸⁵ Stoian *et alii* 2002, p. 27–28; Bușoiu 1996, p. 10–11.

⁸⁶ Stoian *et alii* 2002, p. 28.

⁸⁷ Bușoiu 1996, p. 13; Stoian *et alii* 2002, p. 29; Mărculeț *et alii* 2005, p. 82.

⁸⁸ Stoian *et alii* 2002, p. 32.

1848–1849, Ștefan Moldovan a reactualizat problemele legate de situația învățământului confesional românesc în contextul unei eventuale colaborări dintre români și sași la Mediaș. În această conjunctură, el condiționează intrarea românilor în gărzile naționale săsești cerând ca bisericele, școlile și școlarii români să primească beneficii materiale din veniturile locale *ca și cei ai sașilor*⁸⁹. Pe lângă demersurile de a consolida Biserica Greco-Catolică și școala de la Mediaș, Ștefan Moldovan a avut și meritul de a lupta în aceeași măsură pe întreg teritoriul districtului său protopopesc pentru ridicarea de noi biserici și școli, cu scopul de propășire a poporului românesc pe care îl păstorea.

Din nefericire, urmașul său George Stoian, numit în funcție în anul 1852, nu s-a putut ridica la nivelul înaintașilor săi. Majoritatea surselor menționează că atât școala, biserica, cât și întregul protopopiat au avut de suferit datorită neglijențelor și delăsării sale, acesta primind numeroase avertismente, pentru ca la 1 iulie 1866, să fie suspendat din funcție și mutat disciplinar la parohia din Teiuș. Despre activitatea sa s-a scris că era un om comod, care nu se interesa îndeajuns de școală și din acest motiv, după 14 ani, i se va cere mutarea în altă parte⁹⁰.

Inclusiv pentru această perioadă de la jumătatea secolului al XIX-lea, datele referitoare la corpul didactic sau la numărul elevilor care frecventau școlile confesionale din districtul greco-catolic al Mediașului sunt destul de lacunare. Foarte probabil este faptul că în majoritatea parohiilor posturile de învățători erau ocupate de preoți, capelani sau cantori. Totuși, la Mediaș dispunem de unele date, care surprind în perioada anilor 1827–1855 un număr de cinci învățători: Ioan Porea, Ilie Popa, Gheorghe Moldovan, Teodor Valer Borza și Teodor Valer Borza junior⁹¹. Ulterior, în cadrul politico-administrativ și național relativ ostil națiunii române din a doua jumătate a secolului al XIX-lea, prin activitatea asiduă a protopopilor care s-au succedat în acest răstimp, toți intelectuali de prestigiu ai vremii și devotați misiunii lor, precum Ioan Popescu (1867–1879), Ghedeon Blăjan (1879–1886) și Ioan Moldovan (1886–1918), învățământul confesional greco-catolic din zona Mediașului a înregistrat progrese constante. În anul școlar 1892/1893, la școala greco-catolică din Mediaș erau înregistrați un număr total de 76 de elevi, distribuiți astfel: 24 în clasele I-II, 16 în clasele III-IV și 36 în

⁸⁹ Moldovan 1875, p. 76.

⁹⁰ Stoian *et alii* 2002, p. 37–38.

⁹¹ Bușoiu 1996, p. 29.

clasele V-VI⁹². Ulterior, în anul 1900, sunt menționați un număr de 168 de școlari, dintre care 86 erau băieți, iar 82 erau fete⁹³.

O caracteristică a învățământului primar confesional din această perioadă o reprezintă buna colaborare între cel greco-catolic și ortodox. În numeroase localități ale Districtului medieșean unde exista o singură școală confesională, aceasta era frecventată de elevi aparținând ambelor confesiuni religioase⁹⁴. Învățământul medieșean greco-catolic din primii ani ai secolului al XX-lea este marcat, asemenea întregului învățământ românesc din Transilvania, de presiunile din partea autorităților maghiare care urmăreau desființarea școlilor românești în paralel cu adâncirea procesului de maghiarizare.

După Primul Război Mondial, prin realizarea Marii Uniri și încadrarea Transilvaniei în structurile administrative și instituționale ale statului român, s-a trecut la modificarea radicală a statutului învățământului confesional, care era scos de sub patronajul Bisericii și inclus în sistemul învățământului de stat.

Școala românească ortodoxă

Învățământul confesional ortodox din Transilvania începe să se cristalizeze în jurul Bisericii din Șcheii Brașovului, încă din secolul al XVI-lea, servind drept model într-o primă fază, pentru multe școli românești din Țara Bârsei⁹⁵. În secolul al XVIII-lea au apărut numeroase școli confesionale ortodoxe în zona Sibiului, Hațegului, Blajului, Făgărașului și la Orăștie⁹⁶. Prima școală ortodoxă cu finanțare din partea statului a fost consemnată în anul 1786 în localitatea Sadu, lângă Sibiu. Tot la Sibiu, ca sediu al episcopatului ortodox, au fost organizate cursurile de normă pentru pregătirea învățătorilor⁹⁷. La începutul secolului al XIX-lea, mai exact în anul 1808, existau în Transilvania 131 de școli confesionale ortodoxe, procentele cele mai mari înregistrându-se în scaunele săsești. Astfel, în scaunul Sibiului erau menționate 20 de școli, iar în scaunul Mediașului șapte⁹⁸.

⁹² *Ibidem*, p. 23.

⁹³ *Șematismul* 1900, p. 399.

⁹⁴ Mărculeț *et alii* 2007, p. 86.

⁹⁵ Albu 1944, p. 11–12.

⁹⁶ Brusanowski 2006, p. 52.

⁹⁷ Protopopescu 1966, p. 66, 78.

⁹⁸ Brusanowski 2006, p. 53.

La Mediaș, prima astfel de școală confesională a fost deschisă în prima jumătate a secolului al XIX-lea, nefiind cunoscută cu exactitate data, însă aceasta a fost menționată în anul 1839 în urma unei inspecții efectuată de către Moise Fulea, care îndeplinea funcția de director al școlilor ortodoxe⁹⁹.

După evenimentele din anii 1848–1849 se constată un reviriment al situației școlilor ortodoxe românești din Transilvania, datorat atât modificărilor înregistrate în plan politic din Imperiu, cât și numirii lui Andrei Șaguna ca episcop ortodox la Sibiu. Modificările făceau referire îndeosebi la faptul că Bisericele din imperiu au primit dreptul egal de a-și dezvolta și susține prin fonduri speciale propriul sistem de învățământ. În urma *Sinodului arhidiecezan* care a avut loc în martie 1850, episcopul Șaguna va iniția o serie de măsuri organizatorice ale școlilor ortodoxe pe baza autonomiei confesionale și școlare, prin care preoții au fost declarați directori ai școlilor din parohiile lor¹⁰⁰. Rezultatul acestor măsuri a fost creșterea impresionantă a numărului de școli confesionale ortodoxe de pe teritoriul Transilvaniei, fiind consemnate în 1858 un număr de 691 de astfel de școli¹⁰¹. În lipsa altor dovezi concludente, datele respective trebuie privite cu anumite rezerve, deși comunitățile românești erau extrem de numeroase, situația financiară precară, de cele mai multe ori, îngreuna procesul de constituire a respectivelor instituții de învățământ.

În această perioadă, s-a înregistrat și în protopopiatul Mediaș aceeași dezvoltare generală. Astfel, în anul 1854 erau menționate 19 școli ortodoxe, dintre care opt beneficiau deja de localuri proprii, iar celelalte funcționau în spații închiriate. Inclusiv la Mediaș activitatea școlară se desfășura într-un local închiriat, iar învățător era Ilie Călburean¹⁰². O problemă importantă întâlnită în cadrul acestor instituții era slaba pregătire profesională a dascălilor, dar și remunerația redusă, care surprindea mari diferențe în funcție de comună. Situația învățământului din protopopiatul Mediașului aferentă anului școlar 1863–1864, relevă clar aceste probleme, legate de deficiențele din salarizarea învățătorilor. La Mediaș, unde erau înregistrați un număr de 49 de elevi, învățătorii erau plătiți cu 20 de florini și 24 $\frac{1}{2}$ *feldere* de bucate, pe când la Biertan și la Ațel aceștia primeau 59, respectiv 70 de florini¹⁰³.

⁹⁹ *Ibidem*, p. 54.

¹⁰⁰ Brusanowski 2005, p. 99–100.

¹⁰¹ Albu 1971, p. 218–234.

¹⁰² Brusanowski 2006, p. 57.

¹⁰³ *Ibidem*, p. 58–59.

Deci, discrepanțele erau evidente. Școala din Mediaș beneficia în această perioadă de serviciile a doi dascăli: Ilie Călborean și Ioan Suci.

În aceste condiții, nivelul și dezvoltarea învățământului a diferit de la o comună la alta, fiind strâns legat de interesul parohilor și protopopilor sau al autorităților locale. Îndeosebi în zonele săsești sau maghiare, cum era situația Mediașului, dezinteresul autorităților față de soarta școlilor românești era foarte crescut. Legat de aceste chestiuni, o imagine de ansamblu este consemnată într-un articol apărut în periodicul *Amicul școlii* nr. 27, din 7 iulie 1862, care menționa că: *dacă vom aștepta numai de la deregătorii politici, mai cu seamă pe cum sunt și ai Mediașului toți de națiune străină, pe care nu-i doare capul de înaintarea noastră, apoi ne putem lua Bună ziua la toate. Dacă se plânge un învățător român la inspector că nu-și poate scoate leafa de la popor, necum să-l ajute, dar nici nu vrea să-l bage în seamă. Dacă bietul învățător își plânge necazul Magistratului în vreo suplică românească, i-o aruncă în drept, căci nu a scris-o în limba lor ca s-o poată înțelege*¹⁰⁴.

În conspectul realizat de către autoritățile guberniale din anul 1865 reiese faptul că în Mediaș exista o școală trivială ortodoxă cu două clase și doi învățători. Ulterior, evoluția școlilor confesionale ortodoxe va dobândi un nou impuls în perioada dualismului austro-ungar, când mitropolitul Andrei Șaguna va lua noi măsuri pentru dezvoltarea învățământului românesc. Prin *Statutul Organic* din 1868, se prevedea ca în fiecare parohie să se înființeze un Comitet parohial și o Epitropie, primul responsabil cu organizarea concursului pentru ocuparea postului de învățător, precum și cu găsirea mijloacelor financiare respective, iar Epitropia avea obligația de a veghea la plata regulată a salariilor pentru personalul școlar. La nivelul episcopiei existau *Senatele școlare* cu rol de control asupra activității profesorilor și dascălilor, dar și al bunei funcționări a școlilor din punct de vedere material¹⁰⁵.

Într-un raport despre învățători din anii 1871/1872 se menționa că dascălul școlii medieșene, Ilie Călborean, avea pregătirea profesională de pedagog absolut și primea un salariu de 40 de florini, care îi va crește la suma de 250 de florini în anii următori (1874/1875). Numărul elevilor înregistrați la această școală era de 76¹⁰⁶.

¹⁰⁴ *Ibidem*, p. 62, nota 27.

¹⁰⁵ *Ibidem*, p. 67.

¹⁰⁶ *Ibidem*, p. 69–70.

După Unirea din anul 1918, întregul învățământ transilvănean se va înscrie pe coordonate noi. Acest eveniment a adus și la nivelul orașului Mediaș modificări importante, atât în sistemul organizatoric al școlilor românești, cât și al celorlalte naționalități. În perioada interbelică, învățământul medieșean, prin trecerea la sistemul organizat de către stat la nivel național, s-a extins și s-a diversificat.

Consiliul Dirigent va realiza trecerea de la administrația maghiară la cea română, și implicit reorganizarea învățământului primar transilvănean, fapt ce va avea un impact major asupra școlilor confesionale greco-catolică și ortodoxă de la Mediaș. Un raport din anul 1919 arată că școala maghiară de stat (situată în vecinătatea școlii românești greco-catolice, într-o clădire modernă construită în anul 1895) a fost părăsită de cadrele didactice, care au predat întregul inventar al școlii învățătorului confesional de la școala greco-orientală, Virgil Imbăruș. Director al noii Școli primare naționale de stat din Mediaș a fost numit Nicolae Miuță¹⁰⁷.

Anul școlar 1919/1920 a cuprins un număr de 328 de elevi care proveneau de la cele două școli confesionale românești greco-catolică și ortodoxă, precum și de la vechea școală maghiară de stat. În această perioadă, inclusiv prin cuprinderea copiilor preșcolari, pe teritoriul Mediașului sunt menționate următoarele instituții: patru grădinițe, două școli primare de stat, trei școli primare confesionale (germană, maghiară și evreiască) și trei școli secundare (Liceul german *St. L. Roth*, Gimnaziul Evanghelic de Fete și Gimnaziul Mixt de Stat, înființat în anul 1934)¹⁰⁸. În anul 1928 va lua ființă Școala Comercială Superioară de băieți, care beneficia de sprijinul Asociațiunii Transilvane pentru Literatura Română și Cultura Poporului Român (ASTRA) pentru organizarea bibliotecii școlare¹⁰⁹.

Gimnaziul Mixt de Stat a funcționat la început în două săli ale Școlii Primare nr. 1, pentru ca între anii 1936–1937 să fie construită o clădire nouă. Corpul didactic cuprindea un număr de opt profesori titulari, iar elevii care frecventau cursurile acestui gimnaziu erau atât de naționalitate română, cât și germană, maghiară și evreiască. De la înființarea Gimnaziului, numărul lor a avut o creștere constantă. Dacă în anul școlar 1934/1935 erau înregistrați 56 de elevi, în anul școlar 1942/1943 numărul

¹⁰⁷ Bușoiu 1996, p. 15.

¹⁰⁸ Mărculeț, Mărculeț 2011, p. 298.

¹⁰⁹ Giura, Giura 2008, p. 92, 169.

lor ajungea la 156¹¹⁰. În aceeași perioadă, numărul elevilor sași care urmau cursurile Liceului german *St. L. Roth* era net superior, fiind menționați 356 de elevi¹¹¹.

La câțiva ani de la încheierea celui de-al Doilea Război Mondial se vor înregistra cele mai profunde modificări ale întregului sistem de învățământ, ca urmare schimbărilor politice pe plan național din perioada 1948–1950, prin impunerea sistemului comunist.

Pașoptiști medieșeni

În cvasi totalitatea ei istoriografia românească și nu numai, prezintă Revoluția de la 1848–1849, prin caracterul ei unitar, drept un moment de răscruce, un eveniment decisiv în istoria modernă a Transilvaniei, Moldovei și Țării Românești, cu o importanță crucială în procesul constituirii sau devenirii națiunii române moderne¹¹². Precedată de numeroasele mișcări reformatoare inițiate în Țările Române, îndeosebi după Revoluția de la 1821, dar care nu vor avea rezultate pozitive privind îmbunătățirea situației generale, atât pe plan social, economic, politic, cât și al emancipării naționale, izbucnirea Revoluției pașoptiste a reprezentat doar momentul culminant, favorizată de cadrul extern întâlnit în acea *primăvară a popoarelor*.

Aceasta avea să cuprindă acum, într-un program elaborat de forțele progresiste, revendicările și propunerile cu referire la unitatea, independența, modernizarea și alăturarea Țărilor Române la națiunile europene moderne¹¹³. Nu a fost un fenomen izolat, ci s-a încadrat într-un context european mai larg, despre care Nicolae Bălcescu remarca: *Revoluția de la 1848 n-a fost un fenomen neregulat, efemer, fără trecut și viitor, fără altă cauză decât voința întâmplătoare a unei minorități sau mișcarea generală europeană. Revoluția generală fu ocazia, iar nu cauza revoluției române. Cauza ei se pierde în zilele veacurilor*¹¹⁴.

Anul revoluționar 1848 este considerat un moment de referință, nu doar pentru istoria românilor, ci pentru întreaga istorie europeană,

¹¹⁰ *Monografia* 1943, p. 342–343.

¹¹¹ *Ibidem*, p. 345.

¹¹² Bibliografia dedicată Revoluției de la 1848–1849 este una extrem de complexă și vastă. Pentru detalii vezi: Berindei 1998; Bodea 1982; Bodea 1982a; Giurescu, Giurescu 1975; Bocșan 1995; Mărculeț, Doboș 2005; Mărculeț, Doboș 2006.

¹¹³ Iscru 1988, p. 7–11; Pascu 1996, p. 47; Stan 1987, p. 8–12; Berindei 1984, p. 7–14.

¹¹⁴ Berindei 1984, p. 7; Mărculeț, Doboș 2007, p. 7.

îndeosebi datorită principiilor esențiale de afirmare a suveranității națiunilor în fața legitimității monarhiilor, garantarea drepturilor și libertăților democratice, libertate economică, desființarea privilegiilor și servituților, înlăturarea dominațiilor străine și unitatea statală¹¹⁵.

Mediașul nu a reprezentat un centru de răsunset al Revoluției de la 1848–1849, contribuind și el la efortul național, precum majoritatea așezărilor transilvănene, după forțele și capacitatea sa. A reușit însă să cuprindă în vârtoarea evenimentelor și acțiunilor revoluționare două mari personalități ale vremii. Una dintre acestea, „adoptată” de către burgul medieșean, este reprezentată de către protopopul greco-catolic Ștefan Moldovan, iar cea de-a doua, născută pe meleagurile Mediașului, fiind și un reprezentant important al națiunii săsești, în persoana preotului Stephan Ludwig Roth.

Protopopul greco-catolic Ștefan Moldovan

Ștefan Moldovan a fost și este considerat o figură proeminentă, marcantă în viața publică, politică și culturală a Transilvaniei, însă din păcate nu se numără printre personalitățile secolului al XIX-lea care s-au bucurat de o atenție deosebită din partea cercetătorilor. Referindu-ne la persoana sa, nu putem trece cu vederea faptul că a fost o intelectualitate strălucită a vremii sale, un cărturar perseverent, un bun organizator de școală și om de cultură, dar și un extraordinar luptător pașoptist și un revoluționar național.

Ștefan Moldovan a fost un demn urmaș al unei vechi familii de grăniceri din zona Năsăudului, născut la 6 august 1813 la Ciugudul de Câmpie (în fostul comitat Turda)¹¹⁶. Urmează clasele primare și gimnaziale la Cluj, dovedindu-se un tânăr bine înzestrat din punct de vedere intelectual. Ulterior, datorită dificultăților materiale este nevoit să se apropie de casă, urmând filosofia și teologia la seminarul din Blaj, unde i-a avut ca profesori pe Simion Bărnuțiu, Timotei Cipariu, Ioan Dragomir, Ioan V. Russu sau Gavril Pop¹¹⁷. Următorii doi ani după absolvire (1836–1838), Moldovan desfășoară o bogată activitate didactică, numit de către Episcopul Ioan Lemeni ca profesor de matematică la gimnaziul superior din Blaj¹¹⁸.

Între anii 1838–1847, Ștefan Moldovan activează ca paroh și administrator protopopesic al Beiușului cu sediu la Ghirișul Arieșului (azi Câmpia

¹¹⁵ Pascu 1996, p. 47–48.

¹¹⁶ Giura, Bușoiu 2011, p. 37.

¹¹⁷ Giura, Racovițan 1979, p. 412; Huț 2012, p. 272.

¹¹⁸ Huț 2012, p. 272.

Turzii)¹¹⁹. La 1847, episcopul Ioan Lemeni, care-l aprecia în mod deosebit pentru calitățile sale și pentru *hărnicia dovedită în păstoria sufletelor*, îl numește protopop în scaunul Mediaș, loc devenit vacant după moartea lui Constantin Alpini. Numirea s-a făcut în data de 5 martie, noul protopop instalându-se în orașul de pe Târnava Mare la 26 aprilie¹²⁰.

Aici, în cetatea Mediașului l-au prins evenimente care au zburcumat societatea românească la începutul anului 1848, la numai 35 de ani, iar când suflul revoluției a cuprins întreaga Transilvanie, Ștefan Moldovan, alături de întreaga generație nouă, revoluționară, se remarcă prin luări de poziție și acțiuni politice atât pe plan local, cât și regional. De remarcat la revoluționarul pașoptist Ștefan Moldovan este schimbarea gândirii și acțiunii sale politice în sensul radicalizării acesteia. Dacă în perioada premergătoare izbucnirii revoluției, activitățile sale nu depășesc simple modalități petiționare, în prima parte a revoluției adoptând o poziție prolemniană, pentru ca ulterior după celelalte Adunări de la Blaj, să-și schimbe atitudinea și să îmbrățișeze adevăratul spirit revoluționar, care tindea spre o Transilvanie cu administrație democratică.

Acest fapt se reflectă și în memoriile sale, când, referindu-se la Adunarea din 3/15–5/17 mai de la Blaj, Ștefan Moldovan menționează că a participat la adunare doar *de la depărtare din cauza conducătorilor*, care-l considerau un adept al episcopului Ioan Lemeni, dar cu toate acestea ia parte la jurământul național, fiind ales membru al *Comitetului Permanent* de la Sibiu¹²¹. Odată cu primele manifestări ale revoluției din Transilvania, în primăvara anului 1848, Ștefan Moldovan adoptă o politică revendicativă față de populația săsească, ținând cont în această situație de locul în care trăiește, cunoscând mai bine realitățile mediului și situația materială a românilor, comparativ cu bunăstarea sașilor.

În momentul organizării gărzilor naționale săsești, conform hotărârii *Universității Săsești* din martie 1848, protopopul Ștefan Moldovan este îndemnat de către Friedrich Biedersfeld, conducătorul poliției locale, să convingă și populația românească să intre în garda națională. Ștefan Moldovan va sprijini cererile românilor care s-au învoit să intre în gărzile naționale săsești, condiționând acest lucru cu trei revendicări înaintate magistratului din Mediaș¹²². Prima se referea la reprezentarea românilor în

¹¹⁹ În anul 1838 se va căsători cu Ana Porea, fiica învățătorului medieșean Ioan Porea.

¹²⁰ Stoian *et alii* 2002, p. 31–32.

¹²¹ Giura, Racovișan 1979, p. 412–413; Giura, Bușoiu 2011, p. 38.

¹²² Bocșan, Leu 1988, p. 68.

Dietă și magistratură *după numărul sufletelor lor*, a doua ca bisericile, școlile și școlarii români să aibă parte din veniturile comune ale cetății, la fel ca și sașii, iar cea de-a treia revendicare cerea pentru parohii români porțiuni canonică în cantitate și calitate cu cele ale sașilor¹²³. Toate aceste doleanțe au fost susținute în fața magistratului la 4 aprilie 1848, însă nu s-a primit niciun răspuns, protopopul Moldovan informându-l pe episcopul Ioan Lemeni că magistratul a primit răspunsul românilor *cu tăcere*, în aceste condiții, garda națională formându-se numai din sânul națiunii săsești¹²⁴.

Începând cu vara anului 1848 se constată o intensificare a mișcărilor cu caracter revoluționar în toată Transilvania, la Mediaș înregistrându-se o situație similară a procesului de organizare revoluționară atât a comunității săsești, cât și a celei românești. În luna iunie 1848, începe procesul de organizare a românilor din Mediaș. Pentru realizarea acestui obiectiv s-au implicat liderii români Ioan Tufa și Teodor Calboreanu, precum și Ștefan Moldovan, care vor cere autorităților locale dreptul de a se organiza în gărzii naționale. Această acțiune va atrage asupra lui Ștefan Moldovan ostilitatea autorităților săsești. Acestea îl vor declara *persoană suspectă* și iau hotărârea de a-l pune sub pază la domiciliu pentru a-i supraveghea *toate mișcărilor*. Hotărârea a fost luată în cadrul unei ședințe secrete stârnind nemulțumirea protopopului român, care este sfătuit să ia atitudine față de această situație. În aceste condiții, la 7 august, în a 14-a zi de arest la domiciliu se prezintă în fața magistratului protestând față de situația și pericolul în care a fost pus socotindu-se cu totul nevinovat. Ca răspuns la acest demers, președintele Daniel Gräser a dispus ridicarea imediată a pazei la domiciliul protopopului român, îndemnând ca *românii și sașii să trăiască în armonie*¹²⁵.

În ziua de 17 august 1848, Ștefan Moldovan depune o nouă plângere magistratului de la Mediaș, făcându-i cunoscut faptul că a aflat de o înțelegere dintre sași și unguri, menită să *extermină deodată pe românii din săsime*, informațiile fiind obținute de la trei sași prinși în localitățile Biertan, Copșa Mică și Frâua. Analizând informațiile, magistratul trimite investigatori la fața locului pentru cercetare, informându-l ulterior pe protopopul român că *e adevărat că sașii aceia au vorbit ce nu se cade, însă unul e bețiv, altul prostovan și al treilea e nebunatic*, minimalizând, astfel, importanța acestei întâmplări¹²⁶.

¹²³ Moldovan 1875, p. 76–77.

¹²⁴ *Ibidem*, p. 77.

¹²⁵ Stoian *et alii* 2002, p. 32–33; Moldovan 1875, p. 77.

¹²⁶ Moldovan 1875, p. 77.

În condițiile votării unirii Transilvaniei cu Ungaria de către Dieta din Cluj, iar cerințele națiunii românești rămânând nerezolvate, se determină ridicarea la luptă a românilor. Astfel, în cadrul celei de-a treia Adunări Naționale de la Blaj, se va lua hotărârea de înarmare generală a poporului, decizându-se înființarea de prefecturi și legiuni românești. Protopopul greco-catolic de la Mediaș va deveni unul dintre adevărații revoluționari care vor acționa în spiritul adunării de la Blaj, în zona Mediașului¹²⁷.

În perioada mai liniștită de la începutul lunii noiembrie 1848, se constituie prefectura de Mediaș-Sighișoara, Ștefan Moldovan fiind numit de către *Comitetul Național* de la Sibiu, cu data de 3 noiembrie, prefect peste această prefectură. Acestei prefecturi i-au fost adăugate și 32 de sate din fostul comitat Alba Superioară, încorporate acum scaunelor de Mediaș și Sighișoara¹²⁸. Tot cu această dată îi va fi încredințată și conducerea recrutărilor din cele două scaune. Pentru aceste lucruri dispune comisari care să se ocupe de recrutări, astfel pentru satele din comitatul Alba Superioară, acum încorporate la scaunul Sighișoarei au fost numiți Ioan Velțeanu, paroh în Bratei, Ioan Thille din Bazna, Zaharia Boiu, protopopul de Sighișoara și Emanoil Călugărul din Saschiz, iar pentru satele din scaunul Mediașului pe Dumitru Dopu, preot în Agârbiciu și Nicolae Medieșanu din Ighișul Nou¹²⁹. Tot din partea *Comitetului Național* de la Sibiu primește cerința de a se deplasa la Târgu Mureș pentru reorganizarea gărzii medieșene participantă la lupta din zonă, sarcină pe care Ștefan Moldovan o va refuza în primă fază, considerând-o prea dificilă, dar pe care o va îndeplini ulterior, la 10 noiembrie¹³⁰. La 14 noiembrie, reîntors la Mediaș, îi numește ca tribuni ai legiunii pe preoții greco-catolici Alimpie Blăjeanu și Nicolae Pop, amândoi din comuna Blăjel.

În urma decretului din 17 noiembrie 1848, Ștefan Moldovan este numit de către *Comitetul Român de Pacificațiune*, la cererea generalului Anton Puchner, comandantul trupelor austriece din Transilvania, comisar pentru românii din comitatul Târnava, *adlatus*, pe lângă comitele Karl Comendo la Cetatea de Baltă. Pentru reprezentarea națiunii săsești este însărcinat cu aceleași atribuții preotul evanghelic Stephan Ludwig Roth, iar din partea maghiarilor Deesfalvi Pataki Janos, care va refuza

¹²⁷ Giura, Bușoiu 2011, p. 38.

¹²⁸ Moldovan 1875, p. 98–99.

¹²⁹ Mărculeț, Doboș 2007, p. 61–62.

¹³⁰ Moldovan 1875, p. 99.

acest post de comisar¹³¹. La 19 noiembrie, Ștefan Moldovan conduce el însuși 1.400 de luptători la Blaj, de unde vor fi trimiși la Mihalț sub conducerea lui Ioan Maior, care îi va preda ulterior sub comanda căpitanului Ackner și a tribunului medieșan Ioan Porescu pentru luptele de pe valea Mureșului¹³².

În a doua jumătate a lunii decembrie, Ștefan Moldovan este angajat de către Gheorghe Barițiu, în numele *Comitetului Național Român* de la Sibiu, *pentru ca prețioasele monumente diplomatico-istorice să nu se prăpădească*, să ia măsuri pentru oprirea devastărilor și să recupereze obiectele sustrase de la curtea comitelui Kemeny de la Grind. Ajuns aici, descrie starea critică în care se aflau colecțiile comitelui maghiar, dar ia atitudine în fața populației pentru restituirea celor ce s-au luat, iar pentru prevenirea de noi abuzuri, se înțelege cu prefectul Nicolae Vlăduțiu pentru a organiza o pază de tineri la curtea lui Kemeny. Face apel la parohul local, cerându-i să adune din satele învecinate tot ce se luase din colecțiile învățatului maghiar¹³³.

Însă evenimentele de la sfârșitul anului 1848 și de la începutul anului 1849 se precipită și iau o turnură nefavorabilă, fapt datorat succeselor obținute de trupele maghiare, conduse de generalul polonez Joseph Bem, în fața forțelor austriece și a trupelor românești. Reîntors la Cetatea de Baltă de la Grind și luând cunoștință de înaintarea rapidă a armatei maghiare, se sfătuiește în privința retragerii cu administratorul Karl Comendo și cu St. L. Roth, povățuindu-l pe acesta din urmă să se pună la adăpost din fața pericolului unguresc, fiind convins că aceștia nu-l vor cruța. Roth, însă, nu va da curs sfatului protopopului român, menționând că el *cunoaște pe națiunea maghiară cu mult mai nobilă decât să-și păteze numele cu omorârea unui popă săsesc ca el, că maghiarii [...] cu sașii au fost pururea frați*¹³⁴. Dacă St. L. Roth ar fi adoptat o altă poziție, cu siguranță nu s-ar fi întâmplat capturarea, condamnarea și executarea sa din 11 mai 1849.

Retras la Mediaș în noaptea de 16 spre 17 ianuarie 1849, înștiințat că trupele maghiare se află în apropiere, Ștefan Moldovan se refugiază în aceeași noapte împreună cu familia la preotul Nicolae Dopu din Agârbiciu și ulterior la Sibiu, de unde va trece în Țara Românească la începutul lunii martie, adăpostindu-se la Pitești. Va rămâne aici până în luna august 1849,

¹³¹ Giura, Racovițan 1979, p. 414; Mărculeț, Doboș 2007, p. 63; Moldovan 1875, p. 129.

¹³² Moldovan 1875, p. 113–114.

¹³³ Mărculeț, Doboș 2007, p. 65.

¹³⁴ Moldovan 1875, p. 158.

când după înfrângerea rezistenței maghiare de către forțele țariste, se va reîntoarce la parohia din Mediaș¹³⁵.

Va funcționa din nou ca protopop greco-catolic al districtului Mediaș până în anul 1852, când va fi numit vicar al Hațegului și apoi canonic și înalt prepozit la episcopia din Lugoj¹³⁶. În această nouă calitate a sa va da dovadă, ca și la Mediaș, de un interes deosebit pentru îmbunătățirea situației Bisericii și a școlii românești din Țara Hațegului¹³⁷.

Cu toate că a petrecut o scurtă perioadă din viața sa la Mediaș, personalitatea lui Ștefan Moldovan a rămas marcantă pentru locuitorii orașului de pe Târnava Mare, atât prin bogata sa activitate bisericească, cât și prin cea revoluționară.

Pedagogul și preotul sas Stephan Ludwig Roth

Stephan Ludwig Roth reprezintă una dintre cele mai importante și marcante personalități ale culturii și societății medieșene, dar totodată este și unul dintre cei mai iluștri reprezentanți ai sașilor transilvăneni. Erudiția lui St. L. Roth i-a permis o implicare majoră în numeroase aspecte și probleme ale vieții cotidiene, sociale, culturale, economice, teologice, pedagogice, publicistice și politice ale vremii sale.

S-a născut la 24 noiembrie 1796 la Mediaș, în perioada în care tatăl său, Stephan Gottlieb Roth, ocupa funcția de director al gimnaziului medieșean¹³⁸. Provenind dintr-o familie cu puternice valențe meșteșugărești, pedagogice și teologice, tânărul Roth va beneficia de o temeinică pregătire care-i va marca viitoarea ascensiune în plan profesional¹³⁹. La începutul secolului al XIX-lea tatăl său va fi ales preot la Nemșa și ulterior la Șeica Mică, unde St. L. Roth își va petrece primii ani ai copilăriei. Cursurile școlare le începe la Mediaș, în localitatea natală, și le va continua din anul 1809 la gimnaziul evanghelic din Sibiu unde le va definitiva șapte ani mai târziu, la 1816, an în care va primi *în urma hotărârii Prea Înaltei Curți* și permisiunea de a frecventa cursurile Universității din Tübingen¹⁴⁰. În

¹³⁵ Giura, Racovițan 1979, p. 414; Moldovan 1875, p. 165–166.

¹³⁶ Giura, Racovițan 1979, p. 415; Stoian *et alii* 2002, p. 35.

¹³⁷ Huț 2012, p. 275–279.

¹³⁸ Giura 1999, p. 10.

¹³⁹ Sunt cunoscuți numeroși strămoși ai lui St. L. Roth veniți din afara Transilvaniei, care au practicat aici diverse meserii. Bunicul său, Stephan Roth, a fost meșteșugar la Mediaș, iar bunicul din partea mamei, Johann Traugott Gunesch, a fost învățător și preot la Mediaș, iar ulterior a ocupat funcția de preot în satele Valea Viilor și Șeica Mică.

¹⁴⁰ Giura 1999, p. 11, 29.

Germania, St. L. Roth urma să studieze teologia, la fel ca și tatăl său, obligație morală care îi revenea conform obiceiului existent în aceea perioadă de a continua profesia părinților săi.

Cu ocazia călătoriei către Tübingen din anul 1817, va redacta și prima sa lucrare *Gemälde einer Reise durch Oberösterreich, das Salzkammergut, durch Salzburg, Berchtesgaden und einen Teil Bayerns* (Fresca unei călătorii prin Austria Superioară, Salzkammergut, Salzburg, Berchtesgaden și o parte a Bavariei)¹⁴¹.

Ca și student stabilește relații cu diverse personalități din lumea universitară, care vor avea o importanță majoră în orientarea lui St. L. Roth din acea perioadă a formării sale, fiind impresionat îndeosebi de către Georg W. Friedrich Hegel, reprezentant de seamă al filosofiei clasice germane¹⁴². În scurt timp însă, tânărul student se simte tot mai dezamăgit de cursurile de teologie pe care le frecventa, dar începe să fie atras de domeniul filosofiei, al științelor naturale, al științelor exacte, și nu în ultimul rând de istorie și psihologie, care îl vor capta în mod deosebit. De asemenea, marcat de lecturile lui Jean Jaques Rousseau, Roth va îmbrățișa o nouă știință care prindea contur în anumite centre europene și care ținea formarea culturală și morală a omului, și anume pedagogia¹⁴³.

Pentru a se putea forma în spiritul acestei discipline își va întreprinde studiile de teologie de la Tübingen și se va îndrepta către Institutul de Pedagogie din Yverdon, Elveția, condus de către Johann Heinrich Pestalozzi. În perioada petrecută aici, între 1818–1820, după o pregătire teoretică, Roth este angajat ca profesor, lucrând la elaborarea unor manuale de limba latină. Acum va redacta, sub îndrumarea directă a lui J. H. Pestalozzi, lucrarea *Teoria predării limbilor*, dar care va vedea lumina tiparului abia în anul 1828¹⁴⁴.

Perioada petrecută la Yverdon, prin cunoștințele și experiențele pe care le acumulează aici, bazate pe principii pedagogice noi, reprezintă o etapă deosebit de importantă în formarea gândirii și activității ulterioare a lui St. L. Roth, considerat cel mai important slujitor al noii științe și cel mai de seamă *pestalozzian* al Europei de sud-est¹⁴⁵. Însă, la insistențele tatălui său va renunța la Institutul pedagogic elvețian și se va reîntoarce la

¹⁴¹ *Ibidem*, p. 34.

¹⁴² Kroner 1974, p. 50–53.

¹⁴³ Giura 1999, p. 54.

¹⁴⁴ *Ibidem*, p. 59–60.

¹⁴⁵ Ionescu f. a., p. 50; Kroner 1974, p. 91.

Universitatea din Tübingen pentru a-și definitiva studiile. La 4 iulie 1820, St. L. Roth dobândește titlul de doctor în filosofie și arte liberale pe baza unei disertații despre *Esența statului ca instituție educativă pentru menirea omului*¹⁴⁶.

După obținerea diplomei de doctor, Roth respinge numeroase propuneri de colaborări venite din partea unor instituții europene prestigioase și se va întoarce în Transilvania, însuflețit de gândul unei transformări sociale prin educație, idei ce se integrau în curentul liberal de reforme premergătoare deceniului revoluției pașoptiste. În acest sens menționa într-una dintre scrisorile sale că *locul unde eu voi munci va fi patria mea, și în mijlocul poporului meu*, continuând cu afirmația că *imediat ce voi păși pe pământul patriei [...] voi milita pentru bunăstarea țării și fericirea poporului*. Aceste gânduri le nutrea și în perioada studiilor sale când s-a confruntat cu raționalismul și iluminismul european și când ar fi putut foarte ușor să renunțe la dorința sa de repatriere¹⁴⁷.

Revenit la Mediaș, din anul 1821 St. L. Roth va ocupa postul de profesor la gimnaziul medieșean. Aici îi sunt cerute propuneri pentru reorganizarea instituției, dintre care cele mai importante sunt cele cu privire la separarea seminarului de gimnaziu și instruirea pedagogică a viitorilor dascăli. La primul Consiliu pedagogic, Roth propune editarea revistei trimestriale *Der sächsische Schulfreund* (Prietenul școlar sas). La începutul activității sale pedagogice la Mediaș, St. L. Roth va deține următoarele grade didactice: „colaborator III”, „lector II” (1823), „lector I”, „conrector” (1828) ajungând la funcția de „rector” în anul 1831. A predat diferite materii, precum: istorie, latină, greacă, ebraică, germană, religie, filozofie, matematică, fizică și geografie.

Ideile inovatoare din timpul directoratului său au urmărit extinderea predării unor discipline: istoria la patru ani, fizica la doi ani și geografia la trei ani, măsuri de apropiere a școlii de necesitatea societății. De asemenea, a fost primul rector de gimnaziu care a introdus în învățământul transilvănean și din Imperiul Habsburgic educația fizică combinată cu muzica în programa școlară, menționând cu referire la acest aspect că *Educația fizică trebuie să dea corpului tinerilor putere și vioiciune, iar cântul sânge cald și mobil în vene*. Alte proiecte avansate de către Roth pentru îmbunătățirea situației școlilor elementare sunt cele legate de pregătirea personalului

¹⁴⁶ Kroner 1974, p. 76.

¹⁴⁷ Klein 1999, p. 9.

didactic, al învățătorilor¹⁴⁸, sau de înființarea de școli civile pentru meseriași și negustori¹⁴⁹.

În anul 1834, în urma unor divergențe cu patriciatul sășesc din Mediaș și datorită ideilor sale înnoitoare, considerate necanonice și potrivnice spiritului conformist al societății medieșene din acea vreme, St. L. Roth este înlăturat din funcția de rector și din învățământ și astfel își va încheia cariera didactică și pedagogică. Din acest moment va îmbrăca haina preoțească, devenind mai întâi predicator la Mediaș (1834–1837), apoi preot la Nemșa (1837–1847) și ulterior la Moșna (1847–1849)¹⁵⁰.

În ceea ce privește bogata activitate publicistică, ce s-a desfășurat pe parcursul a aproape trei decenii, putem afirma că au rămas în urma sa o serie de lucrări de o importanță deosebită, nu doar pentru contemporanii săi, ci în mod special pentru urmașii lui. Sfera intereselor sale fiind una extrem de largă, au fost abordate teme de actualitate din domeniile socialului, istoriei, pedagogiei, teologiei sau economiei.

În legătură cu problemele economico-sociale, cele mai însemnate lucrări ale lui St. L. Roth sunt *Die Zünfte, eine Schutzschrift* (Breslele, o scriere de apărare) apărută în anul 1841 și *Der Geldmangel und die Verarmung in Siebenbürgen, besonders unter den Sachsen* (Criza bănească și pauperizarea din Transilvania, mai cu seamă în rândurile sașilor) din anul 1843, în care tratează problemele meseriașilor sași și ale țăranilor agricultori¹⁵¹. Tot pentru țărani publică *Untersuchungen und Wohlmeinungen über Ackerbau und Nomadenleben* (Cercetări și reflecții despre agricultura și viața nomadă) în anul 1842 și *Wünsche und Ratschläge, eine Bittschrift fürs Landvolk* (Dorințe și sfaturi; o petiție pentru țărani) în 1847. În toate aceste lucrări pledează pentru introducerea și utilizarea noilor metode moderne în agricultură, pentru a căror implementare propune soluția chemării unor noi coloniști germani specializați în aceste practici noi¹⁵². În acest scop, el însuși va întreprinde o călătorie la Württemberg în Germania, pentru recrutarea de noi coloniști, în anul 1845¹⁵³.

De asemenea, St. L. Roth este autorul unei lucrări istorice deosebite, între anii 1824–1830 el întocmind *Geschichte von Siebenbürgen* (Istoria

¹⁴⁸ König 1999, p. 21.

¹⁴⁹ Giura 1999, p. 70.

¹⁵⁰ Kroner 1974, p. 133 și următoarele.

¹⁵¹ Pitters 1999, p. 23–24.

¹⁵² *Ibidem*, p. 24.

¹⁵³ Kroner 1974, p. 141–142; Giura 1999, p. 110.

Transilvaniei), apărută în trei volume¹⁵⁴. Însă din punct de vedere istoric, dar și politic, cea mai importantă realizare este publicarea în anul 1842 a lucrării *Der Sprachkampf in Siebenbürgen. Eine Beleuchtung des Woher und Wohin?* (Lupta între limbi în Transilvania. O clarificare a problemelor: de unde și încotro?). Această lucrare a apărut în contextul mișcărilor naționaliste, în momentul în care Dieta Transilvaniei se pronunța cu privire la impunerea limbii maghiare ca limbă unică de stat¹⁵⁵. În aceste condiții, referitor la abordarea problemei limbii oficiale, Roth, cu o impresionantă obiectivitate, menționa în scrierea sa: *Nu văd nevoia de a se impune o limbă oficială a țării. Căci noi avem deja o limbă a țării. Nu este nici germana, nici cea maghiară, ci este limba română! Oricât ne-am suci și ne-am învărti noi, națiunile reprezentate în Dietă, nu putem schimba nimic. Asta este realitatea*¹⁵⁶.

În ceea ce privește participarea medieșeanului St. L. Roth la evenimentele revoluționare din anii 1848–1849, aceasta a fost determinată, în primul rând, de poziția sa avangardistă în toate problemele social-culturale, și în al doilea rând datorită principiilor sale democratice. Încă de la început s-a pronunțat pentru desființarea iobăgiei, fiind și un susținător al revendicărilor naționale românești, dar și un opozant al „unirii” Transilvaniei cu Ungaria. Ancorat în realitățile transilvănene, Roth a fost un adept al înfrățirii naționale, afirmându-se de nenumărate ori în favoarea conviețuirii frățești a tuturor locuitorilor. Cu toate acestea, la începutul anului 1848, a demonstrat și o atitudine puternic extremistă concepută pentru apărarea tronului imperial și al populației săsești, dorind înființarea din sânul acestei națiuni a unor companii de pușcași¹⁵⁷.

Evenimentul care l-a impresionat și care a marcat o cotitură și o schimbare profundă în gândirea și activitatea sa ulterioară a fost Adunarea Națională a Românilor de la Blaj, din 3–5 mai 1848, la care a participat și el. După aceasta, Roth scria că *masele care au venit la această grandioasă adunare porniseră pentru a auzi cuvântul despre desființarea robotelor [...], dar în fiecare participant [...] se deșteptase gândul naționalității. Acest gând prinse rădăcini atât de adânci încât el nu va mai putea fi niciodată scos din inimile românilor*¹⁵⁸. Cu referire la problema națională a românilor și a cerințelor acestora legate de egalitatea drepturilor, concepția umanistului medieșean

¹⁵⁴ Giura, Bușoiu 2011, p. 129.

¹⁵⁵ Pitters 1999, p. 24.

¹⁵⁶ Giura 1999, p. 76–77.

¹⁵⁷ Mărculeț 1999, p. 34; Kroner 1974, p. 253–254.

¹⁵⁸ Mărculeț 1999, p. 37–38.

era că aceștia trebuiau să fie recunoscuți ca a patra națiune a Transilvaniei, cu toate consecințele sale, arătând totodată că populația săsească nu este împotriva acestei idei: *În constituție, această a patra națiune încă nu-i trecută, dar cine nu vrea să n-o recunoască? Noi, sașii, cred că nu*¹⁵⁹.

În vara anului 1848, St. L. Roth devine reprezentant al capitlului Mediaș în cadrul *Universității săsești*, iar la 21 octombrie este numit în *Comitetul de Pacificațiune*, împreună cu alți cinci delegați sași. În această postură, Roth va avea posibilitatea de a colabora mult mai intens cu frunțașii revoluției române. În data de 1 noiembrie va fi numit comisar și va fi însărcinat, la cererea comandamentului general austriac, cu rezolvarea problemei celor 13 sate¹⁶⁰ din Comitatul Târnava, eliberate de sub dominația administrației maghiare și care cereau instituirea unei administrații săsești și alipirea lor scaunului Mediaș sau Sighișoara¹⁶¹. Pentru rezolvarea acestei probleme, Roth s-a instalat la Dumbrăveni la 3 noiembrie, de unde a reușit să restabilească ordinea manifestând o atitudine fermă și diplomatică față de toți locuitorii comunelor, indiferent de naționalitatea lor.

În aceeași perioadă, la 17 noiembrie 1848, St. L. Roth a fost numit de către generalul austriac Puchner în funcția de *adlatus* (adjunct), alături de protopopul greco-catolic Ștefan Moldovan, al căpitanului Karl Comendo, care ocupa funcția provizorie de conducător al comitatului Târnava, dar își păstra și funcția de comisar al celor 13 sate. În acest scop, Roth se va stabili la 25 noiembrie la Cetatea de Baltă, sediul conducerii administrative a comitatului de pe Târnava Mică¹⁶². Aici, la Cetatea de Baltă, a avut o colaborare intensă, atât cu mai vechea sa cunoștință, protopopul Ștefan Moldovan, cât și cu prefectul Legiunii I românești, Vasile Moldovan.

La sfârșitul anului 1848 și începutul anului 1849 situația din Transilvania se agrava, trupele generalului Joseph Bem ocupând cea mai mare parte a provinciei, ajungând în luna ianuarie 1849 în regiunea Târnavelor. În aceste condiții, St. L. Roth este nevoit să părăsească Cetatea de Baltă și se va retrage la parohia sa de la Moșna, din imediata apropiere a Mediașului, refuzând sfaturile colegului și prietenului său Ștefan

¹⁵⁹ Kroner 1974, p. 262–263; Mărculeț 1999, p. 39.

¹⁶⁰ Cele 13 sate cu populație majoritară săsească menționate sunt: Nadeș, Țigmandru, Filitelnic, Măgheruș, Senereuș, Domald, Cund, Sântioana, Laslăul Mic, Ormeniș, Zagăr, Seleuș și Hetiur (singurul în care sașii nu reprezentau populația majoritară).

¹⁶¹ Kroner 1974, p. 275.

¹⁶² *Ibidem*, p. 284.

Moldovan de a se retrage împreună cu familia la sud de Carpați¹⁶³. Câteva luni mai târziu, la 21 aprilie 1849, Roth a fost arestat din ordinul comisarului Lajos Csany, acesta încalcând amnistia decretată de generalul Bem, și va fi transportat la Cluj unde i se pregătea procesul din partea *tribunalului de sânge maghiar*¹⁶⁴.

Procesul său a început în data de 10 mai și s-a finalizat chiar a doua zi, cu hotărârea de condamnare la moarte, pedeapsa fiind pusă în aplicare în aceeași zi, la 11 mai 1849¹⁶⁵. Prin executarea lui St. L. Roth autoritățile maghiare urmăreau, în primul rând, suprimarea ideilor și convingerilor înaintate de către umanistul medieșean, referitoare la egalitatea națiunilor din Transilvania, considerată inacceptabilă din punctul lor de vedere.

Dispariția lui, printr-o moarte tragică și nedreaptă, a însemnat pierderea uneia dintre cele mai proeminente figuri ale intelectualității transilvănene și a exercitat o impresie deosebită asupra contemporanilor săi, îndeosebi în rândul conaționaliilor sași. Poporul român, de asemenea, pierdea pe unul dintre cei mai sinceri sprijinitori ai cauzei lor naționale.

I.2. Coordonate ale vieții culturale din Mediaș (secolul al XIX-lea – prima jumătate a secolului XX)

Asociații și organizații locale

Asociația medieșeană de muzică

Odată cu „democratizarea” vieții muzicale, răspândită tot mai mult în spațiul urban prin spectacolele oferite de ansamblurile de teatru muzical, încep să ia ființă și în Transilvania tot mai multe asociații muzicale locale. Nașterea unor astfel de asociații este menționată în anul 1834 la Brașov, în 1839 la Sibiu, în anul 1841 la Cluj sau cea de la Timișoara din anul 1845¹⁶⁶. Scopul principal al acestora era ca prin concertele lor să facă cunoscută muzica cultă și să contribuie la formarea bunului gust al oamenilor.

Mediascher Musikverein (Asociația de muzică) este una dintre primele organizații care încep să apară la Mediaș în cursul secolului al XIX-lea. Data înființării acesteia este 5 mai 1847, dată la care se menționează că a avut loc o întâlnire în cadrul gimnaziului cu scopul de a *înființa o asociație de muzică care are de gând ridicarea nivelului muzical al tineretului liceal și*

¹⁶³ Mărculeț 1999, p. 42.

¹⁶⁴ Kroner 1974, p. 292–293.

¹⁶⁵ *Ibidem*, p. 293, 299; Giura, Bușoiu 2011, p. 132.

¹⁶⁶ Iszlay 2002, p. 45–46.

orășenesc din localitate¹⁶⁷. Întemeietorii sau artizanii realizării acestei organizații sunt Johann Fleischer și Friedrich Orendi¹⁶⁸.

La un an de la înființarea sa, asociația este nevoită să-și întrerupă activitatea datorită evenimentelor revoluționare din anul 1848, dar aceasta va fi reluată către sfârșitul anului 1849. În această perioadă și până în anul 1851, director muzical a fost cântărețul orășenesc Josef Breckner, care este nevoit să renunțe la acest post odată cu numirea sa ca preot, iar locul său a fost preluat de către locotenentul Kuhna și ulterior, din anul 1860 de către Josef Grasser, profesorul de muzică al gimnaziului¹⁶⁹. Perioada în care acesta a ocupat funcția de director muzical (între anii 1860–1889) este considerată a fi una de mari succese ale asociației. Se menționa că *toți cei care s-au simțit talentați, tineri sau vârstnici, s-au grupat în jurul lui și astfel în decursul anilor 1860 viața muzicală a atins un nivel neîntâlnit până atunci [...], se țineau anual mai multe concerte [...] a avut loc balul anual al asociației de muzică*¹⁷⁰.

Conform statutului său de funcționare, asociația de muzică era condusă de doi președinți, avea doi secretari, casier, arhivar și un comitet alcătuit din patru până la zece membri. Aceasta își desfășura activitatea într-un local propriu, unde se țineau repetițiile, ședințele, adunările generale și chiar erau susținute mici concerte și reprezentații. Totodată asociația organiza diferite baluri, carnavaluri, ieșiri în aer liber și, bineînțeles, numeroase concerte, însă despre respectivele activități ale asociației până în anul 1893 informațiile sunt destul de sporadice¹⁷¹.

Din acest an, o scurtă mențiune asupra celor care au condus din punct de vedere muzical și s-au regăsit la pupitrul *Asociației de muzică* din Mediaș, se prezintă în felul următor: Hermann Kirchner (1893–1900), Arthur Schlegel (1900–1901), Hans Wendel-Hammerstedt (1901–1904), Karl Tittus (1904–1905), Andreas Nikolaus (1905–1923), Michael Botradi (1923–1924), Hans Wendel-Hammerstedt (1925–1935), Michael Botradi și Karl Müller (1935–1939) și Fritz Schuller (1941–1942)¹⁷².

Dirijorul Hermann Kirchner și-a adus o contribuție considerabilă și prin faptul că a desfășurat și o bogată activitate compozițională.

¹⁶⁷ *Mediascher Zeitung*, Nr. 52, din 30 decembrie 1922.

¹⁶⁸ Drotloff, Schuster 2009, p. 260.

¹⁶⁹ Iszlay 2002, p. 46.

¹⁷⁰ *Mediascher Wochenblatt*, Nr. 507, din 17 ianuarie 1903.

¹⁷¹ Iszlay 2002, p. 47.

¹⁷² Drotloff, Schuster 2009, p. 260.

În anul 1897 a publicat la editura G. A. Reissenberger din Mediaș o serie de cântece în dialect săsesc, ale căror versuri au fost scrise de către Johann Lehrer, E. Thullner și Carl Römer. Apariția acestora sub titlul de *Siebenbürgisch-sächsische Volkslieder* (Cântece populare săsești din Ardeal) a avut un real succes, iar lui Kirchner i-a adus un renume deosebit¹⁷³. Tot sub bagheta acestui maestru a avut loc cel mai important moment din acea perioadă de existență a asociației, și anume prezentarea operei *Der Herr der Hann*¹⁷⁴, o operă populară inspirată din viața satului săsesc din Ardeal. Premiera acesteia a avut loc în data de 13 mai 1899, fiind un succes răsunător, cronici despre spectacol regăsindu-se în toate periodicele importante de limbă germană din Transilvania.

În a doua jumătate a secolului al XIX-lea și până la izbucnirea Primului Război Mondial, *Asociația de muzică* din Mediaș a fost condusă de numeroase personalități ale orașului, care au ocupat pe rând funcția de președinte: dr. Johann Fabini între anii 1861–1879 și 1881–1886, și apoi Bernhard Sykan, Gustav Andrae, dr. Hermann Jekeli, dr. Viktor Werner și dr. August Schuller¹⁷⁵.

Un eveniment deosebit din activitatea asociației a fost găzduirea în 10–12 mai 1913 a festivităților Ligii soliștilor din Transilvania, la care s-au prezentat aproximativ 600 de reprezentanți ai unor asociații și societăți corale din Brașov, Sibiu, Sighișoara, Sebeș, Orăștie, Rupea, Reghin și Agnita.

Asociația de muzică a reprezentat pentru Mediaș un veritabil element de destindere și a contribuit în mod nemijlocit la creșterea culturală a orașului. În fiecare stagiune erau susținute patru sau cinci concerte mai importante, dintre care cele mai pretențioase erau cele organizate în perioada sărbătorilor de Paște și de Crăciun. Bineînțeles, în afară de aceste concerte mai erau susținute numeroase recitaluri, se organizau „seri distractive” urmate de dans și chiar carnavaluri¹⁷⁶.

Către sfârșitul anilor '30, activitatea asociației muzicale înregistrează o decădere treptată, explicabilă din prisma evenimentelor istorice din preajma izbucnirii celui de-al Doilea Război Mondial, ultima întâlnire din această perioadă fiind consemnată la 21 februarie 1939. Doi ani mai târziu,

¹⁷³ Iszlay 2002, p. 48.

¹⁷⁴ Atât muzica, cât și libretul operei au fost scrise de către Hermann Kirchner, fiind inspirat de către Carl Römer.

¹⁷⁵ Drotloff, Schuster 2009, p. 260–261.

¹⁷⁶ Iszlay 2002, p. 50–52.

în ianuarie 1941, se va convoca din nou adunarea asociației în vederea organizării unui concert festiv cu ocazia împlinirii a 150 de ani de la moartea marelui compozitor W. A. Mozart. Concertul a fost susținut în data de 14 mai 1942, sub conducerea profesorului Fritz Schuller.

Acest spectacol a fost ultimul prezentat de către *Asociația de muzică*, care își va încheia astfel activitatea după aproximativ un secol de la înființare, răstimp în care a lăsat o puternică amprentă asupra vieții culturale a orașului Mediaș.

Grupul Octet

O figură aparte în viața cultural-artistică a Mediașului a reprezentat-o și grupul muzical *Das Octett* (Octetul), un grup de opt soliști vocali care s-au desprins de *Mediascher Musikverein* și au demarat o serie de acțiuni separate. Formarea acestui grup a pornit de la inițiativa lui Andreas Draser, hangiul renumitului restaurant „Zum Schützen” și a bine-cunoscutului Adolf Haltrich. Ideea acestora a fost pusă în practică în aprilie 1896, când celor doi s-au alăturat: Karl Theil, Adolf Keßler, Michael Ipsen, Gottlieb Schuster, Hermann Kirchner și Daniel Schmidt, iar pentru că acțiunea lor o considerau una mai mult decât serioasă, cei opt l-au cooptat și pe Karl Titus, ca dirijor al grupului¹⁷⁷.

Menționam anterior că cei opt au reprezentat o figură aparte în peisajul cultural al acestui oraș, în primul rând datorită faptului că *Octetul* a reușit să îmbine într-un mod extrem de plăcut arta muzicală cu umorul de calitate, ceea ce le-a atras o faimă deosebită pe plan local. La festivitatea organizată cu prilejul împlinirii a 30 de ani de activitate, ținută în anul 1926, Adolf Haltrich a rostit următoarea cuvântare: ... *este o experiență de viață faptul că oamenii dăruieți cu aceleași calități spirituale și sufletești se simt legați inconștient printr-un anume fluid și [...] sunt binecuvântați cu bucuria muzicii, care îi poate ajuta să depășească perioadele vitrege ale vieții*¹⁷⁸. O cuvântare interesantă, privită îndeosebi din prisma faptului că întreaga societatea europeană trecuse printr-un conflict mondial, iar acum se confrunta cu urmările acestuia.

Nu dorim să insistăm asupra spectacolelor și concertelor pe care le-au organizat sau la care au fost invitați să participe, acestea fiind dintre cele mai diverse și se țineau mai tot timpul cu sălile neîncăpătoare. Seriozitatea

¹⁷⁷ Drotloff, Schuster 2009, p. 267–268.

¹⁷⁸ *Ibidem*, p. 268.

grupului poate fi sugerată și de faptul că, de-a lungul timpului, din rândurile sale au mai făcut parte și numeroase personalități ale societății medieșene, cum au fost primarul orașului dr. Julius Stenzel, medicul dr. Konrad Dörschlag sau Samuel Karres, renumitul industriaș.

Perioada cea mai grea din „viața” octetului a fost cea din timpul celui de-al Doilea Război Mondial, când cea mai mare parte a componentilor grupului au fost concentrați pe front. Însă, deosebit de important este faptul că deja din toamna anului 1946, grupul și-a reluat activitatea sub denumirea de *Octet II*, sub conducerea profesorului Arnold Weinrich. Spre deosebire de asociația de muzică sau de multe alte organizații locale care pur și simplu s-au desființat, dispărând din peisajul cultural al Mediașului, respectivul grup a reușit să funcționeze până la exodul sașilor din anul 1990, devenind astfel cea mai longevivă organizație de acest gen pe plan local. Inclusiv după această etapă și până în prezent, corul este încă desul de activ pe plan local, fiind revigorat cu sprijinul părintelui Gerhard Servatius-Depner, el însuși devenit membru al octetului.

Organizații sportive din Mediaș: clubul de ciclism, asociația patinatorilor și asociația de gimnastică

Începând din a doua jumătate a secolului al XIX-lea, practicarea sporturilor, mai mult sau mai puțin organizate, prinde un avânt deosebit în țările din Europa Centrală și de Vest. Este perioada în care încep să apară numeroase cluburi și asociații sportive și sunt consemnate o serie de competiții și întreceri. La fel este și cazul ciclismului, care înregistrează un entuziasm nemaivăzut pe continentul european, îndeosebi în cadrul curselor pentru care se construiau primele piste special amenajate.

În cazul Transilvaniei, interesul pentru practicarea acestui sport se datorează în primul rând tinerilor plecați în alte țări pentru efectuarea studiilor sau pentru ucenicie. Un astfel de personaj a fost și ucenicul, plecat din Mediaș, Carl Franz Drotloff despre care se știe că a câștigat o cursă ciclistă organizată la Londra. Acesta și Adolf Haltrich sunt considerați întemeietorii *Clubului de ciclism* medieșean¹⁷⁹.

Unul dintre primele contacte cu bicicleta ale orașului s-a petrecut după întoarcerea acasă a lui Haltrich, care, împreună cu fratele său Josef, a început să facă demonstrații în piețele centrale. În scurt timp, pe plan local erau deja numeroși adepți ai noului sport, care puteau fi foarte ușor de

¹⁷⁹ *Ibidem*, p. 269.

recunoscut după mulțimea *de capete bandajate care puteau fi văzute prin oraș*¹⁸⁰. Astfel, în anul 1894 se ajunge la un număr suficient de mare de practicanți pentru a putea fi înființată o asociație, care va primi autorizația de funcționare în anul 1896. Foarte interesante erau unele articole prevăzute în regulamentul de funcționare a clubului, precum cel referitor la calitatea de membru, care menționa că *poate deveni membru al asociației noastre orice persoană de sex masculin, care știe să meargă cu bicicleta, care duce o viață fără cusur, care a împlinit vârsta de 20 de ani și este independent, adică nu mai este elev și nici calfă. Doamnele nu pot fi decât oaspeți în asociație*¹⁸¹.

Președintele asociației a fost ales senatorul Johann Caspari, iar secretar Friedrich Guggenberger. Pe lângă aceștia mai erau doi adjuncți, doi casieri și patru supraveghetori de traseu¹⁸². Pentru ca lucrurile să fie cât mai apropiate de normalitatea acestui sport, urmărind modelul european, asociația s-a străduit să ridice la Mediaș un velodrom. Construirea acestuia a început în anul 1897¹⁸³ și a durat aproximativ cinci ani, pista acestuia fiind unică în Transilvania de atunci, datorită faptului că avea curbe supraînălțate¹⁸⁴. A fost finalizat către sfârșitul anului 1901, iar periodicul *Mediascher Wochenblatt* menționa că *velodromul măsoară 250 m și înconjoară patinoarul, care are 3800 m pătrați*¹⁸⁵.

De aici putem deduce că ridicarea acestui „complex” sportiv s-a realizat prin strădaniile a două asociații locale, atât din partea celei de ciclism, cât și din partea *Asociației patinatorilor*. Despre aceasta din urmă nu se cunosc foarte multe date. A fost înființată în cursul anului 1881, iar majoritatea membrilor săi au făcut parte, ulterior, și din asociația de ciclism. În periodicul medieșean *Sylvesterzeitung* se regăsesc câteva date despre „patinatori”, date care reflectă rivalitatea dintre unele asociații locale. Îndeosebi membri ai *Turnverein*-ului¹⁸⁶ publicau articole sarcastice la adresa acestora, precum: *...cei din asociația de patinaj și-au propus, ca în cazul în care patinoarul nu îngheață, să înghețe ei înșiși*¹⁸⁷ sau *patinoarul din localitate poate fi folosit doar la temperaturi de cel puțin 20 de grade Celsius*¹⁸⁸. Cu toate aceste concurențe

¹⁸⁰ Haltrich 1929, p. 31.

¹⁸¹ *Statutele* 1896, p. 4; Drotloff, Schuster 2009, p. 270.

¹⁸² *Statutele* 1896, p. 4–5.

¹⁸³ *Mediascher Wochenblatt*, Nr. 198, din 13 februarie 1897.

¹⁸⁴ Haltrich 1929, p. 31.

¹⁸⁵ *Mediascher Wochenblatt*, Nr. 446, din 16 noiembrie 1901.

¹⁸⁶ Asociația de Gimnastică.

¹⁸⁷ *Sylvesterzeitung*, din decembrie 1897.

¹⁸⁸ *Sylvesterzeitung*, din decembrie 1899.

și divergențe, fiecare dintre asociațiile sportive au avut un aport deosebit pentru societatea medieșeană a vremii, iar poate cel mai mare merit al cicliștilor și patinatorilor a fost acela că au reușit construirea primului (și singurului) velodrom de la Mediaș.

Însă, dintre aceste asociații, cea mai importantă și longevivă a fost *Turnverein* (Asociația de gimnastică), înființată încă din anul 1847¹⁸⁹. În mediul școlar din Transilvania (și chiar din Imperiul Habsburgic) primele idei și încercări de introducere a gimnasticii ca obiect din planul de învățământ i-au revenit umanistului medieșean Stephan Ludwig Roth încă din perioada anilor 1823–1824, când afirma că *educația fizică trebuie să dea corpului tinerilor putere și vioiciune*¹⁹⁰. Bineînțeles că dascălul progresist s-a lovit atunci de împotrivirea colegilor săi de breaslă, iar inițiativele sale nu au fost puse în practică. Acest conservatorism a fost depășit abia la jumătatea secolului al XIX-lea, când va fi acceptat atât în planurile de învățământ, cât și de către societatea civilă medieșeană, fapt observabil prin punerea bazelor respectivei asociații.

Artizanii realizării acestui demers au fost Carl Brandsch, profesor la Gimnaziul din Mediaș și sibianul Friedrich Traugott Schuster. Încă din perioada de început a mișcării s-a înregistrat un avânt deosebit, câțiva ani mai târziu, în 1850 erau organizate deja, sub conducerea fostului primar Karl Conrad von Heydendorff, primele întreceri orășenești¹⁹¹. În deceniile următoare sunt menționate numeroase concursuri la care membrii asociației au participat, îndeosebi în Transilvania (la Brașov, Sibiu, Sighișoara, Bistrița), cât și în alte țări.

Una dintre cele mai importante realizări ale *Turnverein*-ului a fost construirea primei săli de gimnastică de la Mediaș (utilizată inclusiv în perioada actuală în cadrul Școlii Sportive Mediaș), între anii 1877–1879, pe terenul donat de către Eduard Theil, aflat lângă Turnul Forkesch¹⁹².

Asociația a avut o organizare, din punct de vedere sportiv, cât se poate de complexă. A cuprins de-a lungul timpului grupe de gimnastică, de atletism, de înot, echipe de handbal și de fotbal. A contribuit, la sfârșitul secolului al XIX-lea, la edificarea unui bazin de înot în apropierea morii, care avea 27 de m și era prevăzut cu 15 cabine¹⁹³.

¹⁸⁹ Drotloff, Schuster 2009, p. 275.

¹⁹⁰ Giura 1999, p. 69–70.

¹⁹¹ Drotloff, Schuster 2009, p. 275–276.

¹⁹² *Ibidem*, p. 277.

¹⁹³ *Mediacher Wochenblatt*, Nr. 56, din 26 mai 1894.

Activitatea asociației a fost deosebit de intensă până la izbucnirea celui de-al Doilea Război Mondial, iar după această perioadă, din prisma noilor modificări social-politice, organizarea sportivă de la Mediaș va cunoaște aspecte total diferite.

Societatea Carpatină Ardeleană – secțiunea Mediaș (Siebenbürgischer Karpathenverein)

Odată cu înflorirea practicării tot mai frecvente a ieșirilor în aer liber, a drumețiilor montane și mai ales a alpinismului, în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, în multe țări europene (Germania, Austria, Elveția, Italia) iau naștere o serie de societăți și asociații alpine. Prin urmare, acest suflu va cuprinde și spațiul Transilvaniei, unde apar preocupări pe tema înființării unei astfel de asociații încă din a doua jumătate a anului 1880.

Astfel, va lua naștere un comitet pregătitor care s-a ocupat de toate măsurile necesare pentru constituirea asociației. La data de 28 noiembrie 1880 a avut loc la Sibiu adunarea generală constitutivă a *Societății Carpatine Ardelene*, cum era numită, care fost prezidată de preotul bistrițean Gottlieb Budaker¹⁹⁴. În momentul înființării sale, societatea cuprindea un număr de 498 de membri din numeroase orașe ale Transilvaniei, iar din Mediaș erau înscrise 18 persoane. Președintele comitetului central a fost numit doctorul Karl Conrad, dar printre membrii acestui comitet îl regăsim și pe farmacistul medieșean Friedrich Folberth. Statutul asociației a fost adoptat la 12 ianuarie 1881, iar scopul principal prevedea ca *Societatea să facă accesibili Carpații ardeleni și părțile limitrofe lor, să-i cerceteze din punct de vedere științific [...] și să popularizeze rezultatele astfel obținute [...], în general să stimuleze și să extindă interesul pentru acești munți*¹⁹⁵.

Un aspect important al statutului era acela că cei înscriși în cadrul asociației puteau forma secțiuni de sine stătătoare în diferite orașe sau regiuni, dacă se puteau reuni un număr minim de 30 de membri. Astfel, în același an, 1881, au apărut destul de repede numeroase secțiuni la Sibiu, Brașov, Reghin, Sebeș, Orăștie etc. În această perioadă, la Mediaș încă nu funcționa o astfel de secțiune, cu toate că se regăseau 21 de persoane care erau înscrise în asociație, dintre care cei mai mulți erau profesori, comercianți, dar și avocați, farmaciști și medici. Unul dintre membri, Johan Peter

¹⁹⁴ Knall 2008, p. 71–72.

¹⁹⁵ *Ibidem*, p. 72.

Hornung, stabilit în Anglia, va dona suma de 3.000 de florini pentru construirea unei săli de gimnastică la Mediaș.

Cu ocazia întrunirilor festive de la Sibiu, prilejuate de sărbătorirea a 25 de ani de existență a societății, președintele Gustav Linder, în discursul său, va scoate în evidență eșuarea înființării unei secțiuni la Mediaș. Din acest punct de vedere, periodicul medieșean *Mediascher Wochenblatt* nota în paginile sale că o nouă asociație era destul de dificil de înființat într-un oraș atât de mic, datorită faptului că puținii oameni care dovedesc interes pentru cele mai felurite chestiuni nu se pot împărți și mereu aceiași pot fi întâlniți în diferite organizații. În plus, prin existența prea multor asociații, puterile vor fi dispersate, iar lipsa de interes a membrilor față de asociațiile din care mai fac parte numai cu numele devine tot mai mare¹⁹⁶. Însă această idee a gazetei s-a dovedit a fi eronată, pentru că, un an mai târziu, la 1906 se va întruni comitetul de constituire al secțiunii Mediaș a *Societății Carpatine Ardelene*. Această inițiativă a aparținut lui Otto Folberth, care la 21 iulie 1906 organizează o întâlnire la care se prezintă *un număr neașteptat de mare de domni, care nu veniseră doar din curiozitate, ci pledau cu un cald interes pentru această chestiune*¹⁹⁷. În cadrul adunării au aderat peste 50 de persoane, fiind constituită în acest mod secțiunea medieșeană.

Comitetul de conducere era alcătuit din dr. Otto Folberth ca președinte, Fritz Auner ca vicepreședinte și Andreas Rosenauer ca secretar. Unele dintre obiectivele secțiunii făceau referire la lucrări de înfrumusețare în locurile cel mai des vizitate ale orașului, conferințe și prezentări de diapozitive, concerte de muzică și mici petreceri cu dans, dar și să ofere sprijin pentru alte asociații locale. Interesant este faptul că noua organizație nu s-a bucurat de o primire caldă din partea tuturor concetățenilor. La scurt timp, în presa locală au apărut unele articole destul de critice la adresa secțiunii: *nu trece anul fără să vadă lumina zilei aici o nouă asociație. Pentru înființarea de noi asociații orașul nostru oferă un teren destul de fertil. Numai că nu înțeleg de ce cele mai multe suferă deja după o existență de unul sau mai mulți ani de o slăbiciune de bătrânețe și trag să moară în mod lamentabil. Și câte nu promite această asociație nouă la înființarea sa [...]. Ea vrea să reînviereze reuniunea de muzică [...], vrea să ajute chiar reuniunea de gimnastică [...]. Nu înțeleg de ce nu poate fi ajutată și reuniunea de ciclism să se pună roți. [...] Ba chiar toate asociațiile noastre ar avea nevoie de o nouă înviorare*¹⁹⁸.

¹⁹⁶ Vezi *Mediascher Wochenblatt*, Nr. 644, din 2 septembrie 1905.

¹⁹⁷ Knall 2008, p. 75.

¹⁹⁸ *Mediascher Wochenblatt*, Nr. 692, din 4 august 1906.

Un aspect interesant pe plan local a fost preluarea de către secțiune a îndatoririlor asociației de înfrumusețare a orașului, în perioada anilor 1906–1909, inclusiv în colaborare cu autoritățile locale. Astfel, *Societatea Carpatină* a înființat un comitet care se ocupa strict de acest aspect sub conducerea inginerului orășenesc și cu acordul primarului. El s-a ocupat de refacerea și întreținerea locurilor de promenadă, curățarea parcurilor, plantarea de flori și pomi atât pe străzi, cât și în piețele orașului. Toate aceste lucrări au putut fi posibile cu sprijinul financiar al Societății, care s-a ocupat de strângerea fondurilor bănești¹⁹⁹.

Toate aceste inițiative ale secțiunii medieșene au avut loc pe fondul schimbării stării generale a societății locale, astfel că *starea de sărăcie apăsătoare din ultimele decenii a făcut loc sentimentului plăcut al unei bunăstări crescânde*, bunăstare care s-a manifestat în primul rând printr-un simț sporit pentru curățenie și frumusețe urbană: *curate și frumoase sunt cele mai multe dintre casele și grădinile noastre. Curțile noastre au fost, de asemenea, transformate în grădini încântătoare. Doar în piețele orașului, în străzi și în parcuri nu ar fi de găsit frumusețe*²⁰⁰.

Unul dintre cele mai interesante obiective ale secțiunii medieșene a fost construirea unui observator, un punct de belvedere, situat pe unul dintre dealurile învecinate, de unde *se oferă o panoramă cuprinzătoare nu numai asupra împrejurimilor Mediașului și văii Târnavei, ci până la munții Făgărașului*. Ideea ridicării acestui observator era o dovadă pentru medieșeni asupra activității asociației, dar totodată și pentru *a deschide străinilor care vizitează orașelul nostru o țintă de excursie plăcută cu o vedere minunată*²⁰¹. Din păcate, din cauza motivelor financiare, cu toate că beneficiaseră de un sprijin material și din partea Societății Carpatine Ardelene, acest obiectiv nu a putut fi transpus în practică din anul 1906 și până în anul 1913, când se va renunța definitiv la această idee.

Însă activitatea secțiunii a fost destul de intensă în această perioadă în ceea ce privește organizarea de excursii cu scop de recreere pentru membrii săi, dar și pentru restul cetățenilor. Aceste excursii s-au bucurat de un entuziasm deosebit în rândul participanților, mulți dintre aceștia aflându-se la primele acțiuni de acest gen²⁰².

¹⁹⁹ *Mediascher Wochenblatt*, Nr. 702, din 13 octombrie 1906.

²⁰⁰ Knall 2008, p. 80.

²⁰¹ *Mediascher Wochenblatt*, Nr. 702, din 13 octombrie 1906.

²⁰² De regulă, excursiile erau efectuate în zonele montane, în stațiuni mai renumite ale vremii, dar și în împrejurimile orașului.

Cel mai important eveniment din istoria secțiunii a fost organizarea la Mediaș a celei de-a XXXIV-a adunări generale a Societății Carpatine Ardelene, care s-a desfășurat în anul 1912 între 22–25 august, cu ocazia *Zilelor reuniunilor*²⁰³, la care erau invitate să participe toate asociațiile săsești mai importante²⁰⁴.

Din păcate, în anii Primului Război Mondial activitatea secțiunii de la Mediaș se reduce simțitor, aproape în totalitate chiar, stare care se va menține până în jurul anului 1926 când se va constata o încercare de revigorare și de reorganizare. În anii care au urmat, grupa de la Mediaș a fost cooptată în diferite acțiuni comune cu alte secțiuni ale Societății, îndeosebi cu cele de la Sighișoara și Brașov, pentru construirea unor cabane montane. În anii '30 i-a fost atribuit obiectivul construirii unei cabane în zona lacului Podragu, care se considera că ar putea fi de un real folos pentru secțiunea medieșeană, însă în anul 1938 se va renunța și la acest obiectiv. În raportul pe anul respectiv, președintele Societății Carpatine afirma că *secțiunea noastră Mediaș este urmărită de un mare ghinion*²⁰⁵.

În perioada imediat următoare, activitățile asociației au fost afectate de izbucnirea celui de-al Doilea Război Mondial. Cele mai mari probleme au fost cauzate de numeroasele mobilizări, cei mai mulți membri fiind obligați să presteze serviciul militar. Ulterior, în anul 1941, Societatea Carpatină cu toate secțiunile sale a fost inclusă în Grupul Etnic German și subordonată serviciului pentru presă și propagandă, pentru ca după evenimentele din august 1944 să fie dizolvată împreună cu toate celelalte asociații săsești.

Despărțământul Mediaș al Asociațiunii Transilvane pentru Literatură și Cultura Poporului Român (ASTRA)

În rândurile de față nu dorim să efectuăm o investigație mai detaliată asupra acestei organizații datorită faptului că în economia lucrării noastre nu reprezintă un punct deosebit de important, dar și pentru că problematica ei a fost cercetată aproape exhaustiv de mai mulți autori²⁰⁶.

²⁰³ Drotloff, Schuster 2009, p. 286–287; Knall 2008, p. 86–87.

²⁰⁴ În cadrul evenimentului au luat parte: Asociația Gustav Adolf, Asociația pentru Studiul Transilvaniei, Asociația Sebastian Hann, Asociația de Educație a Femeilor, Asociația Medicilor sași din Transilvania, Asociația Femeilor Evanghelice, Ordinul Bunilor Templieri, Liga studenților sași din Transilvania.

²⁰⁵ Knall 2008, p. 102 și următoarele.

²⁰⁶ Vezi Giura, Giura 2008; Matei 1986; Fola 1985–1992.

Considerăm, totuși, utile menționarea câtorva aspecte și acțiuni ale acesteia pe plan local.

De la înființarea ei la Sibiu, încă din anul 1861, Asociațiunea a exercitat o influență covârșitoare asupra întregii vieți românești din Imperiul Austro-Ungar, cu scopul fundamental de ridicare prin cultură a poporului român.

La Mediaș înființarea Despărțământului s-a realizat abia la 5 decembrie 1890 și înregistra în momentul respectiv doar 32 de membri²⁰⁷. Cercetătorii Maura G. Giura și Lucian Giura considerau că înființarea relativ târzie a Despărțământului de la Mediaș poate fi datorată apropierii localității de Sibiu, care concentra vârfurile intelectualității românești din Transilvania, numărului redus al inteligenței românești din zona Mediașului sau și datorită unei lipse de coordonare a acțiunilor acesteia²⁰⁸.

Organizarea Despărțământului s-a decis odată cu noua împărțire teritorială a ASTREI, iar cu activitatea de constituire a fost însărcinat avocatul medieșean dr. Dionisie Roman²⁰⁹, prima adunare generală a Despărțământului Mediaș desfășurându-se la data de 2 iunie 1891. Încă din această perioadă de început membrii organizației se vor ocupa de strângerea de fonduri pentru ridicarea unei școli civile de fete. În cadrul Adunării generale din data de 28 iulie 1892, președintele Despărțământului medieșean, protopopul Ioan Moldovan, menționa în discursul său de deschidere că *Asociațiunea s-a întemeiat prentu a-i lumina pe oameni, a construi școli pentru toți copiii*, că înaintarea poporului român se putea realiza doar prin inițierea de studii și editarea de publicații literare, științifice și artistice, înființarea de biblioteci populare și muzee, prin înființarea de școli și internate²¹⁰.

La Mediaș se va desfășura la 27–28 august 1897 Adunarea generală a Asociațiunii, în cadrul căreia vor fi luate hotărâri importante, precum înființarea Muzeului național al românilor ciscarpatini și Casa națională, care să cuprindă un muzeu, biblioteca centrală, sală de conferințe și de teatru, arhiva și birourile ASTREI²¹¹.

Activitatea Despărțământului Mediaș, până la izbucnirea Primului Război Mondial, se desfășoară cu mari fluctuații. Sunt ani în care este

²⁰⁷ *Transilvania* 1891, Nr. 3, p. 87.

²⁰⁸ Giura, Giura 2008, p. 13.

²⁰⁹ *Transilvania* 1890, Nr. 9, p. 323 și următoarele.

²¹⁰ Giura, Giura 2008, p. 14.

²¹¹ *Transilvania* 1897, Nr. 8, p. 129 și următoarele.

depusă o muncă intensă, dar sunt înregistrați și ani letargici, fără acțiuni notabile. Astfel, în anul 1907, ca urmare a criticilor aduse din partea conducerii Asociațiunii, protopopul Ioan Moldovan își va prezenta demisia din funcția de președinte al organizației medieșene, dar considera că modesta activitate de la Mediaș nu se datora lipsei de entuziasm, ci datorită numărului mic de intelectuali din zonă.

Noul președinte va fi ales în persoana avocatului Dionisie Roman. Sub conducerea acestuia, în raportul pe anul 1910 se arată o activitate destul de fructuoasă, Despărțământul reușind înființarea mai multor biblioteci școlare în comunele învecinate, dar și la Mediaș. Sporește numărul activităților, al prelegerilor populare, dar și cel al reuniunilor culturale, precum Reuniunea femeilor române din Mediaș²¹².

În timpul primei conflagrații mondiale, activitatea Despărțământului medieșean, la fel ca în multe alte locuri, a fost redusă până aproape la zero, numărul membrilor a scăzut dramatic, situație care s-a păstrat și în anii care au urmat.

Din anul 1921, se constată o revigorare puternică, se înregistrează o creștere masivă a numărului de membri, iar activitatea organizației medieșene va fi canalizată îndeosebi spre domeniul cultural, urmărindu-se ridicarea nivelului intelectual al populației românești din zona arondată²¹³. Dar, din nou urmează un declin cauzat de cel de-al Doilea Război Mondial, după care situația va deveni și mai critică din cauza situației dificile în care se regăsea întreaga societate. În această perioadă și până în anul 1950, activitatea Despărțământului Mediaș a fost condusă de următorii președinți: avocatul dr. Eugen Sâmpetean (1921–1933), economistul Constantin Mușlea (1933–1942) și de către profesorul Eugen Munteanu (1942–1950)²¹⁴.

* * *

În rândurile de mai sus ale acestui capitol, am expus, într-o formă cât mai concisă, anumite aspecte cu privire la activitatea unor asociații și organizații care și-au desfășurat activitatea în orașul Mediaș și, totodată, au avut un aport considerabil asupra societății de aici, îndeosebi în domeniul în care au activat.

²¹² Giura, Giura 2008, p. 42.

²¹³ *Gazeta Mediașului*, din 15–30 noiembrie 1938.

²¹⁴ Giura, Giura 2008, p. 87.

De multe ori studiul acestora s-a dovedit extrem de anevoios din prisma lipsei datelor sau a surselor de informare despre acestea. De asemenea, există mențiuni despre numeroase alte asociații care au avut doar legături tangențiale sau periodice cu Mediașul, fără o contribuție remarcabilă, și care nu sunt cuprinse în paginile de față, dar care au exercitat o influență benefică pe diverse alte căi.

O prezentare succintă a acestor societăți²¹⁵ din a doua jumătate a secolului al XIX-lea și din prima jumătate a secolului al XX-lea arată în felul următor:

Anul înființării	Denumirea asociației/organizației	Domeniul principal de activitate
1840	<i>Verein für Siebenbürgische Landeskunde</i> (Asociația pentru studiul Transilvaniei)	Științific
1843	<i>Verein zur Beförderung des Studiums der Naturwissenschaften</i> (Asociația pentru studierea Științelor Naturale)	Științific
1847	<i>Musikverein</i> (Asociația de muzică)	Cultural
1847	<i>Turnverein</i> (Asociația de gimnastică)	Sportiv
1848	<i>Siebenbürgisch-deutscher Jugendbund</i> (Uniunea Tineretului german din Transilvania)	-
1861	<i>Gustav-Adolf-Verein für Siebenbürgen</i> (Asociația pentru Transilvania Gustav Adolf)	Cultural-științific
1863	<i>Evangelisch-lutherischer Ortsfrauenverein</i> (Asociația locală a femeilor evanghelice-lutherane)	Caritabil/religios
1872	<i>Agronomia-Verein</i> (Asociația Agronomia a elevilor de la Școala Agricolă)	Educațional
1881	<i>Eislaufverein</i> (Asociația patinatorilor)	Sportiv
1881	<i>Filiale des Rot-Kreuz-Vereins</i> (Filiala Crucii Roșii)	Medical/caritabil
1883	<i>Jugendverein</i> (Asociația tineretului)	-
1883	<i>Gewerbe-Gehilfen-Verein</i> (Asociația Calfelor)	Social/economic
1886	Asociația Femeilor Române din Mediaș	Caritabil
1890	Despărțământul Mediaș al ASTREI	Cultural
1892	<i>Der Gewerbeverein</i> (Asociația Meșteșugarilor)	Economic
1894	<i>Mediascher Radfahrer-Club</i> (Clubul cicliștilor)	Sportiv
1896	<i>Octett</i> (Grupul Octett)	Cultural
1897	<i>Verein junger Kaufleute</i> (Asociația Tinerilor Negustori)	Economic

²¹⁵ Drotloff, Schuster 2009, p. 255.

Anul înființării	Denumirea asociației/organizației	Domeniul principal de activitate
1906	<i>Sektion Mediasch des Siebenbürgischen Karpathenvereins</i> (Secțiunea Mediaș a Societății Carpatine Ardelene)	Turism/recreere
1919	<i>Sächsischer Bauern- und Arbeiterverein</i> (Asociația Muncitorilor și Țăranilor sași)	Economic

Personalități și colecționari ai vremii

În orice comunitate, apariția muzeului trebuie privită ca un semn al progresului social, al efervescentei spirituale și culturale, definind o expresie a conștiinței și patriotismului local sau regional. Inițiativele muzeale sunt tributare în primul rând patrimoniului disponibil, dar una dintre condițiile esențiale este legată de existența și sprijinul unui grup de oameni avizați și dornici de o astfel de înfăptuire. Evoluțiile conceptuale referitoare la instituțiile culturale sunt în permanentă schimbare, cauzate în mod special de presiunea mentalităților colective aflate în strânsă legătură cu dezvoltarea societății. Muzele specifice pentru un spațiu mai restrâns, cum sunt cele locale, municipale sau chiar provinciale au luat naștere ca urmare a ideii de reprezentativitate a unui teritoriu și a unei populații, rolul lor primordial fiind de evocare a dezvoltării istorice ale acestora²¹⁶.

Un element esențial care a stat la baza apariției multor instituții muzeale, întâlnit inclusiv la Mediaș, a fost ideea contribuției publice, coordonată sistematic de către un nucleu format din personalități locale provenite din medii și cu stări materiale diferite, dar cointeresate unui scop comun. Acest aspect a înregistrat un efect benefic și a permis apariția unor asociații promuzeale, care au generat un adevărat impuls în dezvoltarea instituțională.

Fondarea și evoluția ulterioară inclusiv a muzeului medieșean s-a bazat, în primul rând, pe existența unui grup de persoane interesate de realizarea acestui deziderat pe plan local, îndeosebi profesori, preoți, medici, artiști, mici colecționari sau antreprenori. Mulți dintre aceștia au interacționat de-a lungul timpului în mod direct cu instituția muzeală, lăsându-și permanent amprenta asupra ei, iar alții au avut doar un aport tangențial, dar aproape la fel de important în anumite momente. Prin urmare, considerăm că prezentarea unor scurte date biografice, structurate într-o ordine cronologică, referitoare la unele dintre personalitățile care și-au legat numele

²¹⁶ Opriș 2003, p. 120–124.

de instituția medieșeană și au marcat dezvoltarea acesteia, este extrem de importantă și utilă pentru studiul de față.

Daniel Gottlieb Scheint

Datele despre această personalitate sunt extrem de modeste și puține, cu toate că a avut o mare însemnătate, nu doar pe plan local, ci și național. A văzut lumina zilei la Mediaș, în data de 9 august 1771 și a urmat în orașul natal primele trepte ale învățământului. După absolvire se înscrie la Facultatea de Medicină din cadrul Universității din Viena, iar ulterior obținerii diplomei se va angaja ca medic la Szolnok, în Ungaria. Revine în locurile natale abia în anul 1799, unde începe să-și profeseze meseria, devenind chiar medicul orașului doi ani mai târziu, la 1801²¹⁷.

În această perioadă, la începutul secolului al XIX-lea, stabilește legături cu diferite personalități din lumea medicinei, atât din Austria, cât și din Anglia. În urma acestor colaborări el a fost cel care a început o campanie de vaccinare împotriva variolei, încă înaintea forurilor naționale de sănătate. A reușit acest lucru prin relațiile sale din Anglia și mai ales prin faptul că a achiziționat necesarul de vaccinuri din fonduri proprii. Astfel, este considerat unul dintre pionierii în lupta împotriva epidemiilor de variolă din Transilvania²¹⁸, fapt care-i va aduce recunoașteri multiple, inclusiv din partea Curții Imperiale de la Viena.

O latură mai aparte a personalității medicului Daniel G. Scheint este aceea că el a fost un mare și pasionat colecționar. Nu se păstrează informații despre colecțiile sale din timpul vieții, însă acesta, prin dispoziție testamentară, va dona Bibliotecii Gimnaziului Evanghelic din Mediaș o serie de cărți valoroase. De asemenea, și-a adus contribuția și pentru catedra de științe naturale a școlii, prin donarea întregii sale colecții de roci și minerale. Aceasta este considerată a fi cea mai mare colecție particulară, donată pe parcursul secolului al XIX-lea către instituția de învățământ din Mediaș în scopuri didactice, dar destul de interesant este faptul că o mare parte din obiectele donate atunci de către Scheint se regăsesc în patrimoniul actual al Muzeului Municipal Mediaș²¹⁹. Cel mai probabil, acestea au fost transferate de la gimnaziu în cadrul colecțiilor muzeului abia în momentul înființării secției de științe ale naturii, în anul 1954.

²¹⁷ Arhiva Consistoriului Evanghelic Mediaș, H. Heltmann, mss.

²¹⁸ *Ibidem*.

²¹⁹ Conform Registrului de Inventar al Muzeului Municipal Mediaș, secția Științe naturale.

Daniel Gottlieb Scheint se stinge din viață la 11 iulie 1835, însă, pe lângă renumele său ca medic, de el se leagă și primele informații referitoare la anumite colecții particulare din orașul Mediaș.

Samuel Joseph Fabini

La fel ca multe personalități contemporane lui, Samuel J. Fabini s-a dedicat în timpul vieții carierei preotești și învățământului. Se naște în localitatea Hașag (Haschagen) la 28 iulie 1794, în familia preotului Martin Fabini, dar datorită decesului tatălui său va fi crescut de bunicul său Johann Schmidt, care deținea funcția de preot la Mediaș²²⁰. Aici urmează cursurile gimnaziale pe care le va absolvi în anul 1813, iar începând din 1814 îl vom regăsi la Târgu Mureș, angajat al familiei judecătorului Daniel Zeyk, pe postul de meditator. Este o perioadă importantă din viața sa, deoarece în aceste împrejurări are posibilitatea de a învăța limba maghiară, dar totodată va avea acces la Biblioteca Teleki unde studiază intens istoria și jurisprudența săsească și va lega colaborări deosebite cu istoricul și colecționarul Martin Reschner sau cu Josef Trausch, cancelar al Tablei Regești²²¹.

La Târgu Mureș nu a petrecut decât aproximativ doi ani, deoarece din 1815 și-a început studiile universitare în teologie la Tübingen, pe care le-a finalizat patru ani mai târziu, perioadă în care a avut posibilitatea să studieze și la Livorno limba italiană și franceză. Ulterior a revenit la Mediaș unde i-a fost oferit un post de profesor la Gimnaziul din localitate²²². Între anii 1823–1828 a ocupat funcția de conector al gimnaziului, după care s-a retras din învățământ pentru a urma calea preotească, fiind numit la început predicator la Mediaș, iar din 12 februarie 1830 a preluat atribuțiile de preot la parohia evanghelică din Valchid²²³.

De-a lungul timpului, Samuel J. Fabini ocupă mai multe funcții în cadrul Bisericii Evanghelice, printre care și cea de General-Syndicus, Generaldechant sau vicar al episcopului lutheran, iar după ce a fost preot la Valchid și Richiș (din anul 1845) va fi numit preot-paroh la Mediaș începând cu 8 iunie 1852²²⁴.

O informație interesantă despre Samuel J. Fabini o regăsim la Gheorghe Bușoiu și Lucian Giura, care menționează că pe lângă activitatea

²²⁰ Jekely 1912, p. 6.

²²¹ *Ibidem*, p. 6; Bușoiu, Giura 2011, p. 135.

²²² Drotloff, Schuster 2009, p. 332; Jekely 1912, p. 6–7.

²²³ Jekely 1912, p. 7.

²²⁴ Bușoiu, Giura 2011, p. 135; Drotloff, Schuster 2009, p. 332; Jekely 1912, p. 8.

preoțească și didactică, acesta s-a aflat și în postura de om politic și diplomat, îndeosebi în perioada revoluției din anii 1848–1849, când a activat ca deputat la Viena și Pesta, iar ulterior va fi deputat al Mediașului în Dieta de la Sibiu²²⁵.

De asemenea, Fabini a avut și o laborioasă activitate culturală, fiind un apropiat al mai multor asociații. Din anul 1840 devine membru fondator al *Verein für Siebenbürgische Landeskunde*, iar odată cu înființarea la Mediaș a asociației *Evanghelischen Vereins der Gustav-Adolf-Stiftung* în anul 1861 este ales chiar președinte al acesteia²²⁶. În urma sa au rămas și o serie de studii și articole publicate de-a lungul timpului, care au încununat extrem de bogata activitate a acestuia până la trecerea în neființă, la o vârstă respectabilă de 83 de ani, în data de 18 februarie 1877.

Andreas Gräser

S-a născut în anul 1817, în familia preotului luteran din Alma Vii (jud. Sibiu) și studiază pentru început la Gimnaziul Evanghelic din Mediaș. După absolvirea acestuia, urmează perioada studiilor superioare la Universitatea din Berlin, unde se specializează în teologie, filologie și istorie²²⁷.

Revine în Transilvania unde i se încredințează un post de profesor la gimnaziul medieșean, post pe care îl va ocupa între anii 1836–1849. În anul 1849 a fost numit director al acestei instituții²²⁸. Ca și cadru didactic a impresionat prin darul său de predare și prin loialitatea față de profesia sa, susținând foarte puternic învățarea istoriei naționale a sașilor.

Din anul 1855 renunță la cariera didactică de la Mediaș, pentru a se dedica hainei preoțești, devenind preot în parohia de la Valea Viilor²²⁹. Câțiva ani mai târziu, în 1861, este ales membru al Consistoriului Evanghelic.

Andreas Gräser a depus de-a lungul vieții sale și o intensă activitate științifică, îndeosebi în domeniul istoriei, fiind membru al *Verein für Siebenbürgische Landeskunde* din anul 1844²³⁰. Pentru orașul Mediaș, stu-

²²⁵ Bușoiu, Giura 2011, p. 135.

²²⁶ Drotloff, Schuster 2009, p. 332.

²²⁷ www.deutsche-biographie.de/treffer3.html?freitext=Andreas+Gräser, accesat la 10.06.2013.

²²⁸ Bușoiu, Giura 2011, p. 168.

²²⁹ *Ibidem*, p. 168.

²³⁰ www.deutsche-biographie.de/treffer3.html?freitext=Andreas+Gräser, accesat la 10.06.2013.

diile sale au o mare însemnătate, datorită faptului că este primul istoric care încearcă și chiar reușește să realizeze o lucrare cu caracter monografic a micului burg transilvan, lucrare intitulată *Umriss zur Geschichte der Stadt Mediasch* și pe care o va publica la Sibiu în anul 1862²³¹. Alte lucrări importante ale sale cu privire la istoria Mediașului au fost: *Geschichtliche Nachrichten über das Mediascher Gymnasium*, tipărită în anul 1852 la Sibiu, dar și *Dr. Stephan Ludwig Roth nach seinem Leben und Wirken dargestellt*, editată la Brașov, în același an²³².

Prin urmare, Andreas Gräser și-a lăsat puternic amprenta asupra societății și culturii medieșene, cu toate că se stinge din viață la o vârstă destul de fragedă, în plină forță creatoare, la data de 11 ianuarie 1869.

Carl Martin Römer

Este descendent al unei familii de preoți luterani, născut la data de 25 noiembrie 1860, în localitatea Zuckmantel (Țigmandru, jud. Mureș). Urmează cursurile învățământului preuniversitar la Mediaș în perioada anilor 1867–1880, în cadrul Gimnaziului Evanghelic. Din anul 1881 va începe perioada studiilor universitare în specializările teologie evanghelică, filozofie și germanistică la Univeritatea din Cluj, dar și în renumitele centre europene din Halle, Wittenberg, Berlin și Jena²³³.

În perioada studenției, mai exact între anii 1886 și 1887 a ocupat funcția de meditator în casa contelui Haller din Hevitz (Ungaria), pentru ca în anul imediat următor să-și susțină examenele finale ale cursurilor universitare. După încheierea studiilor, în anul 1888, se va întoarce la Mediaș unde va activa ca profesor gimnazial, ocupând în paralel și funcția de bibliotecar al gimnaziului evanghelic medieșean²³⁴.

Din ultimul deceniu al secolului al XIX-lea, va conduce două Asociații locale: *Turnverein* și *Musikverein*. Tot în această perioadă va fi cooptat în forurile de conducere ale Asociației *Gustav Adolf*, dar îl putem întâlni și în politica medieșeană a vremii ca membru marcant al Partidului sașilor „verzi”, fiind chiar liderul acestora pe plan local. De asemenea, este deosebit de activ și în publicistica medieșeană, ocupând funcția de redactor-șef al publicației *Mediascher Wochenblatt*. Din anul 1903, Römer va îmbrățișa cariera preoțească, iar până în anul 1916, va sluji ca preot paroh în Agnita

²³¹ Gräser 1862.

²³² Vezi Giura *et alii* 2005, p. 67–68.

²³³ Bușoiu, Giura 2011a, p. 133.

²³⁴ *Siebenbürgische Zeitung*, din 30 noiembrie 2010.

(până în 1909) și Moșna, ulterior fiind ales preot paroh la parohia din Mediaș. Aici va activa un sfert de veac, din anul 1916 și până la pensionarea sa, în anul 1941²³⁵. Se stinge din viață la 7 octombrie 1942, la Mediaș în orașul pe care l-a slujit în numeroase domenii aproape jumătate de secol, la vârsta de 82 de ani.

Un lucru mai puțin cunoscut este acela că Römer a publicat numeroase poezii în dialectul săsesc medieșean, majoritatea scrise sub influența prietenului său Hermann Kirchner. Publicațiile literare au apărut în colecțiile *Siebenbürgisch – sächsische Volkslieder*; *Kalender des Siebenbürger Volksfreundes*; *Programm des evangelischen Gymnasiums AB in Mediasch* sau *Mediascher Wochenblatt*. Römer este autorul unei lucrări cu caracter istoric și monografic intitulată *Aus Vergangenheit und Gegenwart der Gemeinde Meschen* (Din trecutul și prezentul comunității Moșna), publicată la Mediaș, în anul 1912, precum și al uneia de istorie literară: *Das Drama in der neuen siebenbürgische sächsische Literatur*²³⁶.

Astfel, după cum se poate observa, Carl Römer a fost o personalitate marcantă a Mediașului, activând în numeroase domenii și ocupând funcții importante în cadrul multor organizații medieșene. În ceea ce privește activitatea muzeistică de la Mediaș, inclusiv începuturile acestei „instituții” sunt strâns legate de numele lui Carl Martin Römer. În anumite publicații, acesta este considerat și numit cofondator al Muzeului de Artă Populară (!?)²³⁷, intitulat *Alt-Mediasch*, în anul 1893²³⁸. Primele acțiuni ale sale legate de activitatea muzeistică sunt înregistrate însă cu câțiva ani mai devreme, în perioada 1888–1893, când îi are alături ca principalii colaboratori pe Ludwig Leutschaft și farmacistul Fritz Auner²³⁹. Aceste date consemnate în literatura de specialitate le considerăm reale cu mari rezerve, după cum vom putea observa în capitolele următoare referitoare la înființarea muzeului medieșean.

Johann Rehner, directorul Școlii elementare din Mediaș, scria despre activitatea muzeistică a lui Carl Römer, că *el este cel care a adunat de-a lungul anilor cea mai mare parte dintre bogățiile Muzeului Alt-Mediasch, într-o*

²³⁵ Bușoiu, Giura 2011a, p. 133–134.

²³⁶ *Ibidem*, p. 134; www.siebenbuerger.de, accesat la 21 iunie 2013.

²³⁷ Această denumire o considerăm cel puțin interesantă, fiind singura referință bibliografică întâlnită care menționează o astfel de denumire a instituției muzeale medieșene de la începuturile sale.

²³⁸ *Siebenbürgische Zeitung*, din 30 noiembrie 2010.

²³⁹ Comșa 2008, p. 185.

*adevărată Cameră a Comorilor, reprezentative pentru etnografia, istoria și preistoria județului și orașului nostru, pe care le expune ca un ajutor vizual indispensabil pentru lecțiile de folclor și de istorie ale școlii noastre*²⁴⁰.

Ludwig Andreas Leutschaft

S-a născut în orașul Făgăraș la data de 10 martie 1861, fiind al treilea copil din familia omului de afaceri Carl Ferdinand Leutschaft. Rămăși orfani de mici, vor fi adoptați și crescuți de către sora tatălui, Johanna, căsătorită cu Karl Lupini din Mediaș²⁴¹. Aici și-a început școlarizarea sa, mai întâi la Gimnaziul Evanghelic, iar după absolvirea acestuia a urmat cursurile superioare în centrele universitare din Bonn, Heidelberg și Leipzig, unde s-a specializat în teologie și limbi clasice.

Întors la Mediaș, devine profesor la gimnaziul din localitate începând cu anul 1886, unde a predat la catedra de limbi clasice (latina și greaca). A fost cadru didactic la această instituție timp de 27 de ani, din care șapte ani a ocupat funcția de director. De numele său se leagă una dintre cele mai importante realizări ale școlii medieșene din acea perioadă, și anume ridicarea unei clădiri noi pentru Gimnaziul Evanghelic. Lucrarea a fost executată între anii 1910–1912, de către renumitul arhitect Fritz Balthes.

Totuși, Ludwig Leutschaft are marele merit de a fi reușit să strângă în jurul său și să sensibilizeze un număr mare dintre oamenii de frunte ai orașului, care și-au adus contribuții financiare importante pentru acest proiect²⁴².

Din nefericire pentru el, acesta nu reușește să inaugureze noua clădire din funcția de director datorită unor mari probleme de sănătate, fiind obligat să renunțe la cariera didactică și să se pensioneze. Cu toate suferințele cauzate de o sănătate precară, va activa în continuare ca membru în Asociația pentru fondul școlii, dar și membru în cadrul Presbiteriului Evanghelic, până la moartea sa, survenită la 23 noiembrie 1937.

Adolf Haltrich

Adolf Haltrich face parte dintr-o categorie de medieșeni cu totul și cu totul aparte. El nu s-a făcut remarcat în domeniul științific, nu a făcut parte din instituții importante și nici nu era un reprezentant al vreunei familii de

²⁴⁰ *Siebenbürgische Zeitung*, din 30 noiembrie 2010.

²⁴¹ Terplan, f.a., mss.

²⁴² *Ibidem*.

vază a orașului Mediaș. A fost *o figură pitorească* cum îl numesc unii cercetători²⁴³, iar în câteva date autobiografice acesta menționa despre el însuși că *m-am născut în 1868 în Mediaș, Transilvania într-o familie de meseriași* (tatăl său, Josef Haltrich, a fost de profesie meșter lăcătuș), *în care mic și mare erau obligați să lucreze zilnic până la 15 ore pentru a-și asigura venituri modeste*²⁴⁴.

Urmează cursurile inferioare la Gimnaziul medieșean, însă nu excelează decât la gimnastică și muzică²⁴⁵, prin urmare nu va nutri gânduri de a aprofunda școala, ci se va orienta către o carieră militară, dar la Școala de Infanterie din Sibiu, din cauza staturii sale mici este respins. Despre acest episod relatează: *... în școala de cadeți din Sibiu un căpitan lung cât o prăjină mi-a spus: Dragul meu, dacă vom pune pe picioare o companie de liliputani, atunci poți să mai treci încă o dată*²⁴⁶. Astfel, se vede nevoit să renunțe și la dorita carieră militară, prin urmare se va reorienta către meseria tatălui său și va începe o lungă călătorie de ucenicie, de calfă, care avea să-l poarte prin Austria, Germania, Elveția și Italia.

În timpul acestei perioade se va specializa în fenererie și mecanică, dar își va dezvolta și o puternică personalitate caracterizată printr-o mare deschidere față de semeni, originalitate și un pronunțat spirit de inițiativă.

După întoarcerea sa în orașul natal, în anul 1893, își deschide un mic atelier pentru reparat biciclete, care mai târziu se va transforma și va evolua într-un renumit atelier mecanic, inclusiv pentru automobile²⁴⁷. Aici va avea șansa să lucreze cu mai mulți medieșeni pe care-i va specializa în domeniul mecanicii, cel mai cunoscut dintre aceștia fiind Wilhelm Folberth²⁴⁸. Tot la Mediaș, Adolf Haltrich pune bazele unei fabrici de cărămidă, care nu va avea o viață foarte lungă, dar deschide și un spațiu destinat reprezentațiilor permanente de teatru și un cinematograf.

Cu toate aceste inițiative antreprenoriale, Adolf Haltrich s-a remarcat îndeosebi datorită laturii sale sportive, fiind unul dintre pionierii ciclismului medieșean. A luat contact cu acest sport în timpul călătoriei sale în Germania, la Berlin, în cursul anului 1891, după care se poate afirma că noua descoperire devine pentru el un adevărat mod de viață. Deja în acei

²⁴³ Bușoiu, Giura 2011, p. 171.

²⁴⁴ Haltrich 1929, p. 290.

²⁴⁵ Drotloff 2008, p. 37.

²⁴⁶ Haltrich 1929, p. 290.

²⁴⁷ Bușoiu, Giura 2011, p. 171.

²⁴⁸ Wilhelm ("Willy") Folberth, după emigrarea sa în Statele Unite ale Americii, a inventat primul ștergător de parbriz automat, care a fost montat pe automobile și tramvaie de către Cleveland Railway Company.

ani participă la Berlin la o serie de competiții cicliste și inclusiv drumul de întoarcere în Transilvania din 1893, îl va parcurge în aproximativ patru luni cu ajutorul unui velociped²⁴⁹.

Acasă va prinde perioada de pionierat a ciclismului, sport care devenise deja foarte popular spre sfârșitul secolului al XIX în Europa Occidentală, iar acum se răspândea tot mai mult și în Transilvania. Începe organizarea a numeroase curse și întreceri de acest gen la care se înscriau sportivi din toată Europa și prinde contur moda înființării de cluburi sportive. Nici Haltrich nu se va ține departe de astfel de competiții și va participa atât în țară cât și în străinătate: ... *pentru mine, ca participant la curse bine antrenat, a fost o nimica toată să strălucesc la toate serbările cicliste din Transilvania. Câteva curse internaționale mi-au prilejuit ocazia să le parcurg cu superioritate, mai ales cele de fond de peste 100 km – și cursa de coastă Brașov-Predeal 20 km în 36 de minute a fost record mondial [...] – și astfel s-a ajuns să câștig mai multe medalii decât încap pe un piept*²⁵⁰.

Pe plan local a fost nevoie să facă față pentru început ironiilor concetățenilor săi, care-l priveau încălecat pe bicicletă ca pe un ciudat, însă treptat avântul și entuziasmul său au reușit să antreneze tot mai mulți adepți. Astfel, la inițiativa lui Adolf Haltrich va lua ființă, în anul 1894, *Asociația Medieșeană de Ciclism*, care-și va redacta statutul doi ani mai târziu, la 1896²⁵¹. Primul președinte al asociației a fost senatorul Johann Caspari, iar secretar editorul Friedrich Guggenberger. Într-o notă autobiografică, ciclistul medieșean menționa că: ... *am fost un pionier fanatic în toate domeniile sportului pentru tineretul aflat în creștere. Am construit singura pistă de ciclism având curbe supraînălțate din întreaga Transilvanie (n.n. – la Mediaș), un patinoar cu primele lămpi cu arc, două terenuri de tenis și [...] un teren de fotbal modern [...]*²⁵².

Din păcate, despre construirea velodromului de la Mediaș datele sunt extrem de sumare, necunoscându-se data exactă a ridicării sale. Periodicul *Mediascher Wochenblatt* menționează în paginile sale o întâlnire a comitetului de conducere a clubului din anul 1897, la care s-a luat hotărârea pentru pregătirea pistei²⁵³. Cert este că în anul 1902 erau deja consemnate curse cicliste regulate pe velodromul medieșean²⁵⁴.

²⁴⁹ Drotloff 2008, p. 37–38.

²⁵⁰ Haltrich 1929, p. 292.

²⁵¹ Drotloff 2008, p. 41; Drotloff, Schuster 2009, p. 269 și următoarele.

²⁵² Haltrich 1929, p. 302.

²⁵³ *Mediascher Wochenblatt*, Nr. 198, din 13 februarie 1897.

²⁵⁴ Drotloff 2005, p. 42–44.

Pe lângă intensă și neobosita activitate sportivă, încununată cu numeroase succese, Adolf Haltrich nu își neglijează nici latura artistică, prin urmare, din anul 1896 îl regăsim ca membru fondator al grupului bărbătesc de muzică – *Das Oktett*, cu care a susținut numeroase spectacole și concerte²⁵⁵.

Un fapt interesant este și hotărârea lui Haltrich de a dona Muzeului *Alt-Mediasch* o parte însemnată a diplomelor și medaliilor obținute la diferite curse de ciclism, precum și alte obiecte personale, printre care și unul dintre primele sale biciclete. Nu cunoaștem cu exactitate momentul acestei donații, însă putem presupune că aceasta s-a întâmplat cel mai probabil în deceniul cinci al secolului trecut sau în perioada imediat următoare. Din păcate, la ora actuală niciunul dintre aceste bunuri nu se mai regăsesc în patrimoniul instituției medieșene, ele fiind transferate în cursul anului 1957 la Muzeul Județean de Istorie din Brașov²⁵⁶.

După ani îndelungați în care Adolf Haltrich și-a adus propriile contribuții, multe dintre ele inovatoare pentru orașul său natal, atât pe plan sportiv, cât și cultural, după ce a reușit să se impună de la acea *figură pitorească* la un adevărat cetățean de vază al Mediașului, pe care l-a reprezentat cu cinste în toate competițiile sale, a fost nevoit să treacă prin grele încercări în ultimii săi ani, datorită faptului că prin legea naționalizării din anul 1948 îi este confiscată întreaga sa avere. În aceste condiții precare, se stinge din viață la 28 februarie 1957.

Friedrich Auner

Este un reprezentant important al societății medieșene din a doua jumătate a secolului al XIX-lea și de la începutul secolului XX, însă datele biografice despre el sunt extrem de modeste. Singurele informații care le avem despre el sunt acelea că s-a născut la Mediaș în data de 9 ianuarie 1863²⁵⁷, într-o familie de farmaciști, prin urmare va continua această tradiție a înaintașilor săi. Din anul 1918 și până în anul 1924 arendează și se ocupă de cunoscuta farmacie locală *Vulturul Negru*, situată în Piața Mare a orașului, pe care o transformă în drogherie.

Experiența în acest domeniu și-a câștigat-o încă din perioada 1894–1908, când împreună cu Friedrich Gräser a fost coproprietar al farmaciei

²⁵⁵ Bușoiu, Giura 2011, p. 171.

²⁵⁶ Arhiva Muzeului Municipal Mediaș, Dosar – 1957, Fila 15.

²⁵⁷ Informații Albert Klingenspohr (genealog – Arhiva Heimatgemeinschaft Mediasch, Germania).

Higea, una dintre cele mai vechi din orașul Făgăraș²⁵⁸. De asemenea, a fost un membru important al comitetului de conducere al Societății Carpatine Ardelene – secțiunea Mediaș, în cadrul căreia a activat câteva decenii.

Unele informații menționează succint faptul că Fritz Auner era un împătimit colecționar, însă nu se cunosc date despre felul și tipul colecțiilor sale, și nici ce s-a întâmplat cu acestea. Există posibilitatea ca aceste surse să facă referire la perioada în care farmacistul a colaborat foarte intens cu Carl Römer, ocupându-se de colectarea primelor obiecte pentru Muzeul *Alt-Mediasch*, în anii 1888–1893²⁵⁹. Inclusiv Römer menționează într-una din notele sale acest aspect, afirmând că a beneficiat de un real sprijin din partea farmacistului pentru punerea bazelor muzeului local²⁶⁰. După cum afirmam și anterior, în cazul lui Carl Martin Römer, aceste date oferite de unele surse bibliografice nu sunt confirmate de niciunul dintre documentele studiate în timpul cercetării noastre.

Din punctul de vedere al interacțiunii lui Fritz Auner cu activitatea muzeului din Mediaș, știm sigur că acesta era membru al Comitetului muzeal în anul 1914, fiind una dintre persoanele care au avut cea mai îndelungată preocupare în acest sens. Ulterior, de numele său este legată realizarea și implementarea proiectului expozițional al instituției muzeale din anul 1923.

Se stinge din viață la Mediaș, în condiții precare, la data de 28 mai 1936, dar rămâne în memoria concitadinilor săi pentru abnegația cu care s-a dăruit pentru binele comunității locale.

Johann Carl Ludwig Binder

Ludwig Binder este unul dintre cofondatorii muzeului medieșean, dar datele cu privire la viața și activitatea sa sunt extrem de sumare. Se naște la Mediaș în data de 17 iulie 1864 și îmbrățișează după finalizarea studiilor cariera didactică, devenind profesor la Gimnaziul din Mediaș în anul 1889²⁶¹.

Se îmbolnăvește de tânăr de pneumonie și moare, extrem de curios, la spitalul de boli mintale de la Sibiu, la 15 februarie 1908.

²⁵⁸ Pentru detalii vezi Fabritius 1986.

²⁵⁹ Comșa 2008, p. 185.

²⁶⁰ Arhiva Consistoriului Evanghelic Mediaș, Dosar *Alt-Mediasch*.

²⁶¹ Informații Albert Klingenspohr (genealog – Arhiva Heimatgemeinschaft Mediasch, Germania).

Pentru Muzeul *Alt-Mediasch* a reprezentat una dintre cele mai importante personalități, având un aport considerabil în colectarea patrimoniului din perioada de pionierat a instituției.

Josef Lehrer

A fost una dintre personalitățile medieșene care și-a lăsat puternic amprenta asupra societății contemporane lui, îndeosebi pe plan local. S-a născut într-o familie de meșteri breslași, tatăl său fiind blănar, la 22 noiembrie 1874 la Mediaș. În orașul natal urmează toate treptele școlarizării, atât cele primare, cât și cele gimnaziale, după care se înscrie la cursurile universitare cu specializarea în teologie și litere²⁶² în centrele de la Cluj, Halle-Wittenberg și Berlin.

După finalizarea studiilor superioare, se reîntoarce la Mediaș unde activează un an ca profesor, ulterior dedicându-se carierei preoțești. După scurte perioade ca preot în parohiile din Toarcla (Jud. Brașov) și Hoghilag este numit, la 5 martie 1911, preot la Biserica Evanghelică *Sf. Margareta* din Mediaș, unde va sluji până la 1 octombrie 1937²⁶³.

Pe lângă activitatea asiduă pe care Josef Lehrer a depus-o în cadrul Bisericii, acesta și-a adus contribuția și la viața cultural-religioasă prin publicarea de-a lungul vieții a numeroase scrieri cu caracter religios, dar și literar, îndeosebi poezii. Multe dintre aceste realizări se regăsesc în numeroase publicații ale vremii apărute pe plan local sau în alte centre ale Transilvaniei.

Hermann Jekeli

Despre personalitatea lui Hermann Jekeli se poate afirma, fără niciun dubiu, că a fost un mare erudit și un om *înaintea vremurilor sale*. S-a născut la 31 august 1876 la Mediaș, în familia profesorului și preotului Johann Jekeli. Tot aici, în localitatea natală, urmează ciclurile școlare pe care le absolvă în anul 1898, an în care începe perioada studiilor superioare la Universitățile din Halle-Wittenberg, Leipzig și Cluj, unde se specializează în teologie și filozofie²⁶⁴.

Din anul 1903, după finalizarea stagiilor universitare, revine la Mediaș unde i se încredințează un post de profesor suplinitor la liceu. În anul

²⁶² A studiat îndeosebi specializările pentru limba maghiară și latină.

²⁶³ Bușoiu, Giura 2011, p. 213.

²⁶⁴ *Ibidem*, p. 201.

următor, la 17 mai 1904, obține diploma de profesor, fiind numit titular în cadrul aceleiași instituții de învățământ, prin urmare va activa în această postură până în 1912, când va prelua funcția de director al gimnaziului medieșean. În această perioadă, primește propunerea de a preda inclusiv la liceul din Sibiu, propunere pe care o refuză categoric datorită faptului că el considera activitatea sa ca fiind mult mai importantă și necesară la școala din orașul său natal²⁶⁵.

În timpul în care Jekeli a ocupat postul de profesor aici, are numeroase inițiative pentru îmbunătățirea sistemului educativ. Prin urmare, el reușește să convingă Presbiteriul Evanghelic de la Mediaș asupra necesității înființării unui internat școlar pentru elevii din satele învecinate. Acest fapt chiar va reuși și va fi pus în practică în anul 1908, când se renovează vechea cazarmă a husarilor, care va fi transformată parțial într-un astfel de internat²⁶⁶. După cum afirmam anterior, din anul 1912 devine director al gimnaziului, funcție pe care o va deține până în 1933, când survine decesul său prematur la vârsta de doar 57 de ani. Sub conducerea și chiar la propunerea sa, instituția de învățământ din Mediaș își va schimba denumirea la 21 septembrie 1919, în *Stephan Ludwig Roth Schule*, în ideea că numele ilustrului înaintaș ar putea reprezenta *un puternic exemplu pentru tineretul săsesc al vremii*²⁶⁷.

În timpul mandatului său în fruntea școlii medieșene, Hermann Jekeli demonstrează un spirit progresist rar întâlnit la predecesorii săi, observându-se totodată și admirația pentru vechi și tradiție, elemente pe care le considera esențiale în autoconservarea poporului său. Aceste idei și concepte trebuie privite îndeosebi din prisma evenimentelor istorice care s-au petrecut în primele decenii ale secolului al XX-lea, influențând în mod radical întreaga societate săsească din Transilvania, mai ales după Unirea acesteia cu România.

Energia și viziunea sa au marcat și activitatea celorlalte cadre didactice, iar ideile, conceptele și propunerile sale inovatoare nu s-au limitat doar la reglementarea activităților școlare interne, ci au făcut referire la dezvoltarea întregului sistem de învățământ săsesc din Transilvania. Acțiunile sale au câștigat un mare respect, nu doar pe plan local, ci inclusiv în Consistoriul Evanghelic din România. Astfel, la conferința

²⁶⁵ Arhiva Heimatgemeinschaft Mediasch, Germania, Hermann Jekeli, *Bedeutender Pädagoge, Publizist und Wissenschaftler* – Documente mss.

²⁶⁶ *Ibidem*.

²⁶⁷ *Ibidem*.

profesorilor de liceu pentru anul școlar 1919/1920, au fost susținute o serie de recenzii despre revizuirea educației religioase, iar cu privire la sistemul de înmatriculare a fost elaborat *Avizul privind reorganizarea școlilor noastre*²⁶⁸. În anul 1923, Hermann Jekeli obține titlul de doctor în filosofie la Universitatea din Halle-Wittenberg, iar trei ani mai târziu efectuează o călătorie la Londra cu scopul de a-și aprofunda cunoștințele sale de limba engleză.

De-a lungul vieții s-a bucurat de o importantă apreciere din partea comunității săsești și nu numai, apreciere care s-a manifestat prin numirea sa în diferite funcții în cadrul unor organisme și asociații, laice și religioase²⁶⁹. A fost inclusiv președintele Comitetului Muzeului *Alt-Mediasch*. Între anii 1910–1933 a fost numit membru al Comisiei Teologice de Examinare din Sibiu, între anii 1927–1932 a fost redactor-șef al publicației medieșene *Mediascher Zeitung*, în perioada 1930–1933 a fost reprezentant al învățământului gimnazial din cadrul Consistoriului Evanghelic și inclusiv membru al acestui organism²⁷⁰. A activat, de asemenea, și în domeniul politic și economic (a deținut funcția de vicepreședinte al *Mediascher Bank*). El a fost cel care, din postura de membru al Consistoriului Evanghelic sau al Adunării Naționale a sașilor, a întreprins și supervizat diferite fonduri și acțiuni de caritate, atât culturale, cât și pentru comunitățile mai sărace ale Bisericii Evanghelice.

În perioada mai tulbură a anilor '30 ai secolului trecut, odată cu răspândirea și în Transilvania a ideilor național-socialiste, Hermann Jekeli rămâne fidel taberei conservatoare privind cu scepticism noile conflicte politice, fiind chiar semnatarul unor articole împotriva *marilor și micilor profeți*, cum îi plăcea lui să-i numească pe unii lideri ai vremii. Într-unul din articolele sale intitulat *Dorința sașilor de Anul Nou*, publicat la sfârșitul anului 1932, el scria că: *vrem și dorim renașterea religioasă și morală a sângelui saxon din naționalitatea germană. Acest lucru poate fi considerat naționalism, dar fanatismul religios este la fel de dăunător ca șovinismul sau aroganța rasială [...]*²⁷¹.

O distincție deosebită primită de către Hermann Jekeli a fost conferirea titlului de Doctor Honoris Causa din partea Facultății de Teologie a

²⁶⁸ *Ibidem*.

²⁶⁹ Bușoiu, Giura 2011, p. 201.

²⁷⁰ Arhiva Heimatgemeinschaft Mediasch, Germania, Hermann Jekeli, *Bedeutender Pädagoge, Publizist und Wissenschaftler* – Documente mss.

²⁷¹ *Ibidem*.

Universității din Marburg, privită ca o recunoaștere internațională a întregii sale activități²⁷². A fost o personalitate marcantă a Mediașului, un produs de excepție al societății sale, care a influențat în mod pozitiv epoca sa, îndeosebi pe plan local, atât prin ideile și conceptele sale, cât și prin laborioasa muncă științifică. În urma sa au rămas numeroase studii, lucrări și articole despre învățământul școlar, despre Transilvania și despre istoria Bisericii Evanghelice.

Se stinge din viață la Mediaș, în orașul pe care l-a slujit mai bine de trei decenii, la 13 octombrie 1933.

Hans Wilhelm Hermann

Unul dintre cei mai renumiți pictori sași transilvăneni vede lumina zilei la 25 ianuarie 1885 în orașul Brașov, moștenind talentul artistic de la tatăl său care era sculptor. Fiind al șaptelea din cei zece copii ai familiei este nevoit de mic să lucreze în atelierul părintelui său unde s-a familiarizat cu prelucrarea lemnului, modelarea, turnarea în ghips, desenul și pictura. A început cursurile școlare în anul 1892 la școala evanghelică inferioară a Gimnaziului *Johannes Honterus* și le-a finalizat la școala reală superioară cu predare în limba maghiară din Brașov, unde a obținut diploma de bachelareat în anul 1903²⁷³. În această perioadă a avut șansa și posibilitatea de a cunoaște și lucra cu artiști consacrați ai vremii precum Ernest Kühlbrandt, Arthur Coulin sau Friedrich Mieß²⁷⁴.

Între anii 1903–1907, în ciuda greutăților materiale ale familiei, reușește să urmeze cursurile de specializare ale Academiei de Arte Frumoase din Budapesta. Aici se apropie de orientarea artistică a *Jugendstil*-ului, care va sta la baza creației sale din primii ani sub influența profesorului Aladár Edvi-Illyés, acesta din urmă îndemnându-l la realizarea unor schițe etnografice legate de locurile sale natale, îndeosebi sub forma unor studii asupra costumelor populare transilvănene²⁷⁵.

La întoarcerea în țară după finalizarea studiilor, participă în orașul natal la o expoziție unde este aspru criticat îndeosebi pentru lipsa sa de maturitate artistică, fapt care îl marchează profund pe tânărul Hermann determinându-l să-și încerce norocul în alte orașe. Astfel, ajunge să accepte, în septembrie 1907, postul de profesor la catedra de desen a Gimnaziului

²⁷² Bușoiu, Giura 2011, p. 201.

²⁷³ Wittstock 2004, p. 20–21; Drotloff, Schuster 2009, p. 339; Bușoiu, Giura 2011, p. 176.

²⁷⁴ Wittstock 2004, p. 21.

²⁷⁵ Bușoiu, Giura 2011, p. 176; Wittstock 2004, p. 21.

din Mediaș oferit de către Consistoriul Superior al Bisericii Evanghelice, unde va reuși, în același an, să deschidă o primă expoziție personală²⁷⁶.

Un real folos pentru perfecționarea tehnicilor sale sunt considerate călătoriile de studiu ale acestuia efectuate în perioada cuprinsă între 1914 și 1930, în numeroase locuri ale continentului european, precum: Viena, Grecia, Dalmația, Constantinopol, Brno, Praga, Paris, Germania, Bulgaria, Strassbourg și pe coasta Mediteranei²⁷⁷.

Interesant este faptul că pe lângă activitatea creatoare a lui Hans Hermann se regăsește și cea de restaurator. În această postură a participat la restaurarea Bisericii Evanghelice din Tătărlăua (jud. Alba), unde a restaurat 13 picturi ale sibianului Vicentius, realizate în anul 1508, precum și alte șase tablouri ale pictorului vienez Maulpertsch descoperite în biserica din Orlat și care după restaurare au fost incluse în colecția Episcopiei romano-catolice din Alba Iulia²⁷⁸.

Prin întregul său demers creator, cu o mare receptivitate la public, Hans Hermann și-a câștigat un loc binemeritat în istoria artei din Transilvania și din România, lăsându-și amprenta artistică și asupra orașului Mediaș, în care și-a desfășurat activitatea pentru un deceniu, din anul 1907 și până la transferul său la Sibiu în cadrul Liceului Brukenthal, în 1917. Aici va activa ca profesor până în anul 1948 când este ales președinte al Uniunii Artiștilor Plastici – Filiala Sibiu, funcție deținută până la decesul său survenit la 13 februarie 1980²⁷⁹.

Foarte importante pentru Mediaș au fost, pe lângă activitatea didactică depusă, colaborările pe care le-a avut cu arhitectul și prietenul său, sighișoreanul Fritz Balthes. Acesta fusese angajat de către conducerea orașului Mediaș pentru construirea noii clădiri a gimnaziului din localitate, iar pentru decorarea spațiilor interioare a fost cooptat Hans Hermann²⁸⁰, asupra cărora acesta își lasă puternic amprenta creatoare, vizibilă până în zilele noastre. De asemenea artistul își aduce contribuția și la creșterea vieții culturale a orașului de pe Târnava Mare prin organizarea a două expoziții personale, prima în anul 1907, imediat după numirea sa ca profesor aici, iar cea de-a doua în 1924, în perioada în care activa deja la catedra de desen a școlii reale din cadrul gimnaziului evanghelic din Sibiu²⁸¹.

²⁷⁶ Wittstock 2004, p. 22;

²⁷⁷ Mesea 2011, p. 238.

²⁷⁸ Bușoiu, Giura 2011, p. 177; Wittstock 2004, p. 24.

²⁷⁹ Bușoiu, Giura 2011, p. 176.

²⁸⁰ Wittstock 2004, p. 25.

²⁸¹ Bușoiu, Giura 2011, p. 177.

Totuși, destul de interesant este faptul că în patrimoniul muzeului medieșean, îndeosebi în ceea ce privește vechile sale colecții, nu se regăsește nicio lucrare artistică semnată Hans Hermann. Menționăm acest lucru bazându-ne pe bunele legături ale artistului cu orașul Mediaș avute de-a lungul vieții sale și implicit cu perioada de un deceniu în care acesta activează aici, răstimp în care a deținut și funcția de membru al comitetului muzeal.

Un aspect interesant este realizarea unei machete din ipsos a complexului Bisericii Evanghelice din Mediaș, trimisă la expoziția anuală de la Leipzig din anul 1914, *Internationale Ausstellung für Buchgewerbe und Graphik*, și care la întoarcerea sa urma să intre în patrimoniul Muzeului Alt-Mediasch²⁸². Însă, datele despre o eventuală înregistrare în colecția muzeală locală lipsesc cu desăvârșire în momentul de față. Singurele lucrări ale artistului aflate în inventarul instituției sunt două tablouri, care datează din perioada anilor 1960.

Otto Folberth

Se naște la Mediaș, în data de 10 iulie 1896, fiind primul copil al familiei medicului și stomatologului Dr. Otto Folberth. Urmează cursurile școlare și gimnaziale la Mediaș, iar după absolvirea acestora se va înrola voluntar și va lua parte activ pe fronturile Primului Război Mondial. Abia după încheierea conflictelor militare își va începe studiile superioare la Universitățile din Berlin, Budapesta, Paris, Heidelberg și Cluj²⁸³. Aici, în renumitele centre universitare, va studia germanistica, franceza, filozofia, istoria artei, precum și teologia.

Începând din anul 1921, imediat după finalizarea studiilor se întoarce în localitatea natală unde va ocupa postul de suplinitor și apoi de profesor titular al catedrei de limba germană și franceză în cadrul Liceului medieșean. Ulterior, la Universitatea din Cluj va obține titlul de doctor în filozofie în anul 1922, cu teza intitulată *Meister Eckhart und Laotse*, care tratează din punct de vedere mistic comparația între cei doi mari reprezentanți ai gândirii umaniste²⁸⁴. Un alt stagiu important în pregătirea profesională a lui Otto Folberth îl reprezintă și urmarea cursurilor de aprofundare a cunoștințelor de limbă și literatură franceză, *École Roumaine en France*,

²⁸² Informații Dr. Hansotto Drotloff.

²⁸³ Bușoiu, Giura 2011, p. 147; Giura 2008, p. 158.

²⁸⁴ Giura 2008, p. 158.

organizate la Universitatea Sorbona din Paris²⁸⁵. Va ajunge la această prestigioasă instituție europeană datorită sprijinului și la îndemnul marelui istoric român Nicolae Iorga, care îl aprecia în mod deosebit²⁸⁶.

În același timp, Folberth își continuă cariera didactică la liceul medieșean, iar în anii 1924 și respectiv 1926 va susține examenele de limba română pentru profesorii minoritari și pe cel teologic pentru profesorii învățământului confesional luteran din Ardeal. Prin urmare va ocupa postul de profesor titular la Liceul *Stephan Ludwig Roth* din Mediaș până în anul 1947, unde predă disciplinele germană, franceză și teologie, iar în perioada 1933–1938 va fi numit chiar în funcția de director al acestei instituții²⁸⁷.

Pe durata celui de-al Doilea Război Mondial, Folberth este înrolat cu gradul de căpitan în armata regală română, fiind corespondent de război pe frontul de est, însă după acțiunile din 23 august 1944 este arestat și încarcerat în lagărul de la Caracal. După eliberarea sa, revine la Mediaș unde își continuă cariera didactică, dar în anul 1947 părăsește cu întreaga sa familie România și se va stabili în Austria, la Salzburg²⁸⁸, unde va trăi până la sfârșitul vieții sale, în anul 1991.

Pe lângă laborioasa activitate depusă în învățământ, Otto Folberth a avut numeroase preocupări culturale, precum și în domeniul științific. În anul 1930 el a pus bazele și a fost președintele asociației *Deutsche Buchgilde in Rumänien*, organizație care se îngrijea de încurajarea literaturii germane din România, prin acordarea de premii celor mai bune lucrări și cărți editate, contribuind astfel la răspândirea literaturii transilvano-germane²⁸⁹. Tot în aceeași perioadă (1931–1934) este ales în funcția de președinte al Asociației culturale *Mediascher Deutscher Bühnenverein*, după care, datorită reușitelor și influențelor sale prin piesele puse în scenă, reușește din anul 1934 înființarea așa numitului *Verband Siebenbürgisch-Deutscher Laienbühnen*, iar ulterior a *Deutsche Landestheater in Rumänien* (Teatrul German din România) sub conducerea lui Gustav Ongyerth²⁹⁰.

²⁸⁵ Drotloff, Schuster 2009, p. 332; Giura 2008, p. 159; Bușoiu, Giura 2011, p. 148.

²⁸⁶ În periodicul *Neamul românesc* din 21 decembrie 1925, Nicolae Iorga menționa următoarele: *...între tinerii Ardeleni de origine germană este unul al cărui nume îmi face plăcere să-l pronunț de la această tribună. Este Otto Folberth, un adânc cunoscător al limbii franceze, profesor de limbă franceză [...].*

²⁸⁷ Bușoiu, Giura 2011, p. 148; Drotloff, Schuster 2009, p. 332.

²⁸⁸ Giura 2008, p. 159; Bușoiu, Giura 2011, p. 148.

²⁸⁹ Bușoiu, Giura 2011, p. 148–149.

²⁹⁰ *Ibidem*, p. 149.

De numele lui se leagă cea mai prodigioasă muncă de cercetare cu privire la viața, activitatea și opera ilustrului umanist medieșean Stephan Ludwig Roth. Acesta a publicat de-a lungul timpului zeci de articole și studii de specialitate, culminând cu realizarea unei lucrări monumentale intitulată *Stephan Ludwig Roth, Gesammelte Schriften und Briefe*, editată la Berlin-Leipzig-Kronstadt (1927–1965), în șapte volume.

De asemenea, despre Otto Folberth putem afirma că a depus și o activitate „muzeistică” datorită faptului că deținea calitatea de membru în comitetul *Gesellschaft der Freunde des Baron von Brukenthalischen Museums* (Asociația pentru sprijinul Muzeului Brukenthal din Sibiu), precum și în comitetul *Verein für Siebenbürgische Landeskunde* (Asociația pentru studiul Transilvaniei)²⁹¹, dar îl regăsim și în funcția de curator al muzeului medieșean în anul 1935.

Inclusiv după părăsirea României și stabilirea sa în Austria în anul 1947, Folberth activează într-o serie de asociații culturale și organisme științifice din Germania, Lichtenstein, Austria sau Elveția. De-a lungul vieții sale și după o activitate extrem de complexă, Otto Folberth a lăsat și o bogată operă ce însumează aproximativ 600 de titluri de studii, articole și lucrări științifice, lăsându-și astfel adânc amprenta în istoria culturală a sașilor transilvăneni, dar îndeosebi asupra orașului Mediaș²⁹².

Activități culturale

Începând cu a doua jumătate a secolului al XIX-lea se constată o emancipare crescândă a societății transilvănene pe fondul unui amplu proces de modernizare, cauzată de influențele venite din țările Europei Occidentale. Se poate afirma că acest proces a determinat numeroase modificări pe plan politic, economic și social, dar începe să fie tot mai vizibil și pe tărâm cultural.

La fel se întâmplă și în cazul Mediașului, care, în ultimele decenii ale secolului al XIX-lea, se racordează tot mai mult la tendințele vremii.

Viața muzical-artistică

Beneficiind de existența pe plan local a unor organizații precum *Asociația de muzică*, spectacolele muzicale devin o obișnuință pentru

²⁹¹ *Ibidem*, p. 149.

²⁹² Otto Folberth are pe plan local un merit deosebit prin punerea în valoare și publicarea a peste 120 de lucrări despre viața, activitatea și opera ilustrului umanist și pașoptist medieșean Stephan Ludwig Roth.

medieșeni. În fiecare an erau susținute mai multe concerte la care se adăuga marele bal anual al asociației, atingându-se astfel, o *culme nemaivăzută*.

De asemenea, erau invitate să susțină spectacole numeroase organizații din alte orașe, cum a fost concertul de operă susținut de *Asociația de muzică* din Sibiu, în anul 1885²⁹³, care este considerat primul eveniment major de acest gen de la Mediaș. În stagiunea din 1895–1896 s-a petrecut un alt moment important, prin prezentarea operei *Die Trompeter von Säckingen* de Victor Nessler. Trei ani mai târziu, la 13 mai 1899, va avea loc premiera celei mai importante opere medieșene scrisă de către Hermann Kirchner, *Der Herr der Hann*, care va înregistra un succes răsunător, fiind pusă în scenă până la începutul anilor '30 ai secolului trecut. Doar în primul an de la apariție au avut loc șapte reprezentații ale operei doar pe plan local, într-un oraș care nu cuprindea mai mult de 7.500 de locuitori²⁹⁴.

Cu ocazia concertului de Crăciun din 26 și 27 decembrie 1902, este pusă în scenă la Mediaș prima operă de W. A. Mozart, *Răpirea din serai*, avându-l ca dirijor pe directorul muzical al asociației locale, Hans Wendel-Hammerstedt²⁹⁵. La 4 aprilie 1904 va avea loc primul concert instrumental pentru pian și orchestră, în cadrul căruia invitat special a fost pianistul Lony Klein.

Astfel, până în anii care au urmat Primului Război Mondial, pe scena medieșeană au avut loc peste 50 de concerte de operă și operetă cu un repertoriu deosebit de amplu, fiind o activitate extrem de bogată și de fructuoasă depusă de către soliștii asociației de muzică din Mediaș.

Lucrurile s-au păstrat în linii mari aproape neschimbate până în anul 1939, când activitatea muzicală medieșeană înregistrează o stagnare bruscă. Ultimul concert care a avut loc la Mediaș în acea perioadă a fost unul festiv, dedicat împlinirii a 150 de ani de la moartea compozitorului W. A. Mozart și a fost susținut la 14 mai 1942²⁹⁶.

La sfârșitul anului 1938, prin intermediul lui Otto Folberth, Teatrul German din România a susținut pe scena medieșeană o serie de spectacole *cari au fost un adevărat eveniment cultural pentru Mediaș*. Au fost jucate operete, drame și comedii care au încântat asistența. Una dintre artistele renumite ale Teatrului de atunci a fost Maria Osten. *Gazeta Mediașului* din

²⁹³ Drotloff, Schuster 2009, p. 261.

²⁹⁴ Iszlay 2002, p. 48–49.

²⁹⁵ *Mediascher Wochenblatt*, 503, din 20 decembrie 1902.

²⁹⁶ Iszlay 2002, p. 52–53.

acea perioadă menționa că *la spectacolele teatrului german a fost și un numeros public românesc*²⁹⁷.

Expoziții

Asistăm în această perioadă la o serie de manifestări cu caracter cultural cu totul inedite pentru un oraș cum era Mediașul la sfârșitul secolului al XIX-lea. Majoritatea dintre noi cunoaștem complexitatea și însemnătatea unui astfel de eveniment, însă aceste aspecte au fost dobândite sau însușite după mai mult de un secol de experiență. De asemenea, trebuie să avem în vedere specificul societății umane și receptivitatea sau nevoia acesteia pentru astfel de manifestări. În ultimele decenii s-a dezvoltat conceptul de *hrănire spirituală prin cultură*, dar raportându-ne la epocile trecute lucrurile trebuie privite din alte puncte de vedere.

De cele mai multe ori, în organizarea unor asemenea evenimente primau ideile conceptuale legate de exprimarea identității naționale, de o păstrare a tradițiilor moștenite din vechime aflate acum în fața provocărilor cauzate de evoluția societății în ansamblul său, și abia după aceea se urmărea delectarea publicului.

În a doua jumătate a secolului al XIX-lea, la Mediaș se menționează organizarea câtorva expoziții cu specific economic, cum este cea din anul 1872 pentru *Comerț și Agricultură* sau cea din anul 1887 pentru *Agricultură și Industrie*²⁹⁸. Acestor expoziții li s-a acordat atenție deosebită, pentru că au fost bătute inclusiv medalii din argint și din bronz pentru marcarea evenimentelor. La fel se întâmplă și în anul 1899 când, cu ocazia adunării Asociațiilor Agricole Săsești la Mediaș, este organizată o nouă expoziție agricolă²⁹⁹. Periodicele medieșene de limbă germană *Mediascher Wochenblatt* și ulterior *Mediascher Zeitung* menționează destul de frecvent astfel de manifestări care au loc aici, până aproape de izbucnirea celui de-al Doilea Război Mondial. Acest fapt ne demonstrează îndeosebi caracterul preponderent industrial și agricol al Mediașului, care nu se putea compara din multe puncte de vedere cu marile centre transilvănene ale vremii, precum Sibiul, Clujul sau Brașovul, unde viața culturală avea alte coordonate.

Cu toate acestea, viața artistică medieșeană în adevăratul sens al cuvântului, beneficiază de prezența și activitatea unor artiști care și-au

²⁹⁷ *Gazeta Mediașului*, din 1–15 ianuarie 1939.

²⁹⁸ Volosciuc, Rotărescu 2013, p. 69–70.

²⁹⁹ Iszlay 2002, p. 49.

lăsat amprenta prin lucrările realizate. Îl menționăm în acest context pe pictorul Hermann Mader cunoscut pe plan local îndeosebi prin lucrările realizate în perioada anilor 1853–1867³⁰⁰, care prezintă câteva peisaje citadine din Mediaș. Unele dintre acestea se mai păstrează la ora actuală în colecția de artă a Muzeului Municipal³⁰¹, drept mărturie a creației artistice medieșene. Din păcate, nu deținem informații dacă pictorul Hermann Mader a organizat sau a participat la expoziții locale de artă.

O primă manifestare de acest gen este menționată în primul deceniu al secolului al XX-lea, când la Mediaș se organizează o expoziție de pictură a bistrițeanului Michael Fleischer. Scopul acesteia a fost strângerea de fonduri, prin donarea de către artist a veniturilor realizate din vânzarea biletelor, pentru îmbogățirea colecțiilor Muzeului *Alt-Mediasch*³⁰². Iată, deci, că avem o informație succintă asupra uneia dintre primele manifestări culturale organizate, probabil, sub tutela *muzeului* medieșean. Câțiva ani mai târziu este pomenită o altă expoziție personală organizată în toamna anului 1907 de către Hans Hermann, care devenise profesor de desen la gimnaziul din localitate³⁰³. Tot o expoziție de-a sa va avea loc și în anul 1924, după stabilirea acestuia la Sibiu.

În vara anului 1910, periodicul *Mediascher Wochenblatt* menționează o altă expoziție de pictură organizată de această dată de către Anton Zeiler despre care se cunoaște faptul că a reușit să deschidă mai multe școli de desen și pictură atât la Mediaș, cât și la Blaj³⁰⁴ și Alba Iulia. Despre eveniment se consemnează în felul următor: *Expoziție de pictură. Școala de pictură a profesorului Anton Zeiler a organizat în sala oficială a orașului o expoziție cu lucrările realizate în cursul anului trecut, care a demonstrat rezultate surprinzătoare ale metodei de instruire a profesorului A. Zeiler*³⁰⁵. Lucrările expuse au fost realizate de către Mariechen Binder, Herta Folberth, Lotte Oberth, Frieda Roth, Max Corneille, Josef Caspari și alții. Prin urmare, putem considera pe baza informațiilor avute la dispoziție că aceasta ar putea reprezenta una dintre primele expoziții de grup organizate la Mediaș în afara activităților de profil din mediul școlar, pe care nu le-am avut în vedere în cadrul acestui demers. Pe lângă acest aspect, merită subliniată informația

³⁰⁰ Drotloff 2014a, p. 7–10

³⁰¹ Registrul de Inventar al Muzeului Municipal Mediaș, Nr. Inv. 1121–1124, 1241.

³⁰² Comșa 2008, p. 185.

³⁰³ Bușoiu, Giura 2011, p. 177.

³⁰⁴ Tatai-Baltă 1986, p. 68–71.

³⁰⁵ *Mediascher Wochenblatt*, Nr. 897, din 9 iulie 1910.

care ne transmite că în aceea perioadă exista pe plan local o școală particulară de artă. Acest fapt poate reprezenta și o deschidere a societății medieșene față de acest domeniu cultural, dar și de un nou mod de exprimare artistic la care aderau tot mai multe persoane.

În perioada deceniilor trei și patru ale secolului trecut este importantă activitatea pe plan local a artistului Franz Wendler, care a avut și câteva colaborări sporadice cu Muzeul *Alt-Mediasch*. Informațiile avute la dispoziție nu precizează dacă acestea s-au concretizat prin manifestări expoziționale, ci fac referire la unele lucrări executate de către artist la cerința muzeului³⁰⁶.

În ceea ce privește domeniul filateliei, la Mediaș au existat preocupări încă de la începutul secolului al XX-lea, dar acestea au avut un caracter sporadic, fiind limitate doar la nivelul unor schimburi de mărci poștale. Ulterior, în anii premergători celui de-al Doilea Război Mondial se constată o intensificare a activității filateliștilor medieșeni, îndeosebi sub egida *Hermannstadter Philatelistenverein – Ortsgruppe Mediach* (Asociației Filatelică din Sibiu, grupa Mediaș), care avea consemnați în acea perioadă un număr de 29 de membri.

Sub aceste auspicii se va reuși organizarea unei prime expoziții de filatelie la Mediaș în perioada 27–29 mai 1939, cu concursul filialei medieșene a Asociației Filateliștilor din Sibiu. În cadrul comitetului de organizare a acestui eveniment deosebit de important pentru orașul Mediaș au fost incluși Norbert Silex, președintele filialei *H.P.V. – Mediaș*; Ludwig Dengel și Rudolf Zintz din Sibiu, precum și profesorul Dr. Arnold Kornfeld, avocatul Hans Schneider, Fritz Auer și Erwin Theil, toți medieșeni. Comitetul de onoare al expoziției era compus din personalități marcante din domeniu, atât din țară, cât și străinătate, precum Gheorghe Matheescu, primar la Sinaia, Kurth Wohlfarth – membru al *Reichsbundes Deutscher Philatelisten* Berlin, Norbert Schuster, președintele *H. P. V. Sibiu*. Pe lângă aceștia au mai fost numiți Dr. Wilhelm Binder, primarul Mediașului, dar și Dumitru Ursescu, șeful poștei medieșene.

Evenimentul s-a desfășurat în câteva spații puse la dispoziție de către fabrica „Westen” și a fost unul deosebit de important pentru oraș, fapt pe care-l putem deduce și din prisma numărului destul de mare al instituțiilor și persoanelor de pe plan local care au sprijinit și sponsorizat organizarea

³⁰⁶ Arhiva Consistoriului Evanghelic Mediaș, Dosar *Alt-Mediasch*.

acestei prime expoziții filatelice, fiind consemnate peste 25 de astfel de acțiuni.

În cadrul expoziției au participat 33 de expozanți, dintre care aproape o treime au fost medieșeni: Dr. Wilhelm Binder, Otto Deutsch, Fritz Auer, Hans Bostner, Dr. Arnold Kornfeld, Norbert Silex, Richard Schneider, Otto Buresch, Kurt Winkler și Gerhard Binder.

Cu ocazia acestei prime expoziții filatelice organizată la Mediaș în anul 1939 s-a editat un catalog în limba germană, o carte poștală în două culori (verde și maro), precum și un carton filatelic inscripționat în trei variante³⁰⁷.

În anul 1942 s-a trecut la o reorganizare a Grupei Mediaș, fiind numit un nou consiliu de conducere, dr. Egon Herdel devenind noul președinte, Fritz Auer vicepreședinte și director de schimb, iar Hans Bostner secretar³⁰⁸.

O a doua expoziție de filatelie, dar de o mai mică amploare a fost organizată la Mediaș în anul 1943, în perioada 17–19 ianuarie³⁰⁹. Ulterior, în anii ce au urmat celui de-al Doilea Război Mondial s-au desfășurat două manifestări de acest gen, doar că acestea au fost organizate la nivel școlar. Astfel, în anul 1947, la 21 iunie, se realizează prima expoziție filatelică școlară la Gimnaziul *Stephan Ludwig Roth*, iar în anul imediat următor se va consemna o a doua expoziție școlară organizată în aceleași condiții, în perioada 19–21 iunie 1948³¹⁰.

După aceste prime manifestări de profil, în anul 1950, un grup de filатели medieșeni vor organiza o altă expoziție similară într-un spațiu pus la dispoziție de către Oficiul Poștal. Din acest moment putem considera că se va încheia perioada de „pionierat” medieșean în acest domeniu, iar din anul 1958, anul aniversării centenarului primelor mărci poștale românești, va începe o intensă activitate filatelică mult mai bine organizată odată cu înființarea la 14 septembrie a Cercului Filatelic Mediaș aflat sub patronajul Asociației Filateliștilor din Republica Populară România³¹¹.

³⁰⁷ Stoia 2009, p. 5.

³⁰⁸ Martin, Opreș f.a., p.31.

³⁰⁹ Martin, Opreș f.a., p. 32–33; Stoia 2009, p. 5.

³¹⁰ Stoia 2009, p. 6.

³¹¹ Stoia 2009, p. 6 și următoarele.

CAPITOLUL II.

Muzeul orașului Mediaș. Constituire și dezvoltare (1901–1949)

II.1. Fenomenul muzeisticii transilvănene în secolul al XIX-lea și prima jumătate a secolului XX

În lucrarea sa fundamentală despre istoria muzeelor din România, cercetătorul Ioan Opreș îl cita pe ilustrul Grigore Antipa care afirma că rolul muzeului este *să devină povătuitorul de toate zilele al populațiunei, atât în viața ei sufletească precum și în îndeletnicirile ei materiale și să fie casa de educație a sentimentelor naționale și în același timp depozitul izvoarelor artei pământene*³¹².

Studiul asupra instituțiilor muzeale are o conotație multiplă, pentru că el reprezintă *un mecanism de analiză, care contribuie la comprehensiunea evoluției conceptului de muzeu, a cauzelor umane, sociale, economice și politice ce îi impun o anumită dezvoltare*³¹³. Muzeul în sine este un produs al conștiinței sociale, un loc de păstrare a trecutului unei comunități sau al unui popor. Este o creație prin care se transmite noilor generații întregul spirit cultural-istoric al memoriei colective pe care o reprezintă și o valorifică.

Scopul de netăgăduit al muzeului este, în primul rând, de păstrare și conservare a patrimoniului, iar evoluția sa de-a lungul timpului, de la cabinetele de curiozități până la instituțiile publice, a fost strâns legată de progresul economic, social și politic al societății³¹⁴. În cursul secolului al XVIII-lea, în spațiul est-european predominau aceste cabinete de curiozități și rarități, dar și o serie de galerii de artă, patronate îndeosebi de mănăstiri sau biblioteci. În această perioadă, în țările dezvoltate ale

³¹² Opreș 1994, p. 21.

³¹³ Drăghiță 2007, p. 15.

³¹⁴ Oberlander-Târnoveanu, Dușu 2009, p. 7.

Europei occidentale precum Anglia, Franța, Austria, Italia sau Spania, mișcarea muzeală era cuprinsă de un real avânt.

Dezvoltarea culturală este pusă îndeosebi pe seama transformărilor de ordin economic care au determinat modificări importante atât în plan social, cât și cultural. În Secolul Luminilor o caracteristică importantă a fost *punerea în mișcare a gândirii*³¹⁵. Aceste reforme au avut un impact major îndeosebi la nivelul structurilor mentale clasice, care au generat premisa unei noi gândiri practice, întâlnită în mod evident în toate mișcările cu caracter revoluționar de pe parcursul secolului al XIX-lea, care au dus la formarea unei adevărate conștiințe naționale.

Un imbold important asupra culturii a fost mișcarea romantică, afirmată în spațiul Transilvaniei din prima jumătate a secolului al XIX-lea și impulsionată de evenimentele revoluționare din anii 1848–1849³¹⁶. Una dintre problemele esențiale ale acestui aspect este legată de originalitatea și creativitatea cu care influențele au fost importate sau preluate de la o societate la alta, multe dintre acestea fiind doar simple imitații.

Istoricul Ioan Lupaș afirma că *începuturile oricărei culturi naționale poartă urmele unor influențe și împrumuturi străine*, dar acestea pot fi transformate în conformitate cu specificul fiecărui popor, impregnându-le un caracter original. Dar o asemenea rezolvare nu poate fi atinsă decât atunci când un popor *ajunge la cunoștința de sine și poate să prețuiască după dreptate comorile și însușirile cu cari l-a înzestrat Dumnezeu*³¹⁷. Acest tip de abordare este caracteristic pledoariilor referitoare la problemele generate de afirmarea identității culturale, dar el poate fi utilizat și ca un mod de consolidare sau îmbogățire a elementului cultural-naționalist.

Situația Transilvaniei, într-un secol marcat de schimbări, evoluții și modificări pe toate planurile vieții sociale, politice și culturale, este ancorată în primul rând la aspirațiile naționalităților sale: românii, sașii și maghiarii. De multe ori, conjunctura evenimentelor a permis favorizarea uneia în detrimentul alteia. Concurența permanentă dintre etniile transilvănene a provocat un adevărat maraton îndeosebi pe tărâm cultural, fapt concretizat printr-o dezvoltare majoră a culturii pe toate planurile, sub raport cantitativ și calitativ, dar mai ales asupra creațiilor și manifestărilor desfășurate.

³¹⁵ Boda 2008, p. 139–141.

³¹⁶ *Ibidem*, p. 146.

³¹⁷ Lupaș 1911, p. 326.

Asistăm pe parcursul secolului al XIX-lea la o schimbare majoră referitoare la atitudinea de colecționare și salvare a obiectelor de patrimoniu, reprezentative pentru națiunile transilvane. În această epocă apar cele mai multe colecții particulare, bazate în principal pe vestigii antice, dar se dezvoltă și preocuparea instituționalizării pe principii științifice și metodologice³¹⁸. Acum iau naștere, îndeosebi pe plan european, majoritatea muzeelor sistematizate pe concepții solide concepute ca instituții moderne sub întreținerea statului, care evocau ideea realizării unor adevărate *temple închinatelor culturii*³¹⁹.

Desprinse din vechile cabinete de curiozități și colecții particulare specializate pe un anumit domeniu, de la științe naturale la artă și tehnică, noile muzee devin instituții de exprimare coerentă a ideilor despre afirmarea națională, reprezentative pentru fiecare popor. Aceste demersuri le putem considera ca o formă de răspuns și manifestare prin cultură împotriva constrângerilor și oprimărilor suferite de-a lungul timpului. Astfel, pe baza acestor principii, iau naștere numeroase muzee naționale în țări precum Cehia, Norvegia, Suedia, Italia sau Germania. Inclusiv în țara noastră prinde contur ideea lui Alexandru Odobescu de înființare a Muzeului Național de Antichități³²⁰.

Reîntorcându-ne la situația specială a Transilvaniei, putem constata că schimbările social-politice au avut repercusiuni și în sfera cultural-științifică, îndeosebi în privința conținuturilor tematice, dar și în capacitatea de afirmare publică. Perioadele marcante ale Umanismului, Renașterii și mai ales ale Iluminismului determină o vădită receptivitate la influențele Europei Apusene, care încep să se manifeste cu precădere în rândul colecționarilor amatori, ai anticarilor și negustorilor³²¹. În aria intracarpatică, activitatea de colectare a artefactelor culturii materiale s-a îndreptat îndeosebi spre vestigiile epocii romane, fiind documentată încă din secolul al XV-lea. Destinația acestora era, în primul rând, îmbogățirea și decorarea proprietăților private ale respectivilor colecționari, reprezentând o adevărată modă în mediul aristocratic³²². Cercetătorul Radu Florescu semnalează constituirea unor colecții încă din Antichitate, în mediul grecesc și roman, îndeosebi cu valențe cultive și estetice, tradiție continuată de către

³¹⁸ Moga, Mârza 1990–1993, p. 417; Drăghită 2010, p. 371.

³¹⁹ Florescu 1994, p. 1–2; Nicolescu 1975, p. 33; Moga, Mârza 1990–1993, p. 417;

³²⁰ Nicolescu 1975, p. 32.

³²¹ Boda 2008, p. 150–151; Ștefănescu 2010, p. 17; Russu 1975, p. 191.

³²² Russu 1975, p. 192; Ștefănescu 2010, p. 17.

o serie de colecționari în perioadele Evului Mediu și ale Renașterii, până la nașterea muzeelor publice³²³.

Despre evoluția conceptului de muzeu de-a lungul timpului, Coriolan Petranu amintește două faze esențiale. Una se referă la caracterul aristocratic al primelor colecții adunate în case și palate nobiliare sau princiare, dar neordonate sistematic, fiind utilizate doar în scopul delectării proprietarului sau apropiaților săi și fără a servi generalitatea. Cea de-a doua etapă menționează deschiderea colecțiilor pentru cercurile largi, care astfel *devin de fapt muzee în locul colecțiilor pur particulare*, moment ce coincide cu elaborarea criteriilor științifice și sistematice ale acestora³²⁴.

Cele dintâi colecții sistematice, dar și cele mai complexe, au fost cele ale baronului Samuel von Brukenthal, înregistrate încă din secolul al XVIII-lea, și care au stat la baza întemeierii muzeului sibian. Pe lângă acestea, de-a lungul timpului au fost documentate numeroase alte culegeri de obiecte, care au avut un rol extrem de important pentru începuturile multor instituții muzeale actuale. Dintre acești colecționari putem aminti pe baronul David Urs de Margina, Michael Johan Ackner, Adam Váradi, Jozsef Kemeny, Timotei Cipariu, Zsófia Torma, Ioan Marțian, Karl Haldenwang, A. Orosz sau Julius Teutsch³²⁵. Aceasta reprezintă doar o mențiune succintă a unora dintre marii culegători și promotori ai patrimoniului cultural din Transilvania, pentru că acest fenomen a cunoscut un avânt deosebit pe parcursul secolului al XIX-lea.

În această perioadă se constată apariția a numeroase societăți de științe sau de muzeu, prin intermediul cărora încep să fie puse bazele viitoarelor muzee. Acest tip de practică se dezvoltă ca urmare a influențelor din spațiul german, unde domeniul prinsese contur încă din primii ani ai secolului al XIX-lea, îndeosebi după anul 1820³²⁶. Cele mai importante asociații de acest fel din Transilvania sunt: *Siebenbürgischer Verein für Naturwissenschaften* (Societatea Ardeleană de Științele Naturii) de la Sibiu fondată în anul 1849, *Erdély Múzeum Egylet* (Societatea Muzeului Ardelean) din Cluj apărută în anul 1859 și *Asociațiunea Transilvană pentru Literatura Română și Cultura Poporului Român* (ASTRA) din Sibiu înființată în anul 1861³²⁷. Pe lângă aceste mari asociații culturale, apar

³²³ Florescu 1994, p. 4–8.

³²⁴ Petranu 1922, p. 18.

³²⁵ Opriș 1994, p. 50; Ștefănescu 2010, p. 19; Russu 1975, p. 192–193.

³²⁶ Moga, Mârza 1990–1993, p. 417; Boda 2008, p. 150; Petranu 1922, p. 37–38.

³²⁷ Drăghiță 2007, p. 31 și următoarele; Boda 2008, p. 150.

și alte societăți de științe cu un rol deosebit de activ îndeosebi pe plan local, cum sunt cele din Oradea, Timișoara, Deva, Arad, Alba Iulia sau Brașov³²⁸.

Cercetătorul Zevedei Ioan Drăghiiță identifică o serie de segmente generale care au stat la baza fondării muzeelor ardelen. Primul se referă la aportul colecțiilor particulare ale unor personalități, cum este situația Muzeului Brukenthal, iar cel de-al doilea subliniază contribuția unor societăți culturale sau științifice și așa-numitele muzee școlare, apărute cu scop didactic pe lângă numeroase școli maghiare, săsești și românești. Dintre acestea multe chiar și-au depășit statutul de colecție școlară³²⁹. Prin urmare, putem considera că apariția și dezvoltarea muzeelor din Transilvania este, din punct de vedere ideologic, strâns legată de influențele curentelor europene³³⁰, iar ca temelie se bazează pe colecțiile particulare, pe cele școlare deja existente sau pe aportul societăților culturale ori științifice.

Primele manifestări cu caracter muzeal incipient din spațiul nostru sunt considerate colecțiile și muzeele școlilor. Formarea acestora a fost favorizată de dezvoltarea științelor, dar și de interesul tot mai crescut față de ridicarea sistemului de învățământ din Transilvania, prin diverse mijloace legislative care recomandau cadrelor profesionale instituirea de colecții în scop didactic³³¹. Cel dintâi muzeu școlar este socotit cel al Colegiului Bethlen din Aiud, fondat de către profesorul Francisc Benkö încă din anul 1796, denumit *Raritatum et verum naturalis museum*, iar cel mai vechi muzeu românesc din Transilvania este cel de la Blaj³³². Acesta s-a dezvoltat din *Muzeul fizic-matematic-natural* al Gimnaziului greco-catolic, organizat prin strădaniile custodelui Simion Mihali Mihalescu, completat ulterior de colecția de antichități și numismatică, pentru a deveni în final un veritabil muzeu al Blajului³³³. Contribuții importante la îmbogățirea patrimoniului, dezvoltarea muzeului blăjean și inclusiv în sprijinirea muzeografiei

³²⁸ Moga, Mârza 1990–1993, p. 417; Boda 2008, p. 150; Ștefănescu 2010, p. 21 și următoarele; Petranu 1922, p. 38.

³²⁹ Drăghiiță 2007, p. 31.

³³⁰ Detalii cu privire la acest aspect regăsim și la Coriolan Petranu, care menționa că *înființarea colecțiilor, organizarea muzeelor ardelen se datorește influințelor culturale din Apus, mai ales din Germania, Austria și Ungaria* (Petranu 1922, p. 22).

³³¹ Boda 2008, p. 167–168; Petranu 1922, p. 39 (sunt amintite *Ratio educationis* din anul 1777 și *Organisationsentwurf* din anul 1849).

³³² Opreș 1994, p. 73; Boda 2008, p. 169–172; Drăghiiță 2007, p. 43.

³³³ Drăghiiță 2007, p. 43 și următoarele.

ardelene a avut și Timotei Cipariu, în perioada 1854–1874, când ocupa funcția de director al gimnaziului³³⁴.

Alte instituții școlare considerate cu rol contributor la istoria muzeelor ardene sunt și cele de la Brașov (1850–1851) și Năsăud (1863–1867)³³⁵. Pe lângă acestea, în lucrarea monografică elaborată de către Coriolan Petranu, mai sunt menționate și gimnaziile confesionale ale căror colecții au fost înființate pe parcursul secolului al XIX-lea la Satu Mare (1804), Șimleu (1829), Mediaș (1840), Cluj (1841), Brad (1872), Sibiu (1875) și Gherla (1881)³³⁶. Totuși, aceste colecții funcționau în principal cu un evident scop didactic, chiar dacă multe dintre ele dețineau adevărate obiecte de patrimoniu, din domeniile științelor naturale, istorie, arheologie, numismatică, artă sau etnografie.

Ca urmare a faptului că nu ne-am propus o tratare exhaustivă în rândurile de față a fenomenului apariției muzeelor din Transilvania, încercăm doar o trecere în revistă a principalelor instituții de acest gen. Cele mai importante dintre acestea sunt Muzeul Brukenthal din Sibiu, Muzeul de istorie naturală din Sibiu, Muzeul de istorie a Transilvaniei din Cluj, Muzeul industrial din Târgu Mureș, Muzeul Național Secuiesc din Sfântu Gheorghe, Muzeul ASTRA din Sibiu, precum și Muzeele de istorie din Deva și Alba Iulia. Acestea putem să le adăugăm fără greșală Muzeul Bănățean din Timișoara și Muzeul Batthyaneum din Alba Iulia³³⁷. Acesta din urmă, chiar dacă nu se prezenta într-o formulă tipică, reprezentativă pentru un muzeu din perioada respectivă, era inclus în cadrul renumitei biblioteci fondate de către Ignatius Batthyany³³⁸ și deținea colecții importante de numismatică, arheologie, istorie, artă și chiar mineralogie. Doar colecția de monede număra peste 3.000 de piese, datând din Antichitate și până în epoca modernă, cărora li se adăugau numeroase obiecte preistorice, clasice sau din perioada Evului Mediu³³⁹.

În lucrarea de față optăm pentru o prezentare succintă nu doar în funcție de etapele cronologice ale apariției acestor instituții, ci mai ales în

³³⁴ Tatai-Baltă 1978, p. 367 și următoarele.

³³⁵ Opriș 1994, p. 79; Boda 2008, p. 175–176; Petranu 1922, p. 169.

³³⁶ Petranu 1922, p. 169.

³³⁷ Pentru informații detaliate cu privire la fondarea muzeelor din Transilvania vezi: Opriș 1994, p. 71 și următoarele; Petranu 1922, p. 35 și următoarele; Boda 2008, p. 167 și următoarele; Opriș 2000; Nicolescu 1975 (despre conceptul de muzeu și categoriile sale); Opriș 2002; Matei 1986, p. 35 și următoarele;

³³⁸ Despre personalitatea și activitatea complexă a Episcopului Ignatius Sallestius de Batthyany, vezi: Biro Hendre 2011, p. 25 și următoarele; József 2011, p. 15 și următoarele.

³³⁹ Mârza 2011, p. 13–14.

funcție de „apartenența” lor etnică, chiar dacă ele au reprezentat bunuri culturale specifice întregului spațiu transilvănean. Prin urmare, considerăm că o tratare înclinată către muzeele definitorii pentru națiunea săsească este mult mai apropiată temei avute în discuție.

Muzeul Brukenthal din Sibiu, fondat pe baza marilor colecții particulare de carte, artă, minerale, antichități și numismatică ale baronului Samuel von Brukenthal, reprezintă primul muzeu deschis publicului larg din întregul areal românesc. De asemenea, este considerat cel dintâi muzeu din spațiul sud-est european din acea perioadă. Deschiderea oficială a avut loc la 25 februarie 1817, la 14 ani de la trecerea în neființă a fondatorului său. Din momentul inaugurării sale, acesta a fost prezentat drept *Muzeul al Națiunii Săsești*, o instituție reprezentativă din punct de vedere cultural și patrimonial a întregii comunități săsești din Ardeal³⁴⁰.

Încă de la vernisarea sa se nutrea dorința ca *Muzeul Brukenthal sau Muzeul Națiunii Săsești* [...] să fie patriei de folos și să se înalțe spre perfecțiune [...] și indiferent de barierele naționale și religioase dintre locuitorii acestui oraș și acestei patrii, vizitarea muzeului să constituie un prilej fericit ca oamenii de reală valoare morală și spirituală să se cunoască și să se respecte³⁴¹. Aceasta a fost esența cuvântării rostite de către Johann Filtsch la deschiderea oficială. Interesant este faptul că până în anul 1948, în momentul naționalizării instituției, acest crez s-a păstrat, iar muzeul s-a aflat într-o perpetuă dezvoltare³⁴². Inclusiv în momentul actual, Muzeul Brukenthal reprezintă una dintre cele mai importante instituții de profil din țară, atât din punct de vedere al valorii patrimoniului deținut, cât și al vizibilității sale pe plan național și internațional.

Tot la Sibiu, la jumătatea secolului al XIX-lea, se înregistrează fondarea celui de-al doilea muzeu din Transilvania, opera *Siebenbürgischer Verein für Naturwissenschaften* (Societatea Ardeleană de Științele Naturii), instituție dedicată cercetării și promovării științelor naturale. Primele colecții au fost deschise publicului în anul 1851, sub coordonarea lui Michael Bielz³⁴³. Cele mai stringente probleme ale instituției au fost cele referitoare la spațiul necesar adăpostirii tuturor colecțiilor. Se menționează că

³⁴⁰ Ittu 2000, p. 6 și următoarele; Opriș 1994, p. 118–119; Spek 1929, p. 1197 și următoarele (numele corect este Speck); Boda 2008, p. 177–183; Drăghiță 2010, p. 373; Petranu 1922, p. 78–90.

³⁴¹ Ordeanu 2003, p. 10.

³⁴² Vezi: Luca 2007, p. 11–17.

³⁴³ Opriș 1994, p. 119; Boda 2008, p. 184–185.

în patru decenii au fost utilizate aproximativ zece locații pentru expunerea pieselor. Această situație se va încheia într-un mod favorabil în anul 1895, când este finalizată noua clădire destinată muzeului, realizată de către arhitectul medieșean C. W. Fr. Maetz, deschiderea oficială având loc la data de 12 mai³⁴⁴.

Instituția a avut un rol reprezentativ nu doar pe plan local sau național, ci inclusiv pe plan mondial, datorită valoroaselor colecții de botanică, zoologie, paleontologie și entomologie din patrimoniul său. Un aport considerabil la îmbogățirea zestrei acestui muzeu l-au avut cercetătorii și colecționarii Michael Johann Ackner, Ludwig Neugeboren, Friedrich Deubel, A. Brekner, C. F. Jikeli, Johann Binder, Michael Fuss și mulți alții³⁴⁵.

Un al treilea muzeu „săsesc” constituit la Sibiu este cel fondat de către *Siebenbürgische Karpathenverein* (Societatea Carpatină Ardeleană). Acesta a fost deschis publicului la 19 august 1895, cu toate că bazele sale au fost puse cu câțiva ani înainte, când s-a propus înființarea unui muzeu etno-cultural încă din anul 1892³⁴⁶. Întemeietorul său a fost colecționarul și cercetătorul Emil Sigerus, care i-a atribuit instituției rolul de valorificare a patrimoniului etnografic și cultural al sașilor transilvăneni³⁴⁷. De menționat este și faptul că o instituție similară a fost deschisă în aceleași condiții și la Cluj, în anul 1902³⁴⁸.

Din anul 1900, muzeul a intrat sub patronajul Statului, sub oblăduirea Inspectoratului general al Muzeelor, beneficiind pe această cale și de un sprijin financiar. După încheierea Primului Război Mondial, patrimoniul său, care număra aproximativ 1.500 de obiecte, a fost preluat în administrare de către Muzeul Brukenthal.

Revine la scopul său inițial, ca instituție de sine stătătoare, în anul 1997, când va renaște sub denumirea de *Muzeul de Etnografie și Artă Populară Săsească Emil Sigerus*, din cadrul Complexului Național Muzeal „ASTRA”³⁴⁹.

Dintre orașele săsești ale Transilvaniei, cu excepția Sibiului bineînțeles, primul care reușește înființarea unui muzeu este Sighișoara. Aici, primăria orașului, la inițiativa medicului Josef Bacon și a fraților Friedrich și

³⁴⁴ Spek 1929, p. 1206–1207; Petranu 1922, p. 144–145.

³⁴⁵ Drăghiuță 2010, p. 374; Opreș 1994, p. 119; Petranu 1922, p. 144–145.

³⁴⁶ Roșca *et alii* 2005, p. 38 și următoarele.

³⁴⁷ Opreș 1994, p. 119; Boda 2008, p. 210–211; Petranu 1922, p. 147.

³⁴⁸ Vezi Boda 2008, p. 213–214.

³⁴⁹ <http://www.sigerus.muzeulastra.ro/>, accesat la 12.10.2014.

Heinrich Kraus, va lua hotărârea de înființare a unui muzeu local în cursul anului 1896³⁵⁰. Câțiva ani mai târziu, acest lucru a și fost pus în practică cu sprijinul Asociației *Sebastian Hann*, iar orașul de pe Târnava Mare se putea lăuda cu noua sa instituție culturală, Muzeul *Alt Schaessburg*³⁵¹, inaugurat la data de 24 iunie 1899³⁵². Un fapt extrem de important în dezvoltarea acestui muzeu este legat de localul care a fost pus la dispoziția sa pentru acest scop. Încă de la începuturile sale și până în prezent, expozițiile muzeului au fost găzduite de *Stundturm* (Turnul Ceasornicului), un adevărat simbol al orașului și un monument arhitectonic de excepție, el însuși, un veritabil muzeu.

Contribuții importante pentru îmbogățirea patrimoniului de la Sighișoara, care avea în jur de 3.500 de obiecte în anii de început, le-au avut și profesorul Carl Seraphin sau etnologul Petri³⁵³. Obiectele reprezentau vestigii antice și preistorice, piese de mobilier și bisericești, arme, ustensile de farmacie și materiale ale breslelor, toate reprezentative pentru istoria locală a orașului.

La Brașov, un alt centru important al Transilvaniei, începuturile muzeului sunt documentate în primul deceniu al secolului al XX-lea, când ia ființă, la 3 februarie 1908, *Vereinigung Kronstädter Sammler* (Reuniunea Colecționarilor Brașoveni). Scopul acestei asociații era reunirea colecțiilor lor și expunerea publică. Acest deziderat a fost realizat cu succes, astfel, la 12 iulie același an, expoziția a fost vernisată în câteva încăperi închiriate într-o clădire particulară³⁵⁴. Titulatura expoziției purta sugestiv numele de Muzeul Reuniunii Colecționarilor Brașoveni.

Încă de la început, esența patrimoniului muzeal era bazată pe colecțiile particulare ale unor importante personalități brașovene, cum au fost Julius Teutsch, Friedrich Deubel, Gustav Treiber sau Eduard Treiber. Pe lângă acestea sunt demne de amintit și materialele provenite de la Arhiva orașului și Gimnaziul Evanghelic³⁵⁵. Un alt sprijin important a fost și susținerea muzeului de către comunitățile rurale din jurul Brașovului.

În anul 1909, conform hotărârii membrilor săi fondatori, instituția va primi numele de *Burzenländer Sächsisches Museum* (Muzeul Săsesc al Țării

³⁵⁰ Teșculă 2009, p. 7.

³⁵¹ Spek 1929, p. 1209; Petranu 1922, 147–148; Opriș 1994, p. 113.

³⁵² Teșculă 2009, p. 7.

³⁵³ Opriș 1994, p. 113; Boda 2008, p. 212.

³⁵⁴ Ștefănescu 2010, p. 28–29.

³⁵⁵ Ștefănescu 2010, p. 46; Spek 1929, p. 1208.

Bârsei)³⁵⁶, cu scopul declarat de reprezentare și valorificare a patrimoniului întregii regiuni. Instituția brașoveană a avut un rol important și în plan științific, îndeosebi prin redactarea a numeroase rapoarte de activitate, un *Ghid al Muzeului*, un anuar de studii și chiar o monografie a Țării Bârsei³⁵⁷. De îngrijirea unora dintre acestea s-a ocupat Erich Jekelius.

Astfel, putem aprecia că muzeul de la Brașov nu s-a constituit într-un mod întâmplător, ci prin eforturile susținute ale unor personalități ale vremii; el și-a dezvoltat atât rolul și scopul științific, cât și funcția sa primordială în societate.

Un alt muzeu sășesc este menționat la Bistrița. Acesta a luat naștere sub îndrumarea profesorului Alfred Zintz, care a reușit să pună bazele Muzeului de Istorie la 25 octombrie 1925, cu sprinul organizațiilor de tineret din oraș³⁵⁸. Fondurile necesare acestui proiect au rezultat din numeroase donații locale, însă evoluția acestei instituții este oarecum incertă, pentru că expozițiile sale în anul 1929 încă nu erau deschise. Relansarea și dezvoltarea acestui muzeu s-a petrecut abia în anul 1950, prin amplasarea instituției într-o nouă clădire, conformă cu necesitățile.

Pe lângă aceste muzee din orașele transilvănene săsești mai sunt amintite, în anul 1929, și cele de la Mediaș și Csnădie, însă fără a fi specificate alte detalii³⁵⁹. În legătură cu orașul Mediaș, cercetătorul Coriolan Petranu, în studiul său monografic asupra muzeelor din Transilvania, menționează aici doar colecția *Liceului Evanghelic*, despre care afirmă că exista încă din anul 1840³⁶⁰. În alte lucrări și studii de specialitate despre muzeele din țară, cel de la Mediaș fie nu este menționat deloc, fie se face referire doar la Muzeul Raional înființat în anul 1950³⁶¹.

Un apropiat al fenomenului muzeologiei din perioada interbelică, Rudolf Speck³⁶², custode al Muzeului Brukenthal, afirma într-unul din studiile sale că *dacă muzeul Brukenthal îmbrățișează ca muzeu național sășesc întregul popor sășesc în toate manifestările lui, iar muzeul Societății ardelen*

³⁵⁶ Spek 1929, p. 1208–1209; Ștefănescu 2010, p. 31.

³⁵⁷ *Ghidul Muzeului Sășesc al Țării Bârsei și Anuarul Muzeului Sășesc al Țării Bârsei* (Ștefănescu 2010, p. 69, 91).

³⁵⁸ Spek 1929, p. 1209; Opreș 1994, p. 80.

³⁵⁹ Spek 1929, p. 1209.

³⁶⁰ Petranu 1922, p. 169.

³⁶¹ Boda 2008, p. 167–238; Opreș 1994, p. 120; Ștefănescu 1984, p. 403–405.

³⁶² Dr. Rudolf Speck a fost custode și director al Muzeului Brukenthal din Sibiu între anii 1927–1948, fiind succesorul în această funcție al medieșeanului Michael Csaki (Ittu 2000, p. 61–62; Ittu 2007, p. 96).

pentru științele naturale [...] ține seama de întregul Ardeal și de toată România, ținutele celorlalte muzee săsești nu sunt așa de sus; ele sunt numai muzee provinciale sau locale. Același autor menționa că aceste instituții au fost create și dezvoltate din dragostea pentru știință, pentru artă și pentru valorile ideale. Protejarea și susținerea lor cu puterile proprii denotă faptul că *muzele Sașilor Transilvaniei înseamnă un titlu de glorie în istoria acestui popor*³⁶³. Aceste afirmații sunt o dovadă clară, de necontestat, despre caracterul etnic al unor instituții de cultură, dar și despre asumarea unor merite reale în dezvoltarea, conservarea și promovarea valorilor patrimoniale ale națiunii săsești.

Privit în ansamblul său, fenomenul muzeisticii transilvănene din secolul al XIX-lea și prima jumătate a secolului al XX-lea, ne arată că acest tip de activitate a prins un real contur și în spațiul nostru. Cu toate că el nu poate fi comparat sub nicio formă cu ceea ce se întâmpla pe plan european la nivel instituțional, sunt demne de remarcat tenacitatea și entuziasmul înaintașilor noștri pentru realizarea și dezvoltarea muzeelor.

Trăgându-și seva din influențele occidentale, dar adaptate la realitățile culturale din Transilvania, se poate constata că noile instituții au avut un rol esențial îndeosebi în salvarea patrimoniului local, regional și chiar național. Multe dintre muzeele apărute în această perioadă au fost strâns legate de vechile colecții școlare, fapt care a permis o completare firească a factorului educativ, acestea fiind mai facil de abordat de către un public mult mai larg. De asemenea, colecțiile particulare au avut și ele un atribut important în cadrul acestui amplu proces. Nu de puține ori s-au înregistrat cazuri în care acestea au generat singure fondarea unor muzee.

Concomitent cu aceste situații favorabile, o contribuție importantă a avut-o și elita transilvăneană conștientă de valorile excepționale ale bunurilor culturale din acest spațiu încărcat de istorie. Aceasta a fost prima avizată de pericolul înstrăinării, distrugerii sau pierderii patrimoniului național. Prin activitatea lor, desfășurată singular sau prin societățile și asociațiile cu valențe culturale, personalitățile vremii, indiferent de apartenența etnică, au militat pentru același țel comun, și anume constituirea muzeelor.

Un alt element demn de luat în seamă îl reprezintă și progresul permanent al acestor instituții, cu toate dificultățile întâmpinate de-a lungul timpului, cauzate în primul rând de lipsa unor spații adecvate scopului lor

³⁶³ Spek 1929, p. 1208–1209.

sau de situațiile financiare precare. Cu toate acestea, muzeele din Ardeal, fiecare dintre ele cu o istorie și o identitate diferită de la naștere și până în prezent, au reușit în cele din urmă să creeze o *icoană unitară a identității culturale* a spațiului transilvănean.

II.2. Muzeul Alt-Mediasch

Ideea unui muzeu la Mediasch. Metode de realizare

Despre muzeu se poate spune că este o poartă spre un trecut retrăit în prezent. El simbolizează și reprezintă oglinda societății în care se naște și se dezvoltă. Rolul oricărui muzeu este unul primordial în societatea omească, existența și dezvoltarea sa fiind permanent legată de doi factori esențiali. Primul ilustrează o maturizare și o conștientizare a omului cu privire la memoria colectivă și culturală, iar cel de-al doilea se referă la rolul educativ, la importanța transmiterii noilor generații a informației istorice, artistice sau de altă natură, într-un mod cât mai facil și plăcut. *Muzeul oferă conștiința rădăcinilor, a stabilității modelului arhaic, a apartenenței, dar și a schimbărilor legice*, după cum afirma cercetătoarea Gherghina Boda într-una dintre lucrările sale³⁶⁴. Prin el, vizitatorul se poate transpune în viața strămoșilor săi, poate simți bucuriile și vitregiile vremurilor de mult apuse sau se poate identifica cu creațiile artistice și culturale ale trecutului sau prezentului.

Atributul principal al obiectului de patrimoniu este de a completa, sau chiar de a substitui într-o oarecare măsură, discursul istoricului mai puțin coerent. Recursul la memorie apelează de multe ori la *narațiunea obiectelor* ca metodă de înlocuire a specialistului, susținând astfel o mult mai bună legătură a conștiinței de sine cu trecutul, fapt ce asigură coerența imaginii identitare a individului³⁶⁵. Interacțiunea directă cu obiectul muzeal poate reprezenta și o semnificație profundă, aflată în strânsă legătură cu sentimentul asumării apartenenței, prin arhetipuri și embleme, la o anumită comunitate.

De multe ori, istoria recurge la explicarea anumitor evenimente sau acțiuni într-un mod simplist, fără a exemplifica deplin cauzalitatea acestora. Prin urmare, studiul despre înființarea unei instituții culturale trebuie să surprindă și motivațiile care stau la baza originii acesteia, precum și impulsurile sociale determinate. Grigore Tocilescu afirma într-una din

³⁶⁴ Boda 2008, p. 238–239.

³⁶⁵ Mihalache 2014, p. 7.

pelegerile sale, susținută cu peste un secol în urmă, că *muzeele nu sunt decât rezultatul unei civilizațiuni prospere și perfecționate; cu cât un oraș sau o țară progresează în viața intelectuală, cu atât se simte îndată trebuința de un muzeu și o bibliotecă, pentru că este în natura omului de a voi să cunoască punctul său de plecare [...] și nicăieri mai bine nu se studiază rolul omului [...] decât în muzee, în reunirea inteligentă și rațională a tot ce trecutul ne-a lăsat, chiar sub orice formă ar fi acel rămas strămoșesc*³⁶⁶.

Istoria muzeului medieșean își are rădăcinile în secolul al XIX-lea, când doi profesori entuziaști, Carl Martin Römer și Ludwig Binder, încep achiziționarea obiectelor pentru noua instituție, dar totodată desfășoară o amplă campanie de conștientizare a populației asupra importanței păstrării valorilor istorice și culturale pe plan local. Pe lângă noile achiziții și donații, la baza inventarului muzelului vor sta și vechile colecții de numismatică, arheologie și antichități ale Gimnaziului și Bisericii Evanghelice din Mediaș, adunate de-a lungul timpului. Acestea au fost menționate încă din anul 1853 de către Gustav Friederich Schuller, dar și de către alți cercetători precum Karl Goos în 1876 sau Karl Werner în 1877³⁶⁷.

Colecția Gimnaziului Evanghelic din Mediaș este amintită inclusiv în lucrarea cercetătorului Coriolan Petranu, care afirmă că era deja constituită încă din anul 1840³⁶⁸. Acesta o include în categoria colecțiilor liceale cu rol important în susținerea cursurilor, deci cu un vădit scop educațional, fiind similară cu cele ale multor instituții școlare din Transilvania din prima jumătate a secolului al XIX-lea. Apariția și dezvoltarea acestor mici „muzee” didactice sunt puse pe seama recomandărilor și inițiativelor împărătesei Maria Tereza, prin *Ratio Educationis* din a doua jumătate a secolului al XVIII-lea, sau pe *Organisationsentwurf* a contelui Thun din anul 1849³⁶⁹. Datorită lipsei documentelor sau a unor liste de inventar, în momentul actual este extrem de dificilă reconstituirea în întregime a colecției deținute de gimnaziul local. Se apreciază că la începuturile sale a beneficiat de donația medicului Daniel Gotlieb Scheint, care, prin decizie testamentară, în anul 1835, și-a donat întreaga sa colecție de roci și minerale acestei instituții. De asemenea, de-a lungul timpului, patrimoniul a fost îmbogățit permanent îndeosebi prin integrarea a numeroase descoperiri arheologice

³⁶⁶ Opriș 2003, p. 27–28.

³⁶⁷ RepArh Sibiu 2003, p. 130–131

³⁶⁸ Petranu 1922, p. 169.

³⁶⁹ *Ibidem*, p. 169.

și numismatice întâmplătoare din zona Mediașului³⁷⁰ sau chiar achiziții de astfel de obiecte.

La fel de importante pentru dezvoltarea muzeului local au fost și obiectele aflate în patrimoniul Bisericii Evanghelice, care în cea mai mare parte a lor făceau referire la diferite obiecte cu rol cultic și religios. Alături de ele se regăseau și o serie de documente, cărți vechi, îndeosebi bisericești, sau piese de artă³⁷¹. Majoritatea dintre acestea proveneau din patrimoniul local, fiind strâns legate de comunitatea medieșeană.

O serie de informații despre intenția înființării și expunerii unei colecții de antichități cu referire directă asupra Mediașului o regăsim și la *Gewerbe-Verein* (Asociația Meșteșugărească), care a primit de la meșterul săpunar Wolff lada acestei bresle. Totodată a fost făcut un apel asupra acestei chestiuni în speranța că va putea fi găsit un sprijin pentru acest demers³⁷². Chiar mai mult, una dintre librăriile medieșene³⁷³ se arăta dispusă să primească la sediul ei obiectele donate.

Pentru dezvoltarea acestei inițiative, pe lângă mulți susținători particulari, întreprinzători și societăți locale, inclusiv administrația orășenească a luat hotărârea laudabilă ca să fie incluse anual în bugetul orășenesc 300 de Coroane pentru sprijinul Muzeului, care va fi cunoscut sub denumirea de *Alt-Mediasch* (Mediașul vechi).

Alte informații prețioase despre începuturile muzeului medieșean le regăsim și în unele memorii ale profesorului și preotului Carl Martin Römer, care amintea că *era în a doua jumătate a anilor nouăzeci* [1890, n.a.], *când, împreună cu prietenul meu de neuitat, Ludwig Binder, ne-am gândit să întemeiem în orașul nostru un muzeu. Vedeam cu tristețe cum mărturiile ale artei noastre populare începeau să dispară la oraș și la sate. Ele au devenit, pe de o parte, obiectul unui comerț ce lua avânt tot mai puternic și foarte multe din lucruri erau duse în străinătate, iar pe de altă parte, multe din ele erau din ignoranță lăsate să fie distruse. Părea că venise al doisprezecelea ceas în salvarea câtorva obiecte prețioase pentru patrie*³⁷⁴.

La întemeierea muzeului scopul urmărit a fost ca pe lângă strângerea,

³⁷⁰ Comșa 2008, p. 185.

³⁷¹ Arhiva Consistoriului Evanghelic Mediaș, Dosar *Alt-Mediasch: Inventarul Muzeului Bisericesc „Mediașul Vechi” pe lângă Biserica Evangh. C. A. din Mediaș*. Fila 2.

³⁷² *Mediascher Wochenblatt*, Nr. 335, din 30 septembrie 1899.

³⁷³ Este menționată librăria G. A. Reissenberger, care avea sediul în Marktplatz (Piața Mare), nr. 28.

³⁷⁴ Arhiva Consistoriului Evanghelic Mediaș, Dosar *Alt-Mediasch*, Carl Martin Römer – *Unser Heimatmuseum Alt-Mediasch*, mss.

depozitarea, conservarea și expunerea de obiecte, acestea să fie și o veritabilă mărturie a culturii și istoriei populației germane de pe aceste meleaguri³⁷⁵. Câțiva ani mai târziu, în 1914, cu ocazia unei ședințe de lucru a comitetului muzeal, farmacistul Fritz Auner menționa că scopul principal al muncii lor este *constituirea unui muzeu al patriei noastre*³⁷⁶. Deci era prioritară ideea națională, dezvoltarea unei astfel de instituții fiind considerată un mijloc normal și firesc de promovare, valorificare și păstrare a mărturiilor culturii materiale și spirituale ale națiunii săsești din zona orașului.

Cu toate acestea, la sfârșitul secolului al XIX-lea, lucrurile se mișcau încă destul de greu în această privință. În respectivul moment o impulsivitate a noii idei a fost inclusiv „rivalitatea” cu alte orașe săsești. În cursul anului 1900 la Mediaș încă se discuta despre intenția întemeierii unui muzeu local, fiind dat spre exemplu cel de la Sighișoara, deschis deja cu un an înainte și care a înregistrat *un succes atât de mare*, făcându-se totodată comparația că *raporturile privitoare la existența materialului pentru muzeu, nu este mai nefavorabilă decât la Sighișoara*³⁷⁷.

Se mai considera că prin realizarea acestui deziderat local, orașul ar dobândi un mijloc de educație și cultură și, în același timp, un obiectiv turistic de o valoare incontestabilă. Totodată, ideea înființării unei astfel de instituții avea la bază și credința exprimată de Römer că o asemenea colecție, care ar aduce în fața ochilor generațiilor viitoare istoria, felul de viață, obiectele de artă și formele estetice ale strămoșilor noștri, ar trezi în ei patriotismul, respectul pentru generațiile trecute și ar îmbunătăți simțul lor estetic. Trebuie să recunoaștem că aceste idei sunt valabile și astăzi, la mai mult de o sută de ani de la nașterea acestui muzeu.

Constituirea patrimoniului

În cazul orașului Mediaș, înființarea noii instituții muzeale a înregistrat o serie de coordonate total diferite față de altele similare din Transilvania. Dacă la Sibiu³⁷⁸ sau Brașov³⁷⁹ patrimoniul care a stat la baza creării acestor muzee s-a constituit din colecții mai mari sau mici

³⁷⁵ Arhiva Consistoriului Evanghelic Mediaș, Dosar *Alt-Mediasch, Bericht über das Heimatmuseum Alt-Mediasch*, mss.

³⁷⁶ DJAN Sibiu – Fond: Muzeul Raional Mediaș. Acte de Vecinătate, Nr. 70, *Proces-verbal*, fila 222.

³⁷⁷ *Mediascher Wochenblatt*, nr. 373, din 23 iunie 1900.

³⁷⁸ Boda 2008, p. 177 și următoarele; Opriș 1994, p. 118–119.

³⁷⁹ Ștefănescu 2010, p. 46–47.

ale membrilor fondatori, la Mediaș acesta a fost colecționat de la început piesă cu piesă. Abia ulterior au fost înglobate anumite colecții deja existente, iar aici ne referim în principal la cele din cadrul Gimnaziului sau Bisericii Evanghelice.

Generații întregi de muzeografi care au activat în cadrul instituției medieșene după anul 1950 au perpetuat ideea că patrimoniul „moștenit” din fondul vechi provenea aproape în totalitate de la Mediaș. Însă aceasta a fost o situație atipică, care nu era susținută de nicio sursă documentară, ci era bazată doar pe simple informații orale. O lungă perioadă de timp s-a considerat că inclusiv vechile registre de inventar ale muzeului nu s-au păstrat pentru că au fost arse (în mod întâmplător sau chiar intenționat), au fost distruse sau chiar nu au existat deloc. Însă, noile cercetări au dus la identificarea acestor documente extrem de importante chiar în Arhiva Muzeului Municipal.

Coroborarea informațiilor transmise de înregistrarea sumară a pieselor în registrele de inventar, de o serie redusă de documente din Arhiva Consistoriului Evanghelic C. A. Mediaș și de unele articole publicate în presa locală a vremii ne permit elaborarea unor concluzii pertinente cu privire la patrimoniul care a stat la baza fondării muzeului medieșean.

Fără îndoială, artizanii acestui demers au fost Carl Martin Römer și profesorul Ludwig Binder³⁸⁰. Cei doi au început să adune în ultimul deceniu al secolului al XIX-lea din oraș și satele dinprejur, care acopereau zona așa-zisului *Weinland säsesc*, de la Mediaș până la Șeica Mare, obiecte cu scopul înființării unui muzeu local³⁸¹. Mai exact, zona avută în vedere pentru colecționarea patrimoniului se suprapunea celei a protopopiatului evanghelic.

Pe lângă numeroasele donații primite de la persoane particulare, o veritabilă sursă de colectare a obiectelor necesare au reprezentat-o și podurile vechilor case patriciene din Mediaș. Se menționează că „prada”, îndeosebi cea din casa Heydendorff, a întrecut orice așteptări. Ulterior, prin articole în presă, prin expuneri la adunările profesorilor din regiune, prin implicarea elevilor în această acțiune, s-a reușit ca un număr tot mai mare de oameni să înțeleagă importanța acestei acțiuni, astfel încât s-a ajuns ca prin donații din ce în ce mai multe, să crească ceea ce avea să devină colecția muzeului.

³⁸⁰ Drotloff 2014, p. 18.

³⁸¹ Arhiva Consistoriului Evanghelic Mediaș, Dosar *Alt-Mediasch, Bericht über das Heimatmuseum Alt-Mediasch*, mss.

Primele activități de colectare a patrimoniului în afara orașului sunt cele din localitatea Băgaciu (jud. Mureș), din cursul anului 1901. Aici au fost făcute primele achiziții, cu fondurile obținute de la profesorul Michael Fleischer, despre care Römer scria că *plini de responsabilitate am făcut primul nostru drum la țară, și anume la Bogeschdorf de unde ne-am întors acasă încărcăți cu vase vechi și frumoase, cu atât mai fericiți, cu cât multe dintre ele le primiserăm cadou*³⁸².

Alte localități din apropierea Mediașului în care s-au derulat acțiuni de colectare, fie prin cumpărare, fie prin donație, au fost Zagăr, Șeica Mică, Ighișul Nou, Alma Vii și altele³⁸³. Aceste adevărate expediții au avut loc îndeosebi în primii ani ai secolului al XX-lea, mai exact până în anul 1903, sub îndrumarea lui Römer și Binder. După încetarea activității celor doi în cadrul *Alt-Mediasch*-ului se constată un adevărat regres în ceea ce privește îmbogățirea colecțiilor. Menționăm acest fapt deoarece urmașii lor nu au mai realizat acțiuni ample de colectare pe teren, bazându-se în principal pe donațiile primite în mod direct sau achiziții singulare.

Faptul că din ce în ce mai multe persoane începeau să susțină prin donații acest proiect local este reflectat și de numeroasele articole apărute în periodicul *Mediascher Wochenblatt*, îndeosebi în perioada anilor 1901–1902. În numerele acestuia erau publicate cu preponderență mulțumiri aduse celor care sprijineau demersul, precum și obiectele incluse în patrimoniul muzeului. Un sprijin extrem de important în acest demers a fost oferit de către tipograful Gustav Albert Reissenberger, care a acceptat să fie primite donațiile pentru muzeu la cunoscuta sa librărie deschisă în Piața Mare (azi P-ța Regele Ferdinand I), la nr. 27, fapt popularizat frecvent în presa locală.

În stadiul actual al cercetărilor, ni se pare interesant faptul că încă de la începutul acțiunilor de colecționare a obiectelor pentru muzeu s-a avut în vedere un teritoriu mai vast, care a inclus și localități din împrejurimile orașului, acestea nefiind concentrate doar pe cuprinsul Mediașului. Ca urmare a acestui aspect, colecțiile care au putut fi constituite sunt reprezentative nu doar pe plan local, ci pentru o zonă mai largă din acest areal, iar în momentul de față putem să ne referim la un spațiu regional care a contribuit la înființarea și dezvoltarea instituției medieșene.

³⁸² Arhiva Consistoriului Evanghelic Mediaș, Dosar *Alt-Mediasch*, Carl Martin Römer – *Unser Heimatmuseum Alt-Mediasch*, mss.

³⁸³ Arhiva Muzeului Municipal Mediaș, *Museum Mediasch*.

În săptămânul medieșean amintit se regăsesc o serie de informații prețioase cu privire la această situație. Se menționa că inventarul de bază al colecției a fost realizat prin achiziționarea a diverse lucruri, din oraș și de la țară, cu mijloace bănești modeste puse la dispoziție pentru acest scop. Țelul colecționării de obiecte dintr-un spațiu mai larg urmarea și dorința ca muzeul să devină ceea ce și-au închipuit întemeietorii săi, și anume o colecție din a cărei privire se poate obține o imagine despre evoluția vieții culturale pe pământul patriei noastre mai restrânse, ne referim cu aceasta la orașul Mediaș și la zona rurală, patrie în care se reflectă din vremuri străvechi nucleul său economic și cultural, așadar nu doar vechile scaune Mediaș și Șeica Mare, ci comunitățile decanatului de astăzi al Mediașului și al Șeicăr³⁸⁴.

Ca urmare a acestui deziderat, au fost adresate numeroase apeluri și comunităților rurale, care au fost invitate să contribuie la dezvoltarea instituției. Se făceau referiri la obiectele de uz casnic și unelte vechi, precum vase din lut sau cositor, piese de port popular, broderii sau cusături. De asemenea, se preciza că în casele comunității și în turnurile de apărare mai pot fi găsite arme vechi și piese de armură, în podurile bisericilor sau prin sacristii sunt aruncate de colo-colo, cu neglijență, diferite antichități bisericesti, tablouri, sculpturi, covoare și multe alte obiecte³⁸⁵. Nu erau uitate nici obiectele preistorice, de interes arheologic, asupra cărora se atrăgea atenția că sunt extrem de importante și că ele sunt scoase la lumina zilei atunci când se sapă și se ară pământul.

O informație extrem de interesantă asupra modului de constituire a colecțiilor *Alt-Mediasch*-ului ne indică faptul că instituția nu se baza doar pe donații și achiziții, ci și pe împrumutarea obiectelor pentru o anumită perioadă de timp. Astfel, se menționa că *antichitățile nu trebuie să fie predate Muzeului, ele pot să-i fie cedate doar înspre păstrare, sub menținerea dreptului de proprietate. Iar unele comunități și mai multe bresle medieșene au apucat-o deja pe acest drum*³⁸⁶.

Într-adevăr această practică a putut fi documentată, într-o anumită măsură, în cazul instituției medieșene, însă din cauza lipsei unor documente mai concludente, traseul acestor obiecte împrumutate sau date spre păstrare nu a putut fi observat în ansamblul său. Ne referim aici la faptul că nu se cunoaște cu exactitate care dintre piesele împrumutate au rămas definitiv în colecțiile muzeului și care au fost returnate proprietarilor. La

³⁸⁴ *Mediascher Wochenblatt*, Nr. 449, din 07 decembrie 1901.

³⁸⁵ *Ibidem*.

³⁸⁶ *Ibidem*.

astfel de împrumuturi au recurs îndeosebi diferite instituții săsești, dar și persoane particulare. Sunt menționate obiecte date înspre păstrare muzeului din Mediaș de către comunitatea târgului Șeica Mică³⁸⁷, de presbiteriul evanghelic din Ighișul Nou³⁸⁸, Agârbiciu și Moardăș³⁸⁹, dar și de către Fr. Henning, profesor în Proștea Mare, care și-a păstrat dreptul de proprietate asupra obiectelor³⁹⁰.

Un caz mai special îl reprezintă o serie de piese cu totul aparte. În anul 1907, distincțiile militare și medaliile generalului Ludwig Fabini au fost date pentru păstrare și expunere Muzeului *Alt-Mediasch*, de către Cancelaria de Cabinet și Aulică chezaro-crăiască, precum și de către familia generalului³⁹¹. Cu toate că s-a dorit o expunere definitivă a acestora, ele nu au intrat în inventarele muzeului. Tot o astfel de piesă cu o valoare excepțională, împrumutată în anul 1922, este și Colanul Țintașilor (sau Trăgătorilor) care datează din anul 1564, dar despre care nu știm dacă a rămas în colecțiile instituției, pierzându-i-se urma ulterior, pentru că piesa nu fost înregistrată și nici nu se regăsește în colecția actuală.

Un fapt extrem de important este lipsa unor informații clare în registrele de inventar ale muzeului, cu privire la obiectele primite de instituție sub formă de împrumut. Inexistența acestora îngreunează foarte mult sau face chiar imposibilă cercetarea situației exacte a problematicii ridicate de traseul patrimoniului avut în discuție.

Proveniența patrimoniului

Una dintre problemele importante în ceea ce privește studierea acțiunilor de colectare a pieselor din localitățile mai sus menționate este legată de anul intrării acestora în colecțiile muzeului din Mediaș. La multe dintre aceste obiecte respectivele informații lipsesc cu desăvârșire sau sunt înregistrate sumar, dar în cazul altor piese problemele au putut fi lămurite corespunzător pe baza documentelor cercetate.

Nelămuririle sunt cauzate în principal de inexactitatea consemnărilor în registrele de inventar, iar astfel anumite mențiuni pot fi considerate ca moment al descoperirii acestor obiecte și nu ca anul intrării lor în

³⁸⁷ *Ibidem*

³⁸⁸ *Ibidem*, Nr. 459, din 15 februarie 1902.

³⁸⁹ *Ibidem*, Nr. 474, din 31 mai 1902.

³⁹⁰ *Ibidem*, Nr. 480, din 12 iulie 1902.

³⁹¹ *Ibidem*, Nr. 720, din 16 februarie 1907.

patrimoniul instituției medieșene. Majoritatea acestor aspecte a fost observată îndeosebi la piesele încadrate la descoperirile de ordin arheologic³⁹².

În cele ce urmează consemnăm o listă a localităților menționate în vechile registre de inventar, în periodicele medieșene sau în diverse documente, cu privire la proveniența pieselor care au intrat în colecțiile Muzeului *Alt-Mediasch*:

Nr. Crt.	Localitate	Anul ¹	Nr. Crt.	Localitate	Anul
1.	Mediaș (Jud. Sibiu)		21.	Târnăvioara	
2.	Zagăr (Jud. Mureș)	1901	22.	Sibiu	
3.	Șeica Mică	1878*; 1901	23.	Giacăș	1877*
4.	Băgaci (Jud. Mureș)	1901	24.	Gușterița	1870*
5.	Metiș	1866*	25.	Țapu	1876*; 1877*
6.	Ormeniș	1902	26.	Moșna	1901
7.	Laslea	1902	27.	Hașag	1902
8.	Șeica Mare	1902	28.	Șona (Jud. Alba)	1875*
9.	Ighișul Nou	1902; 1933	29.	Târnava	1870*
10.	Jidvei (Jud. Alba)		30.	Sarmizegetusa (Grădiște) (Jud. Hunedoara)	
11.	Alma Vii	1902	31.	Păucea	1935
12.	Lovnic (Jud. Brașov)		32.	Boarta	1872*; 1876*
13.	Bahnea	1934;	33.	Dupuș	1914
14.	Ungra (Jud. Brașov)		34.	Valea Viilor	1902
15.	Blăjel		35.	Bazna	1901
16.	Copșa Mare		36.	Axente Sever	1902
17.	Cisnădioara	1932	37.	Agârbiciu	1902
18.	Viena (Austria)	1913	38.	Moardăș	1902
19.	Udine (Italia)		39.	Cluj (Jud. Cluj)	
20.	Asiago (Italia)	1931	40.	Mexic	

¹ Simbolul * a fost atribuit datelor care menționează, cel mai probabil, momentul descoperirii unor obiecte, în principal cele de interes arheologic.

³⁹² Acest aspect se poate observa foarte clar în cazul pieselor care provin din marele depozit de bronzuri de la Gușterița (azi cartier al municipiului Sibiu). Acesta a fost descoperit întâmplător în cursul anului 1870, însă cele câteva piese provenite din acest loc au intrat în patrimoniul Muzeului *Alt-Mediasch* câțiva ani mai târziu, dar la înregistrarea lor în evidențe s-a consemnat doar anul descoperirii lor (vezi RepArh Sibiu 2003, p. 130–131).

O scurtă concluzie asupra locurilor de colectare a patrimoniului adus la Mediaș, în perioada primilor ani ai secolului al XX-lea, reflectă o situație extrem de interesantă. Menționam anterior despre un teritoriu regional care a contribuit în cea mai mare măsură la îmbogățirea colecțiilor muzeului *Alt-Mediasch*, teritoriu aflat astăzi pe cuprinsul a patru județe: Sibiu, Mureș, Alba și Brașov.

Este evident că nu toate localitățile de proveniență au avut un aport considerabil, iar acestora li se adaugă și cele care sunt indicate doar tangențial, cauzate de descoperiri întâmplătoare sau donații singulare. Însă, inclusiv în momentul de față putem considera că acest patrimoniu muzeal nu este reprezentativ doar pentru orașul Mediaș, ci și pentru un areal mult mai vast din vecinătatea sa.

Conducerea, statutele și finanțarea

Conducerea

Sursele despre anumite structuri necesare în funcționarea și organizarea unei instituții cu caracter muzeal specifice sfârșitului secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea sunt extrem de sumare în cazul Mediașului. Astfel de referințe cu privire la un posibil comitet al muzeului, la un consiliu de administrație sau Asociație sunt dispartate atât în timp, cât mai ales în mențiuni documentare. Ne confruntăm cu o lipsă majoră a documentelor originale care ar putea lămuri mult mai clar astfel de problematici, raportate în principal la calitatea unor categorii de membri precum: cei fondatori, titulari, membri de onoare, susținători sau de alt rang.

Cu excepția unor documente succinte identificate în fondul vechi al Muzeului Raional păstrate la Direcția Județeană a Arhivelor Naționale – filiala Sibiu, majoritatea știrilor provin din periodicele medieșene ale vremii. Prin urmare, datorită acestor aspecte pot exista anumite neconcordanțe în ceea ce privește referirile la o structură organizatorică unică. Cu numeroase ocazii sunt pomenite atât comitetul, consiliul, curatoriumul cât și asociația muzeului, însă opinia noastră este aceea că aceste „organizații” în primii ani de la înființare nu pot reprezenta decât una și aceeași, dar care este menționată diferit în funcție de sursa utilizată. Situația se va schimba cu siguranță în anii următori, când instituția va trece în administrarea Presbiteriului evanghelic, iar atribuțiile acestor structuri vor fi reglementate prin elaborarea unor statute ale muzeului.

Lipsa izvoarelor directe ne reduc simțitor posibilitatea realizării unei imagini coerente asupra puterii de decizie sau a atribuțiilor avute de către cei mai mulți membri.

Cu toate acestea, primele informații referitoare la existența unor foruri de conducere și de îndrumare a muzelui local datează din toamna anului 1902, când periodicul medieșean *Mediascher Wochenblatt* publica un articol despre *treburile muzeului nostru*, articol semnat de către Comitetul Muzeal³⁹³. Din această sursă aflăm atât numărul membrilor, cât și numele acestora și poziția ocupată în cadrul comitetului. Președinte era directorul de bancă Viktor Rideli, iar secretar era numit profesorul gimnazial Ludwig Binder. Pe lângă cei doi, structura organizatorică era completată de încă cinci membri: Friedrich Theil, primar al orașului; Karl Graffius, jude districtual; Johann Caspari, notar general al orașului; Daniel Schmidt, tâmplar și Carl Martin Römer, profesor la gimnaziul evanghelic.

Câțiva ani mai târziu, în 1905, se face referire la faptul că artizanii înființării acestei asociații muzeale au fost profesorii Ludwig Binder și Carl Martin Römer³⁹⁴.

Alte informații cu privire la acest aspect le regăsim abia în anul 1914, într-un proces verbal încheiat în data de 8 mai același an, în urma unei ședințe a consiliului de administrație al Muzeului *Alt-Mediasch*, ținută în biroul conducerii Gimnaziului Evanghelic³⁹⁵. Structura comitetului sau a consiliului, cum apare denumit în documentul respectiv, era următoarea:

Președinte: Carl Hermann Jekeli, director al Gimnaziului; Secretar: dr. Carl August Molitoris; Membri: Ludwig Leutschaft, profesor; Johann Caspari, senator; Fritz Auner, farmacist; Hans Hermann, profesor; Eduard Theil, economist³⁹⁶.

Unul dintre punctele importante înregistrate în procesul-verbal al acestei ședințe este alegerea unui nou consiliu de administrație, format din șapte membri aleși pentru trei ani, care va avea rol de organ executiv al „comitetului extins”. Alegerea a cinci dintre membri se făcea de către comitet, iar prezbiteriul Bisericii Evanghelice avea posibilitatea numirii a încă doi membri. Perioada de activitate a noului consiliu a fost stabilită până la data de 31 decembrie 1917.

³⁹³ *Mediascher Wochenblatt*, Nr. 491, din 27 septembrie 1902.

³⁹⁴ *Ibidem*, Nr. 695, din 01 aprilie 1905.

³⁹⁵ DJAN Sibiu – Fond: Muzeul Raional Mediaș. Acte de Vecinătate, Nr. 70, *Proces-verbal*.

³⁹⁶ DJAN Sibiu – Fond: Muzeul Raional Mediaș. Acte de Vecinătate, Nr. 70, *Proces-verbal*, fila 221.

Noile alegeri ale consiliului, în urma propunerilor „comitetului extins”, nu aduc schimbări importante în rândul membrilor săi. Președinte rămâne directorul Carl Hermann Jekeli, iar ceilalți membri sunt: profesorul Ludwig Leutschaft, senatorul Johann Caspari, profesorul Hans Hermann și economistul Eduard Theil, iar Carl August Molitoris este însărcinat cu funcția de custode. Completarea consiliului este propusă de către președinte cu alegerea a încă unul sau doi membri din rândul burgheziei locale sau poate chiar a unui medic din județ sau regiune³⁹⁷.

Pe baza acestor două surse putem să reconstituim situația exactă a membrilor incluși în comitetul muzeal, precum și structura organizatorică a acestuia. Din păcate, în anii următori nu s-au mai regăsit sub nicio formă informații despre existența unor foruri asemănătoare, fapt care ni se pare extrem de interesant, mai ales după ce instituția a început să funcționeze în condiții oarecum mai apropiate de o normalitate specifică vremurilor.

Astfel, putem aprecia că în perioada de început a muzeului erau cooptate o serie de persoane care activau în diferite domenii pe plan local. Sunt întâlniți profesori, juriști, un economist, dar și un tâmplar în persoana lui Daniel Schmidt. Un fapt extrem de interesant este prezența primarului din Mediaș, Friedrich Theil, aspect ce poate denota sprijinul administrației locale despre care cunoaștem faptul că aloca fonduri anuale pentru noul proiect de constituire a instituției muzeale de aici.

În ceea ce privește situația din anul 1914, observăm o ușoară modificare a structurii comitetului, în care majoritatea funcțiilor erau deținute de către o serie de profesori. Pe lângă aceștia mai întâlnim un jurist, un economist și un farmacist. Demnă de menționat este intenția asociației de cooptare în rândurile sale a unor persoane din rândul burgheziei locale, dar și a unor membri reprezentativi pe plan regional, și nu doar din oraș, probabil în ideea unei dezvoltări și imagini mult mai bune în zonă. Acest aspect îl putem pune pe seama faptului că în acea perioadă instituția era oarecum subordonată Asociației profesorilor, care se ocupa de administrarea sa³⁹⁸.

Ulterior, singurele informații despre conducerea muzeului menționează doar subordonarea acestuia presbiteriului evanghelic, iar în aceste condiții preotul era factorul decizional cel mai important.

³⁹⁷ DJAN Sibiu – Fond: Muzeul Raional Mediaș. *Acte de Vecinătate*, Nr. 70, *Proces-verbal*, fila 221–222.

³⁹⁸ *Mediascher Wochenblatt*, Nr. 1109, din 01 august 1914.

Statutele muzeului

Primele statute cunoscute și singurele păstrate, pe baza cărora este reglementat modul de funcționare și organizare a muzeului, datează din toamna anului 1913, fiind întocmite la solicitarea lui Victor Rideli³⁹⁹. Ele nu au fost identificate într-un document original, însă sunt redată integral de către periodicul *Mediascher Wochenblatt*⁴⁰⁰. Acestea au fost elaborate cu ocazia predării instituției de către vechiul comitet, cu acordul Presbiteriului, în administrarea Asociației Profesorilor Gimnaziali. Cele două organisme au reglementat și conceput de comun acord un *Statut despre proprietatea și administrația Muzeului Alt-Mediasch*.

În cele ce urmează facem cunoscut Statutul, din care cităm:

§ 1.

Muzeul Alt-Mediasch aparține comunității bisericești evanghelice C. A. din Mediaș.

§ 2.

Scopul Muzeului este, pe de-o parte, să își facă accesibile colecțiile pentru public, pe de altă parte, să le facă utile pentru predarea din școlile comunității evanghelice.

§ 3.

Administrația Muzeului este îndatorirea „Comisiei lărgite” a cărui organ administrativ și executiv este „Curatorium”-ul.

§ 4.

„Comisia lărgită” se compune din cel mult 20 de membri, printre care se numără directorul în funcție al Gimnaziului evanghelic C.A., decanii protopopiatelor din Mediaș și Șeica Mare precum și primarul orașului Mediaș. Ceilalți membri se adaugă din rândul profesorilor gimnaziali, al preoților din cele două protopopiate și din acela al cetățenilor orașului care sunt interesați de prosperitatea Muzeului. – „Comisia lărgită” este condusă de directorul Gimnaziului evanghelic C.A.

§ 5.

Organul executiv al „Comisiei lărgite” este „curatorium”-ul, care este alcătuit din 7 membri și care este ales pe trei ani. Asociația alege 5 membri, 2 membri sunt delegați de către Presbiteriu.

§ 6.

Funcționarii „curatorium”-ului sunt: președintele, custodele, casierul și secretarul.

³⁹⁹ DJAN Sibiu – Fond: Muzeul Raional Mediaș. Acte de Vecinătate, Nr. 70, *Proces-verbal*, fila 221.

⁴⁰⁰ *Mediascher Wochenblatt*, Nr. 1109, din 01 august 1914.

§ 7.

Custozii sunt aleși de către „curatorium”, în urma propunerii Asociației profesorilor de gimnaziu și din rândurile acestora. Custodelui îi revine sarcina de a administra Muzeul.

§ 8.

„Curatorium”-ul decide asupra achizițiilor pentru Muzeu, și anume până la suma de 200 de Coroane pentru un obiect. Cheltuieli de peste 200 de Coroane pentru un singur obiect necesită hotărârea „Comisiei lărgite”.

§ 9.

„Curatorium”-ul alege în continuare casierul. Sarcina lui constă în administrarea lichidităților, precum și în darea anuală a conturilor în fața „Comisiei lărgite”, după aprobarea prealabilă obținută din partea „Curatorium”-ului.

§ 10.

Secretarul, ales de către „Curatorium”, este obligat, conform regulamentului, să țină protocoalele ședințelor „Curatorium”-ului și ale „Comisiei lărgite”. El întocmește la sfârșitul fiecărui an raportul despre activitatea celor două.

§ 11.

Atât darea conturilor cât și raportul anual trebuie predate Presbiteriului evanghelic C. A. pentru luare la cunoștință, într-o lună de la aprobarea de către „Comisia lărgită”.

§ 12.

Anul de lucru al Muzeului Alt-Mediasch durează din 01 ianuarie până în 31 decembrie.

Așadar, imaginea pe care ne-o transmite statutul elaborat pentru funcționarea muzeului este una extrem de elocventă, cu toate că este realizat într-un mod destul de simplu. O scurtă comparație din acest punct de vedere o putem realiza cu documentul similar intitulat *Statutele Reuniunii Colecționarilor Brașoveni*, adoptat la Brașov la 23 decembrie 1911, care a stat la baza constituirii *Muzeului Săsesc al Țării Bârsei*⁴⁰¹. Acesta era structurat pe 12 capitole cu peste 30 de puncte distincte și reglementa o serie importantă de probleme referitoare la situația reuniunii. Prin respectivul statut era stabilit numele muzeului, dreptul de proprietate asupra patrimoniului, sediul, calitatea, drepturile și alegerea membrilor, activitatea și funcționarii reuniunii, stabilirea adunărilor, situațiile financiare, de personal și patrimoniale etc. Documentul a fost avizat, conform cerințelor legale, de către Ministerul Regal Maghiar de Interne de la Budapesta la data de 25 martie 1912, situație pe care nu o regăsim și în cazul instituției medieșene.

⁴⁰¹ Ștefănescu 2010, p. 42–46.

Statutul Muzeului *Alt-Mediasch* cuprinde tot 12 paragrafe, dar este realizat într-o formă mult mai elementară și concisă, definind o serie de elemente concrete precum: apartenența, scopul, administrarea, organele de conducere, rapoartele și perioada de activitate a instituției.

Conform statutului, instituția se află în apartenența comunității bisericești evanghelice din Mediaș, iar scopurile ei sunt atât de prezentare a colecțiilor către publicul larg, cât și utilizarea lor ca material didactic pentru elevii școlilor evanghelice din zonă. Administrația este trecută în grija *comisiei lărgite*, iar organul executiv al acesteia este *Curatorium*-ul. Comisia era compusă din 20 de membri, din care făceau parte în primul rând decanii protopopiatelor din Mediaș și Șeica Mare, primarul orașului, dar și profesori gimnaziali, preoți sau simpli cetățeni. Conducerea era încredințată directorului Gimnaziului Evanghelic din Mediaș.

Curatorium-ul era ales de către *comisia lărgită* pentru o perioadă de trei ani și era compus din șapte membri, iar funcționarii acestuia erau: președintele, custodele, casierul și secretarul, fiecare cu propriile sale atribuții. Custodelui îi revenea obligația de administrare a instituției, casierului de a se îngriji asupra fondurilor bănești și darea de seamă anuală asupra conturilor de venituri și cheltuieli avute într-un an calendaristic, cu aprobarea *Curatorium*-ului. Secretarul avea sarcina legată de întocmirea protocoalelor de ședință și realizarea raportului anual de activitate.

În ceea ce privește puterea de decizie a *Curatorium*-ului asupra achizițiilor de obiecte pentru nevoile muzeului, aceasta era limitată la suma de 200 de coroane pentru un singur obiect. Cheltuielile care depășeau această sumă aveau nevoie de aprobarea și hotărârea *comisiei lărgite*.

Toate evidențele *Curatorium*-ului și *comisiei*, atât cele privind situația financiară, cât și activitatea instituției, trebuiau prezentate Presbiteriului evanghelic pentru luarea la cunoștință, în termen de 30 de zile de la aprobarea lor de către *comisia lărgită*.

Ultimul paragraf al statutelor face referire la perioada de activitate a instituției, care era stabilită la un an calendaristic, de la 1 ianuarie la 31 decembrie.

Din păcate, datorită unor împrejurări necunoscute, arhiva Muzeului *Alt-Mediasch* nu s-a păstrat, astfel o serie de documente extrem de importante cu privire la acest aspect au fost pierdute. Prin urmare, din această perioadă nu deținem date elocvente cu privire la punerea în practică a acestor statute și nici dacă reglementările sale au fost respectate întocmai. Până în prezent a fost identificat un singur protocol de ședință, și anume

cel din data de 8 mai 1914⁴⁰², care nu face referiri la existența unei *comisii lărgite* sau alte detalii prevăzute în statut.

Finanțarea

Una dintre cele mai importante probleme pentru membrii comitetului muzeal a fost încă de la începuturi și cea legată de finanțarea activității instituției. Acestea fac referire la fondurile necesare pentru achizițiile de obiecte, dar și la cheltuielile curente.

Sporirea acestor resurse financiare a fost făcută de-a lungul timpului pe diferite căi. Principalele modalități de obținere a mijloacelor bănești au fost cotizațiile și donațiile. Acestea li s-au adăugat organizarea de evenimente cultural-artistice al căror venit a fost distribuit în mod direct necesităților muzeului. Însă pentru atingerea acestor obiective au fost lansate numeroase apeluri către cetățenii Mediașului sau ai satelor învecinate, prin care era cerut neconținut sprijinul material.

Primele mențiuni despre obținerea unor fonduri bănești le regăsim la Carl Martin Römer, care relatează despre activitatea sa alături de profesorul Ludwig Binder pentru întemeierea muzeului în felul următor: *printre altele aveam nevoie de bani pentru ducerea la îndeplinire a planului nostru. Îmi amintesc și acum cu plăcere cum am făcut rost de primii bani. Prof. Fleischer din Bistrița tocmai își expunea tabloul „Priveghi al sașilor transilvăneni” în mai multe orașe săsești. Mi-am asumat responsabilitatea de a mă îngriji de expunerea lui la Mediaș, iar prof. Fleischer a cedat câștigul obținut din vânzarea de bilete, în scopul întemeierii muzeului. Suma s-a ridicat la aproximativ șazeci de guldeni. Ne simțeam bogați. Astăzi nu-i mai vine nimănui a crede ce multe am putut face cu acești bani*⁴⁰³.

Într-adevăr expoziția profesorului bistrițean Michael Fleischer a fost deschisă la Mediaș în cursul lunii februarie a anului 1901, iar renumitul său tablou⁴⁰⁴ a fost vizitat timp de opt zile de aproape 600 de persoane. Suma încasărilor s-a ridicat la 87 Fl. 70 Kr., din care au fost scăzute cheltuielile de transport către Agnita, rămânând o donație către muzeul local de 68 Fl. 66 Kr., acesta fiind probabil cel dintâi ajutor material pentru scopul instituției⁴⁰⁵.

⁴⁰² DJAN Sibiu – Fond: Muzeul Raional Mediaș. Acte de Vecinătate, Nr. 70, *Proces-verbal*.

⁴⁰³ Arhiva Consistoriului Evanghelic Mediaș, Dosar *Alt-Mediasch*, Carl Martin Römer – *Unser Heimatmuseum Alt-Mediasch*, mss.

⁴⁰⁴ Renumitul tablou a fost expus în cadrul expoziției de la Pesta din noiembrie 1900, primind numeroase aprecieri pozitive din partea criticilor prezenți.

⁴⁰⁵ *Mediascher Wochenblatt*, Nr. 408, din 23 februarie 1901.

Ulterior, o parte din fondurile necesare muzeului au început să fie acordate de către Primăria orașului și Casa de Economii și Consemnațiuni (*Spar- und Vorschussverein*), sub forma unor bugete anuale⁴⁰⁶. Contribuția municipalității se ridică la 300 Coroane în fiecare an, iar cea a Casei de Economii la 200 Coroane⁴⁰⁷. Alte surse de venit constituiau bine cunoscutele donații din partea localnicilor *căroră le este la inimă crearea și dezvoltarea Muzeului Alt-Mediasch*, și care erau dispuși să achite o contribuție anuală de cel puțin o Coroană⁴⁰⁸. Un scurt raport pentru anul 1902 a arătat că din sumele donate de cetățeni, ca urmare a apelurilor adresate lor, au intrat în casieria muzeului 113 Coroane⁴⁰⁹.

În anul 1905 este publicat un raport mai amănunțit cu privire la veniturile instituției pentru anii precedenți⁴¹⁰. Acesta menționează că donațiile în bani au fost obținute prin dublă colectă, atât de la cetățeni, cât și de la instituții, după cum urmează:

1. Persoane particulare:

1902 = 113 K;
1903 = 92 K;
Total = 205 K.

2. Primăria orașului:

1902 = 300 K;
1903 = 300 K;
1904 = 300 K;
Total = 900 K.

3. Casa de Economii

1902 = 200 K;
1903 = 200 K;
1904 = 200 K;
Total = 600 K.

4. Asociația Profesorilor Gimnaziali: 257 K., 26 h.;
5. Vecinătatea Forkesch: 17 K., 20 h.;
6. Prof. Michael Fleischer: 137 K., 32 h.;

⁴⁰⁶ Arhiva Consistoriului Evanghelic Mediaș, Dosar *Alt-Mediasch, Bericht über das Heimatmuseum Alt-Mediasch*, mss.

⁴⁰⁷ *Mediascher Wochenblatt*, Nr. 449, din 07 decembrie 1901.

⁴⁰⁸ *Ibidem*, Nr. 491, din 27 septembrie 1902.

⁴⁰⁹ *Ibidem*, Nr. 545, din 10 octombrie 1903

⁴¹⁰ *Ibidem*, Nr. 622, din 01 aprilie 1905.

7. Absolvenții de facultate:	31 K., 58 h.;
8. Învățătorii din Șeica Mică:	6 K.;
9. Georg Römer, contabil universitar:	10 K.;
10. Ludwig Binder, profesor:	6 K.;
	Total = 2.170 K., 36 h.

Din această sumă sunt menționate achiziții de obiecte, precum: diverse antichități, vase de lut și cositor, podoabe, piese de mobilier și broderii în valoare totală de 795 K., 5 h., la care se adaugă colecția de peste 100 de obiecte din cositor a negustorului K. Rosenauer, în valoare de 800 K. Așadar, cheluielile pentru anii 1902–1904 s-au ridicat la suma de 1595 K., 5 h., iar restul de 575 K., 31 h. a fost depus la Casa de Economii sau păstrat sub formă de lichidități în casieria muzeului pentru necesități⁴¹¹.

Alte informații cu privire la bugetul muzeului le regăsim abia în anul 1914, cu ocazia unei ședințe a comitetului de administrație din luna mai, în care este prezentată de către Hermann Jekeli, noul președinte, situația contabilă preluată de la predecesorii săi Victor Rideli și Ludwig Leutschaft⁴¹². Aceasta reflecta probabil starea materială a instituției pentru anii 1913–1914, care consta din:

1. Carnet de depuneri	28 K., 90 h.;
2. Carnet de depuneri	2.500 K., 26 h.;
3. Fond de rezervă în numerar	24 K., 02 h.;
4. Sumă pentru decontare la Fr. Auner	28 K., 04 h.;
	Total: 2.581 K., 22 h.

Datele financiare prezentate anterior despre lichiditățile muzeului sunt cele mai complexe pe care le-am avut la dispoziție, pe baza surselor existente. Acest fapt se datorează cu siguranță lipsei sau mai degrabă pierderii registrelor contabile, care ar fi putut să reflecte o situație mult mai elocventă asupra veniturilor și cheltuielilor avute de-a lungul timpului de către Muzeul *Alt-Mediasch*. După deschiderea permanentă a expozițiilor în anul 1923, lipsa acestor informații este copleșitoare.

Cunoaștem însă faptul că la jumătatea anilor '30 ai secolului trecut, instituția încă se baza pe mijloacele bănești obținute din donații ale

⁴¹¹ *Ibidem*, Nr. 622, din 01 aprilie 1905.

⁴¹² DJAN Sibiu – Fond: Muzeul Raional Mediaș. Acte de Vecinătate, Nr. 70, *Proces-verbal*, fila 222.

cetățenilor, dar și din fonduri acordate de către Banca de Economii și Credit (probabil fosta Casă de Economii și Consemnațiuni a orașului)⁴¹³.

Interesant este faptul că după Unirea Transilvaniei cu România, într-un proces susținut de românizare la nivelul administrației orașenești⁴¹⁴, nu mai regăsim informații cu referire la un sprijin din partea Primăriei către muzeu, care anterior era acordat anual. O altă situație la fel de interesantă este cea care reflectă doar interesul populației săsești în sprijinirea instituției muzeale.

Una dintre puținele liste de donatori păstrate în Arhiva Consistoriului Evanghelic din Mediaș⁴¹⁵, întocmită cel mai probabil în perioada anilor 1935/1936, ne arată foarte clar că toți cei care au donat diferite sume de bani erau de naționalitate germană⁴¹⁶. În acea perioadă a fost colectată de la 37 de persoane suma de 6.000 de lei, pentru nevoile muzeului. Totuși, această din urmă situație este lesne de înțeles, având în vedere faptul că instituția se afla sub patronajul Bisericii Evanghelice, iar comunitatea săsească era mai apropiată de valorile expuse și păstrate în colecțiile muzeale. Acestea reprezentau un patrimoniu local ce reflecta o parte a istoriei națiunii săsești din Transilvania, dar era reprezentativ mai ales pentru orașul Mediaș și localitățile rurale învecinate.

Organizarea și funcționarea

Încă de la început, problemele majore cu care s-au confruntat medieșenii în organizarea muzeului au fost cele legate de spațiul destinat acestui așezământ cultural. Există numeroase informații care atestă faptul că acțiunile de colecționare a obiectelor au decurs bine, în special în primii ani ai secolului al XX-lea, însă de fiecare dată aceste mențiuni sunt însoțite de

⁴¹³ Arhiva Consistoriului Evanghelic Mediaș, Dosar *Alt-Mediasch, Bericht über das Heimatmuseum Alt-Mediasch*, mss.

⁴¹⁴ Pentru detalii vezi Mihai 2009, p. 121 și următoarele.

⁴¹⁵ Arhiva Consistoriului Evanghelic Mediaș, Dosar *Alt-Mediasch, Spenderliste*.

⁴¹⁶ Donatori: Oberth Julius –750; Rosenauer Heinrich –500; Mantsch Karl –100; Hedrich Hans –100; Binder Hans –100; Guggenberger Fritz –100; Folberth Otto A. –100; Fabini Josef –100; Ambrosi Michael (soția) –200; Ambrosi Alfred –100; Auner Wilhelm –100; Binder Wilhelm –100; Cartmann Gustav –100; Caspari Johann –100; Folberth Hermann –100; Folberth Otto –300; Fronius Johann G. –200; Göllner Karl –100; Herbert Pitz –100; Ipsen Oskar –100; Karres Samuel sen. –1000; Laam Albert –50; Oberth Friedrich Ed. –100; Oberth Wilhelm sen. –100; Rehner Johann –100; Rosenauer Andreas –100; Roth Erhardt –100; Siegmund Fritz sen. –100; Siegmund Heinrich –100; Schmidt Daniel sen. –100; Schuster Johann –100; Theil Eduard sen. –100; Theil Eduard –100; Theil Julius –100; Leutschaft L. –100; Mimi Ipsen –100 și Heinrich Conrad –100. Total: 6.000 lei.

specificația referitoare la lipsa unui spațiu sau încăperi de expoziție corespunzătoare: *inventarul de bază pentru Muzeu există deja. [...] Lipsește de fapt doar o încăpere corespunzătoare, pentru a expune imediat în fața publicului o mică colecție frumoasă*⁴¹⁷.

În cursul anului 1901, patrimoniul se îmbogățește permanent, din prisma achizițiilor și donațiilor din oraș sau din localitățile învecinate. Pe lângă aceste noi obiecte erau luate în considerare și mica colecție de antichități a Gimnaziului precum și numeroasele antichități bisericești care se găsesc în posesia comunității evanghelice din Mediaș. Se considera că toată această colecție putea fi prezentată, fără niciun fel de îmbunătățire, în fața publicului, dacă nu ar fi lipsit încăperile potrivite pentru expunerea ei⁴¹⁸.

Una dintre primele tentative de rezolvare a problemei cauzate de lipsa spațiului avea în vedere amenjarea unuia dintre vechile turnuri de apărare ale orașului și transformarea sa în muzeu. În acest sens, în anul 1902, Comitetul muzeului va demara o serie de acțiuni pentru adaptarea Turnului Pietrarilor (situat pe str. J. Honterus), însă întâmpină greutăți din cauza mijloacelor bănești apreciabile care erau necesare pentru realizarea acestui proiect⁴¹⁹. Întregul sprijin financiar asigurat din bugetul orașului sau din donațiile comunității locale și ale Casei de Economii și Consemnațiuni nu era suficiente pentru acest plan. Prin urmare, se adresează un apel către cetățenii Mediașului cu privire la plata unei contribuții anuale de cel puțin o Coroană pentru ajutorarea muzeului local.

Trei ani mai târziu, aceeași problemă persista, fără vreo rezolvare concretă. Într-unul dintre periodicele medieșene regăsim următoarele informații: *cititorul își poate pune acum, involuntar, următoarea întebare: dacă, într-adevăr, Alt-Mediasch are de arătat deja astfel de comori, de ce nu sunt făcute accesibile publicului? [...] Răspunsul este scurt și cuprinzător: lipsește locul pentru așezarea și expunerea colecției!*⁴²⁰. Se menționează din nou încercările repetate ale Comitetului de adaptare a unor turnuri de fortificație (Turnul Pietrarilor, Turnul Forkesch sau cel al Croitorilor).

Pentru aceste proiecte a fost solicitat sprijinul inginerului Orendi din Sighișoara, care a întocmit schițele de plan corespunzătoare acestor turnuri, dar Comitetul nu a îndrăznit să cheltuiască 10–12.000 de Coroane,

⁴¹⁷ *Mediascher Wochenblatt*, Nr. 373, din 23 iunie 1900.

⁴¹⁸ *Ibidem*, Nr. 449, din 07 decembrie 1901.

⁴¹⁹ *Ibidem*, Nr. 491, din 27 septembrie 1902.

⁴²⁰ *Ibidem*, Nr. 622, din 01 aprilie 1905.

considerată o sumă mult prea mare pentru necesarul acestei adaptări. Alte posibile variante luate în calcul au fost inclusiv închirierea unor spații sau anumite încăperi adiacente sălii de sport din localitate⁴²¹.

Prin urmare, interesul publicului față de instituție urma să fie menținut prin organizarea unor expoziții parțiale, cu piese din colecție, pe tematici diverse: țesături, obiecte de cositor, tablouri etc. Se afirma că *a lăsa treaba baltă doar din cauza chestiunii de spațiu ar fi ingraturdine față de inițiatori, lipsă de scrupule față de donatori și promovatori și lipsă de pietate față de trecut*⁴²². Din păcate, nu deținem informații dacă astfel de expoziții temporare au fost puse în practică în perioada respectivă, în ce spații și cu ce conținut patrimonial. În aceste condiții, una dintre marile speranțe ale Comitetului muzeal făcea referire la construcția noii clădiri a Gimnaziului care urma să fie ridicată, iar atunci se puteau obține cu certitudine câteva încăperi corespunzătoare, fie chiar în această construcție nouă, fie în vechea clădire.

Pe baza unor informații sumare putem presupune că una dintre primele expoziții organizate de către muzeu a fost cea din vara anului 1912, cu ocazia Zilelor Reuniunilor săsești din Transilvania (*Vereinstage*) din perioada 22–24 august⁴²³. Facem această referire ca urmare a faptului că din momentul respectiv începe să fie utilizată și *Cartea de Onoare* a Muzeului *Alt-Mediasch*, iar primii vizitatori înregistrați în paginile sale sunt artistul german stabilit la Sibiu, Carl Dörschlag⁴²⁴ și renumitul cercetător Emil Sigerus⁴²⁵. Conform acestui document, putem presupune că expoziția a rămas deschisă până în primăvara anului 1913, iar locul organizării ar fi fost câteva spații puse la dispoziție în clădirea Casei de Economii și Consemnațiuni situată pe ulița Forkesch (actuala str. Nicolae Iorga).

În același an, colecțiile muzeale au fost adăpostite în clasele de rezervă ale Gimnaziului, unde se spera că pot fi făcute accesibile publicului larg⁴²⁶. Inclusiv în cartea de adrese a orașului Mediaș, editată în anul 1914, la

⁴²¹ *Ibidem*, Nr. 622, din 01 aprilie 1905.

⁴²² *Ibidem*.

⁴²³ Drotloff, Schuster 2009, p. 286–287.

⁴²⁴ Profesorul Carl Dörschlag, originar din Germania, se stabilește la Sibiu la sfârșitul secolului al XIX-lea, în contextul schimbărilor din sistemul de învățământ local, care apelează pentru sprijinirea educației artistice din școli la profesori străini (Mesea 2011, p. 180–181).

⁴²⁵ Arhiva Consistoriului Evanghelic Mediaș: *Fremden Buch des Museums*.

⁴²⁶ *Mediascher Wochenblatt*, Nr. 1019, din 01 august 1914.

secțiunea „Muzeu”, sediul *Alt-Mediasch*-ului este consemnat în clădirile gimnaziului din Steingasse (actuala str. J. Honterus)⁴²⁷. Ulterior, ca urmare a faptului că vechiul gimnaziu a trebuit evacuat, exponatele au fost depozitate provizoriu în micul turn al Casei de Economii⁴²⁸.

În cadrul unei ședințe a comitetului muzeului din data de 8 mai 1914, se regăsește un plan de organizare a expozițiilor instituției. Propunerile au fost făcute de către Fritz Auner, ele fiind aprobate în unanimitate de voturi. Proiectul expozițional era structurat pe cinci secțiuni, dispuse în felul următor: 1. camera țăranului; 2. camera burghezului; 3. camera domnilor⁴²⁹; 4. colecția de obiecte bisericești; 5. cabinetul rarităților. Ultima parte s-ar fi putut realiza prin etalarea tuturor obiectelor care nu și-ar fi găsit corespondent în primele secțiuni, precum tablouri valoroase, ilustrații cu case caracteristice zonei sau publicații locale mai vechi⁴³⁰.

Deși intențiile farmacistului Auner au fost consimțite, se preconiza foarte clar că o astfel de expoziție încă nu putea fi realizată după respectivul plan din cauza lipsurilor mai multor mijloace necesare, a căror achiziție necesita foarte mult timp. Cu toate acestea, a fost aprobată catalogarea exponatelor pe baza celor cinci criterii menționate anterior. De asemenea au fost făcute propuneri de curățare și restaurare a tablourilor vechi, sarcină preluată de către profesorul de desen Hans Hermann, iar colecția de monede să fie analizată de către un specialist în domeniu, pentru a putea fi expusă publicului⁴³¹.

Aceste informații denotă clar o preocupare majoră față de anumite probleme cu caracter muzeistic, precum lucrări de restaurare sau cercetări amănunțite efectuate de specialiști asupra patrimoniului deținut, în condițiile în care la Mediaș nu existau astfel de posibilități. Un alt fapt destul de interesant în opinia noastră este referirea concretă la colecția de monede, care nu este înregistrată în niciunul dintre Registrele de inventar ale muzeului vechi, însă ea totuși exista. Singurele informații cu privire la o serie de monede donate către *Alt-Mediasch* sunt cele apărute în

⁴²⁷ *Adressbuch* 1914, p. 41.

⁴²⁸ DJAN Sibiu – Fond: Muzeul Raional Mediaș. Acte de Vecinătate, Nr. 70, *Proces-verbal*, fila 222.

⁴²⁹ Se făcea referire la obiecte personale care au aparținut marilor personalități medieșene din secolul al XIX-lea, fiind menționați Stephan Ludwig Roth și mareșalul Ludwig von Fabini.

⁴³⁰ DJAN Sibiu – Fond: Muzeul Raional Mediaș. Acte de Vecinătate, Nr. 70, *Proces-verbal*, fila 223.

⁴³¹ *Ibidem*.

periodicul *Mediascher Wochenblatt* sau cele menționate succint în colecția Gimnaziului Evanghelic.

Planurile pentru organizarea expozițiilor muzeului conform „proiectului” din anul 1914 nu s-au concretizat, din diverse motive. Ulterior, probabil datorită izbucnirii Primului Război Mondial, dar și a evenimentelor politice care l-au urmat, activitatea muzeistică de la Mediaș a înregistrat o stagnare. Inclusiv mențiunile referitoare la muzeu sunt aproape inexistente. Totuși, munca nu este abandonată cu totul, iar de la revenirea la Mediaș a preotului Carl Martin Römer petrecută în cursul anului 1916, lucrurile încep să se urnească din nou. Acesta a preluat grija pentru colecțiile existente, beneficiind de sprijinul farmacistului Fritz Auner și de cel al prezbiterului Michael Braisch⁴³².

Un curs asemănător s-a înregistrat și în anii care au urmat, problema cea mai stringentă rămânea lipsa unor spații adecvate pentru expunere. Acest deziderat a putut fi rezolvat abia în cursul anului 1922, când prezbiteriul va reuși să pună la dispoziția Muzeului *Alt-Mediasch* câteva încăperi aflate la parterul clădirii în care a funcționat vechea primărie a orașului aflată în partea sudică a bisericii, clădire utilizată în acea perioadă de către liceul german. Spațiul cuprindea trei încăperi și un gang închis, cărora mai târziu le-a mai fost adăugată încă o încăpere. În aceste condiții, patrimoniul putea fi expus permanent publicului.

Artizanul realizării expozițiilor muzeale a fost Fritz Auner, care de la sfârșitul anului 1922 și până la începutul anului 1923 a lucrat la amenajarea lor⁴³³. Interesant este faptul că Auner și-a putut pune astfel în aplicare cea mai mare parte a ideilor sale și conceptul elaborat în urmă cu aproape zece ani, cu cele cinci secțiuni referitoare la camera țaranului, a burghezului sau camera domnilor.

Expoziția a fost finalizată, iar Muzeul a putut fi deschis după slujba bisericească din prima zi de Paște, la 1 aprilie 1923⁴³⁴. Cu privire la acest eveniment, periodicul *Mediascher Zeitung* menționa că: ***Deschiderea Muzeului Alt-Mediasch a avut loc în mod simplu, în duminica Paștelor. La invitația domnului preot-paroh, Carl Römer, presbiteriul s-a adunat după slujba bisericească în fața vechiului Gimnaziu, în a cărui parter este adăpostit Muzeul „Alt-Mediasch”. [...] Sub îndrumarea farmacistului Auner a avut loc***

⁴³² Arhiva Consistoriului Evanghelic Mediaș, Dosar *Alt-Mediasch*, *Bericht über das Heimatmuseum Alt-Mediasch*, mss.

⁴³³ *Ibidem*.

⁴³⁴ *Ibidem*.

apoi prima vizită, care a provocat tuturor celor prezenți mulțumire și bucurie sufletească. Vrem să urăm ca interesul față de această ultimă instituție culturală a orașului nostru să pătrundă în cele mai largi cercuri, nu doar pentru menținerea „Alt-Mediasch”-ului ci și pentru ca acesta să poată crește și dezvolta pe mai departe⁴³⁵.

Modul de vernisare al muzeului, într-o formă atât de simplistă, ne ridică anumite semne de întrebare având în vedere entuziasmul din urmă cu doar două decenii, de la momentul fondării sale. Oare noua situație politică și administrativă a provinciei ar putea să reprezinte una dintre cauze sau acest fapt poate fi pus doar pe o scădere a interesului pentru muzeu? Sunt chestiuni care nu-și caută un răspuns în momentul de față, dar care generează anumite reflecții cu privire la acest aspect.

Din nefericire, nu s-au păstrat sau nu au fost identificate până în momentul actual niciun plan și nicio imagine care să ne prezinte expoziția din anul 1923. Ne exprimăm acest regret datorită faptului că respectiva expoziție a rămas neschimbată aproximativ 27 de ani, până în preajma anului 1950, când colecțiile au fost preluate de către Statul român, stând la baza înființării Muzeului Raional Mediaș.

Cu toate acestea, unele informații cu descrieri succinte asupra structurii expoziționale menționează că prima încăpere a muzeului era amenajată ca o cămăruță tipic țărănească, în care se găseau obiecte adunate din satele din jurul Mediașului, specifice muncii și vieții la țară. A doua încăpere era destinată obiectelor specifice meșteșugurilor și breslelor prezente în oraș, ilustrând viața culturală și istoria orașului. În a treia încăpere erau adunate obiecte de cult, religioase, iar în a patra, numită și *Camera eroilor*, era păstrată ca cel mai prețios tezaur, haina în care a fost ucis pașoptistul și umanistul Stephan Ludwig Roth, originalul scrisorii sale de adio, unicul său portret în original, precum și alte relicve ale marelui om.

Camera era aranjată după modelul unei camere de patricieni și obiecte din ea serveau la memoria altor personalități a căror viață fusese importantă pentru comunitate. În cea de-a cincea încăpere, amenajată în acel gang închis erau expuse arme vechi, o mică colecție de obiecte ce amintea de Primul Război Mondial, dar și obiecte preistorice și de științe naturale, acestea din urmă tot din preistorie⁴³⁶.

⁴³⁵ *Mediascher Zeitung*, Nr. 14, din 07 aprilie 1923.

⁴³⁶ Arhiva Consistoriului Evanghelic Mediaș, Dosar *Alt-Mediasch, Bericht über das Heimatmuseum Alt-Mediasch*, mss.

Alte informații mult mai detaliate cu privire la acest aspect, le regăsim în „memoriile” lui Carl Martin Römer, din anul 1924, care realiza următoarea descriere despre muzeu:

Intrarea este chiar lângă treptele închisorii. Imediat la intrarea în gang întâlnim un steag pentru înmormântare, apoi, frumos ordonate, obiecte care atestă forța de apărare a sașilor: harnașamente, apărătoare pentru brațe și picioare, o cămașă de zale, câteva coifuri mândre, arbalete, coșuri pentru săgeți, săbii și spade, o colecție de muschete vechi, toate provenite din turnurile de apărare ale bisericilor fortificate din satele din jur. Pe pervazul ferestrei de vizavi se află o țeapă, destinată însă unor scopuri pașnice. Este vorba de o mașină de rotisit, făcută în așa fel încât țeapa se învârtea automat, cu carnea pe ea. De sus ne privesc din două tablouri membri ai familiei Heydendorf. La impresia războinică a gangului mai contribuie și două tablouri, unul înfățișând lupta de la Simeria, cu vânătorii sași care năvălesc pe podul peste râul Strei, avându-l în prim-plan pe eroul Theodor Fabini și al doilea tablou înfățișând lupta de la Sibiu (1849). În spatele încăperii se găsesc vase, arme și unelte preistorice.

Să intrăm acum din gang în încăperea din mijloc. Aici sunt expuse obiecte vechi ale orașului. Pe peretele părții înguste se află plăci memoriale frumos colorate, ale familiilor vechilor noștri patricieni. De la înălțime ne privește o pereche de burghezi, măcelarul Martin Binder și soția sa, aparținând familiei Binder, o familie încă prosperă și astăzi. Pe partea dreaptă strălucește o colecție frumoasă de vase din cositor: farfurii, tăvi, cupe, stacane, de diferite mărimi și forme. Nu lipsesc nici vasele de cositor de forma unei sticle, care iarna se umpleau cu apă fierbinte, se puneau într-o geantă și se luau la biserică, pentru a-și așeza picioarele pe ele. Pe peretele da vizavi se află cea mai valoroasă parte a colecției, constituită din obiecte ce aparțin breslelor. Sunt unelte și obiecte tradiționale ce erau prezentate de către breslași ucenicilor, care veneau să lucreze la ei. Sunt obiecte realizate cu mult gust, împodobite chiar cu imagini ale orașelor noastre, astfel că ne putem face o idee despre cum arăta Sibiu, Clujul sau Mediașul. De remarcat este faptul că pe obiectele din Cluj sunt până în secolul XIX doar inscripții în limba germană. În dulapul de sticlă din încăperea sunt expuse vechile însemne ale breslelor, foarte frumos realizate, cioplite în lemn. Astfel găsim însemnele breslei funarilor, al brutarilor (pe o parte este un brutar care frământă aluatul, iar pe cealaltă parte doi lei care țin un covrig), pe însemnul breslei dulgherilor găsim un meșter și o meșterită, care lovesc cu ciocanul un cerc de butoi, pentru a-l pune pe butoi. Breasla cojocarilor a avut ambiția să își facă însemnele pe piele fină, rezultând astfel un minunat gard în miniatură.

De jur împrejur sunt așezate lăzile aparținând breslelor. Vitrina din mijlocul încăperii conține scrieri tipărite. Obiectul cel mai valoros este însă o carte veche

cu imnuri care se cântau la biserică de sărbători. Imnurile sunt pictate, nu scrise, pe pergament, cu inițiale foarte elaborios împodobite. Cartea se află în arhiva parohiei încă din vremurile catolicismului. Încă un obiect bisericesc mai trebuie menționat. Acesta se află în vitrina de sub obiectele din cositor. Este o bucată dintr-un patrafir din catifea roșie și provine din Moșna. Marginile aurii, cusute în formă de cruciuliță sunt acoperite cu broderii fine din mătase.

Din această încăpere se trece printr-un arc deschis în cea în care sunt expuse obiecte țărănești. Din păcate frumoasa sobă Luther din Zagăr nu a putut fi adusă aici, și nici frumosul pat, lângă care avem frumoasele perne cu modelul lălelei și plapumele. Tot ce se află aici provine din satele noastre. Masa, cu frumoasele încrustări, care poate deveni o ladă încăpătoare, prin împingerea plat-formei unde se ia masa, este din Șeica Mică. Dulapul baroc, din Șeica Mare. Un alt dulap are pe cele două uși reprezentări simbolice ale celor patru simțuri. De jur-împrejurul cadrului se află o mulțime de vase emailate albastre, cu bogate modele dălțuite în alb, după modelul de pe Valea Târnavelor. Pe lângă aceasta pe pereți se află reprezentări naive ale legendei lui Simson și a cucernicei Genoveva. Mai este expusă aici și o parte a broderiilor frumoase. În colțul de lângă ușă se află o mostră de civilizație țărănească: sunt furci de tors și nuci ale fusului, ambele frumos încrustate, aduse tot din Zagăr. La țară mai este și acum obiceiul ca feciorul să dăruiască iubitei sale o nucă a fusului frumos încrustată și colorată. Mica încăpere de la capătul gangului va fi destinată memoriei eroilor orașului nostru. Deocamdată pe pereți sunt ilustrații vechi și note de deces.⁴³⁷

Ca umare a existenței acestei descrieri detaliate despre expoziția Muzeului *Alt-Mediasch*, avem șansa unei reconstituiri aproximativ corecte asupra planului expozițional realizat de către Fritz Auner în anul 1923. Spațiile existente au fost structurate în patru concepte distincte. Primul dintre ele făcea referire la sistemul defensiv al așezărilor săsești din această zonă, prin etalarea pieselor de armament și armuri, tablouri cu scene de luptă sau conducători locali. Al doilea spațiu prezenta materiale legate de evoluția așezării: de la numeroasele piese de breaslă (semne, lăzi, vase de cositor etc.) care evocau importanța organizațiilor meșteșugărești, la tipărituri vechi, laice sau ecleziastice, până la date despre cele mai importante familii ale orașului. Cel de-al treilea spațiu înfățișa elemente din domeniul etnografic, cu referire directă la lumea țăranului sas: vase și obiecte de mobilier, broderii și țesături sau unelte utilizate în industria casnică. Ultimul spațiu avea o destinație entuziasmantă, fiind dedicat memoriei eroilor orașului.

⁴³⁷ *Ibidem*.

Aceasta a fost expoziția pe care muzeul orașului Mediaș a prezentat-o vizitatorilor care i-au trecut pragul între anii 1923 și 1949. O veritabilă pagină din istoria societății săsești din Mediaș și împrejurimi, cu elemente de istorie, etnografie, cultură și valori umane.

O scurtă informație bibliografică despre câteva descoperiri arheologice care sunt păstrate în cadrul muzeului local este întâlnită și într-o lucrare a scriitorului Mihai Axente. Acesta menționează că *muzeul săsesc Alt-Mediasch este instalat în curtea bisericei, în fosta clădire a primăriei orașului*⁴³⁸.

Un studiu important efectuat asupra patrimoniului instituției a fost realizat și de către renumitul cercetător Ion Nestor, care în perioada 19–20 martie 1940 s-a aflat la Mediaș în scopul documentării. Demersul său a cuprins o serie de materiale arheologice descoperite în zona Mediașului între anii 1860–1938, aflate în colecția Muzeului *Alt-Mediasch*⁴³⁹. În cadrul acestui studiu, autorul menționează și sprijinul de care a beneficiat din partea preotului Carl Römer și a custodelui Johann Prainer.

Cunoscutul și controversatul pseudoistoric medieșean George Togan, într-o lucrare monografică despre oraș, dedică un spațiu destul de vast descrierii instituției și patrimoniului său⁴⁴⁰. El consemnează că *puțini știu că Muzeul păstrează în el relicve de la începutul preistoriei. Vizitatorii străini se minunează de obiectele rare și de foarte mare însemnătate, ce se află aici*. Autorul redă amănunțit informații despre numeroase obiecte aflate în cadrul expozițiilor și pomenește artefacte din epoca pietrei, epoca bronzului sau cea preromană și romană⁴⁴¹. Acestea le adaugă și urmele de *vieață ale coloniștilor sași, care au reclădit orașul*, din care menționează piese de olărie, vase din cositor, mobilier pictat, bunuri ale breslelor, arme medievale și moderne, dar și bogata colecție de documente. De asemenea, face referiri și la sala consacrată marilor familii medieșene: von Hannenheim, von Heydendorff, a generalului Ludwig Fabini sau obiecte care au aparținut lui

⁴³⁸ Axente 1929–1931, p. 3, Nota 1.

⁴³⁹ Nestor 1941, p. 159–182.

⁴⁴⁰ Togan 1944, p. 144–147.

⁴⁴¹ George Togan face referiri la o serie de obiecte precum *catarama de argint, inele decorative, 563 Denari databili între 217 și 49 a. Chr., monete celtice [...]* o brățară de aur, *compusă din 52 de bucăți, [...]* cărămizi romane cu ștampila *Leg XIII Gemina* etc. (Togan 1944, p. 144–145). Aceste afirmații le regăsim contradictorii sau, cel puțin, interesante, pentru că în afara acestor mențiuni, niciunul dintre documentele cercetate până în prezent nu semnaleză prezența unor asemenea obiecte arheologice în colecțiile Muzeului din Mediaș.

Stephan Ludwig Roth. În încheiere precizează că *muzeul acesta arată întreg cultul trecutului*⁴⁴².

Din păcate nu s-au păstrat informații detaliate despre modul de funcționare al acestei instituții. Programul de vizitare al muzeului era restricționat la câteva ore după terminarea slujbei religioase din fiecare duminică, însă el putea fi vizitat și la cerere⁴⁴³. Conform articolului nr. 12 din statutele elaborate în anul 1914, *anul de lucru [...] durează din 01 ianuarie până în 31 decembrie*⁴⁴⁴. Această expresie o considerăm totuși puțin extravagantă luată ad-literam. Ea făcea referire, cel mai probabil, la faptul că activitatea specifică muzeului, de colectare a pieselor de patrimoniu, de primire a donațiilor, de cercetare a patrimoniului, se derula pe parcursul întregului an.

Spre deosebire de alte instituții similare din orașele Transilvaniei⁴⁴⁵ din acea perioadă, în cazul muzeului medieșean nu avem date cu privire la anumite activități cu publicul, organizarea de expoziții temporare, conferințe sau seri muzeale, cercetări și publicații de specialitate întreprinse pe plan local sau cu diverși colaboratori.

Personalul

Cadrele de „specialitate” ale instituției erau oameni fără o pregătire în domeniu, fiind în primul rând niște pasionați, animați de dorința comună de a crea la Mediaș un muzeu asemănător cu cele din alte orașe transilvănene. Majoritatea dintre ei erau profesori și au urmărit în primul rând salvarea și păstrarea mărturiilor materiale ale culturii și civilizației săsești de pe aceste meleaguri, cu scopul precis de a nu se face uitate și pierdute originile lor etnice. Muzeul era privit ca o moștenire istorică și culturală, care trebuia transmisă și păstrată de generațiile viitoare.

O mențiune cronologică clară și coerentă despre personalul care s-a ocupat în mod direct de Muzeul *Alt-Mediasch* este dificil de realizat în momentul de față, pe fondul lipsei documentelor reprezentative. Totuși, pe baza surselor care ne-au stat la dispoziție putem încerca o reconstituire sumară și aproximativă cu privire la acest aspect, însă optăm pentru o

⁴⁴² Togan 1944, p. 146–147.

⁴⁴³ *Mediascher Zeitung*, Nr. 35, din 29 august 1936.

⁴⁴⁴ *Mediascher Wochenblatt*, Nr. 1109, din 01 august 1914

⁴⁴⁵ Pentru exemplificare menționăm doar activitatea Muzeului Săsesc al Țării Bârsei de la Brașov din aceeași perioadă (vezi: Ștefănescu 2010, p. 79 și următoarele), fără a face referire și la muzeele sibiene, cu o experiență și activitate mult mai dezvoltate din toate punctele de vedere.

prezentare îndeosebi a celor care au interacționat nemijlocit cu instituția, fără a sintetiza și aportul tuturor membrilor incluși în comitet.

Primii care s-au preocupat de înființarea instituției, de colectarea și valorificarea patrimoniului sau de structura organizatorică au fost profesorii de la Gimnaziul Evanghelic: Carl Martin Römer și Ludwig Binder⁴⁴⁶. Îi regăsim aici de la jumătatea anilor '90 ai secolului al XIX-lea și până la începutul anului 1903. În acest an profesorul Binder s-a retras din cauza unor probleme de sănătate, iar Römer îmbrățișează cariera preoțească și părăsește Mediașul, devenind preot la Agnita⁴⁴⁷. Se va întoarce în orașul de pe Târnava Mare abia în anul 1916.

Cel care a preluat în anul 1903 sarcina *de a se îngriji de colecția care avea deja un număr destul de mare de obiecte valoroase* a fost profesorul Ludwig Leutschaft, acesta fiind urmat ulterior de către Hermann Jekeli⁴⁴⁸.

Din păcate, până în anul 1914, datele cu privire la acest aspect sunt extrem de sumare. În acest an, pe baza procesului verbal al ședinței consiliului de administrație al Muzeului *Alt-Mediasch*, regăsim informația că noul custode al instituției este desemnat Carl August Molitoris, iar profesorul Hermann Jekeli, devenit între timp director al Gimnaziului, ocupa în continuare funcția de președinte al comitetului⁴⁴⁹. Așadar, acest document menționează pentru prima dată în cazul nostru o funcție cu specific muzeistic, și anume cea de custode, dar care nu însemna absolut deloc că persoana respectivă avea pregătirea adecvată.

După acest moment se instalează o perioadă de acalmie în ceea ce privește activitatea muzeului, oricum destul de redusă și până acum. Treburile încep să se schimbe la începutul deceniului trei al secolului trecut, după revenirea la Mediaș a preotului Carl Martin Römer. Este etapa în care îl regăsim alături de el și pe farmacistul Fritz Auner, unul dintre cei mai activi membri ai comitetului⁴⁵⁰. De numele lui Auner se leagă și realizarea primei expoziții de bază a muzeului, care a rămas deschisă între anii

⁴⁴⁶ Arhiva Consistoriului Evanghelic Mediaș, Dosar *Alt-Mediasch*, Carl Martin Römer – *Unser Heimatmuseum Alt-Mediasch*, mss; *Mediascher Wochenblatt*, Nr. 428, din 13 iulie 1901; *Mediascher Wochenblatt*, Nr. 622, din 01 aprilie 1905.

⁴⁴⁷ Arhiva Consistoriului Evanghelic Mediaș, Dosar *Alt-Mediasch*, Carl Martin Römer – *Unser Heimatmuseum Alt-Mediasch*, mss.

⁴⁴⁸ *Ibidem*.

⁴⁴⁹ DJAN Sibiu – Fond: Muzeul Raional Mediaș. Acte de Vecinătate, Nr. 70, *Proces-verbal*, ff. 221–222.

⁴⁵⁰ Arhiva Consistoriului Evanghelic Mediaș, Dosar *Alt-Mediasch*, Carl Martin Römer – *Unser Heimatmuseum Alt-Mediasch*, mss.

1923–1949. Însuși Römer afirma că *domnului Fritz Auner și muncii sale neobosite vreme de mai multe luni i se datorează faptul că muzeul a putut fi deschis publicului, iar exponatele prind viață acum și parcă ar începe să vorbească*⁴⁵¹.

Din momentul deschiderii Muzeului *Alt-Mediasch* în aprilie 1923, una dintre persoanele care s-a ocupat din nou de această instituție a fost tot preotul Carl Martin Römer, însă din această perioadă nu deținem informații exacte cu privire la activitatea sa.

În perioada anilor 1935–1936 alte nume legate de muzeu sunt cele ale profesorului și istoricului Otto Folberth și Michael Braisch, primul având funcția de curator, iar cel de-al doilea cea de casier⁴⁵². Imediat după această etapă îl regăsim pe Johann Prainer, grefier al Presbiteriului evanghelic și învățător, care avea și sarcina să se ocupe de problemele instituției⁴⁵³. Alte informații despre el le avem de la un vizitator al expozițiilor din perioada anilor 1943–1944, elev în clasa a II-a în acel moment, care își amintește de ghidajele efectuate atunci de către custodele Prainer⁴⁵⁴. O referință mai veche despre el este întâlnită și într-unul dintre studiile publicate de către renumitul cercetător Ion Nestor, care în cursul anului 1940 beneficiază de sprijinul acestuia într-o vizită de documentare la muzeul din Mediaș⁴⁵⁵.

Din păcate, nu avem date despre momentul în care Johann Prainer preia funcția de custode, însă el este cu certitudine ultimul care activează în cadrul Muzeului *Alt-Mediasch*, pentru că semnătura lui o regăsim pe ultimele liste de inventar din anul 1948⁴⁵⁶.

Dacă situația documentelor avute la dispoziție ar fi fost mai generoasă, cu siguranță că informațiile despre cei care s-au preocupat de-a lungul timpului de soarta instituției medieșene ar fi fost mult mai numeroase și mai exacte. Cu toate acestea, considerăm că precizările noastre permit crearea unei imagini de ansamblu destul de elocvente cu privire la această tematică.

⁴⁵¹ *Ibidem*.

⁴⁵² Arhiva Consistoriului Evanghelic Mediaș, Dosar *Alt-Mediasch*.

⁴⁵³ *Mediascher Zeitung*, Ediție specială, din 12–14 iunie 1998.

⁴⁵⁴ Informații Wilhelm POLDER, 80 ani, electrician, Münster, Germania (căruia dorim să-i aducem mulțumiri și pe această cale).

⁴⁵⁵ Nestor 1941, p. 159.

⁴⁵⁶ Arhiva Consistoriului Evanghelic Mediaș, Dosar *Alt-Mediasch: Inventarul Muzeului Bisericesc „Mediașul Vechi” pe lângă Biserica Evangh. C. A. din Mediaș*.

Structura patrimoniului între anii 1901–1937

Cea mai mare parte a patrimoniului care a stat la baza întemeierii Muzeului *Alt-Mediasch* a fost acumulat încă din primii ani ai demersului. Registrele de inventar consemnează o concentrare a intrării pieselor în perioada anilor 1901–1903, iar ulterior colecțiile sunt îmbogățite permanent, dar fără să putem percepe acțiuni mai ample în anii care au urmat.

Sursa cea mai importantă în ceea ce privește studierea obiectelor existente în inventarul muzeului sunt cele trei registre identificate în Arhiva Muzeului Municipal, care cuprind înregistrări din perioada anilor 1901–1937⁴⁵⁷. Din păcate, multe dintre rubricile acestor documente nu au fost completate deloc sau doar într-un mod sumar în anumite situații, astfel o serie de date extrem de importante nu au putut fi recuperate.

Registrele de inventar au fost întocmite în limba germană, în totală concordanță cu cerințele minimale în ceea ce privește înregistrarea primară a pieselor intrate în patrimoniul instituției. Datele consemnate conțineau șapte elemente distincte, care fac referire la: 1. Numărul curent; 2. Gegenstand (Obiect); 3. Eigentümer (Proprietar); 4. Spender (Donator); 5. Fundort (Locul descoperirii); 6. Datum (Data) și 7. Anmerkung (Observații). Totalitatea însemnărilor este cuprinsă pe 44 de file, dintre care 17 în Registrul numărul I, 14 în Registrul numărul II și 13 în Registrul numărul III.

Structura patrimoniului deținut de către instituția medieșeană era divizată în 20 de secțiuni distincte, care cuprindeau următoarele categorii de obiecte: I. Ceramică etnografică; II. Ceramică; III. Vase diverse; IV. Vase din ceramică cu capac din cositor; V. Cositor; VI. Căni din cositor; VII. Obiecte de breaslă și comerț; VIII. Vecinătăți și diverse; IX. Obiecte de mobilier și unelte casnice; X. Imagini, fotografii și tablouri; XI. Podoabe; XII. Lucru de mână; XIII. Arme; XIV. Diverse; XV. Obiecte din Războiul Mondial 1914–1918; XVI. Cărți, felicitări și tipărituri; XVII. Epoca pietrei; XVIII. Epoca bronzului; XIX. Epoca cuprului; XX. Epoca fierului.

Organizarea în acest mod, chiar dacă nu a fost elaborată de către specialiști în domeniul muzeografiei, denotă o preocupare deosebită asupra înregistrării foarte atente a patrimoniului pe baze științifice, sau cât mai apropiate de realitățile colecțiilor.

⁴⁵⁷ Arhiva Muzeului Municipal Mediaș: *Museum Mediasch I, II, III*.

Aceste documente sunt de o mare importanță, pentru că ne oferă posibilitatea creionării destul de elocvente a patrimoniului deținut de către Muzeul *Alt-Mediasch*, de la fondarea sa și până la transformarea în instituție de stat. Conform datelor din registrele de inventar putem aprecia numărul obiectelor intrate în colecție la 1.286 de piese. Totuși această cifră este în contradicție cu anumite informații oferite de unele mențiuni, care amintesc o cifră de aproximativ 1.700 de piese⁴⁵⁸. Un inventar al Muzeului aflat în Arhiva Consistoriului Evanghelic de la Mediaș cuprinde un număr de 1.397 de obiecte, structurate în 37 de categorii distincte⁴⁵⁹. Din păcate aceste liste de inventar nu menționează o dată exactă la care au fost realizate, însă putem să presupunem că ele au fost întocmite la începutul deceniului cinci al secolului trecut, fiind mai mult o transcriere sumară a vechilor registre, cuprinzând doar denumirea obiectelor.

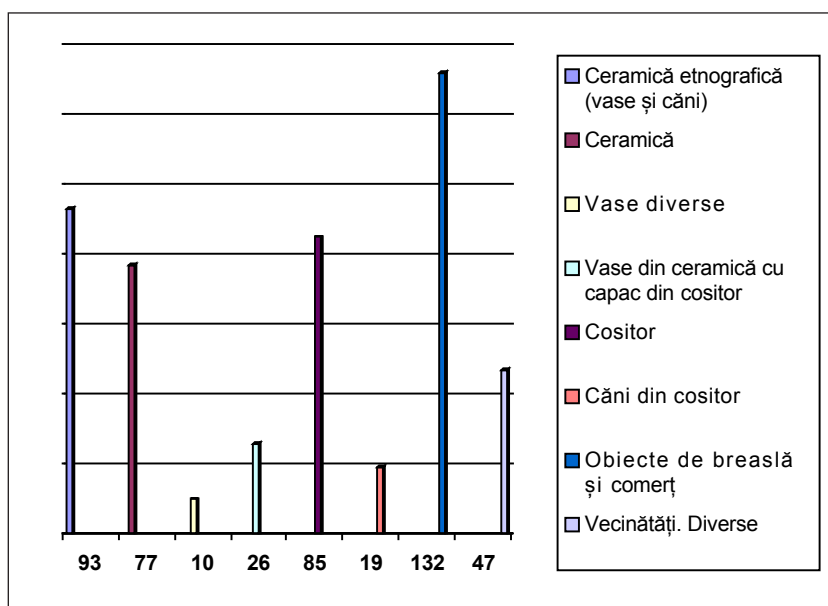

Fig. I. Structura obiectelor cuprinse în Registrul de Inventar Nr. I

⁴⁵⁸ Arhiva Consistoriului Evanghelic Mediaș, Dosar *Alt-Mediasch*, *Bericht über das Heimatmuseum Alt-Mediasch*, mss.

⁴⁵⁹ Arhiva Consistoriului Evanghelic Mediaș, Dosar *Alt-Mediasch*, *Inventar des Museums des ev. Kirsche A.B. in Mediasch*, mss.

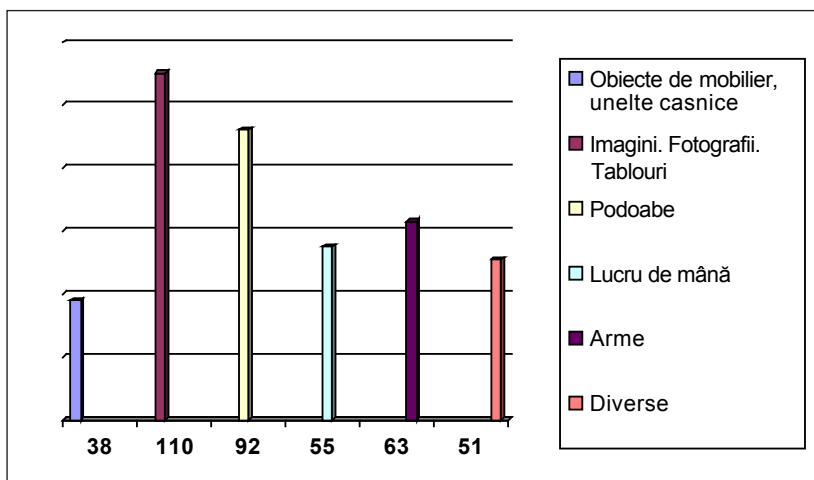

Fig. II. Structura obiectelor cuprinse în Registrul de Inventar Nr. II

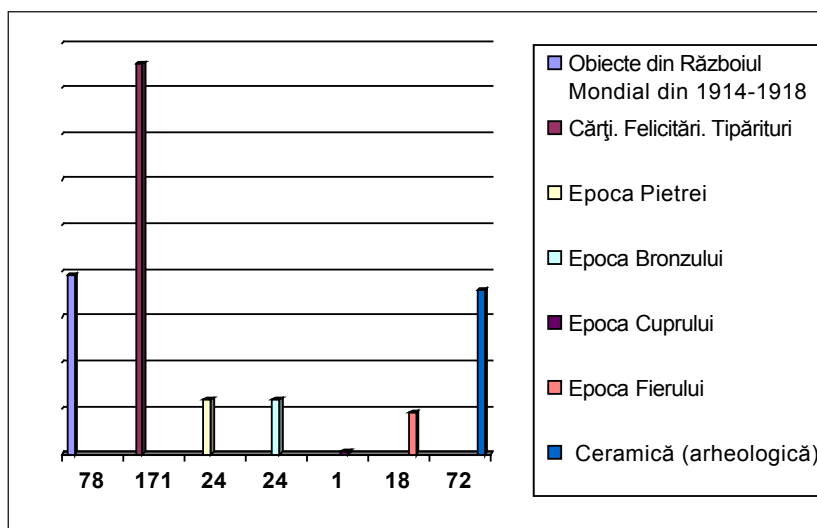

Fig. III. Structura obiectelor cuprinse în Registrul de Inventar Nr. III

În data de 20 ianuarie 1931 este întocmită de către custodele Michael Braisch o scurtă listă care cuprinde *Inventarium des Museum Alt-Mediasch*. Aceasta înglobează patru categorii de colecții dispuse astfel: I. *Colecția Pre-Istorică* compusă din 99 de obiecte; II. *Colecția Istorică* compusă din 840 de obiecte; III. *Colecția de Antichități Bisericești* compusă din 87 de

obiecte; IV. *Colecția Etnografică* compusă din 354 de obiecte⁴⁶⁰. În total sunt consemnate 1.380 de piese. Interesant este faptul că în aceste liste nu se regăsesc multe dintre obiectele menționate în alte surse, cum ar fi colecția de carte veche și tipărituri, dar și că cele patru categorii sunt prezentate, cel mai probabil, în concordanță cu dispunerea lor în expoziții, la modul general. O scurtă observație cu privire la patrimoniul muzeului din acea perioadă ne determină să precizăm că documentele cercetate până la ora actuală prezintă fiecare un aspect diferit, ceea ce ne îngreunează realizarea unei situații clare și exacte. Datorită acestor neconcordanțe în ceea ce privește înregistrarea anumitor obiecte în cadrul listelor de inventar, analizele noastre asupra patrimoniului instituției medieșene s-au axat pe vechile registre de inventar.

Diferența aceasta ar putea fi explicată și prin faptul că nu de puține ori s-au făcut referiri atât la colecțiile Gimnaziului, cât și la cele ale Bisericii Evanghelice, dar care este posibil să nu fie înregistrate în patrimoniul cuprins de Registrele *Alt-Mediasch*-ului⁴⁶¹.

Menționam anterior că structura obiectelor muzeale din registrele vechi cuprindea 20 de secțiuni diferite. Dacă încercăm realizarea unei analize pe principiile moderne ale muzeologiei, putem aprecia că patrimoniul din perioada avută în vedere s-ar încadra în cinci mari secțiuni. Acestea pot fi: istorie, etnografie, artă și tipărituri, arheologie și o categorie referitoare la obiecte diverse.

Astfel, până în anul 1937⁴⁶², ponderea matematică a celor cinci secțiuni, conform numărului de piese existente, era următoarea: istorie – 33%; etnografie – 30%; arheologie – 11%; artă și tipărituri – 22%; diverse – 4%.

Din punctul nostru de vedere, această compoziție a colecțiilor reprezintă o tendință extrem de elocventă înspre protejarea, păstrarea și valorificarea îndeosebi a patrimoniului cu caracter istoric și etnografic. Pe aceste principii au fost demarate încă de la început acțiunile de constituire a muzeului medieșean, artizanii proiectului menționând că observau

⁴⁶⁰ Arhiva Consistoriului Evanghelic Mediaș, Dosar *Alt-Mediasch, Inventarium des Museum Alt-Mediasch, Aufgenommen im Januar des Jahre 1931*, mss.

⁴⁶¹ Una dintre aceste colecții este și cea de numismatică, colecție alcătuită de către Gimnaziul Evanghelic din Mediaș, pomenită inclusiv în procesul-verbal din data de 8 mai 1914, când se cerea studierea ei către specialiști în domeniu, dar care nu se regăsește deloc în Registrele de Inventar ale muzeului medieșean. Această problemă a fost discutată și într-unul din capitolele anterioare.

⁴⁶² Anul 1937 reprezintă ultima dată certă cu privire la înregistrarea anumitor obiecte în inventarele Muzeului.

cu tristețe cum mărturii ale artei noastre populare începeau să dispară la oraș și la sate [...], iar multe din ele erau din ignoranță lăsate să fie distruse. Părea că venise al doisprezecelea ceas în salvarea câtorva obiecte prețioase pentru patrie⁴⁶³.

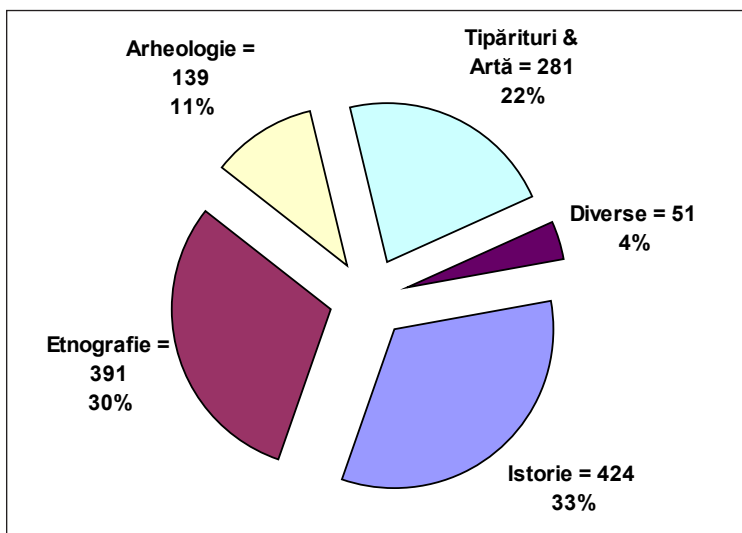

Fig. IV. Ponderea obiectelor cuprinse în
Registrelor de Inventar ale Muzeului Alt-Mediasch

În momentul de față, din patrimoniul consemnat în registrele vechi preluat în anii 1949/1950, putem aprecia că se mai păstrează un procent de aproximativ 80%. O evaluare mai corectă din acest punct de vedere este destul de dificilă, datorită faptului că mențiunile din actualele registre de inventar sunt extrem de sumare cu privire la obiectele provenite din „vechile colecții”. Legat de această situație, trebuie să amintim și faptul că o serie importantă de documente au fost transferate la 2 decembrie 1957 către Arhivele Naționale ale Statului – filiala Sibiu⁴⁶⁴. Un aspect esențial al acestui transfer efectuat în baza Decretului nr. 353 din 16 iulie 1957, este predarea unui număr important de aproximativ 4.031 de documente, emise sau păstrate la Mediaș între anii 1493–1941⁴⁶⁵. Acestea sunt predate din colecția Muzeului Raional, dar ele au provenit cu siguranță din fondul

⁴⁶³ Arhiva Consistoriului Evanghelic Mediaș, Dosar Alt-Mediasch, Carl Martin Römer – *Unser Heimatmuseum Alt-Mediasch*, mss.

⁴⁶⁴ Arhiva Muzeului Municipal Mediaș, Dosar 1957, Nr. 105/1957; ff. 15–17.

⁴⁶⁵ DJAN Sibiu – Fond: Muzeul Raional Mediaș, Inv. 145.

Alt-Mediasch-ului, însă în registrele de inventar ale acestuia nu se regăsesc decât o parte infimă dintre documentele respective. De asemenea, trebuie să avem în vedere și faptul că unele dintre piesele ajunse în cadrul muzeului erau deținute doar sub formă de împrumut, iar ulterior acestea s-ar fi putut returna proprietarilor de drept.

Un alt transfer de obiecte din patrimoniul instituției medieșene este consemnat în anii 1967/1968, către Muzeul Regional Brașov. Cele câteva zeci de piese mutate fac referire la colecția donată de către Adolf Haltrich, care cuprindea în mare parte decorațiile sportive, cupele, fotografiile ale clubului de ciclism, diplome, eșarfe și chiar velocipedul sportivului⁴⁶⁶. Decizia prevedea transmiterea acestor materiale, pe baza Decretului nr. 409/1955 privind reglementarea transferului de bunuri aflate în proprietatea statului român, din administrarea Muzeului Mediaș în administrarea instituției brașovene.

Prin urmare, putem aprecia că patrimoniul vechiului muzeu era compus faptic cu ușurință din aproximativ 5.000/6.000 de obiecte, doar că acestea nu au fost înregistrate corespunzător, din cauze încă necunoscute nouă.

În fapt, niciunul dintre bunurile de patrimoniu aflate în colecțiile Muzeului Municipal, dar despre care se știe cu exactitate că provine de la *Alt-Mediasch*, nu are menționată această referire la rubrica de proveniență. În cel mai fericit caz, se menționează doar că este din „vechiul fond”. Acest fapt ne demonstrează că personalul angajat în acea perioadă nu era specializat sub nicio formă în domeniul muzeografiei, iar nerespectarea celor mai elementare norme de inventariere a avut repercusiuni până în momentul actual din prisma datelor înregistrate, fapt ce îngreunează în mod special procesul de cercetare și documentare asupra obiectelor.

Cele mai importante informații cu privire la colecțiile oricărei instituții muzeale sunt cele referitoare la patrimoniul aflat în custodia sa, consemnate încă de la constituire și actualizate permanent. Din aceste considerente, argumentăm că însemnătatea documentară a celor trei registre de inventar este de o mare importanță științifică, îndeosebi pentru încercarea de reconstituire a patrimoniului și a moștenirii deținute de către *Alt-Mediasch*, și care mai târziu a stat la baza formării instituției de stat, Muzeul Raional și ulterior Muzeul Municipal. Acest fapt ne îndeamnă să anexăm demersului nostru (vezi: **Anexa 1**), în transcriere și traducere

⁴⁶⁶ DJAN Brașov – Fond: Sfatul Popular al Regiunii Brașov, Dosar I. A. 8, Nr. 7666 din 28 decembrie 1967, Decizia Nr. 2061, ff. 628–631.

exhaustivă în limba română, întregul conținut al celor trei registre de inventar, în care sunt consemnate majoritatea obiectelor aflate în colecția medieșeană.

Donatori

Apartenența la o anumită națiune este determinată și de acceptarea din partea individului a moștenirii patrimoniale, atât simbolice, cât și materiale, primite de la înaintași, condiționată în primul rând de cunoașterea și cinstirea acesteia. Ernest Renan amintea în anul 1882 într-o conferință că cel mai legitim cult este cel al strămoșilor, pentru că *strămoșii ne-au făcut ceea ce suntem*⁴⁶⁷. Foarte interesante ni se par ideile Anei-Marie Thiesse despre conceptul de patrimoniu, transpus în procesul de formare al identităților naționale. Aceasta considera că donatorii aveau un rol important în transmiterea moștenirii noilor generații, sarcină care necesita timp, dar mai ales o acțiune colectivă. Acțiunile respective s-au bazat, nu de puține ori, pe modelul imitativ dintre națiuni, fiecare încercând adaptarea în folosul propriu al tuturor elementelor identitare disponibile, fapte concretizate de la jumătatea secolului al XIX-lea prin organizarea unei multitudini de expoziții universale, devenite modul predilect de interacțiune al acestor relații culturale simbolice⁴⁶⁸.

Majoritatea inițiatorilor și susținătorilor de muzee de la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul celui următor, afirmă repetitiv că se dedică unei acțiuni patriotice extrem de importante, care merită pe deplin susținerea din partea autorităților sau a persoanelor conștiente de îndatoririle lor, dispuse la acordarea sprijinului necesar.

Constituirea oricărei colecții este, de cele mai multe ori, un lucru anevoios. Colecționarul individual este nevoit să renunțe la numeroase plăceri personale pentru a se dedica în totalitate pasiunii sale, care necesită timp, bun gust, dar mai ales potență financiară. Acolo unde sunt întâlnite toate aceste elemente rezultatele finale pot fi excepționale, deoarece colecțiile reprezintă inclusiv o formă de investiție și capitalizare a unor importante valori. Cele mai des întâlnite preocupări în acest domeniu se referă la artă – vădind un interes pentru frumos și latura estetică, la istorie – argumentate de puternica legătură cu trecutul, sau la științe – în scopul aprofundării adevărului și a cunoașterii. Datorită tuturor acestor cerințe, îndeosebi cele

⁴⁶⁷ Thiesse 2000, p. 7–8.

⁴⁶⁸ Thiesse 2000, p. 8 și următoarele, p. 144–146.

legate de resursele materiale, până în secolul al XX-lea, marii colecționari au provenit cu precădere din rândul claselor superioare, ale aristocrației, burgheziei sau înalților funcționari, cultivați și buni cunoscători ai fenomenului cultural. Grație colecțiilor constituite de mulți dintre aceștia, pe fondul unui puternic altruism, adesea răsplătit, s-a reușit formarea unor importante nuclee în cazul multor muzee locale sau naționale ⁴⁶⁹.

În capitolele anterioare menționam despre diferența dintre muzeul medieșean și alte instituții similare din orașele săsești transilvănene, diferență cauzată de modalitatea de procurare și îmbogățire a patrimoniului său. Dacă multe muzee s-au bazat, încă de la început, pe mari colecții ale unor donatori binevoitori, cum a fost cazul baronului Samuel von Brukenthal, Franz Binder și Emil Sigerus la Sibiu⁴⁷⁰ sau cele ale lui Julius Teutsch și Friedrich Deubel la Brașov⁴⁷¹, la Mediaș fondarea s-a axat pe coordonate diferite. Din acest punct de vedere, ar fi interesant de realizat o comparație cu situația înregistrată la Sighișoara din prisma faptului că cele două muzee au fost fondate într-o perioadă de timp apropiată, patrimoniul deținut fiind extrem de similar, cu foarte mici diferențe, iar orașele au avut o evoluție cvasiasemănătoare de-a lungul timpului.

La Mediaș cea mai mare parte a pieselor a fost donată sau achiziționată de la numeroase persoane particulare, fără ca acestea să fie structurate sub forma unor colecții bine încheiate, aflate în proprietatea unor cunoscuți colecționari. Singura colecție unitară cumpărată cu 800 de Coroane de către muzeu este cea a negustorului Karl Rosenauer, compusă din aproximativ 100 de vase confecționate din cositor⁴⁷². Din aceste considerente, în momentul discuțiilor cu privire la patrimoniul Muzeului *Alt-Mediasch* nu putem să trecem cu vederea persoanele care și-au adus contribuția la dezvoltarea acestei idei și implicit a instituției.

Din păcate, nu dispunem de o situație concretă a acestui aspect, iar demersul nostru se bazează pe datele sumare cuprinse în rubricile registrelor vechi de inventar, din mențiunile publicate în periodicele medieșene ale vremii sau din puținele documente identificate în arhive. Cu toate acestea, situația consemnează un aspect interesant pentru că avem astfel posibilitatea să relevăm aportul unor binevoitori la dezvoltarea muzeului medieșean, dar totodată, să identificăm o mare parte din categoriile

⁴⁶⁹ Opriș 2003, p. 532–534.

⁴⁷⁰ Spek 1929, p. 1197 și următoarele; Opriș 2003, p. 531.

⁴⁷¹ Ștefănescu 2010, p. 46.

⁴⁷² *Mediascher Wochenblatt*, Nr. 622, din 01 aprilie 1905.

socio-profesionale care și-au adus contribuția la acest deziderat, conștientizând importanța istorică a evenimentului pentru întreaga comunitate locală.

Dintre donatorii amintiți în sursele menționate anterior regăsim numeroși profesori și elevi, muncitori din diferite branșe, economiști, juriști sau alți funcționari, medici și farmaciști, cadre militare, preoți, negustori, fotografi și artiști, dar și un număr important de țărani din satele învecinate Mediașului (vezi: **Anexa 2**). Sensibilizarea unui număr relativ mare, de peste 220 de persoane care au contribuit într-un timp nu foarte îndelungat la îmbogățirea patrimoniului local, poate sugera inclusiv faptul că eforturile celor implicați în coordonarea muzeului nu au fost zadarnice, iar diseminarea informațiilor a avut un ecou important în cercuri largi din rândul populației orașenești sau din zona rurală adiacentă.

Realizarea unei statistici complexe bazată pe informațiile obținute din studierea tuturor surselor care ne-au stat la dispoziție până în momentul de față relevă o situație interesantă. Dintr-un total de 225 de donatori cunoscuți, un procent de 73% a fost reprezentat de persoane de gen masculin, 22% persoane de gen feminin, iar aproximativ 5% din diverse organizații sau instituții.

În funcție de rigurozitatea însemnărilor, care, din nefericire, nu au fost efectuate în toate cazurile foarte concis, putem cunoaște sau reconstitui anumite date extrem de importante cu privire la situația donatorilor. Astfel, din totalitatea celor consemnați în documente, doar în circa 60% din cazuri deținem referințe detaliate. Pe baza lor, din punctul de vedere al studiilor sau al situației sociale și profesionale, putem realiza cinci categorii distincte de persoane care au avut inițiative în dezvoltarea muzeului. Prin urmare, o primă grupă este cea a tinerilor elevi, majoritatea dintre ei urmând cursurile la școlile medievale, și care reprezintă un procent de 10,6% dintre donatori. Cea mai importantă categorie este, așa cum era și firesc în această situație, cea a intelectualilor, care cuprinde 41,6%. Din rândurile acestora putem menționa o serie de profesori, preoți, funcționari, medici, economiști, ingineri, ofițeri, fotografi sau artiști. O situație destul de interesantă o regăsim și în rândul țăranilor și al meseriașilor din diverse ramuri economice, care însumează aproximativ 22%, în timp ce categoria negustorilor și a industriașilor cuprinde 8,3%. Una dintre grupele aparte este ilustrată de către femeile văduve sau soțiile de preoți, de profesori, de arhitecți sau negustori, care reprezintă puțin peste 9% din totalul donatorilor a căror situație o cunoaștem cu certitudine. O ultimă categorie pe care o

consemnăm, de 5%, este cea a diverselor organizații și instituții, îndeosebi locale, care au contribuit la dezvoltarea muzeului medieșean.

Prin urmare, nu putem afirma că această imagine este tratată într-un mod exhaustiv și extrem de elocvent în stadiul actual al documentelor existente, însă o considerăm necesară pentru mai buna cunoaștere a situației patrimoniale a muzeului. De asemenea, aceasta reprezintă și un mod de răsplată și recunoștință morală din partea noastră pentru acțiunile acestor înaintași, care au contribuit în primul rând la salvarea unui bogat patrimoniu cultural-istoric, dar și la dezvoltarea unei importante instituții culturale pe plan local.

Imaginea instituției reflectată în presa vremii

Muzeul este o instituție culturală aflată într-o perpetuă evoluție. El are obligația, cel puțin morală, de a se adapta permanent la cerințele și nevoile societății. Prin funcțiile și patrimoniul său, prin ofertele și produsele sale el trebuie să se raporteze la perspectiva publicului. Din aceste considerente, comunicarea către publicul larg, către consumator, este esențială⁴⁷³. Principiul de bază al publicității se rezumă la sintagma: *dacă nu comunică, nu există*. Dar oare cum putem aprecia rolul și scopul comunicării atunci când nu putem discuta despre un lucru concret, ci despre un ideal? Un țel? Și mai ales într-o perioadă de pionierat, în care toate aceste aspecte erau într-un stadiu incipient.

Astăzi, rolul mass-mediei, sub toate aspectele ei – audio-video, scrisă, on-line – este primordial în relațiile dintre instituții și public. Informația trebuie să circule, să fie răspândită pentru a fi receptată. Pentru muzeele zilelor noastre comunicarea este vitală, iar pentru acest deziderat este necesar un parteneriat solid, bazat pe principii corecte cu presa⁴⁷⁴. Presa poate reprezenta un partener serios, angajat în procesul relațional dintre muzeu și societate.

În urmă cu mai bine de un secol, situația presei de la Mediaș se afla într-o fază incipientă. Cea dintâi publicație permanentă a orașului de pe Târnava Mare a debutat la sfârșitul secolului al XIX-lea, în anul 1893, sub titulatura *Mediascher Wochenblatt*, ulterior transformată în *Mediascher Zeitung*, fiind editată exclusiv în limba germană. Decenii de-a rândul,

⁴⁷³ Mai multe informații despre problematica comunicării muzeelor la Mănăreșan 2007, p. 5–6; Mănăreșan 2008, p. 11–17.

⁴⁷⁴ Cioran 2003, p. 40–42.

acest periodic a reprezentat singura ofertă informațională pe piața locală a Mediașului. Din aceste considerente este ușor de înțeles de ce inițiatorii, și ulterior instituția muzeală, s-au bazat pe angajarea și cooptarea gazetei scopurilor lor.

Cu ajutorul presei locale au fost diseminate primele informații referitoare la ideea de înființare a unui muzeu. Prin sensibilizarea publicului cu privire la situația patrimoniului cultural-istoric, aflat în pragul degradării, distrugerii sau pierderii, s-au lansat nenumărate apeluri prin care erau cerute donații de obiecte sau orice fel de sprijin. S-a inițiat astfel, o adevărată campanie mediatică pentru obținerea sprijinului necesar din partea comunității sau a instituțiilor orășenești. Paginile *Mediascher Wochenblatt*-ului au devenit un loc de expunere a problemelor, de comunicare a situației și realizărilor la zi, cu privire la dezvoltarea muzeului.

Menționăm în capitolele anterioare despre problemele cu privire la lipsa documentelor despre Muzeul *Alt-Mediasch*, care nu s-au păstrat până în perioada actuală. Așadar, un element important în demersul nostru de cercetare, o veritabilă sursă de informație a reprezentat-o și periodicul medieșean. Numeroase referințe au fost identificate în paginile gazetei cu referire la bunuri de patrimoniu, donatori sau alte aspecte legate de instituția muzeală. Cercetarea sistematică a acestei surse reflectă extrem de bine situația de pionierat a muzeologiei medieșene, de la inițiativă, la colectare, la problemele întâmpinate, oamenii dedicați fenomenului și chiar situații financiare.

De asemenea, pe baza articolelor publicate putem aprecia inclusiv interesul și deschiderea comunității locale către noua instituție. Observăm o concentrare masivă a informațiilor referitoare la muzeu în primii ani ai secolului al XX-lea, îndeosebi în perioada 1901–1903, după care se înregistrează o rarefiere accentuată. Uneori au existat ani întregi în care nu s-a regăsit nicio informație sau știre. Ulterior, comunicările despre muzeu s-au focalizat pe anumite problematici curente, cu referire la diverse aspecte ale activităților instituției sau de informare a publicului larg. În primii ani ai secolului al XX-lea sunt foarte des întâlnite scurte articole de mulțumire pentru contribuția adusă de numeroase persoane, atât medieșeni, cât și din alte localități. Toți aceștia sunt menționați nominal, fiind descris într-un mod detaliat și aportul fiecăruia la îmbogățirea colecției muzeale.

Cele dintâi mențiuni despre ideea organizării unui muzeu la Mediaș apar în paginile săptămânalului local în cursul anului 1899, când este pomenită intenția Asociației Meșteșugărești de a aduna și expune o colecție de

antichități cu referire directă la oraș⁴⁷⁵. Această primă mențiune ni se pare cel puțin interesantă din prisma faptului că o astfel de idee fusese lansată de către Carl Martin Römer cu câțiva ani înainte, dar se pare că ea încă nu reușise să răzbată în presa medieșeană.

În vara anului 1900 și la începutul celui următor sunt consemnate noi apeluri pentru un astfel de demers⁴⁷⁶, utilizându-se ca element sensibilizator exemplul Sighișoarei, care deja a recurs la deschiderea unui muzeu local cu un succes răsunător. Se aprecia că și orașul Mediaș ar dobândi prin acest mod un nou mijloc de educație și cultură, dar și un nou obiectiv turistic valoros. Pentru completarea patrimoniului acestei instituții era amintită existența colecțiilor gimnaziale și bisericești, cărora le erau adăugate donațiile și achizițiile obținute de la diverși particulari. Totodată sunt lansate noi doleanțe către populația orașului și a satelor din vecinătate de a contribui la salvarea obiectelor *bune pentru Muzeu și să le facă utile pentru cercuri largi și pentru generațiile viitoare*, prin donarea acestora către noua instituție. Sunt consemnate inclusiv atenționări cu privire la posibilele descoperiri arheologice întâmplătoare, care pot fi făcute în diverse puncte ale orașului, cauzate de lucrările agricole. Toate aceste donații puteau fi predate la sediul librăriei G. A. Reissenberger din P-ța Mare, numărul 28, care în aceea perioadă devenise un veritabil partener pentru susținerea fondării și dezvoltării muzeului medieșean, fiind menționată de nenumărate ori ca loc de colectare a obiectelor.

La sfârșitul anului 1901, un nou articol referitor la problema instituției locale menționa că înființarea muzeului era deja un lucru cert, iar inventarul de bază al colecției era desăvârșit⁴⁷⁷. În acest moment se conturează o problemă esențială pentru expunerea patrimoniului, și anume lipsa unui spațiu adecvat. Pentru rezolvarea acestui impediment se face un apel la mobilizarea populației săsești din oraș și de la țară (al întregului decanat evanghelic al Mediașului și Șeicăi), pe lângă sprijinul deja obținut din partea primăriei sau altor instituții locale. Se afirma că a fost începută *o lucrare care necesită sprijinul multora pentru îndeplinirea ei*, dar se exprima și convingerea *că odată o să și acorde multora învățătură, bucurie și înălțare sufletească*.

⁴⁷⁵ *Mediascher Wochenblatt*, Nr. 335, din 30 septembrie 1899.

⁴⁷⁶ *Ibidem*, Nr. 373, din 23 iunie 1900; *Mediascher Wochenblatt*, Nr. 404, supliment, din 26 ianuarie 1901.

⁴⁷⁷ *Ibidem*, Nr. 449, din 07 decembrie 1901.

Un articol extrem de cuprinzător semnat de către Comitetul muzeal este publicat în toamna anului 1902, prin care sunt prezentate publicului *treburile Muzeului nostru local*⁴⁷⁸. Se aprecia inclusiv sprijinul gazetei cu ajutorul căreia informațiile și apelurile au putut fi diseminate mult mai ușor în rândul comunității săsești⁴⁷⁹, prin urmare într-un timp relativ scurt a luat ființă o colecție foarte vastă și bine structurată, care putea fi valorificată expozițional dacă existau spațiile corespunzătoare. Pentru rezolvarea acestei chestiuni se urmărea adaptarea unor turnuri din vechea fortificație medievală a orașului, îndeosebi Turnul Pietrarilor era considerat cel mai potrivit, dar lucrările necesitau importante sume de bani. Prin urmare, Comitetul lansează un apel către concetățenii interesați de dezvoltarea Muzeului *Alt-Mediasch*, să contribuie cu plata unei contribuții anuale pentru amenajarea spațiilor, iar argumentul decisiv era considerația că instituția poate *să devină nu doar o atracție și o podoabă a orașului nostru*, ci și un mijloc *de educație și formare intelectuală națională și, în același timp un simbol al Mediașului, ca un loc străvechi al culturii săsești*.

După perioada anilor 1901–1903, în care paginile gazetei locale abundă de informații despre muzeu, urmează un răstimp caracterizat printr-o lipsă acută a acestor mențiuni. Noi știri sunt consemnate abia în primăvara anului 1905, când Asociația muzeală publică un raport detaliat cu privire la situația instituției din acel moment⁴⁸⁰. Din aceste rânduri răzbate un profund regret cauzat de faptul că numeroase obiecte prețioase pentru cultura săsească au fost *răpite pentru toate timpurile* de către diverși colecționari particulari sau negustori, care le-au achiziționat pentru propășirea personală. Inclusiv din acest punct de vedere, îmbogățirea patrimoniului muzeal era considerată ca cea mai potrivită acțiune de salvare a acestor bunuri reprezentative pentru întreaga comunitate. Tot în cadrul articolului se face referire și la faptul că administrația a fost subordonată presbiteriului evanghelic, măsură prin care se dorea instituirea unui anumit control oficial ce putea reprezenta o creștere importantă a interesului public pentru muzeu.

De asemenea se fac noi referiri la lipsa spațiilor de expunere a întregii colecții și încercările de rezolvare a acestei probleme. Sunt reluate

⁴⁷⁸ *Ibidem*, Nr. 491, din 27 septembrie 1902.

⁴⁷⁹ Este apreciat în mod deosebit sprijinul obținut din partea preoților-parohi și ai învățătorilor, în cadrul acțiunilor de *cercetare* și colectare a obiectelor din satele săsești.

⁴⁸⁰ *Mediascher Wochenblatt*, Nr. 622, din 01 aprilie 1905.

propunerile pentru adaptarea Turnurilor Forkesch și Pietrarilor, care necesitau sume importante de bani, proiecte în care a fost cooptat și inginerul sighișorean Orendi. Alte informații extrem de prețioase sunt și cele despre situația financiară a instituției, unele dintre cele mai complexe utilizate în studiul de față, care consemnează într-un mod extrem de detaliat veniturile și cheltuielile muzeului din perioada anilor 1902–1905.

În finalul acestui editorial, Asociația face un apel către *prietenii Alt-Mediasch*-ului de a sprijini în continuare, în pofida tuturor greutăților întâmpinate, chestiunea muzeului local, care nu putea fi abandonată sub nicio formă.

Cu câteva excepții consemnate în anul 1907, referitoare la predarea spre păstrare în colecțiile muzeului a numeroase medalii și distincții aparținând generalului Fabini⁴⁸¹, până în anul 1914 știrile lipsesc aproape cu desăvârșire. O informație importantă este consemnată în numărul din luna august 1914 a *Mediascher Wochenblatt*⁴⁸², când se menționează predarea Muzeului *Alt-Mediasch* în administrarea Asociației Profesorilor Gimnaziali, moment în care sunt redactate primele și singurele Statute cunoscute ale instituției. Acest statut a fost publicat integral în paginile gazetei respective.

Alte informații despre muzeu le regăsim abia în primăvara anului 1923, în momentul deschiderii oficiale din data de 1 aprilie a expozițiilor în spațiul situat la parterul vechiului Gimnaziu evanghelic⁴⁸³. Acest eveniment a fost organizat după slujba religioasă, la el luând parte un numeros public local. Cuvântările despre istoria și scopul muzeului au fost susținute de către farmacistul Fritz Auner și preotul Carl Martin Römer, care au subliniat importanța și înalta valoare cultural-științifică a acestei instituții deosebite pentru orașul Mediaș.

Însemnătatea și complexitatea informațiilor transmise prin presa locală ne îndeamnă să anexăm în finalul lucrării, în traducere românească (vezi: **Anexa 3**), unele dintre cele mai importante articole sau știri referitoare la Muzeul *Alt-Mediasch*, publicate de-a lungul timpului în periodicele medieșene, însă cu precădere cele publicate la începutul secolului al XX-lea.

⁴⁸¹ *Ibidem*, Nr. 720, din 16 februarie 1907.

⁴⁸² *Ibidem*, Nr. 1109, din 01 august 1914.

⁴⁸³ *Mediascher Zeitung*, Nr. 14, din 07 aprilie 1923.

Publicul

Muzeele sunt definite ca fiind acele instituții de cultură cu un rol important în dezvoltarea societății, ca urmare a funcțiilor sale principale de perpetuare a memoriei colective, dar și prin sarcina de educator al publicului său. Micile muzee citadine au rolul de a dezvolta pe plan local un sentiment al apartenenței și al legăturilor cu trecutul⁴⁸⁴, de integrare a individului în istoria locului natal.

Cu toate acestea, o instituție muzeală, în adevăratul sens al cuvântului, este ca și inexistentă dacă nu ar fi vizitată. Numeroși vizitatori adulți trec pragul muzeelor cu un scop precis, acela de a-și confirma și completa cunoștințele deja acumulate. Alții, precum turiștii sunt împinși de curiozitate sau cunoaștere. În cazul școlărilor sau studenților, primează scopul educațional. Aceste aspecte reprezintă tendințele actuale ale domeniului, dar în urmă cu un secol situația nu era cu mult diferită. Ideile din care s-a născut muzeul de la Mediaș făceau referiri asemănătoare. Pe lângă salvarea patrimoniului local, se dorea și dobândirea unui mijloc de educație și cultură, de formare intelectuală națională, dar în același timp se urmărea și crearea unui *obiectiv turistic de o valoare incontestabilă*⁴⁸⁵, un veritabil simbol al orașului, reprezentant străvechi al culturii germane din Transilvania⁴⁸⁶.

În ceea ce privește activitatea cu publicul a Muzeului *Alt-Mediasch*, aceasta s-a axat în principal doar pe atragerea unui număr cât mai mare de vizitatori. Nu avem informații dacă instituția a organizat de-a lungul timpului alte expoziții temporare pe lângă cele permanente, ori susținerea unor evenimente adiacente precum conferințe științifice sau alte acțiuni similare de atragere a publicului. Din păcate, la ora actuală, o statistică exactă a numărului de vizitatori nu este posibilă, deoarece registrele de casă ale muzeului fie nu s-au păstrat, fie nu au fost întocmite deloc.

De asemenea, nu au fost regăsite nici rapoarte cu privire la persoanele care au trecut pragul muzeului, decât informații sumare consemnate aleatoriu. Totuși, date importante demersului nostru au putut fi cercetate într-un „document” inedit, identificat de către noi în Arhiva Consistoriului Evanghelic, reprezentat de *Fremden Buch* (Cartea Străinilor), recte *Cartea de onoare* a instituției. Referințele acestui document, tratate cu rezervele de rigoare, ne relevă o ipostază oarecum estompată a situației reale, dar pe

⁴⁸⁴ Pentru detalii vezi și Kistemaker 2006, p. 8–10; Varosio 2006, p. 54–57.

⁴⁸⁵ *Mediascher Wochenblatt*, Nr. 373, din 23 iunie 1900.

⁴⁸⁶ *Ibidem*, Nr. 491, din 27 septembrie 1902.

baza ei putem reconstitui oarecum o imagine de ansamblu asupra publicului vizitator. Acesta se poate constitui în eșantioane reprezentative pentru rolul și activitatea instituției, așa cum au putut fi cercetate și în cazul altor așezăminte culturale de profil⁴⁸⁷.

Un element extrem de important este faptul că acest document face referire la întreaga perioadă de activitate expozițională a muzeului medieșean, ceea ce ne permite să urmărim fenomenul într-o succesiune cronologică coerentă. Intervalul de timp acoperit de *Fremden Buch*, cuprinde anii 1912–1913, cu o întrerupere până în anul 1922, și ulterior cu o utilizare continuă între 1923 și până la sfârșitul anului 1949. Aceste repere corespund în totalitate cu etapele în care instituția a fost deschisă pentru vizitare, etape prezentate și în capitolele anterioare. Prin urmare, putem aprecia că documentul de interacțiune directă cu publicul a avut o utilizare permanentă în cadrul expozițiilor muzeului.

Informațiile obținute din analiza celor peste 130 de pagini ale manuscrisului completează anumite lacune ale tematicii, cauzate în principal de penuria documentelor. Acesta reprezintă o sursă veritabilă îndeosebi în consemnarea prezenței unor personalități ilustre ale vremii, care au trecut pragul instituției medieșene de-a lungul timpului. Totodată, ne permite observarea unei situații interesante cu privire la mobilitatea și interesul vizitatorilor sau turiștilor din alte zone decât cea a Mediașului.

Primii vizitatori care semnează în *Cartea de onoare* sunt două mari personalități ale vremii, artistul și profesorul Carl Dörschlag și renumitul cercetător sibian Emil Sigerus, aflați la Mediaș în data de 23 august 1912⁴⁸⁸.

În cea mai mare probabilitate, publicul cel mai numeros care a trecut pragul muzeului era compus din elevi, însoțiți de cadrele didactice. Tot la această categorie putem să-i includem și pe studenți. Este de remarcat că foarte multe instituții de învățământ din oraș, dar și din satele învecinate au vizitat expozițiile *Alt-Mediasch*-ului. De asemenea, se constată inclusiv prezența unor grupuri din străinătate. În data de 25 iulie 1923 este înregistrată vizita unor eleve din orașul german Wiesbaden, iar în 31 iulie același an, un grup din Leipzig.

Notificări ale dascălilor prezenți cu elevi la expozițiile muzeului sunt consemnate și în anii următori:

⁴⁸⁷ Vezi Moga, Mârza 1990–1993, p. 436 și următoarele (în cazul Muzeului Unirii din Alba Iulia, în perioada anilor 1888–1918).

⁴⁸⁸ Arhiva Consistoriului Evanghelic Mediaș: *Fremden Buch des Museums*, Fila 1.

Azi, 10 iunie 1938, am vizitat cu elevii claselor a VII-a de fete și băieți, muzeul istoric. Semnează: Directorul Școlii.

Școala elementară Nr. 2 Mediaș, ciclul II a vizitat muzeul. 16. X. 1948.

Cu ocazia cercului de studii ținut la Școala Elementară Evanghelică, la 23.IV.1948. Semnează: învățătorii.

12 martie 1949. Am vizitat Muzeul împreună cu toți elevii clasei a 4-a elementară, ciclul I de la Liceul Teoretic din Mediaș – unde am făcut o lecție de istorie despre trecutul poporului nostru. Prof. Crișan Ștefan.

Foarte interesant de urmărit este și profilul vizitatorilor muzeului din acea perioadă. Pe lângă categoriile socio-profesionale oarecum mai sensibile sau deschise către latura culturală, în care putem să-i includem pe profesori, preoți, artiști sau alți funcționari, un interes deosebit pentru muzeu a fost arătat și din partea unor „simpli” muncitori. Astfel, putem notifica numeroși vizitatori precum: dulgheri, fierari, instalatori, brutari, zidari, croitori, pantofari, pălărieri sau chiar ospătari.

Nucleul cel mai consistent al vizitatorilor era reprezentat bineînțeles de localnici și de cei din satele și comunele din vecinătatea Mediașului. Pe lângă aceștia, sunt consemnați un număr impresionant de „turiști”, atât din țară, cât și din străinătate. La o trecere sumară în revistă a localităților din România de unde au provenit numeroși vizitatori, putem menționa următoarele orașe: Sibiu, Brașov, Sighișoara, Reghin, Constanța, București, Cluj, Orșova, Dorohoi, Vaslui, Timișoara, Cernăuți, Câmpina, Ploiești, Călărași, Bălți, Agnita, Pitești, Târgu Mureș sau Galați.

Însă, ceea ce ni se pare un lucru extrem de interesant este numărul foarte mare de vizitatori străini, în condițiile în care orașul nu era un punct important pe harta turistică. Totuși, în privința turismului în acceptul clasic al termenului, trebuie să ne menținem anumite rezerve, pentru că mulți dintre oaspeții care au trecut pragul muzeului se aflau la Mediaș cu scopuri sau interese diverse. Astfel, putem identifica vizitatori din numeroase orașe europene, precum: Budapesta, Dresda, München, Wiesbaden, Leipzig, Zürich, Rosenau, Viena, Antwerp, Trier, Bochum, Köln, Graz, Potsdam, Nürnberg, Düsseldorf, Tubingen, Berlin, Bremen, Frankfurt, Hamburg, Breslau, Mainz, Mannheim, Karlsruhe, Riga, Göttingen sau Heidelberg. Foarte ușor de observat este preponderența celor din Germania, explicabilă din prisma multiplelor legături ale Mediașului cu acest spațiu.

Cu toate că o statistică ce să cuprindă situația cât mai apropiată de realitate este imposibil de realizat datorită lipsei registrelor de casă, pe

baza informațiilor obținute din studierea *Cărții de onoare* și cu aproximația impusă de lipsa altor surse exacte, încercăm realizarea unui grafic al frecvenței vizitatorilor în răstimpul cuprins de la deschiderea instituției și până către sfârșitul anului 1949. Inclusiv din acest punct de vedere, documentul ne ajută la identificarea perioadelor de timp în care muzeul a fost deschis pentru vizitare publicului larg.

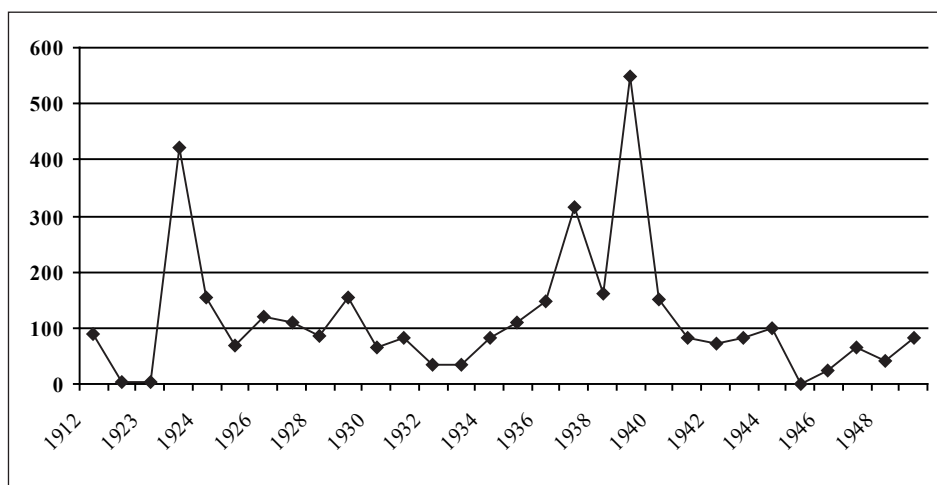

Fig. V. Frecvența anuală a vizitatorilor înregistrată în *Fremden Buch*

Pe baza acestor informații, observăm că Muzeul *Alt-Mediasch* înregistrează două etape distincte în care expozițiile sale au fost deschise. Prima dintre ele este cea dintre 1912–1913, iar cea de-a doua cuprinde perioada dintre anii 1923–1949, în care instituția a funcționat aproape fără întreruperi semnificative.

Analiza acestui grafic al frecvenței vizitatorilor ne permite observarea unei situații aproximative cu privire la numărul celor care au trecut pragul muzeului, în anumite perioade de timp. Interesantă este prezența destul de redusă din anul 1912, când muzeul este deschis pentru prima dată publicului, în comparație cu ceea ce se înregistrează în cursul anului 1923, după obținerea spațiului din vechea primărie a orașului, unde sunt vernisate noile expoziții.

Un aflux oarecum mai ridicat se constată între anii 1936–1939. În primăvara anului 1939 remarcăm un număr impresionant de vizitatori, îndeosebi în data de 11 mai, ceea ce ne permite să presupunem organizarea la sediul muzeului a unei acțiuni dedicate pașoptistului medieșean

Stephan Ludwig Roth, cu ocazia comemorării a 90 de ani de la moartea acestuia⁴⁸⁹.

De-a lungul timpului, *Alt-Mediasch*-ul a fost vizitat de o serie de personalități sau oameni de seamă ai vremii. Pe lângă cei doi sibieni menționați încă de la început, Carl Dörschlag și Emil Sigerus, îi putem menționa pe istoricul de artă și etnograful Julius Bielz (1932), pe profesorul Julius Tomaseth (1924), custode al Muzeului Albertina din Viena sau pe scriitorul austriac, Franz Tumler (1943). De asemenea, ilustrul arheolog român Ion Nestor întreprinde o serie de cercetări asupra patrimoniului de la Mediaș (19–20 martie 1940), în perioada când ocupa funcția de conservator în cadrul Muzeului Național de Antichități din București. Alături de aceștia putem să-i amintim și pe renumiții artiști Aurel Ciupe (1944) și Nicola I. Alexandrescu (1949).

Aurel Ciupe ajunge la Mediaș în perioada în care ocupa funcția de director al Muzeului Banatului din Timișoara, iar Nicola I. Alexandrescu vizitează muzeul în calitate de oficial al Ministerului Artelor. De la cel din urmă se păstrează următoarele impresii asupra instituției medieșene: *Am vizitat acest muzeu sub conducerea Părintelui și a d-lui Profesor și sunt încântat de curățenia și ordinea ce domnește în acest muzeu unde se păstrează vestigiile trecutului. Orice civilizație are nevoie să-și tragă învățătură din timpurile care au fost și să caute a merge spre mai bine, spre mai frumos. Pictorul, Nicola I. Alexandrescu, Delegat al Ministerului Artelor, Mediaș, 5 iunie 1949.*

Un fapt interesant îl considerăm consemnarea în paginile acestui document a numeroase cadre militare, atât ofițeri și soldați ai armatei române, cât și ai cele germane, care au trecut pragul muzeului în timpul celui de-al Doilea Război Mondial. Acest aspect se regăsește îndeosebi în perioada cuprinsă între sfârșitul anului 1940 și începutul anului 1944.

Ultimul vizitator a cărui semnătură se regăsește în *Cartea de onoare*, datată la 26 octombrie 1949, este cunoscutul profesor și arhitect medieșean născut la Paris în anul 1927, absolvent al Universității Sorbona, Michel Tănase⁴⁹⁰. Un apropiat și un colaborator al muzeului din Mediaș, acesta a fost chestionat în legătură cu expozițiile și situația *Alt-Mediasch*-ului, vizitat în urmă cu peste 64 de ani. Din nefericire, amintirile sale cu privire la acest aspect sunt neclare, menționând doar amplasarea instituției în curtea Bisericii Evanghelice⁴⁹¹.

⁴⁸⁹ *Mediascher Zeitung*, Nr. 18, din 06 mai 1939.

⁴⁹⁰ Bușoiu, Giura 2011, p. 197.

⁴⁹¹ Informații Michel TĂNASE, 86 ani, arhitect, Mediaș / Paris.

Astfel, putem conchide că ideile și dorințele care au stat la fundamentul înființării muzeului medieșean au fost îndeplinite cu succes. Colecțiile valorificate prin expoziții au avut, în mare parte, rezultatul scontat încă de la început și anume protejarea și „tezurizarea” bunurilor de patrimoniu din zona Mediașului, cu scopul de a ilustra celui care îi trece pragul o veritabilă pagină din istoria orașului.

Obiectele adunate și expuse în cadrul *Alt-Mediasch*-ului au reprezentat un veritabil punct de interes pentru localnici sau pentru străini, devenind în timp o sursă de cunoaștere sau de încântare a publicului. Nici latura științifică nu poate fi de neglijat, deoarece de-a lungul timpului patrimoniul muzeului a fost temeiul de studiu pentru unii cercetători. Însă, esența a ceea ce a simbolizat vechiul muzeu pentru Mediaș o regăsim în câteva cuvinte simple, înscrise de către un vizitator în *Cartea de onoare*, care spun cu o elocvență desăvârșită că *memoria trecutului este o mărturie pentru prezent și viitor*.

CAPITOLUL III.

Epilog. De la *Alt-Mediasch* la Muzeul Municipal

Chiar dacă cele dintâi mențiuni care amintesc despre existența unui muzeu la Mediaș se regăsesc încă pe parcursul secolului al XIX-lea, legate îndeosebi de câteva descoperiri arheologice din această zonă, începuturile serioase și susținute de constituire ale instituției muzeale își găsesc ecoul abia în primii ani ai secolului XX.

Cea mai importantă parte a obiectelor a fost colecționată sau donată de către persoane particulare, însă și vechile colecții deținute de către Gimnaziul și Biserica Evanghelică au un aport important în fondarea a ceea ce avea să devină Muzeul *Alt-Mediasch*, dar pe fondul lipsei acute a documentelor nu putem reconstitui cu exactitate patrimoniul deținut de către aceste instituții. Am precizat în capitolele anterioare despre o serie de obiecte, mai ales arheologice, care au provenit din colecția școlii și care au fost transferate muzeului, dar aminteam și faptul că cea mai mare parte a pieselor cunoscute pe baza anumitor mențiuni documentare nu se regăsesc în niciunele dintre Registrele de inventar ale instituției, iar prin urmare nu este cunoscută situația acestora. În categoria acestor obiecte includem mai ales o parte importantă a tezaurului monetar descoperit în anul 1875 la Axente Sever, care au fost date *pentru colecția de monete a muzeului din Mediaș*, fiind amintite într-un studiu al lui Carol Werner⁴⁹², dar care ulterior nu s-au mai regăsit deloc, iar aceasta nu a fost o situație singulară.

Fondarea *Alt-Mediasch*-ului s-a realizat prin munca titanică a unor entuziaști sași medieșeni, care nu de puține ori au adunat obiect cu obiect, pentru îmbogățirea colecției muzeale, iar artizanii acestui demers sunt, în primul rând, profesorii Carl Martin Römer și Ludwig Binder. În existența

⁴⁹² RepArh Sibiu 2003, p. 130–131; Comșa 2008, p. 185.

de aproape jumătate de secol, din 1901 și până la sfârșitul anului 1949, muzeul a înregistrat o dezvoltare sinuoasă. Dacă în perioada de pionierat au persistat problemele spațiului de expunere, dar în același timp a fost continuată munca de colecționare, după anul 1923 situația s-a îmbunătățit și a evoluat considerabil. Acest fapt s-a datorat sprijinului acordat de către Biserica Evanghelică, care a dispus alocarea unor spații pentru organizarea permanentă a expozițiilor muzeale.

Existența Muzeului *Alt-Mediasch* a fost curmată, din câte se pare, la finele anului 1949, când din dispoziția noilor autorități locale pe baza hotărârilor administrației centrale, întregul patrimoniu a fost preluat și transferat în cadrul *Ateneului Popular*, sub egida căruia a fost înființat Muzeul Raional Mediaș⁴⁹³. Din păcate, la momentul actual, această preluare nu poate fi exemplificată pe baza unor documente oficiale deoarece nu s-au păstrat în Arhiva Primăriei Municipiului Mediaș, ci este evidențiată doar pe câteva surse indirecte care fac referiri în acest sens. Un raport din anul 1956 menționează, cu privire la acest aspect, că *în anul 1949, obiectele acestui muzeu, administrat de Parohia Evanghelică C. A. Mediaș, a fost transferat de către conducerea Sfatului Popular al Orașului Mediaș în localul fostului „Ateneu Popular”, actuala clădire a Muzeului Raional. Aceste date au fost obținute dela tovarășul înv. Prainer dela școala germană, fostul custode al instituției din ultimii ani*⁴⁹⁴.

De asemenea, nu se cunoaște niciun protocol sau proces verbal de predare, care să ne prezinte un raport serios al transferului de obiecte. În această situație, ne permitem emiterea unei opinii personale pe baza existenței în Arhiva Consistoriului Evanghelic din Mediaș a unor liste de inventar întocmite la data de 20 iulie 1948⁴⁹⁵. Aceste documente, întocmite de către custodele Johann Prainer, sunt singurele redactate în limba română, fapt ce ne îndeamnă să presupunem că pe baza lor s-a efectuat preluarea colecției de către Statul român în aceea perioadă. În cadrul acestor liste erau inventariate un număr total de 1.380 de obiecte, ele fiind practic o traducere a celor realizate de către Michael Braisch la începutul anului 1931.

Supozițiile noastre sunt întărite și se bazează inclusiv pe faptul că documentul respectiv cuprinde într-o notă mențiunea că obiectele din *Colecția*

⁴⁹³ Comșa 2008, p. 186.

⁴⁹⁴ Arhiva Muzeului Municipal Mediaș, An 1956, Dosar A4, fila 26.

⁴⁹⁵ Arhiva Consistoriului Evanghelic Mediaș: Dosar *Alt-Mediasch*, *INVENTARUL Muzeului Bisericesc „Mediașul vechi” pe lângă Biserica Evangh. C. A. din Mediaș*, mss.

de antichități bisericești, aflate în posesia muzeului, nu au fost preluate de autorități. Nota la care facem referire are următorul cuprins: *Obiectele de la* [punctul, n.a.] C. [Colecția de antichități bisericești, n.a.] *în afară de Nr. Cr. 6* [figură din lemn de la turn / Turre-Pitz, n.a.] *se află în patrimoniul bisericii lutherane și nu au fost predate*⁴⁹⁶.

Cei care s-au ocupat de transferul patrimoniului din partea autorităților locale au fost controversatul profesor Nicolae Drăgan și Constantin Coroș, de profesie mecanic auto, care va deveni și viitorul director al muzeului. Astfel, din anul 1950, muzeul din Mediaș devine instituție de stat și primește denumirea de Muzeul Raional *Nicolae Bălcescu*⁴⁹⁷. Nu cunoaștem cu exactitate momentul acestei preluări, însă putem aprecia că ea a avut loc după 26 octombrie 1949, pentru că aceasta este ultima dată înregistrată în *Fremden Buch*, consemnată de către Michel Tănase în momentul vizitei sale la expoziția *Alt-Mediasch*-ului⁴⁹⁸, fapt ce denotă că instituția încă mai funcționa în acel timp, între vechile ei ziduri.

Această modificare a statutului muzeului, prin instituirea controlului administrativ al Statului, a fost considerată de către populația săsească a Mediașului un adevărat abuz la istoria acestei comunități. Predarea colecției, care a ajuns în Muzeul Raional, a fost apreciată ca făcând parte din *programele de culturalizare a maselor*, iar în fața *tăvălugului* totalitar sașii medieșeni nu s-au putut opune acțiunilor și cerințelor emise de stat și organele de partid⁴⁹⁹. Noua organizare și structură a instituției, dispusă după schema dictată de la București, era apreciată ca un afront adus istoriei seculare a sașilor din acest spațiu. Conceptul expozițional prezenta sintagme referitoare la *strămoșii noștri* sau *populația orașului*, iar *orice indiciu asupra trecutului săsesc-german al Mediașului* era frecvent ocolit. Prin această formă era expusă *iluzia unui trecut românesc al orașului*, iar mulți vizitatori sași, cunoscători ai patrimoniului, s-au simțit *dezarmați și îndurerați de această răpire a istoriei*⁵⁰⁰. Faptul că s-a îndrăznit să se împrăștie și să se mute din incinta Bisericii Evanghelice acest muzeu, care deținea o colecție alcătuită numai din patrimoniu săsesc și *vorbea* despre vechiul Mediaș săsesc, a fost considerat un gest lipsit de responsabilitate.

⁴⁹⁶ *Ibidem*, fila 2.

⁴⁹⁷ Comșa 2008, p. 186.

⁴⁹⁸ Arhiva Consistoriului Evanghelic Mediaș: *Fremden Buch des Museums*.

⁴⁹⁹ *Mediascher Zeitung*, Ediție Specială, din 12–14 iunie 1998.

⁵⁰⁰ *Ibidem*.

După modificările structurale prin care trece muzeul, un aspect interesant este legat de o totală involuție a acestuia în primii ani de la preluarea sa de către Statul român. Odată cu mutarea patrimoniului în clădirea *Ateneului Popular*, fosta casă Morscher, situată în actuala P-ța George Enescu, nr. 3, revin mult mai stringent vechile probleme legate de spațiul insuficient și inadecvat. În această locație muzeului îi sunt alocate doar trei încăperi, iar clădirea era împărțită cu biblioteca orașenească, orchestra și taraful local, dar și cu mai mulți chiriași⁵⁰¹. Pare să fi fost o situație mult mai critică decât cea de la începutul secolului al XX-lea.

Problema aceasta a fost parțial rezolvată în decursul anilor. Treptat sunt ocupate mai multe încăperi din imobilul închiriat, dar spațiul a rămas nesatisfăcător în continuare. Într-un raport din anul 1957 se arată următoarele: *clădirea muzeului a rămas aceeași, necorespunzătoare. Fiind o clădire particulară*⁵⁰², *încât Muzeul raional este chiriaș, nu se pot face amenajările necesare bunei funcționări și organizări a expozițiilor. [...]* *Clădirea nu dispune de spațiu pentru birou, bibliotecă, depozit și laborator pentru prepararea, conservarea și restaurarea obiectelor de expunere. [...]* *Din lipsa spațiului pentru depozit, obiectele care nu s-au putut expune sunt depozitate în pod și pivniță, fiind supuse astfel degradării*⁵⁰³. Cererile personalului în această privință se înmulțesc și sunt permanent aduse în discuție, astfel încât Sfatul orașenesc decide repartizarea către muzeu a două turnuri din vechea fortificație medievală, Turnul Forkesch în anul 1962⁵⁰⁴ și Turnul Pietrarilor în anul 1965⁵⁰⁵. În Turnul Forkesch a fost organizată până la începutul anilor '90, o parte a expoziției de istorie, în cadrul căreia s-a pus accentul pe evoluția orașului din perioada evului mediu. În schimb, Turnul Pietrarilor a găzduit pentru puțin timp o expoziție temporară de etnografie.

Ulterior, în cursul anului 1969 situația se reglementează favorabil odată cu mutarea muzeului în clădirea fostului claustru al Mănăstirii Franciscane, situat pe strada Mihai Viteazu, nr. 46⁵⁰⁶, un edificiu impresionant care corespundea din toate punctele de vedere pentru nevoile instituției din acea perioadă. Aici s-au putut dezvolta expozițiile permanente,

⁵⁰¹ Arhiva Muzeului Municipal Mediaș, An 1951, An 1952.

⁵⁰² Proprietarul clădirii la acea vreme era Dionisie Chisăliță, domiciliat în municipiul Sibiu.

⁵⁰³ Arhiva Muzeului Municipal Mediaș, An 1956, Dosar A4, Fila 9.

⁵⁰⁴ *Ibidem*, An 1962, Dosar A12, Fila 1.

⁵⁰⁵ *Ibidem*, An 1965, Dosar B3, Fila 1.

⁵⁰⁶ *Ibidem*, An 1972, Dosar A11, Fila 4.

dar au fost organizate în concordanță cu normele muzeistice și spațiile de depozitare necesare fiecărei secții.

Între anii 1950–1951, Muzeul Raional avea trei angajați permanenți, cu următoarea structură: Popescu Mihai, director; Mititelu Dorina, ghid; Buja Elena, femeie de serviciu⁵⁰⁷. Din nefericire, despre primul director al muzelului nu avem date cu privire la specializarea sa sau alte informații utile. Acestuia îi urmează în funcție Constantin Coroș, o persoană fără pregătire adecvată în domeniu, dar cu *origine sănătoasă*, criteriu esențial de ocupare a unei funcții de conducere în aceea perioadă. Cel dintâi angajat, în calitate de director cu studii superioare, a fost Emil M. Szüchy, absolvent al Facultății de Filosofie⁵⁰⁸, urmat din septembrie 1956 de către profesorul de geografie Wilhelm Hermann⁵⁰⁹.

Un aspect pozitiv în dezvoltarea instituției medieșene a fost deschiderea unei filiale la Biertan sub numele de Muzeul *Ilie Pintilie*, în anul 1951, filială fondată pe baza unui patrimoniu local preluat de la Biserica Evanghelică din localitate. Întregul fond al acestei secții număra la început doar 194 de piese⁵¹⁰, dar a ajuns în anii următori la aproximativ 500 de obiecte. La deschiderea sa, în schema de personal a muzeului erau cuprinse doar două posturi ocupate de către Dionisie Șireanu, responsabil, și Ana Schneider, îngrijitor. Filiala a funcționat doar până în anul 1960, când a fost închisă din cauza problemelor financiare legate de susținerea personalului, iar obiectele au fost transferate ulterior la Mediaș.

La înființarea Muzeului Raional acesta avea un caracter preponderent istoric, până în cursul anului 1954 când se pun bazele viitoarei secții de științe naturale. În această perioadă, patrimoniul instituției evoluează de la 1.862 de piese în anul 1952⁵¹¹, pentru a se ajunge la 4.455 de piese în anul 1957⁵¹². La început, expoziția era organizată în doar trei încăperi disponibile, structura ei fiind una relativ simplistă. În prima sală erau expuse în *dulapuri* obiectele arheologice din epoca pietrei, epoca bronzului și a fierului, precum și oase de mamut, arme din perioade diferite și piese de armură. Cea de-a doua sală prezenta o tematică *țărănească*, cu dulapuri în stil vechi, lăzi din lemn, diferite vase ceramice și țesături decorative de perete.

⁵⁰⁷ *Ibidem*, An 1952, Dosar A2, Fila 12.

⁵⁰⁸ Comșa 2008, p. 188.

⁵⁰⁹ Arhiva Muzeului Municipal Mediaș, An 1956, Dosar F12, Fila 82.

⁵¹⁰ *Ibidem*, An 1952, Dosar A1, Fila 7.

⁵¹¹ *Ibidem*, An 1952, Dosar A1, Fila 8–10.

⁵¹² *Ibidem*, An 1957, Dosar A11, Fila 5–6.

Ultima încăpere, probabil cea mai generoasă ca și dimensiune, cuprindea exponate ale breslelor medieșene alcătuite din sigilii, lăzi, vase din cositor, cărora le erau adăugate diferite piese de mobilier și tablouri vechi. Pe lângă acestea se mai regăseau și monede din epoci diverse, obiecte din argint (*cîngători și agrafe*), alte piese de veselă din ceramică, porțelan și metal, și decorații din secolul al XVIII-lea. În câteva dulapuri erau expuse porturi tradiționale românești și săsești, perne și țesături, un război de țesut, alături de o serie de mobilieri *antice*.

Alte materiale incluse în expoziție făceau referire la diferite invenții, precum: o mașină pentru fabricarea țiglei, un *perpetuum mobile*, un spălător, automat pentru ștergerea geamurilor de automobil și un semnalizator electric tot pentru automobile. În dreptul acestor obiecte era menționat medieșeanul Adolf Haltrich, însă nu toate invențiile îi pot fi atribuite acestuia, fiind cunoscut faptul că multe dintre ele, îndeosebi cele din domeniul auto, au fost realizate de către verii săi Wilhelm și Friedrich Folberth, stabiliți în Statele Unite ale Americii, la începutul secolului al XX-lea. Expoziția muzeului din acea perioadă, consemnată astfel la începutul anului 1951, se încheia cu prezentarea unor obiecte legate de activități sportive, printre care o *bicicletă cu o roată mare* (velociped, n.a.) din 1893 și numeroase cupe, decorații și steagul clubului de ciclism din Mediaș din perioada 1890–1902. În acest mod se prezenta că *acestea ar fi în mare obiectele Muzeului*, conform însemnărilor unui raport din perioada respectivă⁵¹³, însă este destul de ușor observabil că unele dintre piese nu au rămas sau nu s-au păstrat în inventarele instituției până în momentul actual.

Din anul 1965 se naște ideea înființării unei noi secții, cea de etnografie⁵¹⁴, pentru care se vor aloca fonduri importante, fiind achiziționate de pe teritoriul județelor Sibiu, Alba și Harghita numeroase piese de port popular românesc, maghiar și săsesc. De-a lungul timpului, s-au continuat permanent acțiunile de îmbogățire a patrimoniului, ajungându-se în perioada actuală la un număr de aproximativ 30.000 de bunuri cu valoare culturală și documentară⁵¹⁵.

După preluarea de către Statul român, instituția a funcționat sub mai multe denumiri, acestea fiind în strânsă concordanță cu împărțirea administrativ-teritorială. Astfel, între anii 1950–1958, titulatura era cea de Muzeul Raional *Nicolae Bălcescu*, iar în perioada 1958–1967 se utilizează cea

⁵¹³ *Ibidem*, An 1951, Dosar 1951, Fila 12.

⁵¹⁴ *Ibidem*, An 1965, Dosar B3, Fila 6.

⁵¹⁵ Comșa 2008, p. 187.

de Muzeul Orășenesc. Din anul 1967 se va schimba în Muzeul Municipal, pentru ca trei ani mai târziu să primească, conform unor hotărâri la nivel județean, titulatura de Muzeul Județean de Artă Populară și Științele Naturii⁵¹⁶ (1970–1972). Această modificare a profilului instituției a fost înfăptuită într-un mod artificial, pentru că la acea dată colecțiile secției de științele naturii nu erau încă pe deplin realizate, iar cea de etnografie era destul de redusă. Însă, prin realizarea acestui demers se urmărea, din motive necunoscute nouă, reducerea drastică a activității secției de istorie, iar eventualele sume disponibile pentru cercetările arheologice să fie redistribuite pentru achiziția de port popular. În acest moment a fost întocmit inclusiv un plan de realizare a unei mari expoziții de științe naturale, gândită sub forma unui parc biologic și dendrologic amplasat în curtea instituției. Însă, din nefericire, această idee nu a fost pusă niciodată în practică.

Revenirea la situația normală sau acțiunea de *restauratio* a muzeului conform statutului său, cu organizarea celor trei secții distincte, s-a datorat intervenției cercetătorului sibian Iuliu Paul, prin urmare, din anul 1972 se va reveni la titulatura de Muzeu Municipal⁵¹⁷, care va fi utilizată până în prezent.

Activitatea expozițională din primii ani a fost strâns legată de hotărârile și deciziile Comitetului pentru Așezăminte Culturale, care atribuia muzeelor un rol important în *construirea socialismului și în special în revoluția culturală*⁵¹⁸. Prin urmare, primele expoziții temporare și itinerante, denumite *volante*, ale Muzeului Raional Mediaș au fost organizate în *vederea sprijinirii muncii pe câmpul construirii gospodăriilor agricole și al întovăririlor agricole*⁵¹⁹, în urma cărora se cerea situația concretă a efectului înregistrat de expoziție asupra țăranilor. Concomitent cu acestea, au mai fost consemnate și o serie de evenimente semnificative pentru transformarea muzeului într-un veritabil mijloc de educație și transmitere a informației științifice.

Dintre aceste activități putem aminti organizarea expozițiilor temporare despre ceramica tradițională, arta populară, despre păsări sau inovații medieșene⁵²⁰. În această perioadă, chiar dacă angajații instituției participau la diferite cursuri de pregătire profesională organizate la nivel

⁵¹⁶ Arhiva Muzeului Municipal Mediaș, An 1970, Dosar B1, Fila 44.

⁵¹⁷ Comșa 2008, p. 186–187.

⁵¹⁸ Arhiva Muzeului Municipal Mediaș, An 1952, Dosar A1, Fila 16.

⁵¹⁹ *Ibidem*, An 1951, Dosar F12, Fila 21.

⁵²⁰ *Ibidem*, An 1957, Dosar A11, Fila 5.

regional, pentru realizarea multor expoziții se recurgea la solicitarea sprijinului unor specialiști de la muzee din Sibiu sau Brașov. Uneori se apela și la Sfatul Științific al muzeului, compus din localnici, în cea mai mare parte cadre didactice la diferite școli medieșene⁵²¹, dar despre care nu deținem date suplimentare. La nivelul structurii expoziționale, dar și al activităților culturale desfășurate, în perioada anilor 1950–1989 instituția medieșeană a fost tributară sistemului ideologic al regimului socialist. Acesta a implementat în toate spațiile de influență *modele muzeografice stereotipe*, bazate pe *concepția materialismului istoric*, care a guvernat decenii de-a rândul dezvoltarea domeniului muzeal, cu consecințe negative de cele mai multe ori, dar și pozitive, în funcție de stat sau modelul implementat⁵²². În rândul aspectelor negative, putem aminti mai ales intoleranța doctrinară, excesele unor teorii filosofico-istorice împinse la extrem sau cultul partinic al personalităților „agreate” de regim, care nu de puține ori a cauzat trunchieri importante adevărului istoric. Un element pozitiv, înregistrat inclusiv pe teritoriul României, poate fi considerat dezvoltarea unei adevărate rețele muzeale, fără de care, trebuie să recunoaștem, că în timpurile actuale ar fi fost aproape imposibil de realizat din cauza dezinteresului (sau mai degrabă necunoașterea adevăratului potențial al muzeelor din partea factorilor decizionali) și a slabei finanțări a instituțiilor culturale.

După transformarea muzelului în instituție de Stat, poate cea mai importantă evoluție din primii ani, s-a înregistrat în domeniul cercetării științifice. Afirmam în capitolele anterioare tocmai despre acest minus constatat în cadrul activității Muzeului *Alt-Mediasch*. Realizarea unor studii de specialitate sau colaborări cu alte instituții de profil nu au fost documentate de nicio sursă studiată până în momentul actual. Acest tip de activitate, specific profilului unui muzeu, a prins contur și a înregistrat o dezvoltare importantă începând cu deceniul șase, al secolului trecut. Chiar dacă, în acel moment, personalul de la Mediaș nu era specializat, s-a reușit încheierea unor colaborări fructuoase cu alte muzee, în special în domeniul arheologiei.

O strânsă legătură științifică a existat îndeosebi cu muzeul din Sfântu Gheorghe, iar colaborările cu numeroși specialiști s-au concretizat mai ales prin desfășurarea unor importante campanii de săpături arheologice, atât pe teritoriul orașului, cât și în alte localități ale regiunii. Dintre cei mai

⁵²¹ Comșa 2008, p. 188–189.

⁵²² Opriș 2003, p. 11–12.

cunoscuți și apreciați cercetători ai acestui domeniu, putem să-i amintim pe Ion Nestor, Zoltán Székely, Ion Horațiu Crișan, Kurt Horedt, Thomas Nägler, Eugenia Zaharia, Ligia Bârză, Sever Dumitrașcu, Dumitru Popa sau Iuditha Winkler⁵²³.

Primele campanii de cercetări arheologice au debutat încă din anul 1952, realizate în colaborare cu Zoltán Székely, pe atunci directorul Muzeului Regional Sfântu Gheorghe, când au fost efectuate o serie de sondaje la Șeica Mică, Proștea Mare (azi Târnavă) și Șoroștin⁵²⁴. În cursul anului următor, în aceeași formulă de colaborare, *muzeele din Mediaș și Sf. Gheorghe, prin Ministerul Culturii, în colaborare cu activiștii muzeelor din aceste două regiuni, având în vedere sarcinile trasate de forurile tutelare pentru muzee, au făcut cercetări arheologice pe teritoriul ambelor Regiuni pentru clarificarea unor probleme istorice*⁵²⁵. Săpăturile arheologice au avut loc în localitățile: Mediaș, Feldioara, Zălan, Vărghiș, Peștera Almașului și Inlăceni⁵²⁶.

Noi cercetări au fost desfășurate în perioada anilor 1953–1954, cu sprijinul Institutului de Istorie din Cluj, la care a participat și renumitul arheolog Ion Horațiu Crișan. Scopul declarat al acestor proiecte era acela că *muzeul caută să pună la dispoziția oamenilor muncii și a cercetătorilor date cât mai ample referitoare la trecutul orașului și raionului Mediaș*⁵²⁷.

Pe baza acestor noi descoperiri de ordin arheologic, în cursul anului 1953 a fost redactat primul anuar al instituției, intitulat *Din activitatea științifică a Muzeului Raional Mediaș*⁵²⁸, dar care din nefericire nu a apărut decât în trei ediții, ultima fiind realizată în 1956. Un aspect negativ este reprezentat de faptul că această inițiativă publicistică nu a mai fost reluată deloc, nici până în momentul actual. Nu de puține ori, rezultatele importante înregistrate de instituția medieșeană au fost datorate în principal

⁵²³ Comșa 2008, p. 189.

⁵²⁴ Székely 1953, p. 3–8.

⁵²⁵ Székely 1953a, p. 5.

⁵²⁶ *Ibidem*, p. 5–19.

⁵²⁷ Crișan 1955–1956, p. 5.

⁵²⁸ În cadrul acestor anuare au fost publicate doar câteva studii de arheologie: Zoltan Székely – *Cercetări arheologice în comuna Șoroștin* (în *Din activitatea științifică a Muzeului Raional Mediaș*, Nr. 1, Mediaș, 1953, 16 p.); Zoltan Székely – *Cercetări arheologice în Regiunea Stalin și Regiunea Autonomă Maghiară* (în *Din activitatea științifică a Muzeului Raional Mediaș*, Nr. 2, Mediaș, 1953, 35 p.); Ion Horațiu Crișan, Emil M. Szuchy – *Considerații istorice asupra teritoriului orașului Mediaș în antichitate*, p. 5–26; Ion Horațiu Crișan – *Noi cercetări arheologice la Mediaș*, p. 27–52; Ion Horațiu Crișan – *Mormântul scitic de la Șaroș Sonde*, p. 53–70, (în *Din activitatea științifică a Muzeului Raional Mediaș*, Nr. 3, Mediaș, 1955–1956, 93 p.).

activității entuziaste depuse de unii dintre angajații săi, și nu sprijinului oferit de forurile superioare cărora era subordonat muzeul. Printre cei mai reprezentativi specialiști îi putem menționa pe Emil Szüchy, Lucian Giura, Mihai Blăjan, Doina Comșa (autoarea singurului și celui mai complex studiu publicat despre evoluția instituției din perioada 1950–2000⁵²⁹) sau Peter Weber, de numele acestuia fiind legată și punerea bazei fototecii și diatecii muzeului.

În deceniul opt al secolului trecut este definitivată organizarea secțiilor muzelului, care vor rămâne neschimbate până în prezent. Din acel moment, Muzeul din Mediaș deține trei secții distincte: secția de istorie-arheologie, de etnografie-artă și cea de științe naturale. Din nefericire, inclusiv în perioada actuală, structura și modul de organizare a expozițiilor permanente, cu o serie de excepții tematice, sunt tributare etapei socialiste, cauzate în primul rând de interesul scăzut și finanțarea precară atribuită pentru dezvoltarea și modernizarea instituției.

Expoziția secției de Istorie-Arheologie⁵³⁰ are un caracter permanent și prezintă o serie de aspecte legate de viața comunităților umane din zona Mediașului de-a lungul timpului. Aceasta este structurată în ordine cronologică cuprinzând următoarele tematici: arheologie preistorică, perioada clasică, medievală și modernă. Secțiunea preistorică cuprinde exponate încadrate în mileniiile V-I î. Chr., prezentând ceramică pictată aparținând culturii Petrești, unelte confecționate din silex și obsidian, topoare din piatră șlefuită, unelte din corn, dar și un deosebit material ceramic al culturii Coțofeni, provenit îndeosebi din așezarea de la Boarta. Epoca bronzului este ilustrată prin numeroase elemente specifice culturilor Wietenberg și Noua, dar și prin unelte, arme și podoabe confecționate din bronz. Etapa hallstattiană cuprinde un bogat material ceramic provenind din așezarea fortificată de pe *Dealul Cetății* din Mediaș, punct situat pe malul drept al Târnavei Mari. De asemenea, sunt expuse și descoperiri aparținând unor populații migratoare, scitice și celtice, de la Șaroș Sonde (Jud. Mureș) și Ațel (Jud. Sibiu), încadrate din punct de vedere cronologic în sec. VI – IV î. Chr.

Secțiunea clasică cuprinde aspecte culturale dacice și romane, iar majoritatea exponatelor reprezintă descoperiri arheologice care provin de pe teritoriul actual al municipiului Mediaș sau din împrejurimi. Piesele de factură dacică sunt constituite din vase ceramice, dar o pondere

⁵²⁹ Vezi Comșa 2008.

⁵³⁰ <https://muzeulmedias.wordpress.com/istorie-arheologie/>, accesat la 15.04.2015.

însemnată o au și obiectele de podoabă din argint descoperite la Șeica Mică și Mediaș din care fac parte lanțuri, colane, brățări și fibule, precum și tezaurile monetare de la Pănade (jud. Alba) și Șeica Mică (jud. Sibiu), compuse din drahme grecești și denari romani republicani. Materialele de epocă romană sunt specifice perioadei sec. II – III d. Chr. și cuprind numeroase vase ceramice confecționate în ateliere locale, fragmente ceramice de tip terra sigillata, opaițe, piese de podoabă din bronz și pietre semiprețioase, elemente de mozaic și pavaj, olane, conducte, precum și monumente sculpturale și funerare. Perioada post-romană este ilustrată prin descoperiri arheologice din zona Mediașului, Boarta și mai ales din necropolele de la Brateiu, exponatele preponderente fiind urnele funerare de incinerare.

Secțiunea medievală prezintă succint apariția primelor formațiuni politice românești, diverse aspecte al vieții economice și sociale și dezvoltarea meșteșugurilor și a comerțului din perioada Evului Mediu transilvănean. Materialul muzeistic este centrat îndeosebi pe evoluția cetății Mediașului, la care o contribuție deosebit de importantă a fost adus de către coloniștii sași, stabiliți în această zonă. Exponatele reflectă rolul major al breslelor meșteșugărești care au activat la Mediaș, putând fi admirate documente, însemne, lăzi, steme și sigilii de breaslă, precum și numeroase produse locale ale acestor meșteri, toate moștenite din fondul *Alt-Mediasch*-ului. De asemenea, expoziția mai prezintă o serie de copii ale unor documente medievale, gravuri de epocă, tipărituri de o valoare deosebită și piese de armament. O atmosferă impresionantă pentru publicul vizitator este creată de macheta realizată după planurile originale ale ofițerului italian Giovanni Morando Visconti, întocmită în anul 1699, machetă confecționată în 1954 la comanda Muzeului Raional de către arhitectul Julius Misselbacher, din Sighișoara.

Secțiunea modernă reflectă câteva aspecte mai importante din activitatea reprezentanților *Școlii Ardelene* și rolul acestora în dezvoltarea conștiinței naționale a românilor, precum și diverse documente, hărți și piese de armament ce fac referire la Răscoala condusă de Horia, Cloșca și Crișan din anul 1784 și la Revoluția de la 1848–1849. Tot aici sunt prezentate acțiunile și realizările mai importante ale cărturarului și preotului medieșean Stephan Ludwig Roth și activitatea revoluționară până la execuția sa din data de 11 mai 1849.

Expoziția secției de etnografie⁵³¹ este structurată în funcție de ocupațiile

⁵³¹ <https://muzeulmediasch.wordpress.com/sectia-etnografie/>, accesat la 15.04.2015.

tradiționale specifice zonei Târnavei Mari, îndeosebi cele legate de agricultură, păstorit, viticultură, olărit și industria casnică. De o valoare excepțională sunt mai ales cotumele populare săsești, românești și maghiare sau piesele de mobilier tradițional.

Pinacoteca Muzeului Municipal cuprinde, la momentul actual, o serie de lucrări importante din portofoliile unor artiști renumiți din a doua jumătate a secolului al XIX-lea, precum Hermann Mader, dar și contemporani: Hans Hermann, Ion Constantinescu, Pavel Majoran, Wilhelm Kamner, Franz Wendler, Ioan Munteanu, Nicolae Limbășan, Helmuth Benning, Ioan Șarlea, Marius Ciobanu, Romelia Blotor, Lukacs-Solymossy Eva, Viorel Pustianu sau J. Vallepagi.

Secția de științele naturii⁵³², cu un bogat patrimoniu, cuprinde următoarele diviziuni: mineralogie, petrografie, paleontologie, botanică, entomologie, ornitologie și ihtiologie, reprezentative pentru fauna, flora și biodiversitatea teritoriului Mediașului și nu numai. Unele dintre cele mai importante colecții sunt cele de lepidoptere, achiziționate de către muzeu în perioada anilor 2000 de la renumitul colecționar timișorean Friedrich König, care numără aproximativ 5000 de exemplare. Printre acestea se regăsesc numeroase specii pe cale de dispariție și protejate prin lege, cum sunt cele din familia Papilionidae: *Zerynthia polyxena*, *Parnalius cerisyi*, *Parnalius allancastris* sau din familiile de Geometridae, Nymphalidae, Arctiidae, Pieridae și Zygaenidae, atât din România cât și din habitate îndepărtate sau greu accesibile, cum sunt pădurile ecuatoriale ale Africii Centrale, zone din Malaezia, China, America de Sud, Japonia și India.

Muzeul Municipal Mediaș trece prin noi reorganizări începând cu anii 2005/2006, când își va pierde personalitatea juridică avută până în acel moment, datorită restructurărilor din cadrul Primăriei Municipiului Mediaș, autoritatea administrației publice locale căreia îi este subordonată instituția muzeală, prin înglobarea sa în nou înființata Direcție Municipală pentru Cultură, Sport, Turism și Tineret⁵³³. Tot în acea perioadă se pierde și sediul din str. Mihai Viteazu, nr. 46, retrocedat în instanță proprietarului de drept, Ordinul Călugărilor Franciscani din Cluj-Napoca, reprezentat pe plan local de către Parohia Romano-Catolică Mediaș. Din acel moment muzeul revine din nou la condiția de simplu chirie, situație care persistă până în prezent (2017 n.a.), fapt care îngreunează o dezvoltare

⁵³² <https://muzeulmedias.wordpress.com/stiinte-ale-naturii/>, accesat la 15.04.2015.

⁵³³ Arhiva Primăriei Municipiului Mediaș, H.C.L. Nr. 195/2005, privind înființarea *Direcției Municipale pentru Cultură, Sport, Turism și Tineret*.

instituțională și expozițională conformă caracteristicilor, tendințelor și cerințelor muzeologiei moderne.

O scurtă concluzie ne permite să afirmăm că în existența muzeului medieșean, îndeosebi după anul 1950, se remarcă o serie de trăsături specifice întâlnite în domeniul muzeografiei din țara noastră, cu evoluții și involuții datorate vremurilor, intereselor, dar în primul rând oamenilor. În orice situație însă, muzeul orașului Mediaș a reprezentat unul dintre pilonii importanți ai culturii locale, care nu poate fi omis sau neglijat de pe firava hartă culturală a burgului de pe Târnavă Mare.

Concluzii

Perioada avută în vedere în cadrul acestui demers, secolul al XIX-lea – prima jumătate a secolului al XX-lea, este una extrem de importantă în istoria Transilvaniei, cu transformări semnificative, atât în plan politic, social-economic, cât mai ales cultural. Se constată, de asemenea, o emancipare la nivelul individual al persoanei, o conștientizare a acesteia cu privire la rolul și importanța pe care o poate exercita asupra mediului din jurul său, în care trăiește și unde își desfășoară activitatea.

Pe fondul influențelor europene se consolidează și încep să dea roade eforturile cu privire la însemnătatea, salvarea și ocrotirea bunurilor de patrimoniu național. Sistematizarea ideii de muzeu, ca un așezământ de importanță culturală cu valoare excepțională, prinde contur de la inițiativele unei elite formate din intelectuali și colecționari particulari, foarte bine ancorați la realitățile civilizației occidentale. Perseverența acestora a stat la temelia formării de numeroase instituții muzeale sau de asociații culturale cu scopul protejării patrimoniului istoric.

De asemenea, un aport considerabil în susținerea acestor demersuri pentru propășirea și ocrotirea valorilor culturale au avut-o și instituțiile de învățământ și, bineînțeles, cele religioase. De multe ori, sprijinul acestora a fost esențial, de la fondarea colecțiilor și până la dezvoltarea muzeelor propriu-zise. Acest aspect a fost observat și în orașul de pe Târnava Mare, unde cei doi mari piloni care au sprijinit înființarea muzeului local au fost Gimnaziul și Biserica Evanghelică. Cele două instituții au contribuit de multe ori simultan, dar pe căi diverse, iar aportul lor poate fi consemnat prin personalul cu pregătire superioară capabil să înțeleagă și să transpună în practică aceste inițiative culturale, prin colecțiile lor deja constituite, dar și prin alocarea unor spații expoziționale necesare.

O serie de elemente cu referire la diferite aspecte ale societății medievale de-a lungul timpului, anumite coordonate ale vieții culturale sau evenimente istorice le-am considerat utile și necesare demersului nostru,

pentru exemplificarea cât mai complexă a evoluțiilor înregistrate în numeroase domenii de activitate. Toate acestea au reprezentat o serie de factori importanți, care au dus la apariția unor circumstanțe și conjuncturi favorabile, pe fondul cărora se va naște și se va dezvolta pe plan local ideea constituirii unei instituții muzeale.

Abordarea în cadrul temei a problematicii vecinătăților săsești și a breslelor meșteșugărești, ca modele de ordonare socială și economică, a vizat sublinierea existenței în comunitatea Mediașului a unor vechi organizații cu o influență și contribuție majoră asupra dezvoltării societății. Existența vecinătăților a permis accentuarea anumitor laturi sociale, printr-o normare a principiilor comportamentale ale individului, a responsabilității publice, a tradițiilor etnice sau de ajutor reciproc. Organizarea pe principiul teritorial al acestor structuri a permis consolidarea puternică a relațiilor interumane, reprezentând totodată, forma și nivelul cel mai eficient al sistemului de raporturi sociale al așezărilor săsești. Se consideră, de către unii autori, că această formă de organizare ilustrează una dintre bazele esențiale ale supraviețuirii acestei națiuni în Transilvania.

Breslele locale au avut un aport considerabil în dezvoltarea vieții economice a burgului, cu precădere în perioada medievală, dar și modernă până la un anumit moment. Existența celor aproximativ 36 de branșe meșteșugărești demonstrează puternica dezvoltare a Mediașului, care a devenit astfel un important centru al regiunii.

Inclusiv din punctul de vedere al constituirii instituției muzeale, cele două categorii de organizații au avut un rol direct extrem de important, ca urmare a faptului că numeroase bunuri culturale deținute de către acestea au intrat în patrimoniul muzeului, dar au fost consemnate și susținerii financiare, îndeosebi din partea vecinătății Forkesch.

La nivelul orașului Mediaș trebuie recunoscut faptul că supremația populației săsești a dominat toate aspectele vieții administrative, economice, politice și culturale, pentru o lungă perioadă de timp. Doar o simplă privire asupra sistemului de învățământ ne poate face să înțelegem diferențele dintre națiuni. Dacă primele școli săsești sunt menționate aici încă din secolul al XIV-lea, cele dintâi școli românești sunt deschise abia la sfârșitul secolului al XVIII-lea, ceea ce înseamnă o discrepanță uriașă, din punctul nostru de vedere.

Cu toate acestea, românii medieșeni au reușit, cu sprijinul Bisericii Greco-Catolice și a celei Ortodoxe să-și asigure, cu greutate și multe dificultăți, învățământul în limba maternă. Superioritatea sistemului de

Învățământ săsesc poate fi observată și după numeroșii studenți care au ajuns să frecventeze de-a lungul timpului diferite universități europene de prestigiu. Se apreciază că un număr de peste 500 de sași medieșeni au reușit să urmeze cursuri superioare la instituții din Germania, Elveția, Austria, Italia, de la jumătatea secolului al XV-lea și până la începutul secolului al XIX-lea⁵³⁴. Astfel, orașul Mediaș se plasa, la începutul Secolului Luminilor, pe locul al treilea dintre centrele transilvane la numărul de studenți care au urmat diferite centre academice străine. Inclusiv numărul studioșilor medieșeni, aproape în totalitate sași, care *au avut ambiția și posibilitatea de a dobândi cel mai înalt grad academic oferit de universitățile medievale și moderne, acela de doctor*, până în anul 1920 este de aproximativ 75 de persoane, fapt ce plasa Mediașul în primele orașe cu performanțe intelectuale și pregătiri superioare⁵³⁵.

Acest fapt ne permite o serie de concluzii ce denotă, în primul rând, o stare materială ridicată a populației săsești, dar și că aceste aspecte sunt rezultatul unui sistem de învățământ local evoluat și foarte bine organizat. De remarcat la studioșii medieșeni este gradul deosebit de mare al celor care se reîntorc pe meleagurile natale contribuind la dezvoltarea societății locale, activând în numeroase domenii, precum: teologie, învățământ, medicină, administrație sau altele.

Tematica referitoare la perioada pașoptistă a urmărit prezentarea succintă a unora dintre personalitățile marcante ale orașului, precum protopopul greco-catolic Ștefan Moldovan sau umanistul Stephan Ludwig Roth, implicate activ și în desfășurarea revoluției. Aceștia au reprezentat adevărate modele ale societății pentru contemporani, dar mai ales pentru urmașii lor.

Evoluția societății civile a Mediașului este ilustrată și de apariția pe plan local a numeroase organizații, asociații sau cluburi care au funcționat aici, susținute de importante personalități locale ale vremii. Majoritatea acestor organisme au fost constituite de către comunitatea săsească, în cadrul demersului nostru fiind surprinsă doar o singură asociație românească, și anume Despărțământul Mediaș al ASTREI. Abordarea acestora a fost considerată necesară tocmai pentru a sublinia și exemplifica diferențele majore dintre cele două etnii conlocuitoare, în privința dezvoltării culturale și sociale.

⁵³⁴ Țigău 2010, p. 53–56; Țigău 2011, p. 78–80; Țigău 2012, p. 100–103.

⁵³⁵ Țigău 2017, p. 37 și următoarele.

Existența și buna funcționare a acestor asociații a fost strâns legată și de organizarea unor evenimente cu specific cultural-artistic, al căror avânt este înregistrat îndeosebi la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea.

Pe fondul dezvoltării fenomenului muzeistic în Transilvania, îndeosebi în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, prin exemplele oferite în special de comunitățile săsești, mai ales cele de la Sibiu și Sighișoara, Mediașul este cuprins și el de febra salvării patrimoniului cultural și întemeierea unei instituții publice, care să devină un element reprezentativ pentru comunitatea locală. Aceste influențe reprezintă și o maturizare a societății medieșene, foarte bine ancorată la realitățile politice, economice, sociale, dar mai ales culturale ale regiunii. După un secol marcat de schimbări profunde în toate domeniile, în contextul strădaniilor tot mai acerbe de afirmare și emancipare ale etniilor transilvănene, aspirațiile în domeniul culturii reprezintă una dintre cele mai puternice metode de manifestare a spiritului național.

Din acest punct de vedere, structurarea bunurilor de patrimoniu sub forma de colecții sistematice deschise publicului larg au reprezentat primele manifestări muzeistice reale din spațiul nostru, multe dintre acestea constituind, înaintea unei expresii universale, imaginea exponențială a unor comunități etnice. În această categorie putem să includem primele muzee înființate la Sibiu, pe parcursul secolului al XIX-lea. Muzeul Brukenthal, fondat pe structura impozantei colecții a baronului Samuel von Brukenthal, era considerat încă de la început un *muzeu al națiunii săsești*, reprezentativ pentru întreaga etnie din Transilvania. Un alt muzeu similar este cel deschis de *Siebenbürgische Karpathenverein* (Societatea Carpatină Ardeleană), prin strădaniile cercetătorului și colecționarului Emil Sigerus. Scopul acestuia era de a promova, în primul rând, patrimoniul etnografic și cultural săsesc din Ardeal.

Pe baza acestor principii „naționale” și alte orașe săsești din Transilvania vor purcede la organizarea și constituirea unor instituții muzeale, cu menirea de a-și proteja și pune în valoare patrimoniul local. Astfel, vor lua naștere muzeele din Sighișoara, Mediaș, Brașov sau Bistrița. Luând în considerare principiile moderne ale muzeologiei, putem aprecia că aceste instituții ilustrează, pe fondul tematicii prezentate și a patrimoniului deținut, reprezentarea unor calități naționale⁵³⁶.

⁵³⁶ Opriș 1994, p. 134.

La Mediaș a primat încă de la început ideea fondării unui muzeu care să conserve și să expună bunuri reprezentative ale culturii materiale și spirituale ale națiunii săsești din această zonă. Acest fapt poate fi înțeles din afirmațiile celor mai mulți colaboratori care, de-a lungul timpului, s-au ocupat de instituția medieșeană. De asemenea, se avea în vedere și rolul cultural-educativ și chiar turistic pe care muzeul îl putea avea pe plan local. Cu toate că aceste deziderate erau exprimate la sfârșitul secolului al XIX-lea, observăm că atribuțiile pe care urma să le îndeplinească această nouă instituție cuprindeau cele mai importante funcții, valabile până în prezent în cadrul muzeelor moderne.

Totuși suntem nevoiți să menționăm, în stadiul actual al demersului nostru, că anumite sarcini importante ale unei instituții de acest fel, cum sunt cele referitoare la cercetare sau elaborarea și publicarea de materiale științifice a lipsit aproape cu desăvârșire la Mediaș. Până la momentul actual nu sunt cunoscute lucrări editate de către Muzeul *Alt-Mediasch* sau alte colaborări de profil. Cel mai probabil, majoritatea inițiativelor au fost concentrate pe problemele legate de constituirea și expunerea colecțiilor, acțiuni care au reprezentat de-a lungul timpului un efort considerabil pentru comunitatea medieșeană.

Legat de acest aspect, putem presupune și că lipsa unui personal specializat, angajat permanent în cadrul instituției, a avut repercusiuni în domeniul științific. Toți cei care au contribuit la fondarea acestui muzeu au făcut-o doar în beneficiul și pentru comunitatea lor, fără niciun fel de pretenție personală, mai ales că munca prestată în folosul instituției nu era una retribuită. Cu toate că în cursul anilor mulți dintre cei care au activat pentru muzeu erau profesori cu studii superioare, aceștia nu s-au aplecat spre latura cercetării științifice, decât într-o foarte mică măsură.

Prin strădaniile profesorilor Carl Martin Römer și Ludwig Binder, aspirațiile sașilor medieșeni de la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea legate de protejarea și promovarea patrimoniului lor cultural, prin înființarea unui muzeu local, au dat roade. Munca lor a fost continuată de către Hermann Jekeli și Carl August Molitoris, dar într-o mai mică măsură sau, mai corect, fără rezultate atât de strălucite precum ale celor din tâi. Un loc de onoare în galeria celor care s-au ocupat de muzeu îi revine farmacistului Fritz Auner, care pe lângă faptul că are cea mai îndelungată perioadă de activitate în cadrul instituției, de numele său se leagă și elaborarea tematicii expoziției deschisă publicului în primăvara anului 1923. Această expoziție a rămas aproape neschimbată până către sfârșitul anului 1949.

Pentru un scurt timp, de activitatea *Alt-Mediasch*-ului s-a ocupat și renumitul istoric Otto Folberth, pe care îl regăsim aici în perioada anilor 1935–1936 alături de Michael Braisch. Ultimul care s-a ocupat de muzeul medieșean a fost grefierul și învățătorul Johan Preiner, acesta fiind nevoit să facă față anilor tulburi ai celui de-al Doilea Război Mondial, dar mai ales a etapei de instaurare a regimului totalitar, soldat în cele din urmă cu transferarea patrimoniului către noua instituție de stat.

Aproape de la începuturile sale, muzeul a beneficiat și de existența unor foruri importante care au avut un rol esențial în dezvoltarea sa. Primul dintre acestea este *Comitetul Muzeului*, menționat încă din anul 1902, al cărui președinte era economistul Viktor Rideli. Un fapt interesant legat de componența acestui prim comitet este prezența unor membri proveniți din domenii extrem de diverse. Structura acestuia cuprindea pe lângă profesori (Ludwig Binder și Carl Martin Römer), o serie de juriști (Karl Graffius și Johann Caspari), dar și un tâmplar, în persoana lui Daniel Schmidt. De remarcat este și cooptarea primarului Friedrich Theil, în rândul membrilor. Această diversificare din cadrul comitetului poate sugera și intenția de sensibilizare a mai multor categorii de cetățeni și atragerea lor spre interesul suscitată de către noua instituție muzeală de la Mediaș.

Situația suferă anumite modificări în anul 1914, când membrii comitetului sunt în cea mai mare parte profesori (Carl Hermann Jekeli, Carl August Molitoris, Ludwig Leutschaf și Hans Hermann), iar pe lângă aceștia mai sunt întâlniți senatorul Johann Caspari, care și-a păstrat calitatea de membru din anul 1902, farmacistul Fritz Auner și economistul Eduard Theil. În același an, Carl August Molitoris este numit în funcția de custode, situație asupra căreia ne exprimăm opinia că este prima mențiune despre o profesiune cu specific muzeistic din cadrul *Alt-Mediasch*-ului.

O chestiune extrem de importantă în acest moment este elaborarea primelor statute ale muzeului, ce reglementează situația administrativă a instituției. Conform acestor regulamente din anul 1914, muzeul aflat în proprietatea comunității bisericești evanghelice din Mediaș trece din administrarea vechiului comitet în administrarea Asociației Profesorilor Gimnaziali⁵³⁷. Prin urmare, organul cel mai important de conducere, reprezentat de *comisia lărgită* compusă din 20 de membri, va fi condus de către directorul în funcție al Gimnaziului Evanghelic din Mediaș.

⁵³⁷ *Mediascher Wochenblatt*, Nr. 1109, din 01 august 1914.

În privința înființării unei instituții muzeale, dar mai ales a dezvoltării sale ulterioare, un rol esențial este și cel referitor la capacitatea de finanțare a acesteia. Muzeul medieșean a beneficiat, din acest punct de vedere, de un sprijin important atât din partea municipalității, cât și din partea altor instituții precum Casa de Economii și Consemnațiuni (*Spar- und Vorschussverein*), asociații locale sau vecinătăți, dar mai ales de sprijinul a numeroși donatori particulari. Chiar dacă sumele de bani alocate nu erau foarte mari, Primăria oferind o subvenție anuală de 300 de coroane, iar banca de 200 coroane, toate aceste elemente au contribuit în mod decisiv la realizarea primilor pași în scopul constituirii colecțiilor și al organizării lor ulterioare.

Un aspect interesant cu referire la finanțarea celor dintâi achiziții de piese este ideea inedită a profesorului Carl Martin Römer, care în cursul anului 1901 reușește să organizeze la Mediaș o expoziție a renumitului pictor bistrițean Michael Fleischer. Acesta, sensibilizat de ideea fondării unui muzeu local, acceptă să doneze întregul câștig obținut din vânzarea biletelor pentru noua instituție, sprijin material care s-a ridicat la aproximativ 70 de florini. Beneficiind de această sumă, Carl Martin Römer și Ludwig Binder au făcut primele achiziții de obiecte din câteva sate învecinate orașului, la Băgaci, Șeica Mică și Zagăr.

Aceste acțiuni de colectare a bunurilor de patrimoniu pentru Muzeul *Alt-Mediasch* au reprezentat baza primordială și cea mai importantă sursă de constituire a colecțiilor muzeale. Cu mici excepții, întregul fond de la Mediaș a fost adunat piesă cu piesă, fie prin cumpărare, fie prin acceptarea unor donații, fără a se beneficia de aportul unor colecții mai importante care să contribuie la dezvoltarea sa. Cele câteva excepții fac referire la vechile colecții ale Gimnaziului și Bisericii Evanghelice, însă despre care informațiile sunt extrem de sumare. Acestea putem să le adăugăm doar o singură colecție particulară unitară, și anume cea a negustorului Karl Rosenauer, care era compusă din aproximativ 100 de obiecte din cositor, fiind vândută muzeului în anul 1904 pentru o sumă mică față de valoarea sa reală. Prin urmare, putem observa din acest punct de vedere că situația de la Mediaș, unde apariția muzeului nu s-a bazat pe mari colecții particulare ale unor membri fondatori, a fost una destul de diferită față de multe alte orașe din Transilvania, precum Sibiu, Brașov sau Cluj. Aici ea a fost rezultatul unor acțiuni susținute de-a lungul timpului pentru încheierea patrimoniului, cu sprijinul și contribuția unei mari părți a comunității săsești locale.

Chiar dacă acest aspect ar putea fi considerat un impediment, artizanii înființării muzeului medieșean au reușit transformarea acestui neajuns într-un atu al instituției, pentru că patrimoniul colectat este reprezentativ nu doar pe plan local, ci pentru întreaga zonă din vecinătatea Mediașului și implicit din centrul Transilvaniei. Cercetând vechile registre de inventar sau alte surse documentare, putem aprecia că între anii 1901 și 1937 în fondul *Alt-Mediasch*-ului au intrat obiecte provenind din aproximativ 40 de localități, în condițiile în care consemnările nu sunt extrem de precise în toate cazurile, cu privire la locul de proveniență al bunurilor.

Numărul celor care au contribuit la dezvoltarea colecției muzeale, fie prin donații, fie prin vânzări de obiecte, consemnat atât în registre, cât și în periodicele locale ale vremii este unul destul de ridicat, care depășește cifra de 220 de persoane. Una dintre observațiile noastre cu privire la această situație este legată de faptul că între toți acești donatori nu regăsim nicio persoană de altă etnie decât cea germană / săsească. Acest lucru poate sugera, în opinia noastră, două aspecte: unul care denotă un puternic caracter etnic al acestei instituții, iar cel de-al doilea reprezintă un interes extrem de redus al celorlalte națiuni pentru sprijinirea acestei chestiuni culturale, și nu neaparat o excludere sau marginalizare a lor de la acest demers. Ne este greu să acceptăm că românilor sau maghiarilor medieșeni interesați de susținerea muzeului local le-ar fi fost refuzate bunele intenții în această chestiune. Ar fi putut exista anumite reticente în privința acceptării anumitor obiecte referitoare strict la cultura materială tradițională, dar sub nicio formă altor bunuri de importanță istorică sau, mai ales, diverse vestigii arheologice. În orice situație, între documentele și sursele cercetate până în prezent, nu regăsim informații care să menționeze anumite restricții sau refuzuri privind colectarea și îmbogățirea zestrei muzeale.

Întregul patrimoniu deținut de către *Alt-Mediasch* se poate încadra în cinci secțiuni distincte: istorie, etnografie, artă și tipărituri, arheologie și obiecte diverse. Toate acestea erau structurate inițial în 20 de secțiuni diferite, în care obiectele erau înregistrate conform unor categorii extrem de diversificate. Cea mai importantă parte a colecției era alcătuită, bineînțeles, din piese istorice și etnografice, care reprezentau împreună aproximativ 63% din întregul fond. Numărul total de obiecte consemnat în vechile registre de inventar este de 1.286, cu toate că unele mențiuni precizează o valoare apropiată de 1.700 de piese. Cu toate acestea, pe baza documentelor avute la dispoziție, o situație clară cu referire la întregul patrimoniu este extrem de dificil de realizat.

Dacă în prima jumătate a secolului al XX-lea muzeul avea înregistrate între 1.286–1.397 de obiecte⁵³⁸, ulterior, după înființarea Muzeului Raional ca instituție de stat, sunt predate din patrimoniul acestuia către o serie de muzee din țară sau arhive⁵³⁹ peste 4.000 de obiecte, în cea mai mare parte fiind reprezentate din documente despre orașul Mediaș, emise între anii 1493 și 1941. În capitolele anterioare, am precizat faptul că toate aceste obiecte au provenit cu siguranță din fondul vechi al Muzeului *Alt-Mediasch*, pentru că doar în acest fel puteau ajunge în colecția Muzeului Raional, însă ele nu au fost consemnate în niciun registru de inventar. Așadar, nu putem decât să apreciem că patrimoniul *Alt-Mediasch*-ului s-ar fi putut constitui dintr-un număr real de aproximativ 6.000 de piese, doar că cea mai mare parte a lor nu a fost înregistrată corespunzător.

Una dintre problemele majore întâmpinate la începuturi de către instituția medieșeană a fost cea a spațiului de expunere. Încă din anul 1901 se considera că inventarul de bază al muzeului există deja, doar că acesta nu poate fi prezentat publicului larg din lipsa unui spațiu corespunzător. O soluție încercată în acele timpuri a fost adaptarea vechilor turnuri de fortificație, scop pentru care a fost cooptat inginerul Orendi din Sighișoara, care a realizat o serie de propuneri și planuri în acest sens. Din nefericire, ideea a fost abandonată din cauza costurilor mult prea mari necesare lucrărilor, evaluate la o sumă de aproximativ 10.000–12.000 de Coroane. Totuși, din documentele studiate considerăm că refuzarea implementării acestui proiect nu a fost cauzată categoric din prisma valorii materiale foarte mari, ci mai ales din lipsa *îndrăznelii* Comitetului de a colecta și cheltui această sumă pentru scopurile muzeului.

Prin urmare, pentru a fi menținut în continuare ridicat interesul localnicilor pentru muzeu la acea vreme, s-a luat decizia organizării unor expoziții temporare cu piese din colecțiile deja constituite. Însă, suntem nevoiți să precizăm că astfel de evenimente nu au putut fi documentate până la momentul actual, ceea ce ne face să presupunem că nu s-a reușit realizarea acestora.

Prima deschidere pentru public a expoziției Muzeului *Alt-Mediasch* are loc în luna august a anului 1912, în momentul în care orașul găzduiește

⁵³⁸ O transcriere a vechilor registre de inventar al Muzeului *Alt-Mediasch* se află în Arhiva Consistoriului Evanghelic de la Mediaș și cuprinde un număr de 1.397 de obiecte, structurate în 37 de categorii distincte.

⁵³⁹ Am menționat îndeosebi transferurile către Muzeul Regional Brașov din anul 1967/1968 și predarea a numeroase documente către filiala de la Sibiu a Arhivelor Statului din anul 1957.

Zilele Reuniunilor săsești din Transilvania (*Vereinstage*). Atunci, s-a reușit prezentarea expozițională cu sprijinul Casei de Economii și Consemnațiuni, care a pus la dispoziție câteva încăperi în micul turn al noii sale clădiri, operă a arhitectului Fritz Balthes, inaugurată în același an. Din păcate, acest spațiu este utilizat doar până în anul 1913, când obiectele sunt adunate și adăpostite în clasele de rezervă ale Gimnaziului, fără să avem date cu privire la posibilitatea de vizitare a colecției în acest loc.

Problema expunerii permanente a fost rezolvată abia în anul 1922, când Presbiteriul evanghelic alocă câteva încăperi la parterul clădirii fostei primării a orașului, situată pe latura de sud a incintei Bisericii. Aici va fi organizată de către farmacistul Fritz Auner expoziția permanentă a muzeului, a cărei deschidere oficială a avut loc în data de 1 aprilie 1923. Din acest moment și până la desființarea *Alt-Mediasch*-ului, la sfârșitul anului 1949, nu se vor mai înregistra alte modificări majore. Inclusiv conceptul expozițional a rămas aproape neschimbat în tot acest răstimp.

Cartea de onoare a muzeului, utilizată între anii 1912–1913 și 1923–1949, precum și alte surse denotă faptul că instituția a suscitat un real interes pentru un public numeros, atât local, cât și străin. Putem aminti inclusiv faptul că numeroși cercetători au poposit la Mediaș pentru studierea patrimoniului deținut de către *Alt-Mediasch*.

Un important sprijin pentru chestiunile muzeului, îndeosebi în primii săi ani de la începutul secolului al XX-lea, a fost regăsit în periodicele medieșene, îndeosebi *Mediascher Wochenblatt* și ulterior *Mediascher Zeitung*. Paginile acestor gazete au reprezentat de-a lungul timpului singura modalitate de diseminare către publicul larg a tuturor informațiilor și problemelor legate de muzeu și colecția sa. Presa locală a reprezentat unul dintre cei mai importanți parteneri dintre muzeu și societatea civilă. Veritabilele campanii mediatice au înregistrat de multe ori rezultatul scontat, tocmai ca urmare a sensibilizării comunității și a instituțiilor orășenești, prin diverse articole și publicații. Media locală a devenit, astfel, un loc obișnuit de expunere a problemelor, de comunicare a situației și realizărilor la zi, cu privire la dezvoltarea muzeului.

Cu referire la etapa instituției de stat (perioada curprinsă între 1949 – prezent), odată cu înființarea Muzeului Raional, putem afirma că a înregistrat o evoluție sinuoasă și de multe ori extrem de dificilă, atât în ceea ce privește problemele legate de spațiul necesar, cât și de personalul de specialitate, factori esențiali pentru dezvoltarea unui asemenea așezământ cultural. În primii ani s-a constatat o evidentă ancorare a activității sale la

politica națională legată de *construirea socialismului*, situație des întâlnită la majoritatea muzeelor din întreaga țară, fapt care a reprezentat o încetinire a ritmului necesar dezvoltării instituționale.

Ulterior, circumstanțele se ameliorează, iar muzeul beneficiază și de momente favorabile evoluției sale. Se poate evidenția inclusiv rolul autorităților locale, care în anumite împrejurări, destul de puține din păcate, au conștientizat importanța acestei instituții și au acționat în consecință, investind atât în acțiuni de îmbogățire a patrimoniului cultural, de cercetare, cât și în rezolvarea problemelor legate de optimizarea spațiului necesar.

Transpuse în linii mari, putem identifica trei faze importante în istoria recentă a muzeului. Prima dintre ele este reprezentată de perioada cuprinsă între anii 1949–1969, care coincide în mare parte cu etapa Muzeului Raional și Orășenesc amplasat în casa Morscher. O a doua fază este cuprinsă între anii 1969–2005, ce corespunde instituției municipale și este legată îndeosebi de atribuirea unui nou sediu, cel din claustrul fostei Mănăstiri Franciscane situat pe strada Mihai Viteazu, nr. 46. Ultima etapă, care este și cea actuală, reprezintă o fază de reorganizare, în care muzeul funcționează în subordinea Direcției Municipale pentru Cultură, Sport, Turism și Tineret, un serviciu public al Primăriei Mediaș, situație înregistrată de la sfârșitul anului 2005. Fiecare dintre aceste trei perioade a fost și este marcată atât de momente pozitive cât și negative, cauzate de factori decizionali mai puțin inspirați sau de anumite circumstanțe generale și presiuni exercitate asupra instituției.

Cu toate aceste considerente, este de remarcat faptul că muzeul a reușit să găsească mereu resurse pentru a se menține nemijlocit ca unul dintre cele mai importante organisme de pe „piața” cultural-științifică și turistică din arealul Mediașului.

O scurtă sintetizare, bazată în principal pe sursele și documentele identificate până în prezent, pe care nu le putem considera defel exhaustive, ele fiind tributare stadiului actual al cercetărilor noastre, despre fondarea și evoluția muzeului medieșean ne relevă următoarea situație: instituția este considerată ca fiind deja înființată din anul 1901, cu o jumătate de secol mai devreme decât era cunoscută în literatura de specialitate (1950, n.a.), iar până în anul 1903 se înregistrează cea mai prodigioasă muncă de colectare a pieselor de patrimoniu, motorul principal al acestor acțiuni fiind profesorii Carl Martin Römer și Ludwig Binder. După plecarea acestora, procesul de îmbogățire a colecțiilor intră într-un ușor declin.

Patrimoniul său a fost constituit prin achiziții și donații, fără aportul unor importante colecții particulare. În anul 1902 este menționat pentru prima dată *Comitetul Muzeal* și o serie de activități ale acestuia pentru dezvoltarea instituției.

Prima expoziție este deschisă publicului larg în cursul anului 1912, dar poate fi vizitată doar câteva luni până în primăvara anului 1913. Între anii 1914–1922, informațiile despre muzeu sunt extrem de succinte, fiind perioade în care lipsesc cu desăvârșire. Activitatea cu publicul este reluată din luna aprilie 1923, după amenajarea instituției în spațiul de la partenerul fostei primării, unde va funcționa până în anul 1949, când patrimoniul său este preluat de către statul român. În această perioadă sunt consemnați, doar în *Cartea de onoare*, peste 3.000 de vizitatori care au trecut pragul muzeului medieșean, însă bineînțeles considerăm că numărul real a fost cu mult mai mare.

Coroborarea informațiilor emise încă de la nașterea ideii de realizare a acestui deziderat, dar și a opiniilor exprimate ulterior, ne sugerează într-un mod extrem de elocvent faptul că în dezvoltarea acestei inițiative locale primă ideea națională. Conceptul, patrimoniul și tematica care au stat la baza înființării și organizării Muzeului *Alt-Mediasch* pot fi încadrate negreșit în ceea ce Alexandru Tzigara-Samurcaș, renumit promotor al muzeografiei românești, definea drept categoria muzeelor cu caracter etnic⁵⁴⁰.

Prin *constituirea unui muzeu al patriei noastre*, după cum afirma Fritz Auner și nu era singurul care exprima astfel de opinii, se dorea promovarea, valorificarea și păstrarea mărturiilor culturii materiale și spirituale ale națiunii săsești din acest spațiu. Însă acest aspect nu poate fi considerat unul restrictiv sau care să-i minimalizeze valoarea culturală. Din acest punct de vedere, cercetătorul Ioan Oprea sublinia foarte clar că *existența aspectelor locale, într-o cultură, mărește gradul de spectaculozitate, reflectă bogăție, specific și tradiție și iluminează benefic susținătorii actelor respective*⁵⁴¹. La Mediaș, de la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea, au fost îndeplinite toate aceste condiții, dar pe fondul vechii moșteniri a populației săsești și a gradului de cultură atins de către aceasta.

Dacă ar fi să transpunem în cifre și să acceptăm *sine qua non* fondarea muzeului din Mediaș în anul 1901 atunci putem trage concluzia, conform

⁵⁴⁰ Tzigara-Samurcaș 1936, p. 288.

⁵⁴¹ Oprea 1994, p. 133.

datelor publicate în numeroase studii despre muzeele din spațiul nostru⁵⁴², că acesta ocupă un loc onorabil între muzeele Transilvaniei, din punctul de vedere al vechimii sale. Prin urmare, la ora actuală, orașul Mediaș se poate mândri că administrează o instituție culturală cu o istorie considerabilă, a cărei existență o putem include negreșit în rândul galeriei muzeelor seculare de pe teritoriul românesc.

Pe plan local, trebuie recunoscut faptul că supremația populației săsești a dominat toate palierele vieții administrative, economice, politice și culturale pentru o lungă perioadă de timp, iar apariția și dezvoltarea unei instituții precum Muzeul *Alt-Mediasch* nu poate fi disociată sub nicio formă de această etnie. Comunitatea germană a Mediașului, de la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea, era singura capabilă să înfăptuiască aici un astfel de deziderat. Existau resursele patrimoniale și materiale, existau oamenii inițiați, dar mai presus de toate, exista motivația. Dintre toate aceste aspecte se remarcă entuziasmul și inițiativa profesorilor Ludwig Binder și, mai ales, Carl Martin Römer, fondatori *de facto* ai muzeului medieșean.

⁵⁴² Petranu 1922, p. 218; Opriș 1994, p. 31; Boda 2008, p. 167 și următoarele.

Das Museum *Alt-Mediasch*. Zeugnisse der sächsischen Gemeinschaft in Mediasch

(Zusammenfassung)

Unsere Abhandlung bezieht sich auf die Begründung einer neuen Kulturfördernden und -bewahrender Institution. Ausgehend von dem Titel, kann man die komplexe und verschiedene Perspektive der Behandlung dieses historischen Studiums beobachten. Dafür sind wir gezwungen eine ganze Folge von verschiedenen Faktoren und Ereignissen, die die Gründung und Organisierung einer neuen Kulturstätte beeinflussen, zu beachten. Ein oberflächliches Überblick würde die Einfachheit des Themas schätzen, doch nach einer gründlicheren Analyse würde man eine ganze Reihe von bedeutenden Faktoren beobachten, an denen wir entlang unserer Recherche verweilen mussten. Welche waren die Voraussetzungen der Erscheinung dieser neuen Institution? Wie ist eine solche Idee entstanden? Welche waren die verfolgten Ziele? Wer waren diejenigen, die sich der Notwendigkeit der Gründung einer solchen Institution bewußt waren? Welche war die Art und Weise der Verwirklichung des Projektes? Was für ein Patrimonium wurde gesammelt? Das sind nur ein paar Fragen, die man in Verbindung mit unserem Thema beantworten muß.

Der rumänischen Historiographie im Allgemeinen, oder der mediascher Historiographie insbesondere, ist es bis jetzt nicht gelungen diese Fragen zu beantworten. Demzufolge betrachten wir die Nützlichkeit unseres Studiums als berechtigt, nicht nur durch die Aktualität des Themas, aber auch durch die Ergänzung einiger Lücken der Fachliteratur, was die Stadt Mediasch und speziell das lokale Museum betrifft. Zahlreiche Studien und wissenschaftliche Arbeiten, die die Geschichte der Museen in unserem Raum behandeln, verzeichnen nur teilweise, oder gar nicht, das Debüt des mediascher musealischen Phänomens.

Unter diesen Studien können wir die im Jahre 1922 von Coriolan Petranu publizierte Arbeit erwähnen. In dieser Arbeit mit dem Titel *Museen aus Siebenbürgen, Banat, Crișana und Maramureș. Ihre Vergangenheit, Gegenwart und Administration* befindet sich nur eine kurze Erwähnung in Bezug auf die Sammlung des evangelischen Gymnasiums der Stadt, ohne weiteres Detail. Ebenso macht auch die im Jahre 2008 publizierte Doktorarbeit der Forscherin Gherghina Boda, die die *Museen aus Siebenbürgen zwischen 1817–1905* beschreibt, überhaupt keine Erwähnung in Bezug auf eine solche Institution in Mediasch in dieser Zeitperiode. Und schließlich setzt auch einer der bedeutendsten Forscher des rumänischen museologischen Phänomens, Ioan Oprea, in einer seiner wichtigsten Arbeiten, *Geschichte der Museen Rumäniens*, publiziert im Jahre 1994, die Gründung des Museums Mediasch nur im Jahre 1950, als Institution in staatlicher Form. Folglich besteht ein Großteil unserer Bemühungen in der Identifizierung und Einführung in wissenschaftliche Kreise (oder aber in die Aufmerksamkeit der interessierten Öffentlichkeit) von einzigartigen Dokumenten, die in den Archiven von Mediasch, Sibiu und Brașov erhalten sind. Die Informationen, die von Ende des 19. Jahrhunderts, Anfang des 20. Jahrhunderts stammen und die wir im *Mediascher Wochenblatt* und in der *Mediascher Zeitung* wiederentdeckt haben, haben wir aus dem Deutschen ins Rumänische übersetzt und sie in die rumänischen wissenschaftlichen Kreise eingeführt. Das bedeutete für uns eine wichtige und natürliche Ergänzung unserer Thematik.

So betrachten wir unsere Initiative als einen bedeutender Beitrag zur Bereicherung der Kenntnisse, die die Entwicklung des museologischen Systems Rumäniens betrifft. Übrigens, der Beginn unserer Forschung kam aus dem Wunsch und aus der Nötigkeit eine Arbeit mit monographischem Charakter zu schreiben. Wir glauben, dass diese Monographie eine wahre *restitutio de jure* ist, über eine der langlebigen Kulturstätten der Stadt Mediasch: das Museum.

Das Museum hat immer ein Erzeugnis des gesellschaftlichen Bewusstseins des Menschen bedeutet. Es ist ein wahrer Spiegel der menschlichen Gesellschaft, in der sie zu leben beginnt und in der sie sich entwickelt. Das kulturelle Niveau, das eine Gesellschaft erreicht, kann besser verstanden werden mit Hilfe eines historischen Studiums über das Museum. Jedes historische Studium über ein Museum kann seinen Beitrag zur einem besseren Verstehen des kulturellen Niveaus einer Gesellschaft leisten. Diese Tatsache kann man auch durch das verfolgte Ziel eines Museums

feststellen, und zwar, die Aufbewahrung von Gegenständen, die entlang der Zeit von Menschen hergestellt und benutzt wurden. Diese Gegenstände werden dann von der Kommunität gesammelt und in wahre Zeugnisse der Identität, Kontinuität und als integrale Bestandteile des kollektiven Gedächtnisses umgewandelt. Die Sammlung der Gegenstände *ergibt sich aus einer großen kulturellen Bewegung, mit zahlreichen nationalen Eigentümlichkeiten*. So wird das Museum, durch seine erste Aufgabe, die des Aufbewahrens der Geschichte, der Kunst und der Tradition, als die Essenz einer Nation, einer ethnischen Kommunität betrachtet.

Folglich war die Behandlung einiger Aspekte, in Bezug auf die mediascher Gesellschaft im Allgemeinen, ein erster Schritt den wir als nötig fanden. Diese Aspekte betreffen sowohl das Vorhandensein einiger alten Organisationsformen, die einen großen Beitrag zur wirtschaftlichen Entwicklung eines Raumes haben, als auch die Existenz bestimmter Institutionen, die eine wichtige Rolle im sozialen Leben des Individuums spielen. Selbstverständlich muss man da auch den unbestrittenen Beitrag der Schule als entscheidender Faktor zur Entwicklung der Gesellschaft erwähnen. Ebenfalls haben wir als nötig betrachtet, einige Aspekte in Bezug auf bestimmte historische Ereignisse, die die politische, soziale und nationale Situation der mediascher Gemeinschaft beeinflusst haben, zu behandeln.

Die Nachforschungen der Gesellschaft haben zwei verschiedene Institutionen betroffen. Diese waren nicht nur der sächsischen Gemeinschaft der Stadt Mediasch spezifisch, sondern auch des ganzen siebenbürgischen Raumes, der von dieser Bevölkerung bewohnt war. Diese Institutionen sind die Zünfte und die Nachbarschaften, Organisationen die, trotz der verschiedenen Ziele, doch ähnlich waren, was ihre Struktur und Organisationsweise betrifft. Ausgehend von der Erscheinung und Entwicklung dieser sozialen und wirtschaftlichen Ausdrucksformen der Sachsen, haben wir nach bibliographischen Forschungen, die klare Schilderung der Kennzeichen und der Bedeutung dieser in der Entwicklung der mediascher Gesellschaft erhalten. Ebenfalls, Dank der Tatsache, dass zahlreiche Stücke von historischer Herkunft der Zünfte und Nachbarschaften gehört hatten, haben diese Institutionen einen direkten und richtigen Beitrag zur Entstehung des alten Museums Mediasch gehabt.

Auch bei Victor Werner finden wir eine klare Aufzeichnung über die Einführung dieser kulturellen und historischen Güter in das musealische Patrimonium. Der Autor hat in seiner im Jahre 1910 publizierte Arbeit behauptet dass: *nachdem auch die letzte Spur des Vereins verschwunden war,*

wurden ihre Truhen zur Bibliothek des Gymnasiums getragen, damit sie weiter dem zukünftigen Alt-Mediasch Museums gegeben werden. Derselbe Autor hat sich am Anfang des 20. Jahrhunderts in derselben Arbeit Sorgen gemacht, dass dieses Patrimonium verloren geht, und meinte dass: *die Zeit wäre, zu retten was man noch retten kann.*

Ein anderer Teil unseres Studiums betrifft die Schulbildung, als entscheidender Faktor in der Entwicklung des Menschen und der Gesellschaft und in der Bildung des Nationalbewußtseins. Geteilt in drei verschiedene Richtungen, hat die Nachforschung über die mediascher Schulen eine kurz gefasste Darstellung der wichtigsten drei Schulen der Stadt verfolgt. Wir meinen damit die evangelische Schule, die griechisch-katholische Konfessionsschule und die orthodoxe Konfessionsschule. Das Resultat dieser Analysen hat riesige Unterschiede zwischen den drei Schulen aus Mediasch hervorgehoben. Diese Unterschiede stehen in Zusammenhang mit der finanziellen Lage der Schulen, beziehungsweise mit der den dazu entsprechenden Kirchen, aber auch mit der politischen Situation der Nationalitäten. Man konnte bemerken, dass, entlang der Zeit, die Situation der mediascher sächsischen Schule einen besonderen Platz besetzt hat, in Vergleich zu der rumänischen oder ungarischen Schule. Diese Tatsache kann im Rahmen zahlreicher Ereignisse, die im Verlaufe der Zeit in ganz Siebenbürgen stattfanden, beobachtet werden. Eines von diesen Ereignissen war der Fakt, dass die Sachsen schon von Anfang ihrer Kolonisation im 12.- 13. Jahrhundert, viele Privilegien hatten.

Die Revolution aus 1848/1849 hat nicht direkt mit unserer Problematik interaktioniert, doch sicherlich hat sie ein entscheidendes Moment in der modernen Geschichte unseres Raumes bedeutet. Die revolutionäre Operationen die sich in Mediasch abgespielt haben, haben die weitere Evolution der Verhältnisse zwischen Rumänen, Sachsen und Ungarn beeinflusst. Die militärischen Konflikte, die die letzten in der Geschichte der Stadt waren, haben in Bezug auf den größten Teil der Bevölkerung besonders schwere Konsequenzen gehabt und bedeuten eine neue Etappe in das gesellschaftliche Leben der Stadt

Die spannenden Momente der revolutionären Kämpfe und Forderungen haben zwei wichtige Persönlichkeiten in den Vordergrund gebracht, die sowohl in Rumänien, als auch weltweit anerkannt sind. Wir meinen damit die wichtigsten Vertreter der mediascher Revolution, und zwar, den griechisch-katholischen Erzpriester, Ștefan Moldovan, und der Pädagoge und Priester, Stephan Ludwig Roth. Beide hatten einen wichtigen

Beitrag im Raum der Großen Kokel gehabt. St. L. Roth musste für seine Teilnahme an der Revolution und für seine Ideen sogar mit dem Leben bezahlen. Der tragische Tod des sächsischen Gelehrten hatte ernste Folgen gehabt, was die Verhältnisse zwischen den Sachsen und den Ungarn betrifft. Und zwar, hat es in den nächsten 70 Jahren Unstimmigkeiten zwischen den beiden Bevölkerungsgruppen gegeben.

Mediasch, eine der alten Städte Transsilvaniens, eine der wichtigen Burgen des damaligen Siebenbürgens, hat im Laufe der Zeit eine kvasi-ähnliche Evolution gehabt, wie die der anderen siebenbürgischen Städte. Die Stadt an der Großen Kokel hat im 19. Jahrhundert einen besonderen Aufschwung gehabt, insbesondere was das kulturelle Leben betrifft. Viele Organisationen und Institutionen mit sozialem und kulturellem Charakter wurden dann gegründet.

In der zweiten Hälfte des 19. Jahrhunderts hat die europäische Gesellschaft im Allgemeinen einen umfangreichen Modernisierungsprozess gekannt. Dieser Prozess hat positive Auswirkungen sowohl auf politischer, wirtschaftlicher und sozialer Ebene, als auch in der kollektiven Mentalität gehabt. Auf Grund der Modernisierung fanden auch im Leben des Individuums viele Veränderungen statt, was seine Lebensanschauung, oder das Verhältnis zu andere Menschen betrifft. In dieser Periode kann man eine neue Ausdrucksweise der Person im Alltagsleben beobachten. Man kann eine klare Unterscheidung zwischen der Arbeitszeit und der Freizeit feststellen. Ferien als Begriff gewinnt an Bedeutung und überzeugt als eine wichtige Voraussetzung für Gesundheit und Wohlbefinden. Folglich kann man behaupten, dass das moderne Konzept von Freizeit in dieser Zeit erscheint. Die Modernisierungen, die in der Gesellschaft Europas spürbar waren, fanden auch in Siebenbürgen, besonders in dessen Städten statt.

Eine wichtige Richtung unseres Studiums war auch die Behandlung der Problematik einiger mediascher Persönlichkeiten, die durch ihre Funktionen und Ämter die mediascher Gesellschaft in gutem Maße beeinflusst haben. Viele von diesen Persönlichkeiten haben eine direkte Rolle, auch was die Gründung und Entwicklung des mediascher Museums betrifft, gehabt. Ebenfalls haben wir als nötig gehalten, auch eine Analyse einiger wichtigen Vereine und Organisationen der Stadt zu machen. Diese waren im Laufe der Zeit wahre Förderer menschlicher Kompetenzen und auch die Initiatoren einiger kulturellen Veranstaltungen, die das Leben der Stadt stark beeinflusst haben.

Der wichtigste Teil unseres Studiums präsentiert die Entwicklung des Museums Mediasch im 19. und 20. Jahrhundert, Entwicklung die in enger Verbindung mit dem musealischen Phänomen aus Siebenbürgen steht. Es wurden in erster Reihe die wichtigsten Etappen der Verwirklichung und Organisierung dieser Institution erforscht. Ebenfalls konnten wir, anhand einiger bis jetzt unveröffentlichter Dokumente, die wir in mehreren Archiven identifiziert haben, das kulturelle Patrimonium des Museums Alt-Mediasch rekonstituieren.

Durch die Identifizierung einiger lokaler Quellen bezüglich der Persönlichkeiten, die entlang der Geschichte das musealische Patrimonium bereichert haben, konnten wir uns ein klares Bild über den sächsischen Beitrag zur Entwicklung des Museums machen. Dieser Beitrag war wichtig auch für die Rettung, Verwertung und Promovierung eines bedeutenden kulturellen Patrimoniums, das spezifisch für diesen Raum Siebenbürgens ist.

Was unsere Forschungsmethoden und –techniken betrifft, haben wir un sin erster Reihe nach gegebenen bibliographischen Studien orientiert, die sowohl der rumänischen als auch der deutschen Fachliteratur aus dem 19. und 20. Jahrhundert angehören. Andere wichtige Forschungsquellen waren auch zahlreiche, meistens damalige deutschsprachige Zeitschriften, zum Beispiel *Mediascher Wochenblatt*, die in ihren Seiten bemerkenswerte Aufzeichnungen zu dem von uns behandeltem Thema registriert haben. Ebenfalls wurden auch eine ganze Reihe von Dokumenten aus den Archiven des mediascher Museums, des mediascher evangelischer Konsistoriums und aus den Nationalarchiven aus Sibiu, Brașov und aus der Archive Heimatgemeinschaft Mediasch aus Deutschland konsultiert.

So können wir behaupten, dass die meisten Fragen, die wir uns am Anfang unseres Studiums stellten, sich die sich die richtigen Antworten fanden, die das mediascher Museum in die Ehrengalerie der Museen Rumäniens setzen.

Die Bemühungen in Bezug zur Rettung und Bewahrung der zum Nationalpatrimoniums gehörenden Güter, wurden, auf Grund der europäischen Einflüsse, immer erfolgreicher. Die Initiative einer Elite von Intellektuellen und Privatsammlern, die die Realität der westlichen Zivilisation gut kannten, führte zur Systematisierung der Idee des Museums, als eine kulturelle Institution mit großer Bedeutung. Die Beharrlichkeit dieser Elite stand am Grund des Entstehens zahlreicher Museen und kulturellen Vereine, mit dem klaren Ziel des Schutzes des kulturellen Patrimoniums.

Ebenso haben auch die Schulen und Kirchen einen wichtigen Beitrag zur Durchführung dieses Zieles gehabt.

In der zweiten Hälfte des 19. Jahrhunderts wurde auch Mediasch, nach dem Beispiel von Sibiu und Sighișoara, von dem Fieber der Rettung der kulturellen Erbe ergriffen. Diese Einflüsse sind ein Beweis für das Reifwerden der mediascher Gesellschaft, die sehr stark in die politische, wirtschaftliche, soziale und kulturelle Realität der Region verankert war. Die Bestrebung im kulturellem Bereich bedeutet eine der stärksten Methoden der Äußerung des Nationalgeistes, besonders nach einem Jahrhundert geprägt von tiefen Veränderungen, im Kontext der Durchsetzung und Emanzipierung der Völkergruppen Siebenbürgens.

So waren die ersten Sammlungen, die der Öffentlichkeit zugänglich gemacht wurden, die ersten musealischen Äußerungen. Viele von diesen bedeuteten erstens, besondere Auszeichnungsmerkmale einer ethnischen Kommunität und zweitens, eine universelle Ausdrucksform. In diese Kategorie können wir die ersten Museen gegründet im Sibiu im 19. Jahrhundert einschließen. Das Museum Brukenthal gegründet auf der Struktur der eindrucksvollen Sammlung des Barons Samuel von Brukenthal, war von Anfang an als *Museum der sächsischen Nation* betrachtet, weil es repräsentativ für sie war. Ein anderes Museum ist das geöffnet vom *Siebenbürgischen Karpathenverein*, durch die Bemühungen des Sammlers und Forschers Emil Sigerus. Das Ziel des Museums war in erster Reihe die Unterstützung des sächsischen ethnographischen und kulturellen Patrimoniums. Auf Grund dieser Prinzipien haben auch andere Städte Siebenbürgens angefangen musealische Institutionen zu organisieren und zu gründen, mit dem Ziel das lokale Patrimonium zu schützen und zu verwerten. So entstanden die Museen in Sighișoara, Mediasch, Brașov und Bistrița. Wenn wir die modernen Prinzipien der Museologie betrachten, können wir behaupten, dass diese Institutionen die Repräsentierung einiger Nationalqualitäten, auf Grund der vorgezeigten Thematik und des Patrimoniums illustrieren.

Auch in Mediasch hat die Gründung eines Museums schon sehr früh Vorrang gehabt. Die Institution wurde im Jahre 1901 gegründet und hat bis 1903 unter der Leitung der Professoren Carl Martin Römer und Ludwig Binder eine intensive Tätigkeit im Sammeln wertvoller Gegenstände geleistet. Die Sammlung entstand durch Anschaffungen und Spenden. Später, im Jahre 1902 wurde zum ersten Mal ein Museumvorstand und dessen zahlreiche Aktivitäten im Interesse des Museums erwähnt.

Die erste Ausstellung wurde im Jahre 1912 geöffnet und sie konnte bis Frühling 1913 besichtigt werden. Zwischen 1914–1922 sind die Informationen über das Museum sehr knapp. Im April 1923 wurde das Museum nach seiner Einrichtung in das Gebäude des vorigen Rathauses, wieder geöffnet. Das Museum hat sich da bis 1949 erhalten, als sein Patrimonium vom Staat übernommen wurde. In dieser Periode gab es im Ehrenbuch über 3000 Verzeichnungen, doch glauben wir, dass die Zahl der Besucher viel größer war.

Das Konzept der Entstehung des Museums Alt-Mediasch kann, in das was Alexandru Tzigara-Samurcaș als Museum mit ethnischem Charakter definierte, eingeordnet werden.

Durch *die Konstituierung eines Museums unseres Vaterlandes*, wie Fritz Auner sich äußerte, wollte man die Promovierung, Verwertung und Aufbewahrung der materiellen und kulturellen Zeugnisse der sächsischen Nation erreichen. Diesbezüglich, hat Ioan Opriș deutlich gemeint, dass: *die Existenz lokaler Aspekte einer Kultur, dessen Tradition, Spezifität und Reichtum reflektiert*. Im 19. und 20. Jahrhundert wurden in Mediasch auf Grund der alten Tradition der sächsischen Bevölkerung und des hohen Grades der Kultur, diese Bedingungen erfüllt.

Wenn wir, anhand zahlreicher Daten über die Museen in unserem Raum, die Gründung des mediascher Museums im Jahre 1901 festsetzen, können wir die Schlussfolgerung ziehen, dass dieser, was sein Alter betrifft, einen ehrenvollen Platz zwischen den Museen Siebenbürgens besetzt. So kann die Stadt Mediasch stolz darüber sein, dass sie eines der ältesten Museen Siebenbürgens verwaltet.

Die Entstehung und Entwicklung des Museums Alt-Mediasch ist eng mit der sächsischen Gemeinschaft verbunden, die alle Aspekte der Stadt stark beeinflusst hat.

Am Ende des 19. und Anfang des 20. Jahrhunderts war die deutsche Gemeinschaft die einzige die so eine Forderung erfüllen konnte. Alles nötige war vorhanden: die materiellen Ressourcen, die geeigneten Personen und vor Allem, die Motivation. Beachtlich war der Enthusiasmus und die initiative der Professoren Carl Martin Römer und Ludwig Binder, die die Gründer *de facto* des mediascher Museums sind.

Traducere: **Monica Veress-Váci**

Surse / Bibliografie

Surse inedite

Arhivele Naționale ale României. Direcția Județeană Brașov – Fond: *Sfatul Popular al Regiunii Brașov*.

Arhivele Naționale ale României. Direcția Județeană Sibiu – Fond: *Muzeul Raional Mediaș. Acte de vecinătate*.

Arhiva Consistoriului Evanghelic Mediaș – Dosar *Alt-Mediasch*.

Arhiva Heimatgemeinschaft Mediasch e.V., Germania.

Arhiva Muzeului Municipal Mediaș – *Acte înregistrate*.

Arhiva Primăriei Municipiului Mediaș – Fond: *Hotărâri ale Consiliului Local*.

Colecția particulară Romeo Lucian Stoia, Mediaș.

Presă / Publicații periodice

Gazeta Mediașului: 1938; 1939.

Mediascher Wochenblatt: 1894; 1897; 1899–1907; 1910; 1914.

Mediascher Zeitung: 1922; 1923; 1936; 1939; 1998.

Neamul Românesc: 1925.

Siebenbürgische Zeitung: 2010.

Spațiu și Sensibilitate: 1992.

Sylvesterzeitung: 1897; 1899.

Transilvania: 1875; 1890; 1891; 1897.

World Wide Web / Webografie

<http://www.deutsche-biographie.de/>

<http://www.siebenbuerger.de/>

<http://www.sigerus.muzeulastra.ro/>

<https://muzeulmedias.wordpress.com/>

Lucrări de specialitate

*Adressbuch 1914 – ****, *Adressbuch der Königlich Freien Stadt Mediasch. Erster Jahrgang 1914*, Mediasch, 1914.

Albu 1944 – Nicolae Albu, *Istoria învățământului românesc din Transilvania până la 1800*, Blaj, 1944.

- Albu 1971 – Nicolae Albu, *Istoria școlilor românești din Transilvania între anii 1800–1867*, București, 1971.
- Axente 1929–1931 – Mihai Axente, *Mediaș. Studiu monografic*, Mediaș, 1929–1931, mss.
- Berindei 1984 – Dan Berindei, *1848 în Țările Române*, București, 1984.
- Berindei 1998 – Dan Berindei, *Revoluția română din 1848–1849. Însemnătatea și programele ei*, București, 1998.
- Biro Hendre 2011 – Doina Biro Hendre, *Ignace Batthyany. Un destin consacrat a l'eglise*, în *Batthyaneum. Omagiu fondatorului Ignatius Sallestius de Batthyany (1741–1798)*, editor Doina Biro Hendre, București, 2011, p. 25–38.
- Bocșan, Leu 1988 – Nicolae Bocșan, Valeriu Leu, *Memorialistica revoluției de la 1848 în Transilvania*, Cluj-Napoca, 1988.
- Bocșan 1995 – Nicolae Bocșan, *Contribuții la istoria mentalității revoluționare. Noțiunea de revoluție la românii din Transilvania (septembrie 1848 – august 1849)*, în *David Prodan. Puterea modelului*, (coordonatori: Nicolae Bocșan, Nicolae Edroiu, Liviu Maior, Aurel Răduțiu, Pompiliu Teodor), Cluj-Napoca, 1995, p. 190–202.
- Boda 2008 – Gherghina Boda, *Muzeele din Transilvania între 1817 și 1905*, Mediaș, 2008.
- Bodea 1982 – Cornelia Bodea, *1848 la români. O istorie în date și mărturii*, vol. I, București, 1982.
- Bodea 1982a – Cornelia Bodea, *1848 la români. O istorie în date și mărturii*, vol. II, București, 1982.
- Brusanowski 2005 – Paul Brusanowski, *Învățăământul confesional ortodox din Transilvania între anii 1848–1918*, Cluj-Napoca, 2005.
- Brusanowski 2006 – Paul Brusanowski, *Din trecutul școlilor confesionale ortodoxe din protopopiatul Mediaș*, în *Contribuții la istoria orașului Mediaș*, 2006, p. 52–76.
- Bușoiu 1996 – Livia Bușoiu, *Repere în timp (1826–1996). Contribuții monografice. Școala Mihai Eminescu*, Mediaș, 1996.
- Bușoiu, Giura 2011 – Gheorghe Bușoiu, Lucian Giura, *Profiluri medieșene*, vol. 1, Sibiu, 2011.
- Bușoiu, Giura 2011a – Gheorghe Bușoiu, Lucian Giura, *Profiluri medieșene*, vol. 2, Sibiu, 2011.
- Cioran 2003 – Dorana Cioran, *Mass-media – reper al parcursului muzeu-conștiință publică. Muzeul și mass-media de la înțelegere la convingere*, în *Revista Muzeelor*, 3–4, 2003, p. 40–43.
- Comșa 2008 – Doina Comșa, *Instituții medieșene – Muzeul Municipal (1950–2000)*, în *Comunicări Științifice*, VII, 2008, p. 185–191.
- Comșa, Rus 2002 – Doina Comșa, Dorin-Ioan Rus, *Table de breaslă în colecția Muzeului Municipal Mediaș*, în *Ziridava*, XXIII, 2002, p. 395–403.
- Comșa, Rus 2002a – Doina Comșa, Dorin-Ioan Rus, *Lăzi de breaslă în colecția*

- Muzeului Municipal din Mediaș, în *Acta Mvsei Porolisenssis*, XXIV, 2002, p. 235–240.
- Crișan 1955–1956a – Ion Horațiu Crișan, *Noi cercetări arheologice la Mediaș*, în *Din Activitatea Științifică a Muzeului Raional Mediaș*, Nr. 3, 1955–1956, p. 27–52.
- Crișan 1955–1956b – Ion Horațiu Crișan, *Mormântul scitic de la Șaroș-Sonde*, în *Din Activitatea Științifică a Muzeului Raional Mediaș*, Nr. 3, 1955–1956, p. 53–70.
- Crișan, Szuchy 1955–1956 – Ion Horațiu Crișan, Emil M. Szuchy, *Considerații istorice asupra teritoriului orașului Mediaș în antichitate*, în *Din Activitatea Științifică a Muzeului Raional Mediaș*, Nr. 3, 1955–1956, p. 5–26.
- Dörner 2009 – Anton E. Dörner, *Transilvania între stabilitate și criză (1457–1541)*, în *Istoria Transilvaniei, vol. I (până la 1541)*, (coordonatori: Ioan-Aurel Pop, Thomas Năgler), Cluj-Napoca, 2009, p. 283–330.
- Drăgan 1957 – Nicolae Drăgan, *Dezvoltarea industriei în Mediaș între anii 1918–1944*, Mediaș, 1957.
- Drăghiiță 2007 – Zevedei-Ioan Drăghiiță, *Muzeul și patrimoniul cultural la Blaj (1848–1918), între educație și identitate națională*, Alba Iulia, 2007.
- Drăghiiță 2010 – Zevedei-Ioan Drăghiiță, *De la colecție la muzeu în societatea transilvăneană (secolul al XIX-lea)*. O privire subiectivă, în *APVLVM*, XLVII, 2010, p. 369–382.
- Drotloff 2005 – Hansotto Drotloff, *Feuerwehrtfest in Mediasch*, în *Mediascher Infoblatt*, din 10 decembrie 2005, p. 42–44.
- Drotloff 2008 – Hansotto Drotloff, *Viena-Berlin-Szczecin-Mediasch. O călătorie în timp – nu numai cu bicicleta*, în *Mediaș-740*, p. 36–70.
- Drotloff 2014 – Hansotto Drotloff, *Carl Martin Römer*, în *Liceul Stephan Ludwig Roth. Fragmente istorice*, IV, Mediaș, 2014, p. 17–20.
- Drotloff 2014a – Hansotto Drotloff, *Hermann Mader*, în *Liceul Stephan Ludwig Roth. Fragmente istorice*, IV, Mediaș, 2014, p. 7–12.
- Drotloff 2017 – Hansotto Drotloff, *Stemele vecinătăților din Mediaș*, în *Mediaș 750*, volumul III, 2017, p. 88–115.
- Drotloff, Schuster 2009 – Hansotto Drotloff, Günter E. Schuster, *Mediasch. Ein historischer Streifzug durch die siebenbürgisch-sächsische Stadt an der Kokel*, Sibiu, 2009.
- Fabritius 1986 – Guido Fabritius, *Beiträge zur Geschichte der deutschen Apotheken und Apotheker in Siebenbürgen*, Selbstvelag Drabenderhöhe, 1986.
- Florescu 1994 – Radu Florescu, *Bazele muzeologiei*, București, 1994.
- Frâncu, Beșliu 2008 – Raluca M. Frâncu, Olga Beșliu, *Piese ale vecinătății Sag aflate în colecția Muzeului Național Brukenthal – Muzeul de Istorie Casa Altemberger*, în *Brukenthal. Acta Musei*, III. 1, 2008, p. 319–327.
- Frâncu, Beșliu 2009 – Raluca M. Frâncu, Olga Beșliu, *Piese ale vecinătăților străzii și Porții Ocnei (Burgergasse, Burgertor) din Sibiu aflate în colecția Muzeului Național Brukenthal*, în *Brukenthal. Acta Musei*, IV. 1, 2009, p. 243–256.
- Fola 1985–1992 – Nicolae Victor Fola, *Activitatea asociației culturale „ASTRA” în*

- zona Târnavelor și contribuția sa la lupta pentru desăvârșirea unității naționale românești în perioada 1867–1918, în Marisia, 15–22, 1985–1992, p. 285–293.*
- Giura 1999 – Lucian Giura, *Pe urmele lui Stephan Ludwig Roth*, Sibiu, 1999.
- Giura 2008 – Lucian Giura, *Istoricul Otto Folberth (1896–1991)*, în *Mediaș–740*, 2008, p. 158–171.
- Giura *et alii* 2005 – Lucian Giura, Maura Geraldina Giura, Helmuth Julius Knall, *Contribuții bibliografice la o istorie a Mediașului*, Mediaș, 2005.
- Giura, Giura 2008 – Maura Geraldina Giura, Lucian Giura, *Despărțământul Mediaș al ASTREI (1890–1948)*, Sibiu, 2008.
- Giura, Racovițan 1979 – Lucian Giura, Mihai Racovițan, *Fruntașul revoluționar de la 1848 Ștefan Moldovan*, în *Sargetia*, XIV, 1979, p. 409–418.
- Giurescu, Giurescu 1975 – Constantin C. Giurescu, Dinu C. Giurescu, *Istoria românilor din cele mai vechi timpuri până astăzi*, București, 1975.
- Gräser 1852 – Andreas Gräser, *Geschichtliche Nachrichten über das Mediascher Gymnasium*, Hermannstadt, 1852.
- Gräser 1862 – Andreas Gräser, *Umriss zur Geschichte der Stadt Mediasch*, Mediasch, 1862.
- Haltrich 1929 – Adolf Haltrich, *Ein Handwerker-schicksal. Einige Meilensteine und ernste Betrachtungen aus meinem Lebenslauf*, în *Hans Sachs Taschenkalender für Gewerbe und Handel*, Sibiu, 1929, p. 290–305.
- Huț 2012 – Anca-Daniela Huț, *Ștefan Moldovan (1813–1900), susținător al școlii și bisericii din vicariatul Hațegului. Mărturii documentare de la 1855–1856*, în *Terra Sebsv*, 4, 2012, p. 271–284.
- Ittu 2000 – Gudrun Liane Ittu, *Muzeul Brukenthal. De la constituirea colecțiilor până în zilele noastre*, Sibiu, 2000.
- Ittu 2007 – Constantin Ittu, *Tainele Bibliotecii Brukenthal*, Ediția a II-a, Alba Iulia, 2007.
- Ionescu f.a. – Ștefan Ionescu, *Mediaș, monumente medievale*, Mediaș, f.a.
- Iscru 1988 – G. D. Iscru, *Revoluția română din 1848–1849*, București, 1988.
- Iszlay 2002 – Iszlay László, *Activitatea asociației de muzică din Mediaș*, în *Mediaș – pagini de istorie*, 2002, p. 45–53.
- Jekely 1912 – Hermann Jekely, *Josef Fabini (Eine biographische Skizze)*, în *Festgase zur 50 jährigen Jubelfeier des siebenbürg. Hauptvereins*, Mediasch, 1912, p. 5–47.
- Jekeli 1913 – Hermann Jekeli, *Geschichte des Gymnasialbaues und Bericht über die Einweihungsfeier*, Mediasch, 1913.
- József 2011 – Marton József, *Ignatius Batthyány*, în *Batthyaneum. Omagiu fondatorului Ignatius Sallestius de Batthyan (1741–1798)*, editor Doina Biro Hendre, București, 2011, p. 15–24.
- Kiss 1994 – Albert Kiss, *Societățile kalandos – cimitirul societăților kalandos la Cluj*, București, 1994.
- Kistemaker 2006 – Renée Kistemaker, *Muzeele citadine drept centre de dialog civic?*, în *Revista Muzeelor*, 3, 2006, p. 8–21.

- Klein 1999 – Christoph Klein, *Teologul și preotul Stephan Ludwig Roth*, în *Stephan Ludwig Roth – 150 de ani de la moartea sa*, Mediaș, 1999, p. 9–15.
- Knall 2008 – Helmuth Julius Knall, *Înființarea și activitatea secțiunii Mediaș a Societății Carpatine Ardelene a Turiștilor (1906–1944)*, în *Mediaș–740*, 2008, p. 71–114.
- König 1999 – Walter König, *Stephan Ludwig Roth ca pedagog. Despre actualitatea ideilor și concepțiilor sale*, în *Stephan Ludwig Roth – 150 de ani de la moartea sa*, Mediaș, 1999, p. 16–22.
- Kroner 1974 – Michael Kroner, *Stephan Ludwig Roth. Viața și opera*, Cluj-Napoca, 1974.
- Luca 2007 – Sabin Adrian Luca, *Muzeul Național Brukenthal la 190 de ani de la deschiderea pentru public*, în *Revista Muzeelor*, 4, 2007, p. 11–20.
- Lupaș 1911 – Ioan Lupaș, *Înființarea „Asociațiunii” și conducătorii ei*, în *Transilvania*, nr. 4, 1911, p. 326–348.
- Martin, Opriș f.a. – Tiron Martin, Ioan Opriș, *Activitatea filatelică din Sibiu și alte localități din Ardeal și Banat în anii 1942–1943*, în *Buletinul Cercului de Studii al Istoriei Poștale din Ardeal, Banat și Bucovina*, An V, nr. 4, p. 30–34.
- Matei 1986 – Pamfil Matei, *ASTRA. Asociațiunea Transilvană pentru Literatura Română și Cultura Poporului Român (1861–1950)*, Cluj-Napoca, 1986.
- Mănărăzan 2007 – Mihaela Mănărăzan, *Muzeele – spații de comunicare și confruntare*, în *Revista Muzeelor*, 1, 2007, p. 5–6.
- Mănărăzan 2008 – Mihaela Mănărăzan, *Muzeul ca ofertant cultural*, în *Revista Muzeelor*, 3, 2008, p. 11–17.
- Mărculeț 1999 – Vasile Mărculeț, *Stephan Ludwig Roth și Revoluția de la 1848–1849. Atitudinea față de marile probleme românești din Transilvania*, în *Stephan Ludwig Roth – 150 de ani de la moartea sa*, Mediaș, 1999, p. 34–44.
- Mărculeț et alii 2005 – Vasile Mărculeț, Ioan Mărculeț, Cătălina Mărculeț, *Biserica Română Unită cu Roma (greco-catolică) din regiunea Mediașului. 1700–2005*, București, 2005.
- Mărculeț, Doboș 2005 – Vasile Mărculeț, Alexandru Doboș, *Unele considerații asupra organizării administrative românești din Transilvania în timpul Revoluției din 1848–1849. Prefecturile și prefectii lor*, în *Comunicări Științifice*, III-IV, 2005, p. 50–57.
- Mărculeț, Doboș 2006 – Vasile Mărculeț, Alexandru Doboș, *Unele considerații asupra înființării și funcționării prefecturii Mediaș-Sighișoara (octombrie 1848-ianuarie 1849)*, în *Comunicări Științifice*, V, 2006, p. 59–68.
- Mărculeț, Doboș 2007 – Vasile Mărculeț, Alexandru Doboș, *Aspecte ale Revoluției române de la 1848–1849 la Mediaș*, Mediaș, 2007.
- Mărculeț, Mărculeț 2011 – Vasile Mărculeț, Ioan Mărculeț, *Momente ale raporturilor româno-săsești din Mediaș (mijlocul secolului al XIX – mijlocul secolului XX)*, în *Omul și Societatea*, 2011, p. 290–300.
- Mârza 1987 – Iacob Mârza, *Școală și națiune (Școlile de la Blaj în epoca renașterii naționale)*, Cluj-Napoca, 1987.

- Mârza 2011 – Iacob Mârza, *Qu'est-ce que le paradis? Tout simplement, une bibliothèque*, în *Batthyaneum. Omagiu fondatorului Ignatius Sallestius de Batthyán (1741–1798)*, editor Doina Biro Hendre, București, 2011, p. 9–14.
- Mesea 2011 – Iulia Mesea, *Peisagiști din sudul Transilvaniei între tradițional și modern. Sfârșitul secolului al XVIII-lea – mijlocul secolului al XX-lea*, Sibiu, 2011.
- Mihai 2008 – Adonis Mihai, *Realități demografice la Sighișoara în perioada interbelică*, în *Alt Schaessburg*, Nr. 1, 2008, p. 184–202.
- Mihai 2009 – Adonis Mihai, *Se poate vorbi de o românizare interbelică la Sighișoara?*, în *Alt Schaessburg*, Nr. 2, 2009, p. 121–139.
- Mihalache 2014 – Andi Mihalache, *Contribuții la istoria ideii de patrimoniu. Surse, evoluții, interpretări*, Iași, 2014.
- Mihăilescu 2003 – Vintilă Mihăilescu (coordonator), *Vecini și vecinătăți în Transilvania*, București, 2003.
- Moldovan 1875 – Ștefan Moldovan, *Estrasu dein dioariulu vieții mele de la 15 martie 1848 până la 18 ianuarie 1849*, în *Transilvania*, VIII, Nr. 7–15, 1875.
- Moga, Mârza 1990–1993 – Valer Moga, Eva Mârza, *Muzeul Unirii din Alba Iulia. I. Tradiții muzeografice*, în *APVLVM*, XXVII–XXX, 1990–1993, p. 417–442.
- Monografia 1943 – ***, *Monografia județului Târnava Mare*, Sighișoara, 1943.
- Mureșan 2006 – Augustin Mureșan, *Sigilii de bresle din vestul și nord-vestul României (secolele XVI–XIX)*, Cluj-Napoca, 2006.
- Nägler 1992 – Thomas Nägler, *Așezarea sașilor în Transilvania*, București, 1992.
- Nägler 2009 – Thomas Nägler, *Transilvania între 900 și 1300*, în *Istoria Transilvaniei, vol. I (până la 1541)*, (coordonatori: Ioan-Aurel Pop, Thomas Nägler), Cluj-Napoca, 2009, p. 199–232.
- Nestor 1941 – Ion Nestor, *Keltische Gräber bei Mediasch. Ein Beitrag zur frage der Frühen Keltischen funde in Siebenbürgen*, în *DACIA*, VII–VIII, 1941, p. 159–182.
- Niedermaier 1979 – Paul Niedermaier, *Siebenbürgische Städte. Forschungen zur städtebaulichen und architektonischen Entwicklung von Handwerksorten zwischen dem 12. und 16. Jahrhundert*, București, 1979.
- Nicolescu 1975 – Corina Nicolescu, *Muzeologie generală*, București, 1975.
- Oberlander-Târnoaveanu, Duțu 2009 – Irina Oberlander-Târnoaveanu, Aurelia Duțu, *Muzee și colecții din România*, București, 2009.
- Ordeanu 2003 – Maria Ordeanu, *2003 in memoriam Samuel von Brukenthal (1721–1803)*, în *Revista Muzeelor*, nr. 3–4, 2003, p. 7–10.
- Opriș 1994 – Ioan Opriș, *Istoria muzeelor din România*, București, 1994.
- Opriș 2000 – Ioan Opriș, *Transmuseographia*, București, 2000.
- Opriș 2002 – Ioan Opriș, *Muzee și colecții din România. Mică enciclopedie*, București, 2002.
- Pascu 1954 – Ștefan Pascu, *Meșteșugurile din Transilvania până în secolul al XVI-lea*, Cluj-Napoca, 1954.

- Pascu 1986 – Ștefan Pascu, *Voievodatul Transilvaniei*, volumul III, Cluj-Napoca, 1986.
- Pascu 1996 – Vasile Pascu, *Istoria modernă a românilor (1821–1918)*, București, 1996.
- Pauer 2002 – Hans G. Pauer, *Clădirile gimnaziului german din Mediaș de la începuturi până în prezent*, în *Mediaș – pagini de istorie*, 2002, p. 101–109.
- Pauer 2004 – Hans G. Pauer, *Liceul „Stephan Ludwig Roth” în epoca războaielor mondiale (1914–1945)*, în *Liceul St. L. Roth – fragmente istorice*, Mediaș, 2004, p. 28–47.
- Petranu 1922 – Coriolan Petranu, *Muzeele din Transilvania, Banat, Crișana și Maramureș. Trecutul, prezentul și administrarea lor*, București, 1922.
- Pitters 1999 – Hermann Pitters, *Stephan Ludwig Roth ca om al poporului și ca personalitate politică*, în *Stephan Ludwig Roth – 150 de ani de la moartea sa*, Mediaș, 1999, p. 23–25.
- Pitters 2004 – Hermann Pitters, *Die Schulordnung des Mediascher Gymnasium aus dem Jahr 1762*, în *Liceul St. L. Roth – fragmente istorice*, Mediaș, 2004, p. 138–154.
- Popa *et alii* 2009 – I. Popa, M. Braisch, D. Danciu-Muțiu, A. Gavriluț, R. Mihulecea, M. Moraru, A. Mureșan, C. Niculescu, M. Popa, R. Roșian, *Vecinătăți săsești hârtibăcene. Raport preliminar asupra unei cercetări antropologice*, 2009, mss.
- Protopopescu 1966 – Lucia Protopopescu, *Contribuții la istoria învățământului din Transilvania. 1787–1805*, București, 1966.
- RepArh Sibiu 2003 – Sabin Adrian Luca, Zeno Karl Pinter, Adrian Georgescu, *Repertoriul Arheologic al Județului Sibiu. Situri, monumente istorice și arheologice*, Sibiu, 2003.
- Roșca *et alii* 2005 – Karla Roșca, Camelia Ștefan, Simona Malearov, *De la primele colecții de artă populară săsească (1895) la Muzeul de Etnografie și Artă Populară Săsească „Emil Sigerus”*, în *Revista Muzeelor*, Nr. 3, 2005, p. 38–43.
- Rus 2002 – Dorin-Ioan Rus, *Steme și însemne de breaslă aflate în biserica evanghelică Sf. Margaretha din Mediaș*, în *Cumidava*, XXV, 2002, p. 312–321.
- Russu 1975 – I. I. Russu, *Precursorii muzeografiei științifice: colecționarii de materiale arheologice*, în *ActaMN*, XII, 1975, p. 191–197.
- Schenk 1993 – A. Schenk, *Documentation zur Volks-kultur in Siebenbürgen. Kooperation des Siebenbürgischen Museums mit dem Kronstädter Ethnographischen Museum*, în *Siebenbürgisches Museum Gundelsheim. Nachrichtenheft des Freundeskreises*, 14, 3–4, 1993, p. 8–16.
- Sedler 2000 – Iohanna Sedler, *’Register-Zeichen’ und ’Plak’ Zeugnisse früher Schriftkultur im siebenbürgischen Gemeinschaftsbrauchtum*, în *Siebenbürgisches Museum Gundelsheim. Nachrichtenheft des Freundeskreises*, 21, 1–2, 2000, p. 21–28.
- Sedler 2005 – Iohanna Sedler, *Lebensordnungen im ländlichen Siebenbürgen Zwischen Tradition und neuer Wirklichkeit*, în *Siebenbürgisches Museum Gundelsheim. Nachrichtenheft des Freundeskreises*, 26, 2005, p. 39–48.

- Someșan 1999 – Maria Someșan, *Începuturile Bisericii Române Unite cu Roma*, București, 1999.
- Stan 1987 – Apostol Stan, *Revoluția română de la 1848. Solidaritate și unitate națională*, București, 1987.
- Statutele* 1896 – ***, *Statuten des Mediascher Radfahrer Clubs*, Mediasch, 1896.
- Stoia 2009 – Romeo Lucian Stoia, *Aspecte din viața filatelică medieșeană*, Mediaș, 2009.
- Stoian *et alii* 2002 – Valeriu Stoian, Vasile Mărculeț, Ioan Mărculeț, *Istoria Protopopiatului Greco-Catolic Mediaș, prin protopopi*, București, 2002.
- Sutschek 1997 – Felix Sutschek, *Statutele municipale ale sașilor din Transilvania*, Stuttgart, 1997.
- Spek 1929 – Rudolf Spek, *Muzeele săsești ardelene, în Transilvania, Banatul, Crișana, Maramureșul. 1918–1928*, București, 1929, p. 1197–1209.
- Székely 1953 – Zoltan Székely, *Cercetări arheologice în comuna Șoroștin*, în *Din Activitatea Științifică a Muzeului Raional Mediaș*, Nr. 1, 1953, p. 3–16.
- Székely 1953a – Zoltan Székely, *Cercetări arheologice în Regiunea Stalin și Regiunea Autonomă Maghiară*, în *Din Activitatea Științifică a Muzeului Raional Mediaș*, Nr. 2, 1953, p. 5–35.
- Șematismul 1900 – ***, *Șematismul veneratului cler al Arhidiecesei Metropolitane Greco-Catolice de Alba Iulia și Făgăraș pre anul Domnului 1900 de la Sfânta Unire 200*, Blaș, 1900.
- Ștefănescu 1984 – Aristide Ștefănescu, *Ghidul muzeelor*, București, 1984.
- Ștefănescu 2010 – Radu Ștefănescu, *Julius Teutsch și Muzeul Săsesc al Țării Bârsei în contextul muzeisticii românești și străine (sfârșitul secolului al XIX-lea – începutul secolului al XX-lea)*, Brăila, 2010.
- Ștefu, Macarie 2010 – Viorel Ștefu, Diana Macarie, *Piese de vecinătate din colecția Muzeului Municipal Mediaș. Mărturii ale organizării sociale ale sașilor din Mediaș și împrejurimi*, în *Terra Sebv*, Nr. 2, 2010, p. 345–364.
- Tatai-Baltă 1978 – Cornel Tatai-Baltă, *Timotei Cipariu, precursor al muzeografiei românești din Transilvania*, în *Apulum*, XVI, 1978, p. 367–371.
- Tatai-Baltă 1986 – Cornel Tatai-Baltă, *Un pictor militant pentru cauza românilor din Transilvania: Anton Zeiler, 1874–1956*, în *Revista Muzeelor și Monumentelor*, Seria Muzeu, 7, 1986, p. 68–74.
- Terplan f.a. – Gerhard Terplan, *Ludwig Leutschaft (1861–1937)*, manuscris.
- Teșculă 2009 – Nicolae Teșculă, *The history Museum of Sighișoara. 110 years of history*, în *Revista Muzeelor*, Nr. 2, 2009, p. 5–8.
- Teșculă 2012 – Nicolae Teșculă, *Mișcare sportivă, militantism național și sașii ardeleni la mijlocul secolului al XIX-lea*, în *Cultura Medieșeană*, I, 2012, p. 34–38.
- Thiesse 2000 – Ane-Marie Thiesse, *Crearea identităților naționale în Europa. Secolele XVIII-XX*, Iași, 2000.
- Togan 1944 – George Togan, *Mediaș. Istorie romanțată*, București, 1944.
- Transilvania* 1875 – ***, *Documente istorice din 1848 et 1849*, în *Transilvania*, VIII, Nr. 24, 1875.

- Tzigara-Samurcaș 1936 – Alexandru Tzigara-Samurcaș, *Muzeografia românească*, București, 1936.
- Țigău 2010 – Dragoș-Lucian Țigău, *Studenți din Mediaș la Universități europene (1550–1700)*, în *Comunicări Științifice*, IX, 2010, p. 50–56.
- Țigău 2011 – Dragoș-Lucian Țigău, *Studenți din Mediaș la Universități europene (1700–1750)*, în *Comunicări Științifice*, X, 2011, p. 74–80.
- Țigău 2012 – Dragoș-Lucian Țigău, *Studenți din Mediaș la Universități europene (1750–1800)*, în *Comunicări Științifice*, XI, 2012, p. 95–103.
- Țigău 2017 – Dragoș-Lucian Țigău, *SUPREMA LAUREA SIVE DOCTORATUS. Medieșeni titulari de doctorat (până în 1921)*, în *Mediaș 750*, volumul III, 2017, p. 37–87.
- Varosio 2006 – Federica Varosio, *Muzeele citadine: de la instituții orășenești la un nou concept de expunere și educație*, în *Revista Muzeelor*, 1, 2006, p. 54–61.
- Volosciuc, Rotărescu 2013 – Sorin Dan Volosciuc, Daniela Rotărescu, *Medalii dedicate expozițiilor din Mediaș în secolul al XIX-lea*, în *Cultura Medieșeană*, II, 2013, p. 69–71.
- Werner 1910 – Victor Werner, *Die Mediascher Zunft-Urkunden*, Mediasch, 1910.
- Werner 2007 – Victor Werner, *Mediasch in der Fürstenzeit*, în *Mediasch. Beiträge zur Geschichte der Stadt aus vier Jahrhunderten*, Mediaș, 2007, p. 146–221.
- Wittstock 2004 – Manfred Wittstock, *Hans Hermann la Mediaș*, în *Liceul Stephan Ludwig Roth-fragmente istorice*, Mediaș, 2004, p. 19–28.

Anexe

ANEXA 1:

Transcrierea exhaustivă și traducerea în limba română a Registrelor de inventar ale Muzeului *Alt-Mediasch*, întocmite în perioada 1901–1937.

ANEXA 2:

Lista donatorilor consemnați în Registrele de inventar ale Muzeului *Alt-Mediasch*, în periodicele locale *Mediascher Wochenblatt* și *Mediascher Zeitung* sau în alte documente identificate în arhive.

ANEXA 3:

Articole referitoare la Muzeul *Alt-Mediasch* publicate în periodicele germane locale *Mediascher Wochenblatt* și *Mediascher Zeitung* de la sfârșitul secolului al XIX-lea și prima jumătate a secolului al XX-lea, transcrise și traduse în limba română.

ANEXA 1

Transcrierea exhaustivă și traducerea în limba română a Registrelor de inventar ale Muzeului *Alt-Mediasch*, întocmite în perioada 1901–1937:

Registrul *Museum Mediasch I**I. Ceramică (vase / căni, n.n.)*

Nr.	Gegenstand Obiect	Eigentümer Proprietar	Spender Donator	Fundort Descoperit	Datum Data	Anmerkung Observații
	Ulcior lut					
1.	Cană, albă, smaltz albastru, 1754	Museum "Alt Mediasch"	L. Binder	Zagăr	29.6. 1901	Decor întreg
2.	Căniță (albă, smaltz albastru), 1754		Prof. L. Binder	Zagăr	29.6. 1901	Întreg
3.	Cană (verde, smaltz verde)		-	-	-	Întreg
4.	Cană alb-gălbui, (smaltz verde-gălbui)		-	-	-	Întreg
5.	Cană (albă, smaltz, motivul păsării) 1844		C. Römer	Șeica Mică	-	
6.	Cană (albă, smaltz)		-	Băgaci	6.7. 901	
7.	Cană (albă, smaltz) 1806		-	-	-	
8.	Cană (albă, smaltz)		L. Binder	Zagăr	29.6. 901	Aproape întreg
9.	Cană (albă, smaltz, motivul păsării)		L. Binder	Mediaș	6.7. 901	
10.	Cană (albă, smaltz)		-	Mediaș	-	
11.	Cană (albă, smaltz, motivul păsării), 1845		C. Romer	Șeica Mică		
12.	Cană (albă, smaltz albastru)		C. Romer	Zagăr		
13.	Cană (albă, smaltz galben, motivul păsării)		L. Binder	Băgaci	6.7. 901	Sărit (smaltzul)
14.	Cană (albă)		L. Binder	Băgaci	9.7. 901	
15.	Cană (albă, smaltzuită), 1867		-	-	-	Întreg
16.	Cană (albă, smaltz)		C. Romer	Zagăr	29. VI.	
17.	Cană (albă, smaltz, motive florale)		L. Binder	Băgaci	9.7. 901	

Nr.	Gegenstand Obiect	Eigentümer Proprietar	Spender Donator	Fundort Descoperit	Datum Data	Anmerkung Observații
18.	Cană (albă, smalt), 1793		-	-	-	
19.	Cană (albă, smalt)		C. Romer	Șeica Mică	-	
20.	Cană (albă, smalt), 1816		C. Romer	Șeica Mică	-	
21.	Cană (albă, smalt), 1814		-	-	-	
22.	Cană (albă, smalt), 1813		-	-	-	
23.	Cană (albă, smalt)		-	-	-	
24.	Cană (albă, smalt), motivul păsării		C. Romer	Șeica Mică	-	
25.	Cană (albă, smalt)		L. Binder	Zagăr	9.7. 901	
26.	Cană (albă, smalt)		L. Binder	Băgaci	6.7. 901	
27.	Cană (albă, smalt) motivul cerbului		L. Binder	Băgaci	6.7. 901	
28.	Cană (albă, smalt), motivul păsării		L. Binder	Băgaci	6.7. 901	
29.	Cană (albă, smalt)		C. Romer	Șeica Mică		
30.	Cană (albă, smalt)		C. Romer	Șeica Mică		
31.	Cană (albă, smalt)		L. Binder	Băgaci	6.7. 901	
32.	Cană (albă, smalt)		-	-	-	Întreg
33.	Cană (albă), motiv floral		C. Romer	Șeica Mică		
34.	Cană (albă, smalt)		L. Binder	Zagăr	29.VI. 901	Întreg
35.	Cană (albă, smalt), 1785		-	Șeica Mică	-	
36.	Canceu (albă, smalt), 1841		-		-	Întreg
37.	Cană (albă, smalt), motivul păsării		-	-	-	
38.	Cană (albă, smalt), motivul păsării		-	-	-	
39.	Cană (brun, smalt albastru și verde)		L. Binder	Zagăr	29.VI. 901	
40.	Cană (albă, smalt), motiv floral		-	-	-	
41.	Cană (albă, smalt), 1816		C. Romer	Șeica Mică		

Nr.	Gegenstand Obiect	Eigentümer Proprietar	Spender Donator	Fundort Descoperit	Datum Data	Anmerkung Observații
42.	Cană, albă, smaltz albastru		C. Romer	Șeica Mică		
43.	Cană, albă, 1807		L. Binder	Zagăr	29.6. 1901	
44.	Cană (albă, smaltz)		-	-	-	
45.	Cană (albă, smaltz)		L. Binder	Băgaci		Întreg
46.	Cană (albă, smaltz), motivul cerbului		L. Binder	Băgaci		Întreg
47.	Cană (albă, smaltz), motiv floral, 1813		C. Romer	Șeica Mică		Întreg
48.	Canceu albastru, smaltz verde, 1789					Întreg
49.	Canceu, albastru, smaltz alb, 1796		L. Binder	Băgaci		Întreg
50.	Ulcior, albastru, motivul păsării		L. Binder	Zagăr		
51.	Ulcior, albastru, motiv floral, 1794		C. Romer	Metiș (Martinsdorf)		Întreg
52.	Ulcior, albastru, motivul păsării, 1794		C. Romer	Ormeniș (Irmesch)		Întreg
53.	Ulcior, albastru, motiv floral, 1797		C. Romer	Șeica Mică		Întreg
54.	Ulcior, albastru, smaltzuit, 1800		L. Binder	Băgaci / Bogeschdorf		
55.	Ulcior, albastru, motiv floral, 1800		L. Binder	Băgaci		
56.	Ulcior, albastru, motivul păsării, 1788		-	-		
57.	Ulcior, albastru, motiv floral, 1802		C. Romer	Șeica Mică		
58.	Ulcior, albastru, motiv floral, 1802		C. Romer	Șeica Mică		
59.	Ulcior, albastru, motivul păsării, 1796		L. Binder	Băgaci		
60.	Ulcior, albastru, cu decor alb, 1807		L. Binder	Băgaci		Decor întreg
61.	Ulcior, albastru, motivul păsării, 1796		L. Binder	Băgaci		Întreg
62.	Ulcior, albastru, motivul păsării, 1803		C. Romer	Șeica Mică		
63.	Ulcior, albastru, motivul păsării, 1796		L. Binder	Băgaci		

Nr.	Gegenstand Obiect	Eigentümer Proprietar	Spender Donator	Fundort Descoperit	Datum Data	Anmerkung Observații
64.	Ulcior, albastru, motivul păsării, 1802		C. Romer	Șeica Mică		Întreg
65.	Ulcior, albastru, motiv floral, 1783		C. Romer	Șeica Mică		
66.	Ulcior, albastru, cu decor alb, 1801		L. Binder	Băgaci		
67.	Ulcior, albastru, motivul păsării, 1803		C. Romer	Laslea (?)		
68.	Ulcior, albastru, smălțuit, motivul păsării, 1786		C. Romer	Șeica Mică		
69.	Ulcior, albastru, smălțuit, 1800		C. Romer	Șeica Mare / Marktschelken		
70.	Ulcior, albastru, smălțuit, 1803		L. Binder	Băgaci		
71.	Ulcior, albastru, smălțuit, 1806		L. Binder	Băgaci		
72.	Ulcior, albastru, motivul păsării, 1803		L. Binder	Băgaci		Întreg
73.	Ulcior, albastru, cu decor alb, 1804		C. Romer	Șeica Mică		
74.	Ulcior, albastru, cu decor alb, 1806		-	-		
75.	Ulcior, albastru, cu decor alb, 1802		C. Romer	Șeica Mică		
76.	Ulcior, albastru, cu decor alb, 1798		C. Romer	Șeica Mică		
77.	Ulcior, albastru, cu decor alb, 1797		L. Binder	Băgaci		
78.	Ulcior, albastru, cu decor alb, 1785		C. Romer	Șeica Mică		
79.	Ulcior, albastru, motivul păsării, 1806		-	-		
80.	Ulcior, albastru, 1782		C. Romer	Șeica Mică		Decor întreg
81.	Ulcior, alb, cu decor albastru		C. Romer	Șeica Mică		Întreg
82.	Ulcior, albastru, cu decor alb, 1801					Decor întreg
83.	Ulcior, alb, cu albastru și verde		C. Romer	Ormeniș		
84.	Carafă de vin		-			
85.	Vas			Mediaș	1932	
86.	Vas pentru vin, incizat cu inițialele M. G., 1834			Mediaș		
87.	Vas pentru vin, albastru			Ighișul Nou	1933	Achiziție, 80 lei

Nr.	Gegenstand Obiect	Eigentümer Proprietar	Spender Donator	Fundort Descoperit	Datum Data	Anmerkung Observații
88.	Vas pentru vin, maroniu și verde, cu decor alb			Ighișul Nou	1933	Achiziție, 80 lei
89.	Vas pentru vin, alb, maroniu verde, gălbui			Ighișul Nou	1933	Achiziție, 80 lei
90.	Vas pentru vin, alb, verde, maroniu			Ighișul Nou	1933	Achiziție, 80 lei
91.	Vas pentru vin, alb, verde, maroniu			Ighișul Nou	1933	Achiziție, 80 lei
92.	Vas pentru vin, albastru			Ighișul Nou	1933	Achiziție, 80 lei
93.	Carafă pentru vin, verde			Ighișul Nou	1933	Achiziție, 60 lei

II. Ceramica

Nr.	Gegenstand Obiect	Eigentümer Proprietar	Spender Donator	Fundort Descoperit	Datum Data	Anmerkung Observații
1.	Farfurie, albastră, cu decor alb, 1806	Museum <i>Alt Mediasch</i>	Ludw. Binder	Șeica Mică		
2.	Farfurie, albastră, motivul păsării, 1809	„	L. Binder	Zagăr	29. 6. 1901	Întreagă
3.	Farfurie, albastră, motivul păsării, 1801		C. Romer	Ormeniș		
4.	Farfurie, albastră, cu decor alb, 1795		L. Binder	Șeica Mică		
5.	Farfurie, albastră, cu decor alb, 1797		L. Binder	Șeica Mică		
6.	Farfurie, albastră, cu decor alb, 1809					
7.	Farfurie, albastră, motivul păsării, 1803		L. Binder	Băgaci	6. 7. 1901	
8.	Farfurie, albastră, cu decor alb, 1797					
9.	Farfurie, albastră, cu decor alb, 1797		L. Binder	Șeica Mică		
10.	Farfurie, albastră, motivul păsării		L. Binder	Șeica Mică		
11.	Farfurie, albastră, cu decor alb, 1804		L. Binder	Șeica Mică		

Nr.	Gegenstand Obiect	Eigentümer Proprietar	Spender Donator	Fundort Descoperit	Datum Data	Anmerkung Observații
12.	Farfurie, albastră, motivul păsării, 1797					
13.	Farfurie, albastră, decor cu cerb, 1788		L. Binder	Șeica Mică		
14.	Farfurie, albastră, cu decor alb, 1807		L. Binder	Șeica Mică		
15.	Farfurie, albastră, decor cu alb, 1804		L. Binder	Șeica Mică		
16.	Farfurie, albastră, motivul păsării, 1802		L. Binder	Șeica Mică		
17.	Farfurie, albastră, decor cu alb, 1804		L. Binder	Șeica Mică		
18.	Farfurie, albastră, decor cu alb, 1802					
19.	Farfurie, albastră, motivul păsării, 1802		L. Binder	Șeica Mică		
20.	Farfurie mare, albastră, motivul păsării, 1802		C. Romer	Ormeniș		
21.	Farfurie mare, albastră, decor cu alb, 1794		L. Binder	Șeica Mică		
22.	Farfurie mare, albastră, decor cu alb, 1808		L. Binder	Zagăr		
23.	Farfurie mare, albastră, decor cu alb, 1809		L. Binder	Zagăr		
24.	Farfurie mare, albastră, decor cu alb, 1797		C. Romer	Ormeniș		
25.	Farfurie mare, albastră, decor cu alb, cerb, 1802		C. Romer	Ormeniș		
26.	Farfurie mare, albastră, decor cu alb, 1809		L. Binder	Zagăr	29.VI. 1901	
27.	Farfurie mare, albastră, motivul păsării, 1793		L. Binder	Băgaci	6. VII. 1901	
28.	Farfurie mare, albastră, motivul păsării, 1784		L. Binder	Șeica Mică		Întreagă
29.	Farfurie mare, albastră, decor cu alb, 1800		L. Binder	Șeica Mică		Decor întreg
30.	Farfurie mare, albastră, decor cu alb, 1797		L. Binder	Băgaci	6. VII. 1901	
31.	Farfurie mare, albastră, motivul păsării, 1803		L. Binder	Șeica Mică		
32.	Farfurie, albastră, decor cu alb, 1806		-	-		Decor întreg

Nr.	Gegenstand Obiect	Eigentümer Proprietar	Spender Donator	Fundort Descoperit	Datum Data	Anmerkung Observații
33.	Castron, albastru, motivul păsării, 1802		L. Binder	Șeica Mică		
34.	Farfurie, albastră, decor cu alb, 1809		-	-		
35.	Farfurie, albastră, motivul păsării, 1800		L. Binder	Șeica Mică		
36.	Farfurie, albastră, decor cu alb, motivul păsării, 1807		L. Binder	Zagăr	29. 6. 1901	
37.	Farfurie, maro, motivul păsării decorat cu verde,		L. Binder	Șeica Mică		
38.	Farfurie, albastră, decor cu alb, motivul păsării, 1807		C. Romer	Șeica Mică		
39.	Farfurie, albastră, motivul păsării, 1803		-	-		
40.	Castron, maro cu verde, motivul păsării		C. Romer	Șeica Mică		
41.	Farfurie, albastră, decor cu alb, 1796		L. Binder	Șeica Mică		
42.	Farfurie, albastră, decor cu alb		-	-		
43.	Farfurie, albastră, decor cu alb, motivul păsării, 1787		-	-		
44.	Farfurie, albă, decor cu albastru, 1760		C. Romer	Zagăr	29. VI. 1901	
45.	Farfurie, albă, (!?)		L. Binder	Zagăr	29. VI. 1901	
46.	Farfurie, albă, decor cu albastru		C. Romer	Zagăr		
47.	Farfurie, albă, motivul păsării		L. Binder	Băgaci	7. 901	
48.	Farfurie, albă, decor cu verde și maro		-	-		Întreg
49.	Farfurie, albă, decor cu albastru, 1793		-	-		
50.	Farfurie, albă, decor cu albastru		L. Binder	Șeica Mică		
51.	Farfurie, albă, decor cu verde și maro		L. Binder	Șeica Mică		
52.	Farfurie, albă, decor cu verde și maro		L. Binder	Șeica Mică		
53.	Farfurie, albă,		L. Binder	Zagăr	29. VI. 1901	
54.	Farfurie, albă, decor cu albastru, 1830		-	-	-	
55.	Castron, alb, decor cu albastru		-	-	-	

Nr.	Gegenstand Obiect	Eigentümer Proprietar	Spender Donator	Fundort Descoperit	Datum Data	Anmerkung Observații
56.	Castron, alb, decor cu albastru și verde		-	-	-	
57.	Castron, alb, decor cu albastru și maro		-	-	-	
58.	Farfurioară, albă, decor floral		-	-	-	
59.	Farfurie, albastră, motivul păsării, 1798					
60.	Farfurie, albastră, motivul păsării, 1803		L. Binder	Șeica Mică		
61.	Farfurie, albastră, decor cu alb, 1797		L. Binder	Zagăr	-	
62.	Farfurie, albastră, decor cu alb, 1807		-	-		
63.	Farfurie, albastră, decor cu alb, 1797		L. Binder	Șeica Mică		
64.	Farfurie, albastră, decor cu alb		L. Binder	Băgaci	6. 7. 901	Întreg
65.	Farfurie, galbenă, decor cu albastru		L. Binder	Șeica Mică		
66.	Farfurie, albastră, decor cu alb, 1801		-	-		Întreg
67.	Farfurie, albastră, decor cu alb, 1807		-	-		
68.	Farfurie, albă, decor cu albastru		-	-		
69.	Farfurioară, motiv floral		-	-	-	
70.	Tigaie cu piciorușe din ceramică, 1837					
71.	Tigaie		Zoppelt	Jidvei		
72.	Formă pentru cozonac		(!?)	Mediaș	1932	
73.	Farfurie mică, motiv floral, albă			Ighișul Nou	1933	Achiziție, 40 lei
74.	Farfurie mare cu motiv floral, albă			Ighișul Nou	1933	Achiziție, 60 lei
75.	Farfurie mică, smălțuită, motiv floral cu verde			Ighișul Nou	1933	Achiziție, 40 lei
76.	Farfurie mică, galben cu maro, motiv floral cu verde			Ighișul Nou	1933	Achiziție, 40 lei
77.	Farfurie mare, albă, cu decor albastru, motiv floral			Ighișul Nou	1933	Achiziție, 60 lei

III. Vase diverse

Nr.	Gegenstand Obiect	Eigentümer Proprietar	Spender Donator	Fundort Descoperit	Datum Data	Anmerkung Observații
1.	Cană, din porțelan de Batiz	Museum <i>Alt Mediasch</i>				
2.	Canceu, haban, 1630	„				
3.	Cană din ceramică	„				
4.	Ulcior mic, maro, decorat cu figurină					
5.	Vas din sticlă, cu decor floral					
6.	Cană din porțelan					
7.	Vas din sticlă		Rosenuer			
8.	Sticluță, cu inițialele V. I.		Rosenuer	Șeica (!?) 1758		
9.	Ulcior mic					
10.	Castron mic, cu decor floral					

IV. Vase din ceramică cu capac din cositor

Nr.	Gegenstand Obiect	Eigentümer Proprietar	Spender Donator	Fundort Descoperit	Datum Data	Anmerkung Observații
1.	Ulcior din ceramică cu capac din cositor, decor antropomorf	Museum	Josefine Schuster		2.VIII. 1903	(!?)
2.	Ulcior din ceramică cu capac din cositor, smălțuit, ?	„		Șeica Mică		
3.	Ulcior din ceramică cu capac din cositor, smălțuit, decor floral					
4.	Ulcior din ceramică cu capac din cositor, alb, cu smălț albastru					
5.	Ulcior din ceramică cu capac din cositor, alb, smălțuit,					
6.	Ulcior din ceramică cu capac din cositor, alb, decor antropomorf					
7.	Ulcior din ceramică cu capac din cositor, alb, smălțuit					
8.	Ulcior din ceramică cu capac din cositor, alb, smălț albastru, motiv floral					

Nr.	Gegenstand Obiect	Eigentümer Proprietar	Spender Donator	Fundort Descoperit	Datum Data	Anmerkung Observații
9.	Ulcior din ceramică cu capac din cositor, alb, smălțuit, decor antropomorf					
10.	Ulcior din ceramică cu capac din cositor, alb, smălțuit,					?
11.	Ulcior din ceramică cu capac din cositor, verde					
12.	Ulcior din ceramică cu capac din cositor, alb, decor antropomorf					
13.	Ulcior din ceramică cu capac din cositor, alb,					
14.	Ulcior din ceramică cu capac din cositor, alb, smălțuit, motiv floral					
15.	Ulcior din ceramică cu capac din cositor, smaltz albastru					
16.	Ulcior din ceramică cu capac din cositor, alb, motiv floral					
17.	Ulcior din ceramică cu capac din cositor, alb, smălțuit,					
18.	Ulcior din ceramică cu capac din cositor, decor antropomorf					
19.	Ulcior din ceramică cu capac din cositor, alb, smălțuit, decor antropomorf					
20.	Ulcior din ceramică cu capac din cositor, alb, smălțuit, decor antropomorf					
21.	Ulcior din ceramică cu capac din cositor, alb, smălțuit, decor antropomorf					
22.	Ulcior din ceramică cu capac din cositor, smălțuit, meșter dogar cu butoi					(!?)
23.	Ulcior din ceramică cu capac din cositor, smălțuit, decor animalier (cerb)					
24.	Ulcior din ceramică cu capac din cositor, alb, smălțuit, decor antropomorf			Șeica Mică		
25.	Ulcior din ceramică cu capac din cositor, alb, smălțuit, decor antropomorf					
26.	Ulcior din ceramică fără capac din cositor, alb					

V. Cositor

Nr.	Gegenstand Obiect	Eigentümer Proprietar	Spender Donator	Fundort Descoperit	Datum Data	Anmerkung Observații
1.	Castron din cositor, cu emblema blănarilor, 1750	Museum	Johannes și Michael Schuster			
2.	Castron din cositor, fără decor, A. D., 1772	„	Georg Krump			
3.	Castron din cositor, fără decor, A. M. L.					
4.	Castron din cositor, 1767, Joh. Roth, Thomas Schüller					
5.	Farfurie, fără decor, 17 P * H 73					
6.	Farfurie, fără decor, G.T.K., 1776					
7.	Castron din cositor cu toartă					
8.	Farfurie, fără decor					
9.	Farfurie, decor cu acvilă cu săbii, A. K., 1788					
10.	Farfurie, fără decor					
11.	Farfurie, cu decor floral, A: M: 1769					
12.	Castron din cositor cu toartă					
13.	Castron din cositor cu toartă, M.L. 1758					
14.	Castronaș cu torți, fără decor					
15.	Farfurie din cositor, decor floral					
16.	Farfurie din cositor, fără decor, A.S., 1780					
17.	Castron din cositor cu torți, fără decor					
18.	Farfurie din cositor, decor floral (!?), 1774					
19.	Castron din cositor, fără decor, simbolul pantofarilor, 1774					
20.	Farfurie din cositor, fără decor, P.H., 1773					
21.	Castron din cositor, simbolul breslei pielărilor, 1835					
22.	Castron din cositor, cu torți, fără decor					
23.	Castron din cositor, simbolul breslei stănarilor, 1787					
24.	Farfurie din cositor, fără decor, P.H., 1773					
25.	Farfurie din cositor, fără decor, cu marginea în formă de acoladă					
26.	Farfurie din cositor, fără decor, A.L., 1772,					

Nr.	Gegenstand Obiect	Eigentümer Proprietar	Spender Donator	Fundort Descoperit	Datum Data	Anmerkung Observații
27.	Castron din cositor, simbolul breslei măcelarilor, 1810					
28.	Farfurie din cositor, fără decor					
29.	Castron din cositor, fără decor, M.B., P.P., 1720					
30.	Castron din cositor, fără decor					
31.	Farfurie din cositor, fără decor, cu marginea în formă de acoladă					
32.	Castron din cositor, I.B., I.H.					
33.	Farfurie din cositor, fără decor, cu marginea în formă de acoladă					
34.	Castron din cositor, cu marginea în formă de acoladă, fără decor, I.B., C.K.					
35.	Castron din cositor, cu marginea în formă de acoladă, fără decor, I.B.					
36.	Castron din cositor, cu torti, fără decor, E.R., M.K.					
37.	Castron din cositor, mare, fără decor					
38.	Farfurie din cositor, fără decor					
39.	Farfurie din cositor, fără decor, cu marginea în formă de acoladă					
40.	Farfurie din cositor, decor cu cerb					
41.	Castron din cositor, fără decor, cu marginea în formă de acoladă					
42.	Farfurie din cositor, M.L., 1758					
43.	Farfurie din cositor					
44.	Farfurie din cositor, fără decor, P.H.					
45.	Farfurie din cositor, marginea cu decor floral, acvila cu săbii					I.B.; GE.S.; 1797
46.	Farfurie din cositor, fără decor, H. Gräser, 1763					
47.	Castron din cositor, acvila cu săbii					Mich. Mies, Mart. Schmidt, 1784
48.	Castron oval, fără decor, cu marginea în formă de acoladă, cu torti					
49.	Castron din cositor, 1780					MI. MIES.; IOH. FLEPS
50.	Farfurie din cositor, acvila cu săbii, 1797					AB.IO.IA.
51.	Farfurie din cositor, fără decor					

Nr.	Gegenstand Obiect	Eigentümer Proprietar	Spender Donator	Fundort Descoperit	Datum Data	Anmerkung Observații
52.	Castron din cositor, cu torți, 1828					Mich. Schuster
53.	Farfurie din cositor, 1773, G.B.			Zagăr	9.VI. 1901	
54.	Castron din cositor, fără decor,					
55.	Farfurie din cositor, ? M.A., 1773					
56.	Farfurie din cositor				J. Schneider, J. Schuster	
57.	Farfurie din cositor, P.H., 1766					
58.	Castron din cositor, cu torți, fără decor					
59.	Castron mare din cositor, (!?)				Johannes Gromes; Johannes Klein	
60.	Farfurie din cositor, decor cu pasăre					
61.	Farfurie din cositor					
62.	Castron din cositor, cu torți, fără decor					
63.	Farfurie din cositor, decor floral					
64.	Castron din cositor, decor floral,					I.K.; 1794
65.	Castron din cositor, fără decor					A.U.; 1771
66.	Castron oval, cu torți					?
67.	Castron oval, cu torți					
68.	Farfurie din cositor, fără decor					Marca: Fein Zinn, O.S.
69.	Farfurie din cositor, fără decor, I.B., 1760					
70.	Farfurie din cositor, (!?), P.F., 1774					Marca: Fein Zinn, Michael Sch.
71.	Castron mare din cositor, fără decor					
72.	Garnitură din cositor, (!?), 3 bucăți					
73.	Garnitură din cositor, (!?), 3 bucăți					
74.	Garnitură din cositor, (!?), 3 bucăți					
75.	Farfurie din cositor, cu marginea în formă de acoladă, M.T.					
76.	Farfurie din cositor, fără decor, A.O.					
77.	Castron din cositor, fără decor, A.L., 1772					
78.	Castron din cositor, mare, (!?), 1797					Michael Theil, I. G. Iakob Reiss
79.	Castron din cositor, fără decor, 1752					Cristianus Seider; Johannes Pradel
80.	Farfurie din cositor, fără decor			Alma Vii		
81.	Farfurie din cositor, fără decor, ?, 1779					

Nr.	Gegenstand Obiect	Eigentümer Proprietar	Spender Donator	Fundort Descoperit	Datum Data	Anmerkung Observații
82.	Farfurie din cositor, fără decor					
83.	Castron din cositor, fără decor					
84.	Farfurie din cositor, decorat cu o figură umană, A.S., 1773					
85.	Castron din cositor, A.M.L.					

VI. Căni din cositor

Nr.	Gegenstand Obiect	Eigentümer Proprietar	Spender Donator	Fundort Descoperit	Datum Data	Anmerkung Observații
1.	Cană din cositor	Museum <i>Alt Mediasch</i>				Michael Glatz, Martinus Reher, A.G. Martinus; marcă: SFK
2.	Cană din cositor, mică, 1600	„				
3.	Cană din cositor, inscripție pe capac, D.K., 1759					I.A.; 1668; JUDITH
4.	Cană din cositor, frumoasă (!?)					
5.	Cană din cositor,					
6.	Cană din cositor, fără capac					
7.	Cană din cositor, (!?),					Pe capac: S. Johannis
8.	Cană din cositor, fără decor					Pe toartă: H.B.
9.	Cană din cositor, (!?)					
10.	Cană din cositor, M. R.					
11.	Cană din cositor, fără decor					În câmp: Johannes Stephanus
12.	Cană din cositor, stema (!?), A.M., 1711					
13.	Cană din cositor, (!?),					
14.	Cană din cositor, fără decor					
15.	Cană din cositor, mică					
16.	Cană din cositor, mică					
17.	Sticlă mare					
18.	Sticlă din cositor, (!?), decor floral, 1771		Mich. Fogra	Lovnic, jud. BV		
19.	Sticlă din cositor, (!?)					

VII. Obiecte de breaslă și comerț

Nr.	Gegenstand Obiect	Eigentümer Proprietar	Spender Donator	Fundort Descoperit	Datum Data	Anmerkung Observații
	A. Lăzi	Museum <i>Alt Mediasch</i>				
1.	Ladă de breaslă	„			Johannes Kessler; Michael Zikeli, în anul 1826	
2.	Ladă de breaslă, breasla măcelarilor	„			Simon Wachsmann; Johannes Platz Junior	
3.	Ladă de breaslă, (!?)	„				Samuel Ansel
4.	Ladă de breaslă, (!?)	„			Petrus Morscher; Andreas Drotloff; Martinus Hutsch; Anno 1770	
5.	Ladă de breaslă, (!?)	„			Andreas Dietrich; 1810	
6.	Ladă de breaslă	„				
7.	Ladă de breaslă, (!?)	„			Steph. Schwartz; Mart. Wellmann; 1769	
8.	Ladă de breaslă, (!?)	„				1764
9.	Ladă de breaslă	„				
10.	Ladă de breaslă	„			Martin Hitsch; Mich. Drotlef; 1774	
11.	Ladă de breaslă	„				
12.	Ladă de breaslă	„			Johann Türk; Martin Kamprat; 1838	
	B. Semne de breaslă					
13.	Semn de breaslă					1764
14.	Semn de breaslă					1665
15.	Semn de breaslă					I.W.; M.H.; 1758
16.	Semn de breaslă, breasla măcelarilor					
17.	Semn de breaslă					
18.	Semn de breaslă				Johann Türk; Martin Kamprat; 1838	

Nr.	Gegenstand Obiect	Eigentümer Proprietar	Spender Donator	Fundort Descoperit	Datum Data	Anmerkung Observații
19.	Semn de breaslă, breasla rotarilor				Johann Schmidt; 1866 / 1554	
20.	Semn de breaslă,					1785
21.	Semn de breaslă, breasla arămarilor					1716
22.	Semn de breaslă					
23.	Semn de breaslă, șelari și curelari				Daniel Hauder; Michael Bucholzer	
24.	Semn de breaslă, Chatalogus					
25.	Chatalogus					
26.	Chatalogus					
	Pungă pentru bani					
27.	Pungă pentru bani simplă					
28.	Pungă pentru bani simplă					
29.	Pungă pentru bani simplă					
30.	Pungă pentru bani simplă					
31.	Pungă pentru bani, trei bucăți					
32.	Pungă pentru bani, cinci bucăți cu tijă					
	Sigilii de breaslă					
33.	Sigiliul breslei arămarilor					
34.	Sigiliul breslei pielarilor					
35.	Sigiliul breslei curelarilor					
36.	Sigiliul breslei brutarilor					
37.	Sigiliu de breaslă					
38.	Sigiliul breslei săpunarilor (mic)					
39.	Sigiliul breslei bărbierilor					
40.	Inel sigilar					
41.	Inel sigilar					
42.	Sigiliu, PDM					
43.	Sigiliu orașului vechi, argint, original, 1448		Joh. Caspari		1934	
44.	Sigiliu orașului vechi		D. Sigmund			
45.	Sigiliu					
46.	Sigiliu, M.R.					
47.	Sigiliul orașului, 1861					

Nr.	Gegenstand Obiect	Eigentümer Proprietar	Spender Donator	Fundort Descoperit	Datum Data	Anmerkung Observații
	Documente de calfă					
48.	Document de calfă, Stefan Fleischer, tăbăcar					Brașov, 1805
49.	Document de calfă, Kùkùllò Gyòrgy, tăbăcar					Mediaș, 1800
50.	Document de calfă, Andreas Kollener, arămar					Mediaș, 1833
51.	Document de calfă, Mátel Istvan, pielar					Carei, 1828
52.	Document de calfă, Joh. Gottlieb Csáki, săpunar					Sighișoara, 1800
53.	Document de calfă, Gottlieb Schuster, lăcătuș					Cluj, 1823
54.	Document de calfă, Tobias Frank, pielar					Mediaș, 1812
55.	Document de calfă, Dan. Schwarz, pielar					Brașov, 1825
56.	Document de calfă, Joh. Tartler, pielar					Sibiu, 1807
57.	Document de calfă, Joh. Schlosser, săpunar					Reghin, 1808
58.	Document de calfă, Gotfried Reinfeld, șelar				Arolsen (Waldek), 1749	
59.	Document de calfă, Gotfried Rothfeld, șelar				Frankfurt am Main, 1745	
60.	Document de calfă, Mich. Hartmann, săpunar					Sibiu, 1695
61.	Document de calfă, Gottfried Reinfeld, șelar					Nürnberg, 1793
62.	Document de calfă, Daniel Wagner, tâmplar					Sibiu, 1860
63.	Document de calfă,					Mediaș
64.	Document de calfă, Joh. Haltrich, arămar					Leipzig, 1823
65.	Document de calfă, Joh. Benj. Gräser, săpunar					Cluj, 14 Iunie, 1811
66.	Document de calfă, Joh. Greiser, săpunar					Brașov, 2 aug. 1814
67.	Document de calfă, Michael Binder, săpunar					Cluj, 21 II. 1807
68.	Document de calfă, Johannes Schuller, săpunar					Reghin, 30 III. 1787
69.	Document de calfă, Christian Allescher, săpunar					Brașov, 29 III. 1798

Nr.	Gegenstand Obiect	Eigentümer Proprietar	Spender Donator	Fundort Descoperit	Datum Data	Anmerkung Observații
70.	Document de calfă, Friedrich Hirtscher, tâmplar					Mediaș, 25 II. 1868
71.	Document de calfă, Johann Froer, săpunar					Brașov, 14 X. 1829
72.	Document de calfă, Eduard Veigl					Cluj, 2 VIII. 1845
	Registre colective					
73.	Registru colectiv, cu coperti din lemn					
74.	Registru colectiv, cu coperti din lemn					
75.	Registru colectiv, cu coperti din lemn					
						1678
76.	Registru colectiv, cu coperti din lemn					
77.	Registru colectiv, cu coperti din lemn					
78.	Registru colectiv, cu coperti din lemn					
	Căni de vin					
79.	Ulcior de vin din lemn, lăcuită					
						P.H.A.M.
80.	Cană de vin din ceramică, mare					
81.	Cană de vin din ceramică, mare					
						1840
82.	Ulcior de vin din ceramică, breasla croitorilor		Martin Veinrich			1818
83.	Ulcior de vin din ceramică, mare					
84.	Cană de vin, mare	Karoline Zintz, născu- tă Müller		Mediaș		Anno 1767
85.	Cană de vin, decorată cu o inimă					
	Cărți de călătorie (Pașapoarte)					
86.	Carte de călătorie (Pașaport), Sebastian Laurentzi					
						Din Mediaș, 1843
87.	Carte de călătorie (Pașaport), Johann Carl Kreutzer					
						Din Petrești, 1812
88.	Carte de călătorie (Pașaport), Kováts István					
						Oradea, 1840
89.	Carte de călătorie (Pașaport), Daniel R.					
						Din Mediaș, 1831
	Obiecte de farmacie					
90.	Firma farmaciei „La Ochiul Zeilor”		Gustav Schuster, Mediaș			
91.	Recipient pentru farmacie					

Nr.	Gegenstand Obiect	Eigentümer Proprietar	Spender Donator	Fundort Descoperit	Datum Data	Anmerkung Observații
92.	Mojar din metal cu pistol				Paulus Schwartz; 1597; G.K.	
93.	Mojar din metal cu pistol				Hans Bodendorfer; 1693	
94.	Mojar din metal cu pistol				H.B.; 1703	
95.	Mojar din metal cu pistol, mic				This. Baltzel; 1674	
96.	Vas cu trei piciorușe					
97.	Recipient pentru farmacie din sticlă	Fritz Auner				
98.	Recipient pentru farmacie din sticlă	Fritz Auner				
99.	Recipient pentru farmacie din ceramică	Friedrich Graeser				
100.	Recipient pentru farmacie din ceramică	Friedrich Graeser				
101.	Recipient pentru farmacie din sticlă					
102.	Recipient pentru farmacie din lemn					
103.	Recipient pentru farmacie din lemn					
104.	Recipient pentru farmacie din cositor					
105.	Recipient pentru farmacie din cositor					
106.	Recipient pentru farmacie din sticlă					
107.	Greutate cu mănere, de o (1) livră					
108.	Greutate pentru farmacie, de o (1) livră					
109.	Greutate pentru farmacie, de ½ livră					
110.	Greutate pentru farmacie, de trei (3) uncii					
111.	Greutate pentru farmacie, de ½ de uncie					
112.	Greutate pentru farmacie, de ½ de uncie					
113.	Greutate din fier de ¼ de livră					
114.	Balanță de mare precizie					
115.	Cântar cu arc					
116.	Balanță		Ernst Schuster, cl. VII., Mediaș			
117.	Carte de călătorie (Pașaport), Szadofsky					Oradea, 1840
118.	Carte de călătorie (Pașaport), Friedrich Häcker					Mediaș, 1856
119.	Certificat de ucenic, Friedrich Mallmer					Mediaș, 1860

Nr.	Gegenstand Obiect	Eigentümer Proprietar	Spender Donator	Fundort Descoperit	Datum Data	Anmerkung Observații
120.	Documente breasla săpunarilor					Mediaș, 1815
121.	Documente breasla săpunarilor					Mediaș, 1700
122.	Pașaport, Samuel Kellers				Mediaș,	1715
123.	14 bucăți de diferite blazoane austriece					Mediaș, 1800
124.	Ciocan vechi		Johann Hirscher, Mediaș			
125.	Certificat de ucenic, Georg Maier		Fr. Haner		1934	17. I. 1827
126.	Certificat de ucenic, Joh. Bognan		Fr. Haner		1934	26. X. 1825
127.	Certificat de ucenic, Daniel Csernil		Fr. Haner		1934	25. III. 1827
128.	Coarbă (veche de 100 de ani)		Karl Mätz, tâmplar, Mediaș		1934	
129.	Unealtă veche de tâmplar		Karl Mätz, tâmplar, Mediaș		1934	
130.	Presă de tâmplărie, 1740		Karl Mätz, tâmplar, Mediaș		1934	
131.	Unealtă de tâmplar		Johann Tellmann, Mediaș		1934	
132.	Ustensilă din cupru (!?)		Dr. Fritz. Theil	Bahnea	1934	

VIII. Vecinătăți. Diverse

Nr.	Gegenstand Obiect	Eigentümer Proprietar	Spender Donator	Fundort Descoperit	Datum Data	Anmerkung Observații
1.	Ladă de vecinătate	Museum				
2.	Semn de vecinătate	”				
3.	Semn de vecinătate	”				
4.	Registru al vecinătății For- keschgasse, 1664		Petra Huszár			
5.	Registru al vecinătății Forkeschgasse,					
6.	Vas din lemn					
7.	Vas din lemn					

Nr.	Gegenstand Obiect	Eigentümer Proprietar	Spender Donator	Fundort Descoperit	Datum Data	Anmerkung Observații
8.	Vas din lemn			Ungra (jud. BV)		
9.	Vas din lemn					
10.	Vas din ceramică, Z.S.T.					
11.	Vas din lemn					
12.	Vas din lemn	Andreas Soos		Ormeniș		
13.	Vas din lemn					
14.	Set de trei obiecte de vecinătate					
15.	Set de trei obiecte de vecinătate					
16.	Set de trei obiecte de vecinătate					
17.	Pipă din spumă de mare					M.S.
18.	Pipă din spumă de mare					F.B.
19.	Pipă din spumă de mare					1800
20.	Pipă din spumă de mare					1804
21.	Pipă din spumă de mare		Gottfried Zobel		1927	1816
22.	Pipă din lemn					D.
23.	Pipă din lemn					K.D.
24.	Pipă din ceramică		F. Pellionis			
25.	Port-țigaret					
26.	Pipă „studentească” cu tub		Fritz Auner			
27.	Pipă „studentească” cu tub		Fritz Auner			
28.	Tabacheră cu curea					
29.	Tabacheră		E. Brandsch			
30.	Cană pentru vin, 1702		Petrus Molnar			
31.	Sărăriță din lemn, P.M., 1717					
32.	Cană din lemn cu capac					
33.	Recipient pentru vin, (!?)					
34.	Gravură					
35.	Ceașcă de cafea cu farfurie, albastră		Arnold Kamilli	Udine (Italia)		
36.	Vas mic din sticlă albă					
37.	Foarfece pentru lumânări cu recipient (mocarită)					
38.	Foarfece pentru lumânări cu recipient (mocarită)					
39.	Foarfece pentru lumânări cu recipient (mocarită)					
40.	Inscripție pe lemn, 1699	Josef Kaild jun.		Mediaș, Zekesch	1932	

Nr.	Gegenstand Obiect	Eigentümer Proprietar	Spender Donator	Fundort Descoperit	Datum Data	Anmerkung Observații
41.	Vas pentru vin din lemn, cu cioc, lăcuit			Ighișul Nou	1933	Achiziție: 200 lei
42.	Sigiliul vechi al orașului din anul 1448 (Imitație)		S. Joh. Caspari	Mediaș	1933	
43.	Cutie pentru peniță de scris a senatorului Josef Hammer, 1799–1865		S. Joh. Caspari	Mediaș	1933	
44.	Cană pentru vin din lemn	Senator Joh. Caspari		Mediaș	1933	
45.	Pipă din spumă de mare din anul 1848			Mediaș	1934	
46.	Sigiliul vechi al orașului din anul 1448 (Original)		Frieda și Marie Graeser	Mediaș	1934	
47.	Sigiliul vechi al orașului din anul 1861		Frieda și Marie Graeser	Mediaș	1934	

Registrul Museum Mediasch II

I. Obiecte de mobilier, unelte casnice

Nr.	Gegenstand Obiect	Eigentümer Proprietar	Spender Donator	Fundort Descoperit	Datum Data	Anmerkung Observații
1.	Dulap cu decorații în formă de coloană	<i>Museum</i>				
2.	Dulap cu ușă pictată	„				Auditus, Visus, Adoratus, Gustus
3.	Dulap de perete	“				
4.	Dulap de perete	“				
5.	Masă de fier, cu suport pentru ceas (!?)					
6.	Ladă (mică), 1667					Agneta Ordeschin
7.	Ladă pictată (mică)					
8.	Ladă pictată mare					
9.	Ladă mică cu sertăraș					C.A.; F.R.; 1814
10.	Roată de tors cu talpă pentru picior					
11.	Roată de tors fără talpă pentru picior					

Nr.	Gegenstand Obiect	Eigentümer Proprietar	Spender Donator	Fundort Descoperit	Datum Data	Anmerkung Observații
12.	Roată de tors cu talpă pentru picior					
13.	Cahlă din lut					
14.	Fusaiolă					
15.	Fusaiolă					
16.	Fusaiolă					
17.	Fusaiolă					
18.	Fusaiolă					
19.	Fusaiolă					
20.	Fusaiolă					
21.	Fusaiolă					
22.	Fusaiolă					
23.	Fusaiolă					
24.	Fusaiolă					
25.	Fusaiolă					
26.	Fusaiolă					
27.	Fusaiolă					
28.	Fusaiolă					
29.	Fusaiolă					
30.	Fusaiolă					
31.	Ladă de fier					
32.	Dulap cu sertare (ladă)					
33.	Birou (secretaire)	Achiziționat de farmacistul Fritz Aunner		Mediaș	1931	6000 lei
34.	Vitrină cu mantaua lui St. L. Roth	Achiziționat de M. Ipsen			1930	
35.	Masă	Achiziționat de farmacistul Fritz Aunner				
36.	Ciucur (cânac)	Achiziționat de farmacistul Fritz Aunner				
37.	Roată de tors (familia St. L. Roth)	Achiziționat de Joh. Schneider				300 lei
38.	Vitrină cu uniformă de gală, sabia, gâteala uniforme etc. a Generalului de artilerie Ludw. Fabini	Achiziționat de farmacistul Fritz Aunner				700 lei

II. Imagini, fotografii și tablouri

Nr.	Gegenstand Obiect	Eigentümer Proprietar	Spender Donator	Fundort Descoperit	Datum Data	Anmerkung Observații
1.	Imagine cu legenda lui Samson	Museum				
2.	Imagine cu legenda lui Samson	“				
3.	Imagine cu legenda lui Samson					
4.	Imagine cu legenda lui Samson					
5.	Imagine cu legenda lui Samson					
6.	Imagine cu legenda lui Samson					
7.	Imagine cu Turnul Fierarilor (mică)					
8.	Împăratul Alexandru al II-lea al Rusiei					
9.	Ludwig al XVI-lea. Regele Franței					
10.	Groful Radetzky					
11.	Genoveva					
12.	Genoveva					
13.	Genoveva					
14.	Joh. Sachs von Hartnek, 1707					
15.	Joh. Lutsch, 1661					
16.	Armbruster Georgius. 1684					
17.	Imagine cu port tradițional,		Negustor Friedrich Binder			
18.	Anotimpurile, primăvara					
19.	Anotimpurile, vara					
20.	Anotimpurile, toamna					
21.	Anotimpurile, iarna					
22.	Turnul Fierarilor (mare)		Pictură, Mader			
23.	Hanul Lapka, strada Sibiului		Pictură, Mader			
24.	Oraș săsesc (necunoscut)					
25.	Mich. Graeser, lupta de la Montsambano (!?)					
26.	Tablou alegoric		Pictură, Mader			
27.	Vedere din Mediaș, în anul 1850 (mică)					
28.	Vedere din Mediaș (Mediaș)					
29.	Vedere din Mediaș, Piața Mare					

Nr.	Gegenstand Obiect	Eigentümer Proprietar	Spender Donator	Fundort Descoperit	Datum Data	Anmerkung Observații
30.	Vedere a străzii Pietruite, Mediaș					
31.	Blazonul familiei Heidendorf					
32.	Blazonul familiei Klausenburg					
33.	Blazonul familiei Guggenberger					
34.	Blazonul familiei Biedersfeld					
35.	Blazonul familiei Klausenburg					
36.	Blazonul familiei Hannenheim					
37.	Martin Luther					
38.	Portret de față, necunoscut					
39.	L. Guggenberger, 1796, vechi membru al comunității					
40.	Spectacol (!?), 1868		Guggenberger			
41.	Bartolomeus Bausner, preot					
42.	Joh. Peter Konrad von Heidendorf					
43.	Bătălia de la Pishki (Ucraina), Theodor Fabini					
44.	Bătălia de la Sibiu					
45.	Bătălia de la Borecz (!?)					
46.	Turnul Pietrarilor					
47.	Turnul Zekesch					
48.	Piața					
49.	Karl Brandsch, profesor gimnazial, 1855–1867					
50.	Generalul Ludwig Fabini					
51.	Karl Binder von Biedersfeld					
52.	Friedrich Binder von Biedersfeld					
53.	Cei trei Fabini: Josef, Ludwig și Theodor					
54.	Preotul evanghelic din Valchid					
55.	Friedrich Binder von Biedersfeld					
56.	C. F. Heinrich					
57.	E. Pfizer					
58.	Michael von Heidendorf					
59.	Josef Horedt					
60.	S. Scebens					
61.	Schnauzer (!?) Tübingen					
62.	Gustav Müller					
63.	B. Odens					
64.	Daniel Graeser, primar					
65.	Samuel Theil					
66.	Andreas Scheiner					
67.	Episcopul D. G. D. Teutsch					

Nr.	Gegenstand Obiect	Eigentümer Proprietar	Spender Donator	Fundort Descoperit	Datum Data	Anmerkung Observații
68.	St. L. Roth					
69.	Biserica orașului văzută dinspre Piața Mică					
70.	Turnul Forkesch					
71.	Turnul Fierarilor					
72.	15 fotografii cu imagini vechi ale Bisericii orașului Mediaș					
73.	Vedere generală a Mediașului					
74.	Turnul Fierarilor (mică)					
75.	Biserica orașului văzută dinspre Piața Mică, mică					
76.	Stâlpul vechi de pe Turnul Trompeților, 3 bucăți					1929 / 1930
77.	Stâlpul vechi de pe Turnul Trompeților, doi stâlpi					1929 / 1930
78.	Turnul Trompeților					1929 / 1930
79.	Biserica evanghelică (!?)					
80.	Curtea bisericii evanghelice cu zidul cetății și portalul de intrare (!?)					
81.	Interior al Bisericii Evanghelice cu orga,					
82.	Interior al Bisericii Evanghelice					
83.	Portalul bisericii din Curciu					
84.	Casă veche din Biertan					
85.	Casă veche din Mediaș, (Piață și str. Pietrarilor)					
86.	Detaliu de pe turn					
87.	Monumentul dedicat lui St. L. Roth					
88.	Biserica din Chirpăr					
89.	Pavilion în parc					
90.	Vedere cu Biserica din Dârlos					
91.	Piața din Mediaș în anul 1854					
92.	Piața din Mediaș cu Biserica și Turnul Trompeților					
93.	Piața Mediașului cu canalul (văii Moșnei)					Fotografie veche
94.	Piața Mediașului cu canalul (văii Moșnei)					
95.	Portal de biserică, necunoscut					
96.	Piața Mediașului cu Casa de comerț					
97.	Vedere a Mediașului din anul 1666			Mediaș		
98.	Lucrări la Turnul Trompeților	Parohia ev.		Mediaș	1927	
99.	Lucrări la Turnul Trompeților	Parohia ev.		Mediaș	1927	
100.	Lucrări la Turnul Trompeților	Parohia ev.				

Nr.	Gegenstand Obiect	Eigentümer Proprietar	Spender Donator	Fundort Descoperit	Datum Data	Anmerkung Observații
101.	Lucrări la Turnul Trompeților		Parohia ev.			
102.	Orga bisericii		Parohia ev.			
103.	Altarul bisericii		Parohia ev.			
104.	Orga Bisericii noastre Sf. Margaretha		Parohia ev.			
105.	Orga Bisericii Evanghelice		Parohia ev.			
106.	Orga Bisericii Evanghelice		Parohia ev.			
107.	Orga Bisericii Evanghelice		Parohia ev.			
108.	Vedere generală cu focul sondei din Copșa Mică			Mediaș	1933	
109.	Dealul Cazarmii în anul 1860, copie realizată de Franz Wendler			Mediaș	1934	250 lei
110.	Generalul Ludwig Fabini		D-na Hanni Fabini		Din anul 1851	

III. Podoabe

Nr.	Gegenstand Obiect	Eigentümer Proprietar	Spender Donator	Fundort Descoperit	Datum Data	Anmerkung Observații
1.	Registru	<i>Museum</i>				
2.	Album cu pagini nelegate	“				
3.	Registru parohial	“				
4.	Album al lui Martinus Fabini					
5.	Album al lui Martinus Fabini					
6.	Album cu pagini nelegate, 1824					
7.	Album al lui Joh. Schmidt, Sighișoara					
8.	Centură pentru port femeiesc săsesc, cu 10 rozete					
9.	Centură pentru port femeiesc săsesc, cu 8 și 4 pietre					
10.	Centură pentru port femeiesc săsesc, cu 10 pietre					
11.	Centură pentru port femeiesc săsesc, 18 pietre					
12.	Pafta cu 22 de pietre					
13.	Pafta cu 10 pietre					
14.	Centură pentru port bărbătesc					
15.	Ac de păr		Friedrich Maurer			
16.	Obiect (!?) din argint					
17.	Pafta aurită pentru manta					
18.	Pafta aurită pentru manta					

Nr.	Gegenstand Obiect	Eigentümer Proprietar	Spender Donator	Fundort Descoperit	Datum Data	Anmerkung Observații
19.	Podoabă (în formă de fluture)					
20.	Pocal aurit					
21.	Broșă cu pietre					
22.	Borten cu ac de păr					
23.	Borten cu ac de păr					
24.	Borten cu ac de păr					
25.	Borten cu ac de păr					
26.	Borten cu ac de păr					
27.	Borten cu ac de păr					
28.	Borten cu ac de păr					
29.	Borten cu ac de păr					
30.	Borten cu ac de păr					
31.	Borten cu ac de păr					
32.	Borten cu ac de păr					
33.	Ac de păr cu pietre					
34.	Ac de păr cu pietre					
35.	Borten cu ac de păr					
36.	Borten cu ac de păr					
37.	Borten cu ac de păr					
38.	Borten cu ac de păr					
39.	Borten cu ac de păr					
40.	Borten cu ac de păr					
41.	Ac de păr mic cu pietre					
42.	Ac de păr cu pietre roșii					
43.	Ac de păr cu pietre roșii					
44.	Borten cu ac de păr					
45.	Borten cu ac de păr					
46.	Borten cu ac de păr					
47.	Borten cu ac de păr					
48.	Borten cu ac de păr					
49.	Borten cu ac de păr					
50.	Borten cu ac de păr					
51.	Borten cu ac de păr					
52.	Casetă metalică					
53.	Cutie pentru mosc					
54.	Casetă metalică					
55.	Măsuță furniruită					
56.	Calendar din anul 1687					

Nr.	Gegenstand Obiect	Eigentümer Proprietar	Spender Donator	Fundort Descoperit	Datum Data	Anmerkung Observații
57.	Calendar din anul 1787					
58.	Calendar din anul 1810					
59.	Casetă de joc (!?)					
60.	Medalie comemorativă, Ludwig R.					
61.	Obiect (indescifrabil) cu broderie					
62.	Obiect (indescifrabil) cu broderie					
63.	Obiect (indescifrabil) fără broderie					
64.	Documente, St. L. Roth, 1821					
65.	Pungă pentru bani					
66.	Broșură cu scrieri bisericești					
67.	Lămuriri biblice					
68.	Vas din cositor cu reprezentarea celor 12 apostoli					
69.	Miniatură					
70.	Invitație, 1812					
71.	Miniatură					
72.	Miniatură cu reprezentare umană, cu ramă					
73.	Medalie de la expoziția de agricultură de la Mediaș, 1872					
74.	Carte de onoare (!?), 1864					
75.	Medalie de la expoziția de agricultură din anul 1866					
76.	Medalie comemorativă din argint, dedicată împ. Franz Josef I					
77.	Medalie comemorativă din anul 1886, Transilvania					
78.	Medalie comemorativă din bronz dedicată împ. Maria Thereza					
79.	Medalie din bronz de la expoziția din anul 1857 de la Paris					
80.	Medalie comemorativă, Andreas Liber, 1834					
81.	Medalie din bronz de la expoziția pentru agricultură de la Hamburg, 1863					
82.	Medalie comemorativă din bronz dedicată împ. Ferdinand					
83.	Medalie comemorativă, Regele Carol, Tübingen, 1877					
84.	Medalie comemorativă de la expoziția pentru industrie și meșteșuguri, München, 1854					
85.	Ac de păr mic cu piatră					
86.	Hymnarium (Imnuri)					
87.	Sakrament (!?)					
88.	Chrysmaterium					

Nr.	Gegenstand Obiect	Eigentümer Proprietar	Spender Donator	Fundort Descoperit	Datum Data	Anmerkung Observații
89.	Medalie comemorativă, Festivalul de muzică, Viena, 1890		W. Weiss			
90.	Medalie jubiliară, Universitatea din Gottingen		Daniel Graeser		1932	
91.	Medalie comemorativă, comerciant Ludwig Graeser,		Daniel Graeser		1932	
92.	Medalie comemorativă		Daniel Graeser		1932	

IV. Lucru de mână

Nr.	Gegenstand Obiect	Eigentümer Proprietar	Spender Donator	Fundort Descoperit	Datum Data	Anmerkung Observații
1.	Manta țărănească, brodată, monocromă	<i>Museum</i>				
2.	Manta țărănească, decorată cu cruciulițe, albastră	„				
3.	Manta țărănească, țesută, albastră					
4.	Pernă, brodată cu roșu					
5.	Furcă de tors sculptată (!?)					
6.	Pernă, brodată cu negru					
7.	Manta țărănească, brodată, albastră					
8.	Pernă, brodată cu roșu					
9.	Manta țărănească, decorată cu cruciulițe, neagră					
10.	Față de masă, brodată					
11.	Manta țărănească, țesută, albastră					
12.	Față de masă, țesută					
13.	Manta țărănească, țesută, albastră					
14.	Față de masă, brodată cu roșu					
15.	Haină țărănească, țesută, neagră		Maria Sitterli			1818
16.	Manta țărănească, brodată cu roșu					
17.	Manta țărănească, brodată, neagră					Două Scaune
18.	Manta țărănească, țesută cu roșu					
19.	Manta țărănească, decorată cu cruciulițe, neagră					
20.	Manta țărănească, decorată cu cruciulițe, neagră					

Nr.	Gegenstand Obiect	Eigentümer Proprietar	Spender Donator	Fundort Descoperit	Datum Data	Anmerkung Observații
21.	Pernă, brodată cu albastru					
22.	Manta țărănească, decorată cu cruciulițe, neagră					
23.	Manta țărănească, brodată, albastră					
24.	Haină țărănească, decorată cu cruciulițe, albastră					
25.	Furcă de tors, sculptată					
26.	Pernă, brodată					
27.	Manta țărănească, țesută, neagră					
28.	Manta țărănească, țesută, neagră					
29.	Manta țărănească, brodată, albastră					
30.	Furcă de tors, sculptată					
31.	Furcă de tors de mână, neagră			Zagăr, 1881		
32.	Furcă de tors, sculptată, neagră					
33.	Manta țărănească, țesută, albastră					
34.	Manta țărănească, țesută cu roșu					
35.	Furcă de tors, sculptată, albastră					
36.	Furcă de tors, sculptată, roșie					
37.	Manta țărănească, brodată, neagră					
38.	Pernă, brodată cu albastru					
39.	Pernă, țesută, cu decor din cruciulițe, albastru					
40.	Pernă, cu decor din cruciulițe					1896
41.	Față de masă, brodată cu roșu					1827
42.	Față de masă, cu decor din cruciulițe, negru					
43.	Față de masă, cu decor din cruciulițe, albastru					
44.	Față de masă, cu decor din cruciulițe, albastru					
45.	Pernă, cu decor din cruciulițe, albastru					
46.	Față de masă, cu decor din cruciulițe, albastru		Agnetha D.			
47.	Obiect țărănesc			Blăjel		Achiziție: 300 lei
48.	Cojoc țărănesc, brodat, decor cu vultur					
49.	Vestă bărbătească, albă					
50.	Pieptar femeiesc					
51.	Obiect din mătase		Marie Auner			
52.	Centură pentru port femeiesc					
53.	Furcă de tors, sculptată, albastră			Zagăr		

Nr.	Gegenstand Obiect	Eigentümer Proprietar	Spender Donator	Fundort Descoperit	Datum Data	Anmerkung Observații
54.	Manta țărănească, cu decor din cruciulițe, negru					
55.	Pungă de bani, brodată, din anul 1834				1934	Achiziționat de la Irma Weber

V. Arme

Nr.	Gegenstand Obiect	Eigentümer Proprietar	Spender Donator	Fundort Descoperit	Datum Data	Anmerkung Observații
1.	Arbaletă	<i>Museum Mediasch</i>				
2.	Arbaletă	„				
3.	Arbaletă	„				
4.	Pușcă de mână, cu țevă	„				
5.	Archebuză	„				
6.	Archebuză	„				
7.	Archebuză	„				
8.	Archebuză	„				
9.	Archebuză	„				
10.	Archebuză	„				
11.	Archebuză	„				
12.	Archebuză cu afet din lemn					
13.	Țevă de pușcă					
14.	Țevă de pușcă	„				
15.	Coif de fier, secolul XIII-XIV					
16.	Pieptar (cuirasă)					
17.	Pieptar (cuirasă)					
18.	Pieptar (cuirasă)					
19.	Armură pentru genunchi					
20.	Armură pentru braț					
21.	Armură pentru braț					
22.	Armură pentru umăr					
23.	Cămașă de zale					
24.	Cămașă de zale					
25.	Piesă de armură					
26.	Arc medieval					
27.	Lamă de sabie					

Nr.	Gegenstand Obiect	Eigentümer Proprietar	Spender Donator	Fundort Descoperit	Datum Data	Anmerkung Observații
28.	Tolbă din piele					
29.	Tolbă din piele					
30.	Baston	„				
31.	Arc din timpul turcilor					
32.	Sabie cu teacă					
33.	Coif cu vizier					
34.	Coif cu apărătoare pentru gât					
35.	Coif din timpul lui Rakoczy al II-lea					
36.	Scut acoperit cu piele					
37.	Pistol cu cremene					
38.	Pistol cu cremen fără închizătoare					
39.	Teacă din piele pentru cuțit de vânătoare					
40.	Vârf de lance					
41.	Pistol cu cremene					
42.	Pistol cu cremene					
43.	Cuțit de vânătoare					
44.	Sabie curbă unghurească					
45.	Sabie curbă, ușoară					
46.	Pușcă mică, cu cremene					
47.	Pușcă-carabină, cu cremene					
48.	Pistol cu capsă					
49.	Fitul pentru armă					
50.	Fitul pentru armă					
51.	Armă cu capsă					
52.	Pușcă de vânătoare					
53.	Armă					
54.	Armă turcească	Josef Fabini (de la Gen. Ludw. Fabini)		Ocuparea Bosniei		
55.	Pușca cu aer comprimat a lui St. L. Roth, cu accesoriile		Dr. Heinrich Siegmund			
56.	Buzdugan (fără mâner)			Metiș		
57.	Buzdugan (fără mâner)			Metiș		
58.	Pistol cu țeavă mare					
59.	Pistol mic cu două țevi					
60.	Pistol turcesc cu cremene		Gustav Harich		3 iunie 1934	
61.	Armă (!?), cu o singură țeavă		Wilhelm Weinhold		Iulie 1934	

Nr.	Gegenstand Obiect	Eigentümer Proprietar	Spender Donator	Fundort Descoperit	Datum Data	Anmerkung Observații
62.	Armă		Richard Fronius		26 IX 1934	
63.	Baionetă veche,				1935	

VI. Diverse

Nr.	Gegenstand Obiect	Eigentümer Proprietar	Spender Donator	Fundort Descoperit	Datum Data	Anmerkung Observații
1.	Cristelniță	Museum				1774
2.	Cristelniță din lemn	„	Michael Göllner	Ormeniș		1703
3.	Suport / vază, din tablă	„		Copșa Mare		
4.	Vază	„		Zagăr		
5.	Oglindă, cu rama din lemn, sculptată, bronzuită					
6.	Oglindă, cu rama din lemn, sculptat		Friedrich Maurer			
7.	Cheie, aurită		Johan Oberth Schlosser			
8.	Sfeșnic bisericesc					
9.	Sfeșnic bisericesc					
10.	Sfeșnic bisericesc, cu două brațe					1750
11.	Felinar cu sticlă		D. Laam			
12.	Felinar cu sticlă, 1812					
13.	Inscripție pentru cavou din alamă					Inscripție: Nathanael Schuller, 1708–1783
14.	Inscripție pentru cavou din alamă					Inscripție: Katharina Roth, † 1794
15.	Inscripție pentru cavou din alamă					Inscripție: Georg Schuster, 1794
16.	Inscripție pentru cavou, din tablă					Inscripție: Petrus v. Hannenheim, 1776
17.	Tablou brodat					R. T., 1806
18.	Felicitare					
19.	Vălitoare din pânză din anul 1720		Anna Cartmann			
20.	Lacăt, mic					
21.	Lacăt mare, pătrat					
22.	Lacăt					

Nr.	Gegenstand Obiect	Eigentümer Proprietar	Spender Donator	Fundort Descoperit	Datum Data	Anmerkung Observații
23.	Recipient din lemn					
24.	Recipient din lemn					
25.	Suport pentru frigare					
26.	Țepușă pentru frigare					
27.	Giruetă				Hannenheim 1744	
28.	Giruetă					M. R., 1664
29.	Giruetă					M. H., 1723
30.	Plăcuță indicatoare					Reclamă Leopold Guggenberger
31.	Placă de firmă / Reclamă					Hanul „La soarele de aur”
32.	Patru brânci din turnul cu ceas					
33.	Steag al familiei von Hannenheim					
34.	Sculptură din lemn – „Turepitz”					
35.	Buton (nasture)					
36.	Pălărie tricorn din fetru					
37.	Roată de tortură					
38.	„Vioară” (instrument de tortură, cătușe)					
39.	Bici din fier (Nagaika)		Cadou de la Meisinger			
40.	Glob de pe turnul Fierarilor				Din anul 1641	
41.	Pat pentru pușcă (!?)				Din anul 1828	
42.	Călimară turcească cu suport pentru pană		Fritz Auner			
43.	Tabachieră	Oberth E. Weiss		Viena		1908
44.	Tabachieră	Oberth E. Weiss		Viena		1913
45.	Tabachieră (cutie pentru trabucuri)		Oberth E. Weiss	Viena		1910
46.	Ceas vechi de perete, din anul 1780		Michael Braisch	Cisnădioara	1932	
47.	Ceas vechi de perete, în întregime din fier		Fritz Kühn			
48.	Obiect din cupru, sărăriță (!?)			Mediaș	Iunie, 1932	
49.	Felinar cu lupă, mic		Senator Johan Caspari	Mediaș	1933	

Nr.	Gegenstand Obiect	Eigentümer Proprietar	Spender Donator	Fundort Descoperit	Datum Data	Anmerkung Observații
50.	Suport – vază (!?), cu o vechime de 80–100 de ani	Berta Ipsen, născută Schönauer		Mediaș	1933	
51.	Vitraliu de la o fereastră din partea de sud a Bisericii	Berta Ipsen, născută Schönauer		Mediaș	1933	M. A. G. T., Georgius Ziegler, 1745

Registrul Museum Mediasch III

I. Obiecte din Războiul Mondial din 1914–1918

Nr.	Gegenstand Obiect	Eigentümer Proprietar	Spender Donator	Fundort Descoperit	Datum Data	Anmerkung Observații
1.	Cască românească	Museum	Hermann Kenzel			
2.	Cască italienească	”				
3.	Cască austriacă din oțel	“				
4.	Cască italienească	“	S. Müller, elev în cl. VII		1932	
5.	Cască germană din oțel					
6.	Cască germană cu curea					
7.	Șrapnel, 7 cm		Ing. Karl Römer		1931	
8.	Șrapnel rusesc		Ing. Josef Fabini			
9.	Șrapnel, 7 cm, de pe frontul italian		Lt. August Graeser		1931	
10.	Șrapnel, 7 cm, de pe frontul italian		Lt. August Graeser		1931	
11.	Aruncător de pietre (grenade), de pe frontul italian		Lt. August Graeser		1931	
12.	Cartușieră, 8 cm		Johann Zeld	Asiago	1931	
13.	Cartușieră, 8 cm		Johann Zeld	Asiago	1931	
14.	Cartușieră, 7,5 cm, tăiată				1931	
15.	Cartușieră, tăiată					

Nr.	Gegenstand Obiect	Eigentümer Proprietar	Spender Donator	Fundort Descoperit	Datum Data	Anmerkung Observații
16.	Grenadă de oțel explodată		Josef Haltrich			
17.	Detonator cu întârziere, rusec		Heinrich Soos		1930	
18.	Detonator pentru șrapnel					
19.	Manta de infanterist, de paradă		Karl Schuller		1931	Karl Schuller, căzut în luptă, 20. 11. 1914
20.	Manta de soldățească					E. Hirscher, căzut în luptă
21.	Însemn de ofițer, (!?)					E. Hirscher, căzut în luptă
22.	Medalie		Marie Schuller, născ. Rosenauer		1931	Karl Schuller
23.	Caschetă (!?)		Irene Weber, născ. Theil			Prof. Arnold Weber, căzut în luptă, 27. V. 1915, în Galiția
24.	Eșarfă pentru uniformă militară		Marie Schuller, născ. Rosenauer			Karl Schuller, căzut în luptă, 20.11. 1914
25.	Curea pentru muniție		Marie Schuller, născ. Rosenauer			Karl Schuller, căzut în luptă, 20.11. 1914
26.	Eșarfă pentru uniformă militară		T. Müller			Lt. Wilhelm Tillers, căzut în luptă, 24.11.1914, în Polonia, (!?)
27.	Eșarfă pentru uniformă militară		Graeser			Lt. August Graeser, 29.V.1917
28.	Etui cu ordinul Crucea de Fier		Irene Weber, născ. Theil			Prof. Arnold Weber, căzut în luptă, 27. V. 1915, în Galiția
29.	Sabie de cavalerist		Irene Weber, născ. Theil			Prof. Arnold Weber, căzut în luptă, 27. V. 1915, în Galiția
30.	Două săbii de ofițer de infanterie		Maria Jurovich, născ. Guggenberger			Heinrich Jurovich, căzut în luptă, 19.XII. 1917, în Italia
31.	Sabie rusească		Irene Theil			
32.	Sabie de ofițer de infanterie		Lt. Rudolf B.		1930	
33.	Pinten și centură pentru sabie		Maria Schuller			K. Schuller, căzut în luptă, 20.11. 1914

Nr.	Gegenstand Obiect	Eigentümer Proprietar	Spender Donator	Fundort Descoperit	Datum Data	Anmerkung Observații
34.	Centură din piele, de infanterist, (!?)					
35.	Sabie de cavalerist		Ernst Weiss			
36.	Însemn de ofițer de cavalerie		Ernst Weiss			
37.	Sabie de ofițer				Michael Guggenberger	
38.	Manta de ofițer de vânători de munte		Jurovich		Heinrich Jurovich, căzut în luptă, 19.XII. 1917	
39.	Bluza caporalului Karl Thomas		E. Thomas			
40.	Șist carstic		Arnold Kamilli	Spitalul (!?) Santo Oswaldo / Udine		
41.	Cartea de onoare a celor căzuți în Războiul Mondial					
42.	Cartea de onoare a celor căzuți în Războiul Mondial					
43.	Album cu fotografii amatori					
44.	Experiențe personale ale participanților la Război					
45.	(Indescifrabil)		Friedrich Schmidt			
46.	Foi de amintiri din vremurile grele		Herta Schmiedt, București			
47.	Fotografie de grup, Regimentul de Infanterie III/31		Michael Graeser			
48.	Insignă de aviator italian		Arnold Kamilli		1931	
49.	(Indescifrabil) Donație de bani		Emma Braisch, născ. Brandsch		1931	
50.	Banderolă a Crucii Roșii italiene		Arnold Kamilli		1931	
51.	Marșul garnizoanei din Mediaș		Fritz Guggenberger			
52.	Vacanță pentru copii din Leipzig în Mediaș, 1917					
53.	Vacanță pentru copii din Leipzig în Băgaci, 1917					
54.	Model de scăriță de șa (!?)		Lt. Ernst Weiss			
55.	Fotografie a unui obuzier					
56.	Fotografie, Împăratul Franz Josef I					
57.	Premii și medalii	Adele Guggenberger, născ. Jurovich		Mediaș	1932	
58.	Caiet de schițe, (!?)	Adele Guggenberger, născ. Jurovich		Mediaș	1932	
59.	Șrapnel		Friedrich Caspari			

Nr.	Gegenstand Obiect	Eigentümer Proprietar	Spender Donator	Fundort Descoperit	Datum Data	Anmerkung Observații
60.	Sabie germană		Gertrud Litz, născ. Becker		18.10. 1933	
61.	Carnet cu urme ale unei împușcături de glonț		Gertrud Litz, născ. Becker		18.10. 1933	
62.	Brățară confecționată din monede (lucrătură rusească)		Gertrud Litz, născ. Becker		18.10. 1933	
63.	Detonator pentru șrapnel		Gertrud Litz, născ. Becker		18.10. 1933	
64.	Baionetă		Gertrud Litz, născ. Becker		18.10. 1933	
65.	Sabia de la Josef Licz		Gertrud Litz, născ. Becker		18.10. 1933	
66.	Sabie turcească de la Josef Licz		Gertrud Litz, născ. Becker		18.10. 1933	
67.	Sabie de la Josef Licz		Gertrud Litz, născ. Becker		1933	
68.	Sabie		Ing. Karl Römer		1932	
69.	Bon militar de casă / plată rusec		Brandsch		1934	
70.	Lingură rusească de soldat		Brandsch		1934	
71.	Medalie din Serbia		Johan Teiss			
72.	Experiențele mele de război de pe frontul francez		Dr. Samuel Wilk		1934	
73.	Plăcuță de legitimare					
74.	Inel din aluminiu de la un proiectil,					Arnold Schnabel
75.	Două suporturi de la o baionetă rusească		Michael Binder			
76.	Piesă rusească (scheika)		Michael Binder			
77.	Sabie căzăcească, fabricată în anul 1915 de Sanok în Galizia, cu inscripția J.R.62					
78.	Hartă militară, Asiago și împrejurimile		Edm[und] Hedrich		1934	

II. Cărți, felicitări și tipărituri

Nr.	Gegenstand Obiect	Eigentümer Proprietar	Spender Donator	Fundort Descoperit	Datum Data	Anmerkung Observații
1.	Drei Fabini	<i>Museum</i>	G. d. J. Ludwig von Fabini	Mediaș	1930	

Nr.	Gegenstand Obiect	Eigentümer Proprietar	Spender Donator	Fundort Descoperit	Datum Data	Anmerkung Observații
2.	Tesaurus eruditionis scholasticae [Faber, Thesaurus Lexika. – Faber, B. Thesaurus eruditionis scholasticae. Leipzig, Fritsch, 1710, n.a.]					Leipzig, 1710
3.	Lexicon hellenico romanon					Basel, 1622
4.	Handbuch der pharmazeutischen Botanik		Farmacistul Willy Laurentzi			Nürnberg, 1804
5.	Stunden der Andacht. XII Teil [Aarau, 1838, 2 vol.]		Rudolf Haberpursch			1834 (!?)
6.	Gustav Adolf Schuller: Reinold. Ein Bild aus dem Karpathen					1884
7.	Gebetbuch [Johann Habermann/Johannes Avenarius, Christliche Gebet für alle Not und Stende der gantzen Christenheit, n.a.]					Wittenberg, 1567
8.	P. Terentius poeta komikus		R. Rosenauer			1519
9.	Loci communes [Wolfgang Musculus, <i>Loci communes sacrae theologiae</i> , Basel: Johannes Hervagius, 1567, n.a.]		R. Rosenauer			Basel, 1567
10.	Decretum latino hungaricum [Decretum Latino-Hungaricum juris consuetudinarii Inclyti Regni Hungariae et Transylvaniae, az az Magyar és Erdély országnak törvény-könyve, n.a.]					1745
11.	Gellert sämtliche Schriften, II					Reuktlingen, 1794
12.	Nouveau Dictionnaire		Andreas Draeser, hotelier			Halle, 1796
13.	Siebenbürgens Fürsten v. Lebrecht [Lebrecht, M.: Siebenbürgens Fürsten. T. 1–2. Eine statistische Zeitschrift. Hermannstadt: Mühlsteffen 1791–92, n.a.]					Sibiu, 1791
14.	Bibel, die ganze heilige Schrift deutsch					Lüneburg, 1690
15.	Grundsätze der Christlichen Religion					Mediaș, 1776
16.	Orbispictus Die Welt in Bildern					1833
17.	Bürgerrecht der Sachsen in Siebenbürgen					Viena, 1792
18.	Statuten oder Eigenlandrecht		Geschenk der Klettengasser Nachbarschaft durch Fried[rich] Bendeck 1895			Sibiu, 1684
19.	Oesterreichische Viehordnung					Sibiu, 1763
20.	Statuta oder Eigenlandrecht					Sibiu, 1721

Nr.	Gegenstand Obiect	Eigentümer Proprietar	Spender Donator	Fundort Descoperit	Datum Data	Anmerkung Observații
21.	Christliches Gebetbuch					Bistrița, 1796
22.	Christliches Gebetbuch		Mathias Schneider, Schneidermeister			Sibiu, 1854
23.	Leichenpredigten		Kletter Johann			Eisenach, 1767
24.	Bibel oder der Heilige Schrift; Joh[ann] Christian Fr[iedrich] Heusingern					Halle, 1804
25.	Statuten oder Eigenlandrecht		Luise Schuster, născ. Fleischer			Sibiu, 1583
26.	Akademische Blätter					Sibiu, 1897
27.	WZORY Architektury [Sie- rakowskiego, S. H., Wzory do dziela Architektury. T. II. Plan- ches. Krakau 1812, n.a]		Otto Reissenberger			Cracovia, 1812
28.	Oratio panegyrica Johannem Alexandrum Hypoelantum					Leipzig, 1681
29.	Das Geschlecht der Bathoris					Sibiu, 1824
30.	Sittenlehre biblische für die Jugend					Sibiu, 1814
31.	Heilverfahren, wo schnelle Hilfe nötig		Friedr[ich] Fabini			Sibiu, 1846
32.	Arien und Lieder Leidensgeschichte Jesu					Mediaș, 1781
33.	Gesund und Sauerbrunnen					Sibiu, 1792
34.	Kalender					Sibiu, 1832 Schaltjahr
35.	Hauskalender					Mediaș, 1811
36.	Hauskalender					Sibiu, 1820
37.	Trauerrede auf Kaiser Franz I [Trauer Rede für Weiland Se. Majestät den allergnädigsten Kaiser Franz I. welche durch den Siebenbürger Ober Rabbiner Ezechiel Paneth den Israeliten zu Carlsburg in der aldaigen Sinagoge am 10. April 1835 vorgetra- gen werde, n.a]					Alba Iulia, 1835
38.	Brecht: Blumenkränzchen für das am 27. VII 1834 abgebran- nte Dorf Schaal		M. Braisch			Sibiu, 1834
39.	Simon Gebauer: Predigt am Bettage [Predigt über den äch- ten Bürgersinn, bei bedrängten Umständen des Vaterlandes, insonderheit an dem von Sr. Majestät dem Kaiser, unserm allergnädigsten Landesfürsten und Herrn, in Siebenbürgen verordneten Bettage, gehalten in der evang. Pfarrkirche zu Kronstadt am 26. Oktober 1796. Hermannstadt, n.a.]					Sibiu, 1796

Nr.	Gegenstand Obiect	Eigentümer Proprietar	Spender Donator	Fundort Descoperit	Datum Data	Anmerkung Observații
40.	Prov[isorische] Instruction über Handels und Gewerbeverhältnisse					Sibiu, 1857
41.	Schreib- und Wirtschaftskalender					Sibiu, 1810
42.	Bewährte Arzneimittel fürs Vieh					
43.	Provinzialkalender		Johann Schuster			Sibiu, 1819
44.	Martin Liedemann: Charfreitags predigt					Leutschau, 1812
45.	Gesangbuch					Sibiu, 1766
46.	Gebetbuch zur Allerheiligsten Dreifaltigkeit				Breslau & Leipzig, 1738	
47.	Graeser Daniel: Einzelheiten aus Alt Mediasch		Apellhofrat Dan[iel] Graeser		1930	Mediaș
48.	Spaziergänge eines Wiener Poeten		Fam. Carl Conrad von Heydendorff			Sighișoara, 1833
49.	Geschriebenes Liederbuch W. F. Zimmermann					1842
50.	Dr. Fr[iedrich] Folberth: Vortrag d l[an] dw[irtschaftlichen] Bez[irks] Vereins					Mediaș, 1866
51.	Dr. Fr[iedrich] Folberth: Beitrag zur Kenntnis Siebenbürgische Weine					Sibiu, 1862
52.	Dr. Fr[iedrich] Folberth: Mineral und Gasquellen von Kovaszna					Sibiu, 1860
53.	Einberufungsurkunde des Landtages					1863
54.	Statuta oder Eigenland Recht		Friedrich Graeser			Sibiu,
55.	Kothgässer Nachbarschafts Kalender					Mediaș, 1896
56.	Kothgässer Nachbarschafts Kalender					Mediaș, 1895
57.	Kothgässer Nachbarschafts Kalender					Mediaș, 1921
58.	Baassner Bade Heilanstalt, Statuten					Sibiu, 1842
59.	Begräbnisanstalten und Leichentaxenordnung					Mediaș, 1797
60.	Bilder aus Mediasch und seiner Umgebung					Mediaș, 1912
61.	Erste internationale Jagdausstellung		Oberst[eutnant] Ernst Weiss			Viena, 1910
62.	Forkeschgässer Nachbarschafts Protokoll					Mediaș

Nr.	Gegenstand Obiect	Eigentümer Proprietar	Spender Donator	Fundort Descoperit	Datum Data	Anmerkung Observații
63.	30 Jahre Oktet		Adolf Haltrich, autor			Mediaș, 1928
64.	Dictionair Französisch-Deutsch		Andreas Draser, Mediaș			
65.	Reisner Jus statutarium					Leipzig, 1744
66.	Michael Lebrecht: Geschicht[e] der aboriginen dazischen Völker					Sibiu, 1791
67.	Mannheimer Schaubühne					Mannheim, 1781
68.	Marienburg: Geographie Siebenbürgen [Geographie des Grossfürstenthums Siebenbürgen / Lucas Joseph Marienburg. – Hermannstadt: Hochmeister, 1813, n.a.]					Sibiu, 1813
69.	Gellert's C. F. Sämmtliche Schriften, 3					Reuttligen, 1796
70.	Gellert's C. F. Sämmtliche Schriften, 6					Reuttligen, 1796
71.	Gellert's C. F. Sämmtliche Schriften, 9					Reuttligen, 1796
72.	Gellert's C. F. Sämmtliche Schriften, 10					Reuttligen, 1796
73.	Jakob: Elementarbuch der griechischen Sprache					Jena, 1824
74.	Langue: Le nouveau secretaire du cabinet					Paris, 1764
75.	Briasson: Les parodies de nouveau [Les Parodies Du Nouveau Theatre Italien Ou Recueil Des Parodies, n.a.]					Paris, 1731
76.	L'ami de la jeunesse [Fillassier, Jean-Jacques Eraste, Nouvelle édition, soigneusement corrigée & considérablement augmentée Vincent, Paris, 1774, n.a.]					Paris, 1774
77.	Hofmann: Unterricht in der Chemie [G. A. Hofmanns Unterricht in der Chymie, Metallurgie, Oekonomie, den Handwerkern und andern Künstlern nöthigen Kenntnissen, n.a.]					Gotha, 1774
78.	Heilige Schrift					
79.	Mediascher Wochenblatt					Din anii: 1893, 1902, 1906–1918;
80.	Mediascher Zeitung					Din anii: 1919, 1921, 1922
81.	Sylvesterzeitung					Din anii: 1887–1913; 1922, 1923, 1925
82.	Geschäftsregister Stephani					Velț, 1720

Nr.	Gegenstand Obiect	Eigentümer Proprietar	Spender Donator	Fundort Descoperit	Datum Data	Anmerkung Observații
83.	Register der Mediascher Stuhles					1731
84.	Register der Mediascher Stuhles					1731
85.	Festgabe für die Siebenbürgisch-sächs. Vereine					1912
86.	Gelch: Weckruf					Sibiu, 1846
87.	Front, Feldwochenschrift			Odorheiul Secuiesc, 1917 Öst[erreich] ung[arische] Feldpost 516		
88.	Adressbuch der Stadt Mediasch		G. A. Reissenberger			Mediaș, 1914
89.	Graeser Daniel: Geschichte der Familie Binder		Magister Fritz Auner			Mediaș, 1929
90.	Stammbaum der 53 Könige v. Ungarn		Johann Schuller, Hermannstadt			Viena,
91.	Traueranzeige der: Anna Tökelt vereh[elichte] v. Heydendorff		Carl von Heydendorff, Mediaș			
92.	Traueranzeige des: Fr. Mich. Conrad v. Heydendorff		Carl von Heydendorff, Mediaș			1821
93.	Traueranzeige der: Ludw. Frh. v. Wohlgenmth 1851; Mich. Stef. Dan. Conrad v. Heydendorff 1857; Joh. And. Conrad v. Conra- dsheim 1852;					
94.	Traueranzeige der: Frau Susanne Hermann					Mediaș, 1780
95.	Traueranzeige des: Johannes Schmidt					Mediaș, 1821
96.	Traueranzeigen der Traueran- zeige des: Daniel Conrad v. Heydendorff					Mediaș, 1729
97.	Traueranzeige des: Daniel Conrad v. Heydendorff					Mediaș, 1777
98.	Traueranzeigen der: Georg v. Fronius 1822; Joh. Gottlieb v. Bie- dersfeld 1824; Amalia v. Biedersfeld 1830; Stefan Samuel v. Sal- men 1822; Sofia Roth 1821, Stefan v. Hannenheim 1826; Georg Gottlieb Auner 1844; Mich. Fr. Conrad v. Heydendorff 1821; Susanna Theresia v. Biedersfeld 1821;					
99.	Traueranzeigen der: Regina Schaffendt 1856; Jeanette Schuster 1850; Samuel Theil 1855, Michael Josef Klug 1851;					
100.	Traueranzeigen der: Friedrich Henter 1856; Joh. Georg Jekeli 1852; Friedrich Schuster 1855; Friedricke Folberth 1857;					
101.	Traueranzeigen der: Sofia v. Heydendorff 1860; Rebekka Auner 1859, Sam. Arz. V. Straussenburg 1851; Justina Sill 1852;					

Nr.	Gegenstand Obiect	Eigentümer Proprietar	Spender Donator	Fundort Descoperit	Datum Data	Anmerkung Observații
102.	Traueranzeige der: Margarethe Conrad v. Heydendorff					1738
103.	Traueranzeigen der: Regine v. Vayda 1842; Carl Binder v. Biedersfeld 1849; Joh. Wachsmann 1845; Johann Ewerth 1851;					
104.	Traueranzeigen der: Sarah Dorothea Kramer, născută Sixtius					1825
105.	Traueranzeige der: Katharina v. Heydendorff					
106.	Traueranzeige der: Anna Maria v. Heydendorff					1785
107.	Traueranzeige des: Michael Fried, Conrad v. Heydendorff					1809
108.	Traueranzeige des: Johann Georg Schuster					1794
109.	Traueranzeige der: Susanna v. Heydendorff					
110.	Anteilschein der sächs. Nationalanleihe					1848
111.	Einladung zur Hochzeit Petrus Hermann					1693
112.	Stammbaum der Familie Johannes Fabinus					Preot în Sighișoara, 1669
113.	Karte von Ungarn und Siebenbürgen					
114.	Karte von Siebenbürgen					1566
115.	Karte von Siebenbürgen					1624
116.	Transilvania					Viena
117.	Tabula Hungaria					
118.	Regni Hungariae, tabula generalis					Johann Baptist Homann, Nürnberg
119.	Generalkarte von Ungarn					Derselbe, 1790
120.	Karte von Siebenbürgen					
121.	Stammbaum der Familie Johann Schmidt					Preot în Cluj, geschrieben 1794
122.	Dr. Fr. Karl Kraft: Deutsch – lateinisches Lexikon					Leipzig, 1829; I Band: a-j; II Band: k-z;
123.	Lünemann G. H.: Handlexikon lateinisch-deutsch	Mich. Braisch				Leipzig, 1812;
124.	Dr. Hermann Jekeli: <i>Hilfswerk für arme Gemeinden</i>	Dr. Jekeli				Sibiu, 1931
125.	Julius Teutsch: Das Aurignacien von M. Bodza	De la autor				Budapesta, 1914
126.	Julius Teutsch: Praehistorische Funde a[us] d[em] Burzen[and]	De la autor				Viena, 1900

Nr.	Gegenstand Obiect	Eigentümer Proprietar	Spender Donator	Fundort Descoperit	Datum Data	Anmerkung Observații
127.	Julius Teutsch: Etnogr. Mitteil- gen a. d. Komitaten Kronstadt und Fogaras		De la autor			Viena, 1905
128.	Julius Teutsch: Die Drehbank der Löffelzigeuner		De la autor			
129.	Schießanleitung für Feld. und Gebirgshaubitzen		Ob[er]st[leutnant] Ernst Weiss			Viena, 1908
130.	Artillerieunterricht 8 cm Feldkanone M5		Ernst Weiss			Viena, 1913
131.	Dienstreglement für das K. und K Heerr		Ernst Weiss			Viena, 1912
132.	Vorschrift für Verpflegung des K. und K. Heeres im Kriege, 2. U[nd] 3. Heft		Ernst Weiss			Viena, 1892, 1899
133.	Taktisches Handbuch		Ernst Weiss			Viena, 1910
134.	Festgabe der Stadt Bistritz		Ernst Weiss			Bistritz, 1897
135.	Die Ausrüstung des Feld-Artil- lerieoffiziers im Kriege		Ernst Weiss			Sibiu, 1909
136.	Dr. Bernh[ard] Rogge: Gustav Adolf Büchlein		Ernst Weiss			Wittenberg, 1894
137.	Oswald Denecke u. Dr. K. Nestler: Verzeichnis der lebenden [Alten Herren des] Univ[ersitäts]-Sängervereins zu St. Pauli in Leipzig		Ernst Weiss			Leipzig, 1906
138.	Generalkarte Vesprém-Székesfehérvár		Ernst Weiss			
139.	Spezialkarte: Maros Ludos		Ernst Weiss			
140.	Spezialkarte Buczacz u[nd] Czortkóv		Ernst Weiss			
141.	Friedensdislokation im euro- päischen Russland, Ende 1912, zwei Karten		Ernst Weiss			
142.	Übersichtskarte Innsbrück Bellano		Ernst Weiss			
143.	Die sächs[ische] Universität. Vortrag Georg Römer					
144.	Geschichte der Familie von Biedersfeld		Daniel Graeser			Mediaș, 1829

Nr.	Gegenstand Obiect	Eigentümer Proprietar	Spender Donator	Fundort Descoperit	Datum Data	Anmerkung Observații
145.	Daniel Graeser, ev[angelischer] Bischof A. B.		Daniel Graeser			Mediaș, 1828
146.	Verzeichnis der Urkunden aus dem Kopf der Trompeterturm		Ing. K. Römer	Mediaș,	1932	
147.	Mediascher Wochenblatt, no. 1000, 1912	Adele Guggenberger, născută Jurovich		Mediaș	1932	
148.	Gedicht auf die eheliche Ver- bindung des D. Brabander, 1791		Oberstleutnant Schwarz, Mediaș		1932	
149.	Siebenb. Volkskalender für 1848		Schriftsetzer Groß, Mediaș		1932	
150.	Anleitung für Landleute zu einer vernünftigen Gesundhe- itspflege Dr. Joh. Chr. Gottlieb Ackermann		Frau Reissenberger			
151.	200 Rätsel von Fritz Guggenberger	Fritz Guggenberger		Mediaș	1933	Donație
152.	Neuer Volkskalender 1927	Fritz Guggenberger		Mediaș	1933	Donație
153.	Neuer Volkskalender 1928	Fritz Guggenberger		Mediaș	1933	Donație
154.	Neuer Volkskalender 1929	Fritz Guggenberger		Mediaș	1933	Donație
155.	Kalender des Sieb[enbürgisch] d[eutschen] Tagebl[attes] 1932	Fritz Guggenberger		Mediaș	1933	Donație
156.	Neuer Volkskalender 1933	Fritz Guggenberger		Mediaș	1933	Donație
157.	Umrisse zur Geschichte der Stadt Mediasch		Andreas Graeser		1862, Fritz Guggenberger	
158.	Krüge u[nd] Teller Sieb[en] b[ürgisch] sächs[ischer] Töpferwaren		Achizițio- nat	Sibiu	1933	
159.	Conto-Buch aus dem Jahre 1801	Fritz Guggenberger		Mediaș	1933	
160.	Die Feier der 400 Jahreswende Joh. Honterus			Brașov		1894
161.	Entstehung Umgestaltung u[nd] Entwicklung des sieb. Landwirtschaft 1845–1895			Sibiu		1895

Nr.	Gegenstand Obiect	Eigentümer Proprietar	Spender Donator	Fundort Descoperit	Datum Data	Anmerkung Observații
162.	Aus der Vergangenheit der sieb[enbürgisch] sächs[ischen]. Landwirtschaft			Sibiu		1895
163.	Stunden der Andacht von Heinrich Zschokke		Carl Groß, Schriftsetzer			
164.	Photographie, Gesamtansicht Mediasch	Fritz Guggenberger		Mediaș	1933	
165.	Nachbarschafts-Artikel für die Königlich Freye Mediascher Stühlskomunität, 4 Stück					
166.	Regulierung derer Mediascher Evangelichen Begräbnisanstalten etc. 1795					
167.	Protestantische Jahrbücher für Oesterreich 1857					
168.	Zeugnisse der verstorbenen Jos[eph] Laurentzi					
169.	Karten etc. Ungarn samt Erklärungen			Mediaș		1845
170.	Siebenb. Quartalschrift, III					
171.	Kunstdenkmäler aus den sächs. Kirchen Siebenbürgens, II. B[än]de		Auguste Schmiedt, născută Schemmel		1922	

III. Epoca pietrei

Nr.	Gegenstand Obiect	Eigentümer Proprietar	Spender Donator	Fundort Descoperit	Datum Data	Anmerkung Observații
1.	Topor din piatră	Museum				
2.	Topor din piatră, negru	“				
3.	Topor din piatră, mare	“		Metiș		
4.	Topor din piatră, mic			Metiș		
5.	Topor din piatră, mare					
6.	Topor din piatră			Ighișul Nou		
7.	Topor din piatră, mic, negru			Mediaș		
8.	Topor din piatră			Metiș		
9.	Topor din piatră					
10.	Topor din piatră, mic, negru					
11.	Topor din piatră, mic					
12.	Perforator	“		Târnăvioara		
13.	Rangă (drug)					

Nr.	Gegenstand Obiect	Eigentümer Proprietar	Spender Donator	Fundort Descoperit	Datum Data	Anmerkung Observații
14.	Perforator	“		Metiș		
15.	Cuțit (!?)	“				
16.	Topor mare din piatră, lipsă partea superioară					
17.	Topor din piatră, lipsă partea superioară					
18.	Topor mare din piatră, lipsă partea superioară					
19.	Topor din piatră, mic, lipsă partea superioară					
20.	Topor-ciocan, negru, lipsă partea superioară					
21.	Topor mic din piatră, lipsă partea superioară			Giacăș (?)	21. 07. 1887	
22.	Topor-ciocan, maroniu, lipsă partea superioară					
23.	Topor mic din piatră		Karl Schuller, Sibiu		1935	
24.	Nucleu				1933	

IV. Epoca bronzului

Nr.	Gegenstand Obiect	Eigentümer Proprietar	Spender Donator	Fundort Descoperit	Datum Data	Anmerkung Observații
1.	Topor, mare	Museum		Gușterița		
2.	Topor, mare	“				
3.	Topor, mare	“				
4.	Topor, mic	“				
5.	Topor, mare	“		Gușterița		1870
6.	Topor	“		Gușterița		
7.	Topor, mare	“				
8.	Topor, mic	“		Șona		1875
9.	Topor, mic	“		Metiș		1866
10.	Topor, mare	“		Țapu		
11.	Topor, mare	“		Țapu		1876
12.	Topor	“		Șeica Mică		1878
13.	Topor	“				
14.	Topor	“	Donat de L. Binder		1931	
15.	Vârf de lance					
16.	Seceră	“				
17.	Seceră	“		Metiș		
18.	Pumnal	“				
19.	Pumnal	Economist, Johann Rampelt		Moșna		
20.	Brățară					

Nr.	Gegenstand Obiect	Eigentümer Proprietar	Spender Donator	Fundort Descoperit	Datum Data	Anmerkung Observații
21.	Brățară					
22.	Brățară (!?)		Adolf Heinz			
23.	Cuțit		Adolf Heinz	Hașag		
24.	Tipar pentru turnat		Johann Sturm	Mediaș, de pe Dea- lul Cetății	1930	

V. Epoca cuprului

Nr.	Gegenstand Obiect	Eigentümer Proprietar	Spender Donator	Fundort Descoperit	Datum Data	Anmerkung Observații
1.	Topor-ciocan	<i>Museum</i>				

VI. Epoca fierului

Nr.	Gegenstand Obiect	Eigentümer Proprietar	Spender Donator	Fundort Descoperit	Datum Data	Anmerkung Observații
1.	Cuțit	<i>Museum</i>				
2.	Umbo (!?)	“				
3.	Zăbală (!?)	“				
4.	Cheie	“				
5.	(Indescifrabil)					
6.	Cuțit	“				
7.	Vârf de lance					
8.	Vârf de lance					
9.	Cheie	“				
10.	Foarfece	“				
11.	Foarfece	“				
12.	Sabie	“				
13.	Vârf de lance					
14.	Zăbală (!?)	“				
15.	Cuțit de împuns (străpungător)					
16.	Pinten	“				
17.	Pinten	“				
18.	Pinten	“		Metiș		

VII. Ceramică

Nr.	Gegenstand Obiect	Eigentümer Proprietar	Spender Donator	Fundort Descoperit	Datum Data	Anmerkung Observații
1.	Vas mic, din ceramică neagră arsă	Museum				
2.	Castron mic, din ceramică neagră arsă					
3.	Vas, din ceramică neagră arsă					
4.	Vas, cu mânerul rupt, din ceramică neagră arsă					
5.	Vas, puternic deteriorat, din ceramică neagră arsă					
6.	Vas, deteriorate, din ceramică neagră arsă					
7.	Vas, cu două mânere, din ceramică neagră arsă					
8.	Vas, cu două mânere, din ceramică neagră arsă					
9.	Vas, puternic deteriorate, decorat în întregime, din ceramică neagră arsă					
10.	Vas, cu fundul plat, din ceramică neagră arsă					
11.	Vas mare cu două mânere, decorat, din ceramică neagră arsă					
12.	Vas, din ceramică neagră arsă			Țapu		
13.	Urnă mare, puternic deteriorată, din ceramică neagră arsă			Mediaș		
14.	Urnă mare, din ceramică neagră arsă					
15.	Urnă mare, decorată, deteriorată, din ceramică neagră arsă			Proștea Mare (azi Târnavă)	1870	
16.	Vas cu un mâner, puternic deteriorat			Mediaș		
17.	Vas mic, deteriorat			Mediaș		
18.	Vas mic, rotund					
19.	Vas cu mâner		Joh. Sturm	Mediaș, de pe Cetate	1930	
20.	Vas, deteriorat					
21.	Vas, deteriorat					
22.	Urnă, mică, puțin arsă					
23.	Vas, cu două mânere perforate					
24.	Vas mare, deteriorat pe marginea superioară			Mediaș		
25.	Vas mare, fără mâner			Mediaș		
26.	Urnă, puternic deteriorată					
27.	Vas, puternic deteriorate					
28.	Vas mic, cu mâner supraînălțat			Mediaș		
29.	Ulcior cu mâner, deteriorat					

Nr.	Gegenstand Obiect	Eigentümer Proprietar	Spender Donator	Fundort Descoperit	Datum Data	Anmerkung Observații
30.	Vas, deteriorat					
31.	Jumătate de capac					
32.	Urnă, arsă					
33.	Vas decorat, fără fund					
34.	Castron, doar jumătate			Șeica Mică		
35.	Castron, puternic deteriorat					
36.	Vas mic, ars					
37.	Fragment de vas, ars, puternic lustruit (emailat)			Proștea Mare (azi Târnava)		
38.	Fragment de vas, decorat, ars, puternic lustruit (emailat)					
39.	Conducte pentru alimentare cu apă, cinci bucăți			Proștea Mare (azi Târnava)		
40.	Cărămidă romană cu inscripție					
41.	Cărămidă romană cu inscripție					
42.	Cărămidă romană cu inscripție					
43.	Cărămidă romană cu inscripție					
44.	Mozaic de podea romană					
45.	Mozaic de podea romană					
46.	Mozaic de podea romană					
47.	Mozaic de podea romană					
48.	Mozaic de podea romană			Samizegetusa (Grădiște)		
49.	Fusaiole din ceramică, 20 de bucăți			Proștea Mică (azi Târnăvioara); Șeica Mică; Metiș; Ighișul Nou		
50.	Vas din ceramică, cu două mânere		Preotul Bonfert	Păucea,	Feb., 1935	
51.	Vas din ceramică cu mâner, deteriorate, de culoare neagră		Preotul Bonfert	Păucea,	Feb., 1935	
52.	Vas din ceramică, cu picior, de culoare neagră în partea superioară					
53.	Vas din ceramică, mic, roșietic, deteriorat, cu mâner					
54.	Daltă de mână, fără partea superioară					
55.	Daltă de mână, fără partea superioară					
56.	Daltă de mână, fără partea superioară			Donație Dr. Otto Csallner, farmacist		
57.	Daltă de mână, fără partea superioară					
58.	Opt (8) fragmente dintr-un castron			Țapu		1877
59.	Cap de copil					
60.	Piatră de hotar (bornă) romană					

Nr.	Gegenstand Obiect	Eigentümer Proprietar	Spender Donator	Fundort Descoperit	Datum Data	Anmerkung Observații
61.	Fragmente mici de cărămidă romană			Moșna		
62.	Fragmente de la un vas de ceramică		Karl Mantsch	Dealul Cetății	1936	
63.	Fibulă, mică					
64.	Fibulă, mică			Boarta		Cu ac, 1872
65.	Fibulă mare cu ac					
66.	Fibulă mare cu ac					
67.	Fibulă mare cu ac					
68.	Brățară					
69.	Obiect cu utilizare necunoscută			Boarta		1876
70.	Brățară, patru (4) fragmente					
71.	Piesă din argint de la o centură gotică					
72.	Lanț mare					

ANEXA 2

Lista donatorilor consemnați în Registrele de inventar ale Muzeului *Alt-Mediasch*, în periodicele locale *Mediascher Wochenblatt* și *Mediascher Zeitung* sau în alte documente identificate în arhive:

Nr. Crt.	Numele / Ocupația	Localitate	Donație	Anul
1.	Auner , Fr.; Oberth , Reinhart jun. <i>Elevi</i>	Mediaș	O sabie veche;	1902
2.	Auner , Fritz <i>Farmacist</i>	Mediaș	Două recipiente pentru farmacie din sticlă; două pipe cu tub; o călimară turcească cu suport pentru pană;	
3.	Auner , Fritz <i>Magistrat</i>	Mediaș	O carte: Graeser Daniel – <i>Geschichte der Familie Binder</i> (Mediaș, 1929);	1929
4.	Auner , Marie		Un obiect din mătase	
5.	B. , Rudolf (lt.) <i>Ofițer</i>		O sabie de ofițer de infanterie;	1930
6.	Balde , Samuel		O pușcă veche;	1901
7.	Binder , Auguste	Mediaș	Statutele breslei făcătorilor de nasturi; un album din anii 1795–1797;	1901
8.	Binder , Friedrich <i>Negustor</i>	Mediaș	O imagine cu port tradițional; o siderogravură cu reprezentarea locotenentului-major Michael Gräser în lupta de la Monzanbano în 11 martie 1814; Piese împrumutate (un tablou vechi cu port tradițional);	1901; 1902
9.	Binder , Fr. <i>Țăran</i>		O agrafă din argint;	1901
10.	Binder , Josefina	Mediaș	O monedă comemorativă dedicată împ. Maria Tereza;	1901
11.	Binder , L.		Un topor din bronz, preistoric;	1931
12.	Binder , Ludwig, <i>Profesor</i>	Mediaș	Șase Coroane;	1904
13.	Binder , Michael		Două suporturi de baionetă; o armă rusească;	
14.	Binder , Wilh. <i>Elev</i>	Mediaș	Un buzdugan;	1901
15.	Bolind , Anna <i>Văduvă de măcelar</i>		O farfurie din cositor gravată; două bancnote vechi;	1902

16.	Bonfert, <i>Preot</i>	Păucea	Două vase din ceramică, cu mânerre, preistorice;	1935
17.	Botschner, Agnetha	Ormeniș	Un tiv vechi de pernă, brodat;	1902
18.	Braisch, Emma, născută Brandsch		Indescifrabil	1931
19.	Braisch, Michael	Cisnădi- oara	Un ceas vechi de perete, din anul 1780	1932
20.	Blesch, Daniel; Bielz, Martin; Untsch, Johann <i>Cizmari</i>		Un registru cu protocoalele breslei începând din anul 1799; un registru cu protocoalele ședințelor frăției cizmarilor; 36 de acte diferite;	1938
21.	Braisch, M.		Două cărți: Brecht: <i>Blumenkränzchen</i> (Sibiu, 1834); Lünemann G. H.: <i>Handlexikon</i> (Leipzig, 1812);	
22.	Brandsch		Un bon militar rusec; o lingură de soldat, rusească;	1934
23.	D-na Brandsch <i>Preoteasă</i>	Alma	Un vas pentru apă din Palestina;	1902
24.	Brandsch, E.		O tabacheră;	
25.	Buresch, Hans <i>Negustor</i>		O broască țestoasă cioplită din lemn;	1901
26.	Carthmann, Anna		O vălitoare din pânză, din anul 1720;	
27.	Carthmann, Daniel <i>Negustor</i>		O giruetă metalică, din anul 1723;	1901
28.	Carthmann, G.		Fragmente dintr-un grilaj de fereastră; o giruetă veche; o mașină (!?);	1901
29.	Carthmann, Johanna <i>Soție de negustor</i>		O cuvertură pentru scaunul de rugăciune;	1902
30.	Caspari, Friedrich		Un șrapnel;	
31.	Caspari, Johann <i>Senator</i>	Mediaș	Sigiliul vechi al orașului din anul 1448 (Imitație); o cutie pentru peniță de scris a senatorului Josef Hammer, 1799–1865; o cană pentru vin din lemn; un felinar cu lupă; sigiliul orașului vechi, din argint, original, 1448;	1933; 1934
32.	Dr. Csallner, Otto <i>Farmacist</i>		O daltă din piatră, preistorică;	
33.	D., Agnetha		O față de masă, decorată;	
34.	D., Sigmund		Un sigiliu al orașului vechi;	

35.	Deppner , Johann <i>Predicator</i>	Șeica Mare	O cană de cositor, gravată;	1902
36.	Draser , Andreas <i>Hotelier</i>	Mediaș	O carte: <i>Nouveau Dictionnaire</i> (Halle, 1796); un dicționar: <i>Dictionair Franzusich-Deutsch</i> ;	
37.	Draser , Friedrich și Gustav <i>Elevi</i>		Un mojar cu inscripția 1703;	1901
38.	Drotloff , Andr. sen.		O pușculiță pentru bani, din lemn;	1901
39.	E. , Thomas		Haina caporalului Karl Thomas;	
40.	Familia Fabini	Mediaș	Piese spre păstrare	1907
41.	Fabini , G. d. J. Ludwig von	Mediaș	O carte: <i>Drei Fabini</i> ;	1930
42.	Fabini , Hani	Mediaș	O fotografie cu generalul Ludwig Fabini, din anul 1851;	
43.	Fabini , Josef <i>Inginer</i>		Un șrapnel rusesc;	
44.	Fabini , Josef		O armă turcească de la Gen. L. Fabini	
45.	Fernengel , Fritz <i>Negustor</i>		O vază pictată din lemn;	1901
46.	Fleischer , Michael <i>Profesor</i>	Bistrița		1901
47.	Flegel , G.	Mediaș	O cană de breaslă din ceramică;	1907
48.	Flegel , Gustav <i>Croitor</i>		Un ulcior și o farfurie din ceramică, smălțuite, din anii 1793 și 1794;	1901
49.	Fogra , Michael	Lovnic, jud. Brașov	O sticlă din cositor cu decor floral, 1771	
50.	Folberth , Josefina	Mediaș	O eșarfă militară; un ferpar; o traistă brodată; două portrete;	1901
51.	Folberth , Otto <i>Profesor</i>	Mediaș	Patru cărți ale lui St. L. Roth; Scrisoarea de adio în scriere veche a lui St. L. Roth; dagherotipia lui St. L. Roth;	1938
52.	Fronius , Maria <i>Soție de predicator</i>	Axente Sever (Frâua)	O manșetă brodată;	1902
53.	Fronius , Richard		O armă;	26. 09. 1934
54.	Goos , Andreas <i>Țăran</i>	Ormeniș	O cană de băut, din lemn;	1902

55.	Göllner , Michael	Ormeniș	O cristelniță din lemn, din anul 1703;	
56.	Graeser		O eșarfă pentru uniforma militară;	
57.	Lt. Graeser , August <i>Ofițer</i>		Două șrapnele de pe frontul italian; un aruncător de grenade;	1931
58.	Graeser , Daniel		O medalie jubiliară, Universitatea din Göttingen; două medalii comemorative, dintre care una pentru Ludwig Graeser; trei cărți: Graeser Daniel – <i>Einzelheiten aus Alt Mediasch</i> ; <i>Geschichte der Familie Biedersfeld</i> (Mediaș, 1829); Daniel Graeser – <i>Bishop A. B.</i> (Mediaș, 1828);	1930; 1932
59.	Graeser , Frieda și Marie	Mediaș	Sigiliul vechi al orașului din anul 1861;	1934
60.	Graeser , Friedrich <i>Farmacista</i>	Mediaș	Recipiente pentru farmacie din ceramică;	
61.	Graeser , Friedrich		O carte: <i>Statuta oder Eigenland Recht</i> (Sibiu);	
62.	Graeser , Michael		O fotografie a Regimentului III de Infanterie;	
63.	Graffius , A. <i>Jude scăunal</i>	Șeica Mare	Un topor din silex, preistoric;	1902
64.	Graffius , K. <i>Jude districtual</i>		O copie a Testamentului baronului Samuel von Bruckenthal;	1901
65.	Gross <i>Membri al clubului de gimnastică</i>		Trei monede;	1902
66.	Groß , Carl		Două cărți: <i>Stunden der Andacht von Heinrich Zschokke</i> ; <i>Siebenb. Volkskalender für 1848</i> ;	
67.	Guggenberger , Adele, născută Jurovich	Mediaș	Un caiet de schițe; mai multe premii și medalii; gazeta <i>Mediascher Wochenblatt</i> , nr. 1000, 1912;	1932
68.	Guggenberger , Fritz <i>Negustor</i>	Mediaș	O bancnotă de zece guldeni, emisă de guvernul Kossut, 1848; apelul: <i>Chemare către tineretul săsesc la adunarea cetățenilor din Sibiu</i> , 1848; un ordin militar al mareșalului-locotenent J. Bem, 1840;	1901

69.	Guggenberger, Fritz <i>Fotograf</i>	Mediaș	O fotografie din anul 1868; o fotografie cu marșul garnizoanei din Mediaș; șase calendare (1927–1933); două cărți: Andreas Graeser – <i>Umrise zur Geschichte der Stadt Mediasch</i> ; <i>Conto-Buch aus dem Jahre 1801</i> ; fotografii cu orașul Mediaș;	1932; 1933
70.	Guggenberger, Hans <i>Fotograf</i>	Mediaș	Două fotografii;	1903
71.	Gull, Friedrich sen.	Mediaș	Un tablou vechi cu ramă;	1904
72.	Haberpursch, Rufolf		O carte: <i>Stunden der Andacht. XII Teil</i> (1834);	
73.	Haltrich, Adolf	Mediaș	O fotografie: 30 Jahre Oktet;	
74.	Haltrich, Josef		Un fragment de grenadă explodată;	
75.	Hammer, D-șoara Julie	Mediaș	O tabacheră veche confecționată din fildeș;	1902
76.	Haner, Fr.		Trei certificate de ucenic	1934
77.	Harich, Gustav		Un pistol turcesc cu cremene;	03. 06. 1934
78.	Hartmann, Andr.	Hașag	Un ulcior din ceramică;	1902
79.	Hedrich, Edmund		O hartă militară (Asiago cu împrejurimile);	1930
80.	Dr. Heinrich, Siegmund <i>Medic</i>		Pușca cu aer comprimat a lui St. L. Roth, cu accesoriile;	
81.	Heinz, Adolf	Hașag	O brățară din bronz, un cuțit din bronz, preistorice;	
82.	Henning, Fr. <i>Profesor</i>	Proștea Mare	Piese spre păstrare (o centură de la portul tradițional femeiesc);	1902
83.	Hermann, Karl <i>Tăbăcar</i>		O bancnotă de cinci guldeni (bilet bancar vienez) 1806;	1901
84.	Hermann, Sim. <i>Țăran</i>	Șeica Mare	Un ulcior din ceramică, smălțuit; o farfurie din ceramică;	1902
85.	Heydendorff, Carl von	Mediaș	Traueranzeigen der: Fr. Mich. Conrad v. Heydendorff und der: Anna Tökelt verch. V. Heydendorff (1821);	
86.	Heydendorff, Fam. Carl Conrad von		O carte: <i>Spaziergänge eines Wiener Poeten</i> (Sighișoara, 1833);	
87.	Heydendorff, Josefine von		Un portret și patru blazoane ale familiei Heidendorff, Hannenheim și Klausenburger;	1902

88.	Hietsch , Johanna, născută Laurentzi	Mediaș	O farfurie din cositor, frăția croitorilor; un tablou vechi; un ulcior de ceramică; o Biblie veche	1901
89.	Hirscher , Johann	Mediaș	Un ciocan vechi;	
90.	Höhr , Fr.	Mediaș	O cană de breaslă din ceramică;	1907
91.	Huszár , Petra	Mediaș	Registrul Vecinătății For-keschgasse, din anul 1664;	
92.	Ipsen , Berta, născută Schonauer	Mediaș	O vază; un vitraliu de la o fereastră din partea de sud a Bisericii;	1933
93.	Dr. Jekeli , Hermann <i>Medic</i>		O carte: Dr. Hermann Jekely – <i>Hilfswerk für arme Gemeinden</i> (Sibiu, 1931);	1931
94.	Josephi , Natalie <i>Preoteasă</i>		CertIFICATELE DE DECES ALE: primarului medieșan Michael Konrad von Heydendorff (născ. 1730, dec. 1821) și a preotului-paroh medieșan Johann Schmidt (născ. 1734, dec. 1821); o față pentru pupitru de citit cu broderie de aur, din anul 1693; portretul generalului-maior Karl von Heydendorff (născ. 1735, dec. 1797);	1901
95.	Jurovich		O manta de ofițer de vânători de munte;	
96.	Jurovich , Maria, născută Guggenberger		Două săbii de ofițer de infanterie;	
97.	Kaild , Josef jun.	Mediaș	O inscripție pe lemn din anul 1699;	1932
98.	Kamilli , Arnold		O ceașcă de cafea cu farfurie, albastră; un șist carstic din Udine, Italia; o insignă de aviator italian; o banderolă a Crucii Roșii italiene;	1931
99.	Karres , Samuel sen.	Mediaș	O mașină de prăjit; trei farfurii din cositor; o arbaletă mică;	1902; 1904
100.	Kasemiresch <i>Poștaș</i>		O scoică prelucrată;	1901
101.	Kasemiresch , Wilhelm <i>Funar</i>	Mediaș	Două tablouri;	1901
102.	Kellner , Stefan și Sofia <i>Țărani</i>	Ormeniș	O față de pernă brodată; două farfurii din ceramică, smălțuite;	1902
103.	Kenzel , Hermann		O cască românească din I Război Mondial;	

104.	Kessler , Sofie		Un breloc din argint (reprezintă o barză care mănâncă o broască);	1901
105.	Kessler , Theresie <i>Văduvă de arhitect</i>		O farfurie de cositor din anul 1772; un cuțit de vânătoare;	1901; 1902
106.	Kletter , Johann		O carte: <i>Leichenpredigten</i> (Eisenach, 1767);	
107.	Konrad , Martin <i>Tinichigiu</i>		Globul cruciger al turnului de la Biserica din Proștea Mare;	1901
108.	Krump , Georg		Un castron din cositor, fără decor, cu inițialele A. D., 1772;	
109.	Kühn , Fritz		Un ceas vechi de perete, din fier;	
110.	Laam , D.		Un felinar cu sticlă;	
111.	Laam , D-na Dr.		O veche vestă bărbătească brodată;	1902
112.	Laurentzi , Willy <i>Farmacist</i>		O carte: <i>Handbuch der pharmazeutischer Botanik</i> (Nürnberg, 1804)	
113.	Lentschaft , Josefine <i>Soție de profesor</i>		O farfurie din cositor;	1901
114.	Linder , Michael	Mediaș	Două câni (1.200 lei);	06. 07. 1936
115.	Litz , Gertrude, născută Becker		O sabie germană; un carnet cu urme ale unei împușcături de glonț; două săbii de ofițer de la Josef Litz; un detonator pentru șrapnel; o baionetă; o sabie turcească; o brățară rusească confecționată din monede;	18. 10. 1933
116.	Löw , Johanna <i>Văduvă de contabil</i>		O carte religioasă;	1901
117.	Mantsch , Karl		Fragmente ceramice preistorice;	1936
118.	Maurer , Friedrich		Un ac pentru păr; o oglindă, cu rama sculptată din lemn;	
119.	Mätz , Karl <i>Tâmplar</i>	Mediaș	Două unelte de tâmplărie; o presă de tâmplar din anul 1740;	1934
120.	Meisinger		Un bici din fier;	
121.	Mihaly , Julius <i>Elev</i>		O monedă comemorativă;	1901
122.	Molnar , Petrus		O cană pentru vin din anul 1702;	
123.	Morscher , Daniel <i>Profesor</i>	Mediaș	O farfurie din cositor, frăția pantofarilor;	1901
124.	Müller , S. <i>Elev</i>		O cască de soldat, italienească;	1932

125.	Müller, T.		O eșarfă pentru uniforma militară;	
126.	D-l Nord <i>Controlor de Fisc</i>		O bancnotă de 5 FL.;	1902
127.	Oberth, Fritz jun.	Mediaș	Patru farfurii din cositor;	1901
128.	Oberth, Johann <i>Lăcătuș</i>		O cheie aurită;	
129.	Oberth, Wilhelm	Mediaș	O cană din cositor, din anul 1674;	1901
130.	Paal, Stef. <i>Director de școală</i>	Ormeniș	Diferite antichități preistorice și romane;	1902
131.	Pauer, Fritz <i>Sergent de jandarmi</i>		Fragmente de mozaic din epoca romană;	1901
132.	Pellionis, F.		O pipă din ceramică;	
133.	Peschka, Therese <i>Văduvă</i>	Mediaș	O pipă veche din piatră ponce;	1902
134.	Pauer, Hermina; Wendel-Hammerstedt, Grete		Un dulap-colțar, decorat cu picturi;	1939
135.	Rampelt, Johann <i>Economist</i>		Un pumnal din bronz, preistoric;	
136.	Rampelt, Johann <i>Țăran</i>	Moșna	O spadă și o brățară din bronz, ambele găsite pe proprietatea lui din Moșna;	1901
137.	Reinerth <i>Țăran</i>	Băgaciu	Un ulcior și o farfurie din ceramică, smălțuite;	1901
138.	Reissenberger, G. A. <i>Tipograf</i>	Mediaș	Cinci bancnote austro-ungare de un gulden (ultima emisie) 1882; o carte: <i>Adressbuch der Stadt Mediasch</i> (Mediaș, 1914);	1901; 1914
139.	Reissenberger, D-na		O carte: <i>Anleitung für Landleute zu einer vereinstiger G. Dr. Joh. Chr. Gottlieb</i> ;	
140.	Reissenberger, Otto <i>Elev</i>		O broderie veche, țesută;	1901
141.	Reissenberger, Otto		O carte: <i>WZORY Architektury</i> (Cracovia, 1812);	
142.	Rosenauer		Un vas de sticlă; o sticluță cu inițialele V.I.;	
143.	Rosenauer, Karl <i>Negustor</i>	Mediaș	O pipă din lemn; un breloc cioplit din lemn; apoximativ 100 de vase din cositor (800 Coroane);	1901

144.	Rosenauer , Kl. Fr. <i>Elev</i>		Doi dinari consulari și o monedă ungurească din argint;	1901
145.	Rosenauer , R.		Două cărți: <i>P. Terentius poeta komikus</i> (1519); <i>Loci communes</i> (Basel, 1567);	
146.	Roth , Friedrich <i>Negustor</i>		Un cap de pipă, cioplit din lemn, cu ornamente din fildeș;	1901
147.	Roth , Friedrich <i>Strungar în lemn</i>		O bancnotă de cinci guldeni, emisă de guvernul Kossut, 1848; o bancnotă austriacă de un gulden; o monedă convențională, 1848; două bancnote de un gulden; o monedă austriacă, 1858;	1901
148.	Roth , Petrus <i>Țăran</i>	Șeica Mare	Un fier de călcat;	1902
149.	Römer , Georg <i>Contabil universitar</i>		10 Coroane;	1904
150.	Römer , Karl <i>Inginer</i>		Două șrapnele, calibru 70 mm; o sabie; o fotografie: <i>Urkunden aus dem Kopf der Trompeterturm</i> (1932);	1931; 1932
151.	Sachsenheim , Fr. <i>v. Preot evanghelic</i>	Bazna	Un pistol vechi;	1901
152.	Salzer , Joh. <i>Practicant notarial</i>	Șeica Mare	O sabie (descoperită în Hașag); un topor din silex, preistoric;	1902
153.	Scheiner , Jeanette		Un vechi pieptar săsesc și un vâl;	1901
154.	Schenker , Martin <i>Ucenic de tâmplar</i>	Mediaș	Două monede;	1902
155.	Schmiedt , Auguste, năcută Schemmel		O carte religioasă: <i>Kunstdenkmäler aus den sächs. Kirchen Siebenbürgens</i> , II. B[än]de;	1922
156.	Schmidt , Friedrich		Indescifrabil	
157.	Schmidt , Herta	București	Un jurnal de amintiri din timpul războiului;	
158.	Schmidt , J. <i>Elev</i>		Colecția sa de monede; o monedă din argint (S. Bocskai);	1902
159.	Schneider , Mathias		O carte religioasă: <i>Christliches Gebetbuch</i> , Sibiu, 1854;	
160.	Schuller , Maria		Un pinten și o centură pentru sabie;	
161.	Schuller , Marie, născută Rosenauer		O medalie; o eșarfă pentru uniformă militară; o curea pentru muniție;	1931

162.	Schuller , Johann		O carte: <i>Stammbaum der 53 Könige v. Ungarn</i> (Viena);	
163.	Schuller , Karl	Sibiu	Un topor mic din piatră, preistoric;	1935
164.	Schuller , Karl		O manta de infanterist, pentru paradă;	1931
165.	Schuller , Regine <i>Preoteasă</i>	Ormeniș	Un ulcior și o farfurie din ceramică, smălțuite;	1902
166.	Schuller , Therese <i>Educatoare de grădiniță</i>		Un exemplar din ferparul primei soții a lui St. L. Roth, 1831;	1901
167.	Schuster , Ernst <i>Elev</i>	Mediaș	O balanță;	
168.	Schuster , Friedrich	Șeica Mare	Un ulcior din ceramică;	1902
169.	Schuster , Gust. <i>Ucenic de negustor</i>	Mediaș	O farfurie din cositor, gravată;	1902
170.	Schuster , Gustav	Mediaș	Firma farmaciei „La Ochiul Zeilor”;	
171.	Schuster , G. <i>Elev</i>		Un felinar din anul 1812;	1901
172.	Schuster , Josefina		Un ulcior din ceramică cu capac din cositor, decor antropomorf;	02. 08. 1903
173.	Schuster , Johannes și Michael		Un castron din cositor, cu emblema blănarilor, 1750;	
174.	Schuster , Johann		<i>Provinzialkalender</i> (Sibiu, 1819);	
175.	Schuster , D-șoara Josefine	Mediaș	Cinci tablouri vechi; o cană;	1903
176.	Schuster , Luise, născută Fleischer		O carte: <i>Statuten oder Eigenlandrecht</i> (Sibiu, 1583);	
177.	Schuster , Richard <i>Elev</i>		O farfurie din ceramică, smălțuită, din anul 1802;	1901
178.	Schuster , Sofia <i>Văduvă de cizmar</i>		Un castron din cositor, cu dedicații gravate, de la brebla cizmarilor;	
179.	Schwarz (Oberstleutnant)		O carte: <i>Gedicht auf die eheliche Verbindung des D. Brabander</i> , 1791;	1932
180.	Sitterli , Maria		O haină țărănească, țesută;	1901
181.	Soos , Heinrich		Un detonator cu întârziere, rusesc;	1930
182.	Soos , Andreas	Ormeniș	Un vas din lemn;	
183.	Sturm , Johann	Mediaș	Un tipar din piatră pentru turnat, preistoric; un vas din lut cu mâner, preistoric;	1930
184.	Tass , Johan		O medalie din Serbia;	
185.	Tellmann , Johann	Mediaș	O unealtă de tâmplărie;	1934

186.	Teutsch, Julius	Brașov	Patru cărți personale: <i>Das Aurignacien</i> (Budapesta, 1914); <i>Praehistoric Funde a. d. Burzenland</i> (Viena, 1900); <i>Die Drehbank</i> ; <i>Etnogr. Mitteilgen a. d. Komitaten Kronstadt und Fogaras</i> (Viena, 1905);	1914
187.	D-na Theil <i>Văduvă de cojocar</i>		Un tablou vechi;	1902
188.	Dr. Theil, Fritz <i>Medic</i>	Bahnea, jud. Mureș	O ustensilă din cupru;	1934
189.	Theil, Ed. <i>Elev</i>		O spadă;	1901
190.	Theil, Irene		O sabie rusească;	
191.	Thiess, Stef. <i>Predicator</i>	Laslea Mică	Un ulcior din ceramică, smălțuit;	1902
192.	Tontsch, Rudolf	Mediaș	Reproducerea din lemn a Halei de Comerț (100 lei);	24. 08. 1936
193.	Veinrich, Martin		Un ulcior de vin din ceramică, al breslei croitorilor;	
194.	Vogel, Johann <i>Tâmplar</i>	Mediaș	Ladă cu ferecătură; unelte de tâmplărie; o casetă din sticlă (2.995 lei);	24. 12. 1935; 1936
195.	Wachsmann, Karl <i>Rentier</i>	Mediaș	O unealtă din silex, preistorică;	1902
196.	D-na Wagner, născută Hoch	Mediaș	Un mojar din anul 1694; mai multe manuscrise vechi;	1901
197.	Weber, Irene, născută Theil		O caschetă; un etui cu ordinul Crucea de Fier; o sabie de cavalerist;	
198.	Weber, Irma		O pungă de bani, brodată, din anul 1834 (vânzare);	1934
199.	Weinhold, Wilhelm		O armă cu o singură țevă;	1934
200.	Weiss, Ernst <i>Ofițer</i>		O sabie de cavalerist; un însemn de ofițer de cavalerie; o scăriță de șă; o carte: <i>Erste internationale Jagdausstellung</i> (Viena, 1910); 14 cărți militare și hărți;	
201.	Weiss, Oberth E.	Viena	Trei tabachere;	1908; 1910; 1913
202.	Weiss, W.		O medalie comemorativă de la Festivalul de muzică din Viena, 1890;	

203.	Weidner, J. <i>Casier la Fisc</i>		O bancnotă emisă de guvernul Kos-sut, 1848;	1902
204.	Wendler, Franz <i>Artist</i>	Mediaș	Două tablouri, copii (200 lei);	1936
205.	Dr. Wilk, Samuel <i>Medic</i>		Un jurnal: <i>Experiențele mele de răz-boi de pe frontul francez;</i>	1934
206.	Wolff <i>Săpunar</i>	Mediaș	Lada breslei săpunarilor;	1899
207.	Wolff, Georg		Două bancnote emise de guvernul Kossut, 1848;	1901
208.	Zakel, Joh. <i>Preot</i>	Laslea Mică	Un topor de tip Celt, din epoca bronzului; un inel din alamă;	1902
209.	Zammerer, Ludwig <i>Elev</i>		O pușculiță veche din lemn;	1901
210.	Zeld, Johann		Două cartușiere;	1931
211.	Zink, Martin <i>Elev</i>	Mediaș	Două topoare de tip celt din epoca bronzului; o brățară din bronz;	1902
212.	Zintz, Karoline, născută Müller	Mediaș	O cană de vin, mare;	
213.	Zobel, Gottfried		O pipă din spumă de mare;	1927
214.	Zoppelt	Jidvei, jud. Alba	O tigaie;	
215.	Asociația Dogarilor	Mediaș	Lada breslei dogarilor; registre vechi și diplome; vechile însemne ale frăției și breslei dogarilor;	1904
216.	Asociația de Eco-nomii și Consem-națiuni <i>Spar- und Vorschussverein</i>	Mediaș	Fonduri anuale;	1902
217.	Cancelaria de Cabinet și Aulică chezaro-crăiască		Piese spre păstrare (distincțiile și medaliile gen. Ludwig Fabini);	1907
218.	Comunitatea din Șeica-Mică	Șeica-Mică	Piese spre păstrare (piese de armură, arme și o cană de cositor);	1901
219.	Comunitatea bise-ricască evangheli-că din Valea Viilor	Valea Viilor	Patru archebuze și o suliță;	1902
220.	Parohia evanghelică	Mediaș		1927
221.	Presbiteriul din Agârbiciu	Agârbiciu	Piese în custodie (o archebuză);	1902

222.	Presbiteriul evanghelic din Ighișul Nou	Ighișul Nou	Piese spre păstrare (trei archebuze și o cană de cositor din sacristia bisericii);	1902
223.	Presbiteriul din Moardăș	Moardăș	O archebuză și o ferecătură de ușă din fier forjat; piese în custodie (un pocal);	1902
224.	Vecinătatea Uliței Forkesch	Mediaș	Un cec de 18 Coroane;	1902
225.	Vecinătatea Uliței Kletten (Friedrich Bendeck)	Mediaș	O carte: <i>Statuten oder Eigenlandrecht</i> , Sibiu, 1684;	

ANEXA 3

Articole referitoare la Muzeul *Alt-Mediasch* publicate în periodicele locale de limbă germană *Mediascher Wochenblatt* și *Mediascher Zeitung* de la sfârșitul secolului al XIX-lea și prima jumătate a secolului al XX-lea, transcrise și traduse în limba română:

30 septembrie 1899⁵⁴³

Alt-Mediasch. După cum ni s-a comunicat, Asociația Meșteșugărească [Gewerbe-Verein] intenționează să adune o colecție de antichități care au legătură cu Mediașul și să amenajeze o încăpere. În acest scop, săpunarul Wolff din Schmiedgasse, a predat lada de breaslă Asociației Meșteșugărești. Probabil chestiunea găsește ecou și sprijin. Obiecte sunt primite la Librăria G. A. Reissenberger.

23 iunie 1900⁵⁴⁴

[...]

...Dacă, într-adevăr ar exista aici un interes pentru comunicarea [lui K. Werner, n.a.] despre Mediașul vechi, s-ar promova în același timp, prin acesta, un plan la care se chibzuiește deja de ceva timp. Și anume, există intenția să se întemeieze un muzeu local și aici în Mediaș, întocmai ca la Sighișoara unde, anul trecut deja, s-a deschis unul, cu succes atât de mare. Orașul nostru ar dobândi astfel un mijloc de educație și cultură și, în același timp, un obiectiv turistic de o valoare incontestabilă. După cât se pare, raporturile privitoare la existența materialului pentru Muzeu, nu sunt la noi mai nefavorabile decât în Sighișoara. Inventarul de bază pentru Muzeu există deja, constând din frumoasa colecție de antichități pe care o deține Gimnaziul nostru și care până acum nu a putut să fie folosită cum se cade, din cauza lipsei unei încăperi de expoziție corespunzătoare. Diverse obiecte foarte interesante, de exemplu covoare, pietre funerare artistice ș.a.m.d. sunt adăpostite și astăzi în biserică, sacristie și în clădirile bisericesti. Altele au fost achiziționate deja și de la proprietari privați. Lipsesc de fapt doar o încăpere corespunzătoare, pentru a expune imediat în fața publicului o mică colecție frumoasă. Dacă s-ar găsi, așa cum este de așteptat, o încăpere care corespunde doar pe jumătate, o să se poată face primul pas poate chiar în cursul acestui an, desigur, în speranța, că o să se reușească și aici adăpostirea

⁵⁴³ *Mediascher Wochenblatt*, Nr. 335, din 30 septembrie 1899.

⁵⁴⁴ *Ibidem*, Nr. 373, din 23 iunie 1900.

colecției în unul dintre vechile noastre turnuri și că interesul populației noastre o să garanteze pe mai departe evoluția de succes a frumoasei întreprinderi.

26 ianuarie 1901⁵⁴⁵

Știri diverse.

Muzeul local din Mediaș. Gândul de a amenaja un muzeu local la Mediaș, nu trebuie abandonat cu desăvârșire. Un inventar de bază pentru acesta există deja. Prin urmare, adresăm din nou o rugămintă către populația din oraș și de la țară să nu arunce sau să nu lase să se nimicească eventuale obiecte bune pentru Muzeu, ci să le facă utile pentru cercuri largi și pentru generațiile viitoare, prin donarea lor pentru Muzeu.

În legătură cu aceasta facem cunoscut că în „cetate” (Dealul Cetății – Burg, așezarea fortificată hallstattiană, n.a.) s-a aflat o așezare preistorică, ceea ce se poate vedea din numeroasele cioburi care pot fi găsite acolo, peste tot. Cu ocazia săpării de șanțuri începută acum peste tot, cu scopul de a plata via cu soiuri renane, ar putea fi scoase la lumina zilei obiecte interesante, de aceea îi rugăm pe respectivii posesori de vii să aibe grijă ca eventuale vase găsite în pământ să nu fie distruse de către muncitori.

Obiectele menite pentru Muzeu pot fi predate la domnul G. A. Reissenberger.

2 februarie 1901⁵⁴⁶

„**Priveghiul**”⁵⁴⁷ **lui Michael Fleischer.** Am anunțat deja în numărul trecut că am putea vedea interesantul tablou al compatriotului nostru sas, Michael Fleischer⁵⁴⁸, și la Mediaș. Acum este sigur că tabloul, care momentan se găsește la Sighișoara, o să fie expus și în Mediaș. Și anume, pictorul a fost atât de amabil încât a destinat venitul brut al expoziției de la Mediaș pentru muzeul local care urmează să fie fondat aici. Sperăm cu atât mai mult ca participarea publicului pentru vizionarea tabloului să fie și aici una destul de mare. Data și locul expoziției o să fie anunțate la timpul potrivit.

[...]

⁵⁴⁵ *Ibidem*, Nr. 404, supliment, din 26 ianuarie 1901.

⁵⁴⁶ *Ibidem*, Nr. 405, din 02 februarie 1901.

⁵⁴⁷ Lucrare expusă în cadrul expoziției organizată la Pesta în anul 1900 și care s-a bucurat de aprecieri unanime din partea a numeroși critici de artă maghiari și englezi.

⁵⁴⁸ Michael Fleischer, profesor de desen în Bistrița, renumit pictor al vremii sale, a realizat numeroase lucrări artistice inspirate din viața poporului săsesc.

23 februarie 1901⁵⁴⁹

Rezultatul expoziției „Priveghiului săsesc” (Sächsischer Totenwache) a lui Fleischer.

În cele opt zile în care a fost expus la Mediaș, tabloul a fost văzut de către aproape 600 de persoane, dintre care 343 adulți. Elevii au avut, în parte, acces gratuit. Suma totală a încasărilor se ridică la 87 Fl. și 70 Kr. Dacă din aceasta sunt scăzute cheltuielile pentru uzură, expoziție și transport înspre Agnita, în valoare de 18 Fl. și 04 Kr., rămân pentru nevoile Muzeului nostru local 68 Fl. și 66 Kr., pentru care ne exprimăm mulțumirea față de artistul care ne-a acordat, pe lângă marea plăcere artistică și ajutor material pentru un scop frumos.

13 iulie 1901⁵⁵⁰

Alt-Mediasch. Pentru Muzeul nostru local au donat: domnul Wilhelm Kasemiresch, funar, 2 tablouri; doamna Johanna Hietsch, născută Laurentzi, un blid din cositor din fosta proprietate a frăției croitorilor, un tablou vechi, un ulcioraș din pământ și o Biblie veche; doamna Wagner, născută Hoch, un mojar din anul 1694 și mai multe manuscrise vechi; domnul Daniel Morscher, profesor, un blid din cositor din fosta proprietate a frăției pantofarilor; domnul Wilhelm Oberth, o cană din cositor cu anul 1674; domnul Fritz Oberth jun. 4 blide din cositor; domnul Fr. Binder, țăran, o agrafă din argint; domnul K. Graffius, jude districtual, o copie a Testamentului lui Sam. von Bruckenthal; domnul Johann Rampelt, țăran, o spadă și o brățară din bronz, ambele găsite pe proprietatea lui din Moșna; domnul Fritz Pauer, sergent de jandarmerie în pensie, bucăți de ceramică dintr-o veche pardoseală din mozaic, romană; domnul Hans Buresch, negustor, o broască țestoasă cioplită din lemn; domnul Friedrich Roth, negustor, un vechi cap de pipă, cioplit din lemn, cu ornamente din fildeș; domnul Reinerth, țăran din Băgaciu, un ulcioraș smălțuit și un blid.

În afară de acestea au fost predate Muzeului lăzile de breaslă ale săpunarilor, funarilor, căldărarilor, brutarilor și măcelarilor, precum și lada frăției breslei pielarilor.

Le mulțumim în acest loc lor, tuturor care au contribuit prin aceste donații la înființarea unui Muzeu local la Mediaș.

C. Römer
L. Binder.

⁵⁴⁹ *Mediascher Wochenblatt*, Nr. 408, din 23 februarie 1901.

⁵⁵⁰ *Ibidem*, Nr. 428, din 13 iulie 1901.

20 iulie 1901⁵⁵¹

Alt-Mediasch. Pentru Muzeul nostru local au donat: doamna Theresie Kessler, văduvă de arhitect, o farfurie de cositor din anul 1772; domnul Daniel Carthmann, negustor, o giruetă cu anul 1723; domul Konrad Martin, tinichigiu, globul cruciger al turnului din Proștea Mare. Pe această cale li se mulțumește și domniilor lor.

27 iulie 1901⁵⁵²

Alt-Mediasch. Pentru Muzeul nostru local au donat: doamna preteasă, văduvă, Natalie Josephi certificatele de deces ale: primarului medieșan Michael Konrad von Heydendorff (născ. 1730 – dec. 1821) și a preotului-paroh medieșan Joh. Schmidt (născ. 1734 – dec. 1821); în afară de aceasta o față pentru pupitru de citit cu broderie de aur și anul 1693; în afară de aceasta a fost donat portretul generalului-maior Karl von Heydendorff (născ. 1735 – dec. 1797), din moștenirea familiei Heydendorff. Li se mulțumește amabililor donatori. Alte donații sunt primite la Librăria G. A. Reissenberger.

3 august 1901⁵⁵³

Alt-Mediasch. Alte donații au fost predate la Librăria G. A. Reissenberger, de către domnii: Friedrich Roth, strungar în lemn de glanterii, una bucată bancnotă de cinci guldeni, emisă de guvernul Kossut la 1848, una bucată bancnotă austriacă de un gulden, Monedă Convențională (Konventionsmünze) 1848, două bucăți bancnote de un gulden, Modedă Austriacă (österreichische Währung) 1858; G. A. Reissenberger, cinci bucăți bancnote austro-ungare de un gulden (ultima emisie) 1882; Karl Rosenauer, negustor, una bucată cap de pipă, una bucată breloc, ambele piese cioplite în lemn; pentru care li se mulțumește în acest loc din partea Administrației [Muzeului]. Alte donații sunt preluate de Librăria G. A. Reissenberger.

10 august 1901⁵⁵⁴

Alt-Mediasch. Domnul Karl Hermann, tăbăcar, o bancnotă de cinci guldeni (bilet bancar vienez) 1806; Fritz Guggenberger, negustor, o bancnotă de zece guldeni, emisă de guvernul lui Kossut în anul 1848; o Chemare către tineretul săsesc la adunarea cetățenilor din Sibiu, 1848; un ordin militar al

⁵⁵¹ *Ibidem*, Nr. 429, din 20 iulie 1901.

⁵⁵² *Ibidem*, Nr. 430, din 27 iulie 1901.

⁵⁵³ *Ibidem*, Nr. 431, din 03 august 1901.

⁵⁵⁴ *Ibidem*, Nr. 432, din 10 august 1901.

mareșalului-locotenent de câmp, J. Beni, 1840. Alte donații sunt primite la Librăria G. A. Reissenberger.

24 august 1901⁵⁵⁵

Alt-Mediasch. De către domnul Georg Wolff au fost donate două bucăți bancnote emise de guvernul Kossut. Alte contribuții sunt primite la Librăria lui G. A. Reissenberger.

28 septembrie 1901⁵⁵⁶

Alt-Mediasch. Pentru Muzeul nostru local au donat: doamna Josefine Binder, o monedă comemorativă în amintirea începutului de domnie a Mariei Tereza; doamna Auguste Binder, statutele [breslei] făcătorilor de nasturi, un album din anii 1795–1797; doamna Josefine Folberth, o eșarfă militară, un ferpar, o tășcuță brodată și două portrete; Wilh. Binder, elev în clasa a VII-a, un buzdugan; domnul Friedr. Binder, o siderogravură care reprezintă un atac al locotenentului-major (apoi general) Michael Grässer în lupta de la Monzanbano din 11 martie 1814. Li se mulțumește din inimă amabililor donatori.

12 octombrie 1901⁵⁵⁷

Alt-Mediasch. Pentru Muzeul nostru local au donat: domnișoara Sofie Kessler, un breloc din argint (care înfățișează o barză care mănâncă o broască); doamna Johann Löw, văduvă de contabil, un exemplar din „Închinarea” pe care elevii Gimnaziului medieșean i-au adresat-o comitelui Franz von Salmen cu ocazia vizitei sale la Mediaș, în anul 1856; Julius Mihaly, elev în penultima clasă de liceu, o monedă comemorativă; Richard Schuster, elev din ultima clasă de liceu, un blid smălțuit în albastru, cu data 1802; Gustav și Friedr. Draser, elevi în ultima clasă de liceu, un mojar cu inscripția 1703; Otto Reissenberger, elev în ultima clasă de liceu, o broderie veche. Li se mulțumește amabililor donatori.

26 octombrie 1901⁵⁵⁸

Alt-Mediasch. Pentru Muzeul nostru local au donat: Fr. von Sachsenheim, preot evanghelic C. A. din Bazna, un pistol vechi; domnul Fritz Fernengel, negustor, o vază pictată din lemn; Ludwig Zammerer, elev în ultima clasă de liceu, o pușculiță veche din lemn.

⁵⁵⁵ *Ibidem*, Nr. 434, din 24 august 1901.

⁵⁵⁶ *Ibidem*, Nr. 439, din 28 septembrie 1901.

⁵⁵⁷ *Ibidem*, Nr. 441, din 12 octombrie 1901.

⁵⁵⁸ *Ibidem*, Nr. 443, din 26 octombrie 1901.

9 noiembrie 1901⁵⁵⁹

Alt-Mediasch. Pentru Muzeul nostru local au donat: domnișoara Jeanette Scheiner un vechi pieptar săsesc de brocart și un vâl; doamna Josefine Lentschaft, soție de profesor, o farfurie de cositor; domnul Gustav Flegel, maestru croitor, un ulcioraș smălțuit și o farfurie la fel, cu anii 1793 și 1794; domnul Kasemiresch, poștaș (în pensie) o scoică prelucrată. De asemenea domnul Friedr. Binder, negustor, a predat muzeului spre păstrare un tablou vechi cu porturi vestimentare, compus din mai multe părți. Li se mulțumește amabililor donatori.

30 noiembrie 1901⁵⁶⁰

Alt-Mediasch. Muzeul a primit următoarele donații: de la domnul G. Carthmann, bucăți dintr-un grilaj de fereastră, o giruetă veche precum și o mașină (!?); de la G. Schuster, elev în clasa a șaptea, un felinar din anul 1812; de la Ed. Theil, elev în clasa a șaptea o spadă; maestrul lăcătuș Adolf Haltrich a reparat închizătoarea unei vechi case de bani a orașului. Mai mult, colecția numismatică a primit de la elevul de clasa a patra, Kl. Fr. Rosenauer, doi dinari consulari și o monedă ungurească de argint. Le mulțumim tuturor.

7 decembrie 1901⁵⁶¹

Nu a trecut chiar atât de mult timp de când ideea de a înființa o colecție de antichități la Mediaș a fost tratată pentru prima dată în *Mediascher Wochenblatt*, pentru publicul larg; și totuși astăzi se poate afirma deja că înființarea muzeului poate fi considerată acum ca un lucru cert. Inițiativa a fost primită de către populația Mediașului cu interes îmbucurător. De luni bune, rar a apărut câte un număr al publicației *Mediascher Wochenblatt* în care să nu se fi mulțumit câte unuia sau mai multor donatori amabili pentru donațiile lor menite pentru înființarea muzeului. Deoarece, înafară de acestea, au fost achiziționate, din oraș și de la țară, diverse lucruri prin cumpărare, cu mijloacele bănești modeste care stau la dispoziție pentru acest scop, a luat ființă inventarul de bază pentru o colecție, dacă se ia în considerare pe lângă acesta și mica colecție de antichități a Gimnaziului precum și numeroasele antichități bisericești care se găsesc în posesia comunității bisericești evanghelice din Mediaș, [colecție] care ar putea fi expusă, fără alte îmbunătățiri, în fața publicului. Acest lucru s-ar fi întâmplat imediat, dacă nu ar fi lipsit încăperile corespunzătoare pentru expunerea

⁵⁵⁹ *Ibidem*, Nr. 445, din 09 noiembrie 1901.

⁵⁶⁰ *Ibidem*, Nr. 448, din 30 noiembrie 1901.

⁵⁶¹ *Ibidem*, Nr. 449, din 07 decembrie 1901.

colecției. Însă pentru obținerea acestora, cum ar fi prin amenajarea unuia dintre vechile noastre turnuri de apărare pentru Muzeu, au lipsit până acum mijloacele. Deoarece acum, în urma unei cereri adresate în acest sens, administrația orășenească a luat hotărârea lăudabilă ca, în cele ce urmează, să fie incluse în bugetul orășenesc 300 de Coroane pentru sprijinul Muzeului, a fost acordată șansa de a găsi o rezolvare satisfăcătoare la problema adăpostirii colecției.

Astfel putem ridica vocea conștiinței cu atât mai încrezători și mai pătrunzători, să intervenim acum pentru o întreprindere asigurată în succesul ei și să mobilizăm populația noastră săsească din oraș și de la țară pentru sprijinul acesteia. Căci un sprijin serios este abia acum cu adevărat necesar, pentru ca Muzeul să devină ceea ce și-au închipuit întemeietorii săi, și anume o colecție din a cărei privire se poate obține o imagine despre evoluția vieții culturale pe pământul patriei noastre mai restrânse, ne referim cu aceasta la orașul Mediaș și la zona rurală, [patrie] în care se reflectă din vremuri străvechi nucleul său economic și cultural, așadar nu doar vechile scaune Mediaș și Șeica (Mare, n.a.) ci comunitățile decanatului de astăzi al Mediașului și al Șeicăi. Ne adresăm prin acest apel mai ales populației din comunitățile noastre rurale. Ele sunt invitate și sunt în stare să contribuie în mare măsură la înzestrarea Muzeului nostru. Încă păstrează diverse obiecte de uz casnic și unelte vechi, măiestrite sau interesante în alt fel, cum ar fi vase frumoase din lut sau de cositor, piese vechi de port popular, broderii și cusături valoroase. Încă mai zac, pe ici pe colo, în casele comunității și în podurile bisericilor și ale turnurilor arme vechi și piese de armură, sau prin sacristii sunt aruncate de colo-colo, cu neglijență, antichități bisericesti, tablouri, sculpturi, covoare ș.a.m.d. Adesea și din pământ sunt scoase la lumina zilei, când se ară și se sapă, arme, unelte și vase din preistorie. Toate acestea și alte asemenea le primim cu mulțumire, iar dacă nu se poate altfel le și cumpărăm la prețuri modice. În paranteză fie spus, că antichitățile nu trebuie să fie predate Muzeului, ele pot să-i fie cedate doar înspre păstrare, sub menținerea dreptului de proprietate. Iar unele comunități și mai multe bresle medieșene au apucat-o deja pe acest drum. O să-i fim recunoscători fiecăruia care ne semnalează doar existența obiectelor care ne sunt de trebuință. Și ne adresăm mai ales preoților-parohi sași și învățătorilor cu rugămintea de a ne sprijini în această întreprindere importantă și pentru învățământul popular. Am început o lucrare care necesită sprijinul multora pentru îndeplinirea ei; dar suntem convinși că odată o să și acorde multora învățătură, bucurie și înălțare sufletească.

7 decembrie 1901⁵⁶²

Alt-Mediasch. Pentru Muzeul nostru local au donat: domnul Andr. Drotloff sen., o veche pușculiță (cutie) de lemn; d-șoara Therese Schuller, educatoare de grădiniță, un exemplar din ferparul primei soții a lui St. L. Roth, răposată în anul 1831. De asemenea, comunitatea târgului Șeica-Mică a predat Muzeului înspre păstrare piesele de armură, armele și o cană de cositor, aflătoare în posesia ei. Li se mulțumește amabililor donatori.

21 decembrie 1901⁵⁶³

Alt-Mediasch. Doamna Sofia Schuster, văduvă de cizmar, a donat un castrol frumos din cositor, cu dedicații gravate pe suprafața lui, din fosta posesie a breslei cizmarilor. Îi mulțumim amabilei donatoare.

4 ianuarie 1902⁵⁶⁴

Alt-Mediasch. Muzeul a primit ca donații de la doamna Johanna Carthmann, soție de negustor, o cuvertură pentru scaunul de rugăciune și de la domna Theil, văduvă de cojocar, un tablou vechi. Li se mulțumește donatoarelor.

11 ianuarie 1902⁵⁶⁵

Alt-Mediasch. Pentru nevoile Muzeului nostru, profesorii Școlii Populare evanghelice din Șeica Mică au donat 6 Coroane cu următoarea specificare: „Preaplecății⁵⁶⁶ subsemnați, au onoarea să vă trimită, pentru Muzeul Dv., șase Coroane din câștigul reprezentanței noastre teatrale „Eos-aser-Gemin” cu specificația că ne-ar fi făcut plăcere să băgăm mâna mai adânc în Casa noastră de bani, dacă într-adevăr ar fi fost ceva acolo. Fie ca apucarea de noi obiecte să fie cu atât mai fericită!”. Ne exprimăm mulțumirea pentru donație și pentru dedicația prietenoasă. Ei sunt pentru noi un semn înbucurător al conștiinței care se trezește în comunitățile noastre rurale, că aici este vorba despre o năzuință comună a Orașului și a zonei rurale.

15 februarie 1902⁵⁶⁷

Alt-Mediasch. Pentru Muzeul nostru a donat doamna Josefne von

⁵⁶² *Ibidem*, Nr. 449, din 07 decembrie 1901.

⁵⁶³ *Ibidem*, Nr. 451, din 21 decembrie 1901.

⁵⁶⁴ *Ibidem*, Nr. 453, din 04 ianuarie 1902.

⁵⁶⁵ *Ibidem*, Nr. 454, din 11 ianuarie 1902.

⁵⁶⁶ În sensul de: *prea-supușii*.

⁵⁶⁷ *Mediascher Wochenblatt*, Nr. 459, din 15 februarie 1902.

Heydendorff un portret și patru blazoane ale familiei Heidendorff, Hannenheim și Klausenburger; presbiteriul evanghelic din Ighișu Nou (Eibesdorf) a lăsat în grija Muzeului 3 archebuze și o cană de cositor din sacristia bisericii din Ighișu Nou; domnul Gross, membru al clubului de gimnastică, a donat pentru colecția de numismatică trei monede. Tuturor donatorilor le sunt exprimate mulțumiri.

15 martie 1902⁵⁶⁸

Alt-Mediasch. Muzeul a primit următoarele donații: de la domnul Samuel Karres sen. o mașină de prăjit și trei blide din cositor; de la țăranul Petrus Roth din Șeica Mare un „fier de călcat” din ceramică; de la Maria Fronius, soție de predicator din Frâua/Axente Sever o manșetă brodată; de la Fr. Auner, elev în penultima clasă de liceu și de la Reinh. Obert jun. o sabie veche; de la Sam. Balde o pușcă veche. Colecția de monede a lui J. Schmidt, elev în penultima clasă de liceu, și o monedă de argint de la St. Bocskai. Li se mulțumește amabililor donatori.

26 aprilie 1902⁵⁶⁹

Alt-Mediasch. Doamna Dr. Laam a donat o veche vestă bărbătească brodată; doamna Anna Bolind, văduvă de măcelar, un blid de cositor gravat și două bancnote vechi. Mulțumim și pentru aceste donații.

31 mai 1902⁵⁷⁰

Alt-Mediasch. Muzeul Alt-Mediasch a primit următoarele donații: de la Presbiteriul din Moardăș o archebuză și o ferecătură de ușă din fier forjat și de la doamna Bransch, preoteasă în Alma, un vas de apă din Palestina; – în custodie, de la Presbiteriul din Agârbiciu o archebuză și de la presbiteriul din Moardăș un pocal. Colecția numismatică a primit ca donații de la domnul casier de la Fisc, J. Weidner o bancnotă emisă de [guvernul] Kossut iar de la domnul controlor de Fisc, Nord o bancnotă de 5 Fl. Li se mulțumește tuturor.

12 iulie 1902⁵⁷¹

Alt-Mediasch. Domnul A. Graffius, jude scăunal în Șeica Mare a donat un topor din silex bine conservat; domnul Fr. Henning, profesor în Proștea Mare, a predat Muzeului înspre păstrare o centură de femei, pentru care și-a păstrat dreptul de proprietate. Li se mulțumește amabililor donatori.

⁵⁶⁸ *Ibidem*, Nr. 463, din 15 martie 1902.

⁵⁶⁹ *Ibidem*, Nr. 469, din 26 aprilie 1902.

⁵⁷⁰ *Ibidem*, Nr. 474, din 31 mai 1902.

⁵⁷¹ *Ibidem*, Nr. 480, din 12 iulie 1902.

9 august 1902⁵⁷²

Alt-Mediasch. Au donat: domnișoara Julie Hammer o tabacheră veche pentru tabac de prizat, făcută din fildeș; domnul Joh. Deppner, predicator în Șeica Mare, o cană de cositor gravată; domnul Joh. Salzer, practicant notarial din Șeica Mare, o sabie găsită în Hașag la construcția șurei preotului și un topor de silex; domnul Sim. Hermann, țaran din Șeica Mare, un ulcior de lut smălțuit și un blid; domnul Friedrich Schuster din Șeica Mare un ulcior; domnul Andr. Hartmann din Hașag de asemenea un ulcior. Li se mulțumește amabililor donatori.

27 septembrie 1902⁵⁷³

Alt-Mediasch.

Iarăși ieșim în fața publicului cu treburile Muzeului nostru local. Dacă o facem încă odată, suntem încurajați de faptul că apelurile publicate în acest ziar pentru binele Muzeului, nu au rămas fără urmări. Din Oraș și de la țară, de la comunități, corporații și de la persoane private au ajuns la noi numeroase donații. Nu au lipsit nici măcar donațiile în bani. În cel mai amabil mod am mai fost sprijiniți, în excursiile noastre de cercetare de la țară, mai ales de către preoții-parohi și de către învățători, dar adesea și din alte părți. Întotdeauna, interesul pentru Muzeu, care se răspândește tot mai mult în rândurile publicului, ne-a ușurat munca de a da de urma obiectelor care merită achiziționate. Astfel, prin donații și cumpărături, a luat ființă o colecție foarte vastă, și anume o colecție care, din anumite puncte de vedere, poate prezenta deja o anumită deplinătate. Dacă luăm în considerare și antichitățile care se găsesc în proprietatea Gimnaziului și a comunității bisericești evanghelice din Mediaș, avem la un loc obiecte atât de multe și atât de remarcabile, încât am putea ieși în fața publicului în orice moment. Așadar, a venit timpul ca și acest ultim pas să fie făcut și colecția să fie expusă în încăperi corespunzătoare, ba chiar aceasta trebuie să se întâmple cât de repede posibil, pentru ca interesul pentru Muzeu să nu se piardă treptat, și astfel acesta să fie păgubit.

Deoarece nu deținem încăperi în care Muzeul să poată fi expus în mod corespunzător, mai întâi trebuie să facem rost de ele. Dacă aceasta o să se întâmple, după cum are în vedere Comitetul Muzeului, prin adaptarea turnului de poartă de pe Steingasse [actuala str. J. Honterus, n.a.] sau în alt fel, pentru așa ceva

⁵⁷² *Ibidem*, Nr. 484, din 09 august 1902.

⁵⁷³ *Ibidem*, Nr. 491, din 27 septembrie 1902.

este nevoie, în orice caz, de mijloace bănești apreciabile. Ajutoarele pe care comunitatea orășenească și Casa de Economii și Consemnațiuni (Spar- und Vorschussverein) le-au pus în vederea Muzeului nu o să ajungă pentru ca, pe lângă costurile de construcție și amenajare, să poată fi alocate sumele necesare pentru achiziții noi, iar Muzeul nu are alte surse de venit. Astfel trebuie să ne orientăm pentru sprijin către populația noastră, pentru ca amenajarea și deschiderea Muzeului să nu fie amânată pe perioadă nedeterminată. Facem acest pas în ciuda vremurilor grele, pentru că știm bine că Muzeul o să devină nu doar o atracție și o podoabă a orașului nostru ci și o importantă instituție de educație și formare intelectuală națională și, în același timp un simbol al Mediașului, ca un loc străvechi al culturii germane.

Îi rugăm așadar, pe aceia dintre concetățenii noștri, cărora le este la inimă crearea și dezvoltarea Muzeului Alt-Mediasch, să se declare dispuși să plătească o contribuție anuală de cel puțin o Coroană, prin semnarea numelui pe listele care o să fie răspândite în zilele acestea, și, totodată, să achite contribuția pentru anul în curs.

Mediaș, 23 septembrie 1902.

Comitetul Muzeal.

Viktor Rideli, director de bancă, președinte, L. Binder, profesor gimnazial, secretar. Fr. Theil, primar; K. Graffius, jude districtual; Joh. Caspari, Notar general, Dan. Schmidt, maestru tâmplar, C. Römer, profesor gimnazial.

18 octombrie 1902⁵⁷⁴

Alt-Mediasch. Pentru Muzeu au donat: Asociația de Economii și Consemnațiuni (Spar- und Vorschussverein) din Mediaș, 200 de Coroane; comunitatea bisericească evanghelică din Valea Viilor, 4 archebuze și o sulită; doamna Therese Kessler, văduvă de inginer constructor, un cuțit de vânătoare; doamna preoteasă Regine Schuller din Ormeniș, o cană smălțuită și un blid; domnul Ștef. Paal, director de școală în Ormeniș, diferite antichități preistorice și romane; domnul Joh. Zakel, preot evanghelic în Laslea Mică, un topor din epoca bronzului cu inel din alamă; domnul Ștef. Thiess, predicator în Laslea Mică, o cană smălțuită; Gust. Schuster, învățăcel de negustor, un blid din cositor, gravat; Martin Schenker, învățăcel de tâmplar, două monede. Li se mulțumește tuturor donatorilor amabili.

⁵⁷⁴ *Ibidem*, Nr. 494, din 18 octombrie 1902.

29 noiembrie 1902⁵⁷⁵

Alt-Mediasch. Au donat pentru Muzeu: domnul Karl Wachsmann, rentier în Mediasch, o unealtă preistorică din silex; Martin Zink, elev în clasa a opta la Gimnaziul local, două topoare (celturi, n.a.) din epoca bronzului și o brățară din bronz; doamna Therese Peschka, văduvă locală, o pipă veche din piatră ponce; Stefan Kellner de la Nr. 3⁵⁷⁶, țaran din Ormeniș, împreună cu soția sa, Sofia Kellner, veche și frumoasă față de pernă și două blide smălțuite; Andreas Goos de la Nr. 11, țaran din Ormeniș, o cană de băut din lemn; Agnetha Botschner de la Nr. 9, tot din Ormeniș, un vechi tiv de pernă, frumos brodat. Li se mulțumește pe această cale tuturor donatorilor amabili.

6 decembrie 1902⁵⁷⁷

Alt-Mediasch. Vecinătatea Uliței Forkesch de Sus, a donat muzeului un cec în valoare de 18 Coroane. Li se mulțumește amabililor donatori.

2 mai 1903⁵⁷⁸

Alt-Mediasch. I se mulțumește domnului fotograf Hans Guggenberger pentru executarea gratuită a două fotografii în valoare de 6 Coroane.

8 august 1903⁵⁷⁹

Alt-Mediasch. Domnișoara Josefina Schuster din Steingasse [actuala str. J. Honterus, n.a.] a donat cinci tablouri vechi și o cană. I se mulțumește amabilei donatoare.

10 octombrie 1903⁵⁸⁰

Alt-Mediasch. Ca urmare a apelului nostru și a colectei inițiate, în anul precedent s-au strâns de la prietenii Muzeului „Alt-Mediasch” contribuții anuale în valoare de 113 Coroane. Prin mulțumirile exprimate aici, solicităm să achitați contribuția și pentru anul în curs la colectorul pe care o să-l trimitem pe teren în zilele următoare.

Mediasch,
9 octombrie 1903. Asociația.

⁵⁷⁵ *Ibidem*, Nr. 500, din 29 noiembrie 1902.

⁵⁷⁶ Este menționată adresa donatorului, prin numărul de casă.

⁵⁷⁷ *Mediascher Wochenblatt*, Nr. 501, din 06 decembrie 1902.

⁵⁷⁸ *Ibidem*, Nr. 522, din 02 mai 1903.

⁵⁷⁹ *Ibidem*, Nr. 536, din 08 august 1903.

⁵⁸⁰ *Ibidem*, Nr. 545, din 10 octombrie 1903.

10 decembrie 1904⁵⁸¹

Alt-Mediasch. La serviciul de expediție a ziarului au fost predate de către domnul Samuel Karres sen. o arbaletă mică, și de către domnul Friedrich Gull sen. un tablou vechi cu ramă cu tot. Pentru care li se mulțumește în acest loc.

24 decembrie 1904⁵⁸²

Alt-Mediasch. Îi mulțumim onorabilei Asociații a Dogarilor, pentru ceda-rea vechii lăzi a frăției, în care se găsesc o serie de scrieri vechi și diplome, precum și însemnul frăției, și, de asemenea, pentru un vechi însemn de breaslă.

Asociația Muzeului.

1 aprilie 1905⁵⁸³

Au trecut deja trei ani de când s-a constituit o Asociație a Muzeului prin strădaniile profesorilor Binder și Römer, sub prezidiul directorului Casei de Economii (Sparkassa) Ridelis, și astfel a prins contur gândul să fie adunate într-o colecție toate cele care s-au păstrat în mijlocul nostru din zile de mult apuse, adică obiecte de gospodărie și bijuterii și produse ale sânguinței creatoare săsești, din mediul domestic și cel al artei, pentru ca astfel să nu se piardă simțământul pentru trecut și înțelegerea corectă a acestuia. Era deja și timpul să se facă pasul acesta! Parcă nu ar fi fost îndeajuns că iubitori de antichități ne-au răpit pentru toate timpurile unele obiecte prețioase (bijuterii vechi, porțelan, piese de mobilier, broderii vechi), acum a început și comerțul prin care se pune mâna pe astfel de articole, și prin care posesorii, în neștiința lor, au făcut afaceri nu rele cu „boarfele vechi”, astfel încât poți auzi deja, în cele mai izolate comunități, că unul sau altul dintre colecționari sau negustori a fost acolo și a cumpărat la grămadă toate farfuriile vechi, ulcioarele, broderii vechi și tot felul de vechituri fără valoare. Ce fel de înțelegere au manifestat cercurile mai largi ale societății noastre față de această idee, au dovedit numeroasele donații de antichități mai mult sau mai puțin valoroase, care au fost adunate din toate părțile pentru Alt-Mediasch, în urma apelului lansat în acest ziar, precum și generoasele donații în bani care au fost procurate atât prin dublă colectă de la privați cât și prin donații generoase din partea înălțatei conduceri orășenești, precum și a Casei de Economii (Sparkassa). Prin colectă au fost adunați în 1902: 113 K., 1903: 92 K., în total 205 K. Ca donații Alt-Mediasch a primit de la oraș, pentru anii 1902,

⁵⁸¹ *Ibidem*, Nr. 606, din 10 decembrie 1904.

⁵⁸² *Ibidem*, Nr. 608, din 24 decembrie 1904.

⁵⁸³ *Ibidem*, Nr. 622, din 01 aprilie 1905.

1903,1904 câte 300 K., în total 900 K.; de la Casa de Economii (Sparkassa) pentru aceeași ani câte 200 K., în total 600 K.; de la asociația profesorilor gimnaziali a primit o contribuție inițială, destinată pentru împodobirea Auditorium-ului, în valoare de 257 K., 26 h., de la vecinătatea de pe Ulița Forkesch un cec în valoare de 17 K., 20 h.; prin expunerea tablourilor lui Fleischer 137 K., 32 h.; venitul net al unei serate dansante a absolvenților de facultate 31 K., 58 h.; de la învățătorii din Șeica Mică 6 K.; de la Georg Römer, contabil universitar, 10 K., de la prof. L. Binder 6 K., în total 2170 K. 36 h.

Cum și administrația muzeului s-a subordonat înălțatului Presbiteriu, în măsura în care acesta din urmă a delegat din partea sa 2 reprezentanți în asociația muzeală astfel încât, prin această măsură, s-a luat în calcul și ideea unui control oficial, suntem de părere că este de interes public, care public s-a purtat atât de frumos, ca subscrisa asociație, având în vedere sprijinul atât de important, să fie datoare să dea socoteală publică; cu atât mai mult cu cât, în afara câtorva cuvinte scurte de mulțumire pentru sprijinul năzuințelor noastre, exprimate pe ici pe colo, nu a răzbătut din cercul strâns al celor inițiați înspre publicul larg aproape nimic concret despre starea lucrurilor.

Subscrisa Asociație muzeală trebuie deci să consemneze, după cum s-a arătat mai sus, încasări de 2170 K., 36 h.; cheltuieli pentru diverse antichități, căni de cositor și lut, farfurii, bijuterii (printre care un „Patzel”, centură și diferite bolduri), piese de mobilier, manufacturi săsești vechi (broderii) în valoare de 795 K., 5 h., pentru colecția lui Rosenauer, constând din 100 bucăți de vase de cositor, 800 K.; în total 1595 K., 5 h. Restul de 575 K., 31 h., este depus în Casa de Economii (Sparkassa) locală, sau se regăsește în bani lichizi în caseria muzeului.

Deja din situația sumară de mai sus se poate vedea că, prin râvna de colecționar a lui Binder și a lui Römer, s-a reușit strângerea unei colecții de antichități notabile și valoroase; și anume, colecția lui Rosenauer, pentru care s-a oferit prețul de pe cealaltă pagină, reprezintă astăzi mai mult decât valoarea dublă, și astfel trebuie să-i fim domnului Rosenauer cu atât mai recunoscători, pentru că a preferat să mențină această colecție pentru orașul natal, în ciuda unei oferte mai mari, din afară.

Cititorul își poate pune acum, involuntar, următoarea întebare: dacă, într-adevăr, Alt-Mediasch are de arătat deja astfel de comori, de ce nu sunt făcute accesibile publicului care poate să ridice pretenții asupra lor, prin interesul arătat, prin sprijinul său lăudabil? Răspunsul este scurt și cuprinzător: lipsește locul pentru așezarea și expunerea colecției!

În repetate rânduri, Asociația s-a preocupat și de această întrebare: s-a luat în calcul o adaptare a unuia dintre cele două turnuri, cel de pe Steingasse

[actuala str. J. Honterus, n.a.] sau cel de pe Ulița Forkesch [actuala str. N. Iorga].

Inginerul Orendi din Sighișoara a întocmit schițele de plan corespunzătoare celor două proiecte; doar că Asociația nu a îndrăznit să cheltuiască 10–12.000 de Coroane pentru această adaptare. A fost vorba și de alte proiecte (adăpostirea colecției în încăperi închiriate, în încăperile-locuință ale sălii de sport, în fostul turn al primăriei); acestea s-au dovedit a fi nefezabile! Astfel, nu rămâne altceva de făcut decât să se aștepte cu expunerea colecției până când se face rost de încăperi corespunzătoare prin construcția clădirii noi a Gimnaziului, fie chiar în această construcție nouă, fie în vechea clădire.

Dar pentru a nu lăsa să se răcească interesul publicului nostru pentru această colecție, Asociația intenționează să organizeze expoziții parțiale, la ocazii potrivite: odată o expoziție a vechilor broderii, altă dată o expoziție a vaselor din cositor ș.a.m.d. Căci, a lăsa treaba baltă doar din cauza chestiunii de spațiu ar fi ingraturitate față de inițiatori, lipsă de scrupule față de donatori și promotori și lipsă de pietate față de trecut, de aceea, subscrisa Asociație nici nu se gândește măcar la așa ceva. Dar o probă grea de răbdare o să fie în această întrebare, ca în atâtea altele care ne preocupă.

Scopul acestor rânduri a fost să-i pregătească pe prietenii Alt-Mediasch-ului în acest sens și să-i roage ca, în ciuda acestui lucru, să ne sprijine și să ne promoveze și de aici înainte.

Medias, 25 martie, 1905.

Asociația.

16 februarie 1907⁵⁸⁴

Distincțiile și medaliile răposatului cetățean de onoare al orașului nostru, generalul de artilerie Fabini, predate înspre păstrare comunității orășenești, respectiv Muzeului „Alt-Mediasch” de către Cancelaria de Cabinet și Aulică chezarocrăiască, precum și de către familie, o să fie expuse pentru vizitare în sala de ședințe și, până la expunerea lor definitivă în Muzeu, sunt preluate înspre păstrare de către Oraș.

16 februarie 1907⁵⁸⁵

În cele ce urmează aducem o consemnare a Ordinelor și Decorațiilor ale răposatului general de artilerie Fabini, care urmează să fie păstrate în Muzeul „Alt-Mediasch”:

⁵⁸⁴ *Ibidem*, Nr. 720, din 16 februarie 1907.

⁵⁸⁵ *Ibidem*.

a.) de la înălțata Cancelarie de Cabinet a Majestății Sale chezaro-crăiești au fost cedate: 1. Steaua cu Cruce Mare a Ordinului austriac Leopoldin, cu decorație de război. 2. Steua Ordinului Coroanei de Oțel, clasa I. 3. Crucea Mică a Ordinului Sf. Ștefan. 4. Ordinul Coroanei de Oțel, clasa a III-a, cu decorație de război.

b.) De la familia răposatului au fost predate: 1. Crucea Mare a Ordinului Coroanei Românești, din argint cu tot cu stea. 2. Ordinul Imperial Austriac Leopold (Crucea de Cavaler). 3. Însemn pentru serviciul cincinal, din aur. 4. Ordinul Persan al Leului și al Soarelui, cu stea. 5. Crucea de Cavaler al Ordinului Italian al Sf. Lazar. 6. Medalie Comemorativă din argint (2 decembrie 1848–1898). 7. Cruce de Merit cu Coroana. 8. Medalia comemorativă din bronz, a prințesei Bathildis de Schaumburg-Lippe. 9. Plachetă din bronz a Majestății Sale Franz Josef I, din 18 august 1900. 10. Crucea de Merit, din aur, cu Coroană, dedicată de către generalii și ofițerii de stat major al celui de-al 6 corp de armată din anul 1898. 11. Medalia comemorativă de bronz a arhiducelui Albrecht. 12. Medalia comemorativă de bronz a președintelui Paul Krüger. 13. Medalia comemorativă de bronz a zilei de 2 decembrie 1873. 14. Două Cruci de Merit. 15. Signum laudis cu panglică roșie. 16. Signum laudis cu panglică roșie-albă. De asemenea, mai multe scrisori autografe ale Majestății Sale, a căror publicare ne-o rezervăm pentru numărul următor.

13 aprilie 1907⁵⁸⁶

Domnii G. Flegel și Fr. Höhr au donat fiecare, pentru „Alt-Mediasch”, câte o cană de breaslă din lut. Pentru ambele donații ne exprimăm mulțumirile.

Mediaș,

11 aprilie 1907.

Asociația.

1 august 1914⁵⁸⁷

[...]

Muzeul Alt-Mediasch, aflat în proprietatea comunității bisericești evanghelice C. A. din Mediaș, a fost predat de către vechiul Comitet, cu acordul onorabilului Presbiteriu, în administrarea Asociației Profesorilor Gimnaziali. O să fie adăpostit o vreme în clasele de rezervă și, după toate probabilitățile, o să fie făcut accesibil pentru publicul larg încă în cursul acestui an. Organizația și administrația Muzeului reglementează un „Statut despre Proprietatea și Administrația

⁵⁸⁶ *Ibidem*, Nr. 728, din 13 aprilie 1907.

⁵⁸⁷ *Ibidem*, Nr. 1109, din 01 august 1914.

Muzeului Alt-Mediasch”, conceput de către vechea Asociație a Muzeului și de către Asociația Profesorilor de Gimnaziu. [...]

7 aprilie 1923⁵⁸⁸

Dechiderea Muzeului Alt-Mediasch a avut loc în mod simplu simplu-simplu, în duminica Paștelor. La invitația domnului preot-paroh, Carl Römer, presbiteriul s-a adunat după slujba bisericească în fața vechiului Gimnaziu, în a cărui parter este adăpostit Muzeul „Alt-Mediasch”. Farmacistul Fritz Auner, prin a cărui muncă și îndemânare au luat ființă expozițiile Muzeului, a salutat Presbiteriul cu cuvinte potrivite și a expus o scurtă istorie a „Alt-Mediasch”-ului. El a rugat Presbiteriul să preia acest Muzeu valoros, sub oblăduirea bisericii. Preotul-paroh Römer, care este un întemeietor și un promovator al „Alt-Mediasch”-ului, a răspuns profund mișcat și a evidențiat înalta valoare culturală a Muzeului. Înainte de toate i-a mulțumit domnului farmacist Auner pentru munca plină de abnegație și de trudă și a propus promovarea binevoitoare a tuturor concetățenilor noștri sași. Sub îndrumarea farmacistului Auner a avut loc apoi prima vizită, care a provocat tuturor celor prezenți mulțumire și bucurie sufletească. Vrem să urăm ca interesul față de această ultimă instituție culturală a orașului nostru să pătrundă în cele mai largi cercuri, nu doar pentru menținerea „Alt-Mediasch”-ului ci și pentru ca acesta să poată crește și dezvolta pe mai departe.

29 august 1936⁵⁸⁹

De la Muzeul Alt-Mediasch.

În muzeul nostru național (Heimatmuseum) a fost expus, zilele acestea, un model al vechii Case de Comerț (Kaufhaus), pe care l-a lăsat moștenire farmacistul Fritz Auner la moartea sa și pe care l-a definitivat acum, cu muncă anevoioasă, domnul profesor Rudolf Tontch. Casa de Comerț (Kaufhaus) a fost amplasată pe latura estică a pieței mari și a fost demolată la sfârșitul anilor 60 ai secolului trecut. Oamenii bătrâni, care își mai amintesc de vechea Casă de Comerț (numită Flieschlied) confirmă că structura cu acoperiș mansardat impunător este redată fidel prin acest model. Domnul Tontch merită pentru munca excelentă mulțumirea noastră, a tuturor. Muzeul este deschis în tot acest anotimp în fiecare duminică după slujba bisericească. Pentru donații voluntare este așezată o cutie la intrare.

⁵⁸⁸ *Mediascher Zeitung*, Nr. 14, din 07 aprilie 1923.

⁵⁸⁹ *Ibidem*, Nr. 35, din 29 august 1936.

Ilustrații

Fig. 1. Samuel Josef Fabini

Fig. 2. Otto Folberth

Fig. 3. Adolf Haltrich

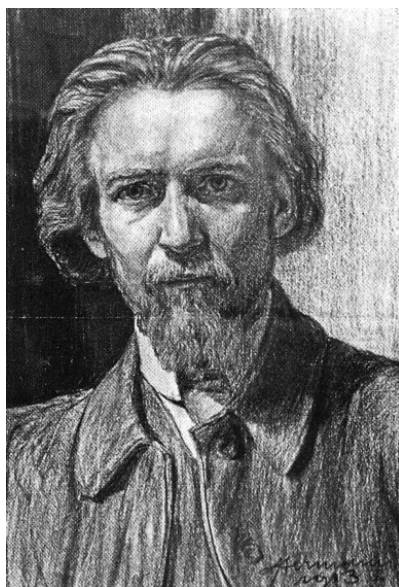

Fig. 4. Hans Wilhelm Hermann
– autportret (1933)

Fig. 5. Hermann Jekeli

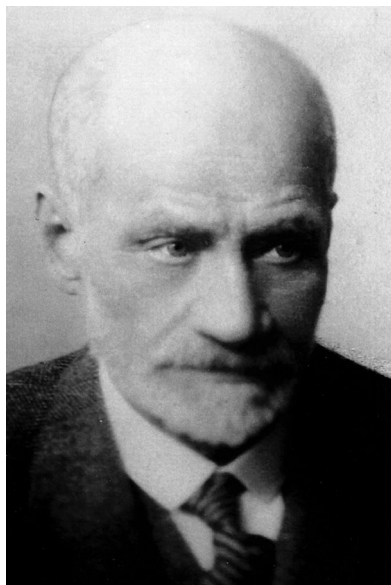

Fig. 6. Ludwig Andreas Leutschaft

Fig. 7. Fritz Auner

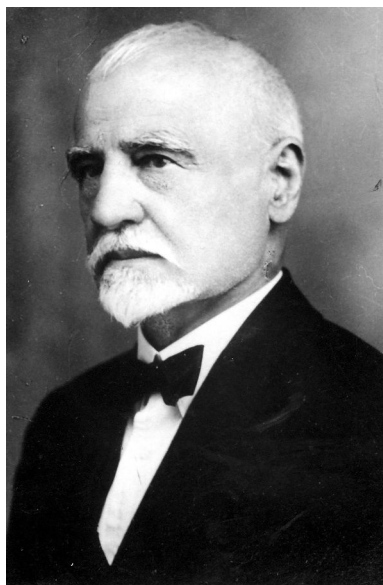

Fig. 8. Carl Martin Römer

Fig. 9. Grupul *Octett*, la înființarea sa în anul 1896
(Arhiva Heimatgemeinschaft Mediasch)

Fig. 10. Spectacol de operă la Mediasș – 1926
(Arhiva Heimatgemeinschaft Mediasch)

Fig. 11. Membri ai *Clubului de ciclism* din Mediaș, 1910
(după Drotloff, Schuster 2009)

Fig. 12. Membri ai *Clubului de ciclism* din Mediaș pe pista
velodromului din Mediaș, cca. 1905–1908
(după Drotloff, Schuster 2009)

Fig. 13. Membri ai *Clubului patinatorilor*, 1910
(după Drotloff, Schuster 2009)

Fig. 14. Membri ai *Clubului cicliștilor* din Mediaș, 1908.
(Arhiva Muzeului Municipal Mediaș)

Fig. 15. Adunarea generală a Asociațiilor Săsești la Mediaș, Vereinstagen, 1912.

Fig. 16. Concert susținut de Asociația de muzică din Sibiu. Mediaș, 1885. (după Drotloff, Schuster 2009)

Fig. 17. Concert de operă susținut de Asociația de muzică din Mediaș, 1909.

Fig. 18. Concert al Asociației de muzică din Mediaș. Opera Figaro, director muzical – Hans Wendel Hammerstedt, 1926 (Arhiva Heimatgemeinschaft Mediasch)

Fig. 19. Medalie din argint bătută la Mediaș cu ocazia Expoziției pentru Comerț și Agricultură, 1872 (după Volosciuc, Rotărescu 2013)

Fig. 20. Medalie din bronz bătută la Mediaș cu ocazia Expoziției pentru Agricultură și Industrie, 1887 (după Volosciuc, Rotărescu 2013)

Fig. 21. Expoziția de artă organizată de Anton Zeiler.
Mediaș, 1910 (după Spațiu și sensibilitate, 1992)

Fig. 22. Expoziția de artă organizată de Anton Zeiler.
Mediaș, 1910 (după Spațiu și sensibilitate, 1992)

Fig. 23. Edituri cu ocazia Expoziției filatelice de la Mediaș din anul 1939. a. Catalogul expoziției; b. Carton filatelic; c. Carte poștală (colecția Romeo L. Stoia)

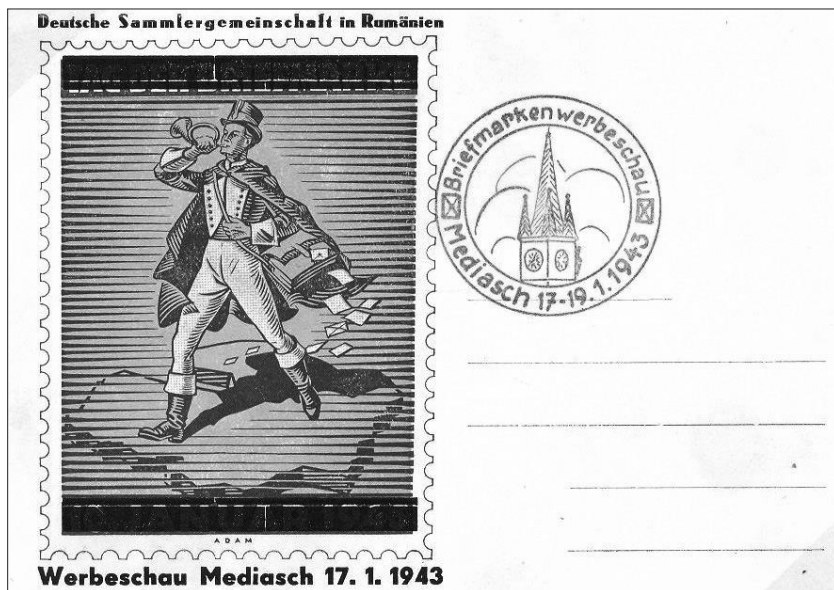
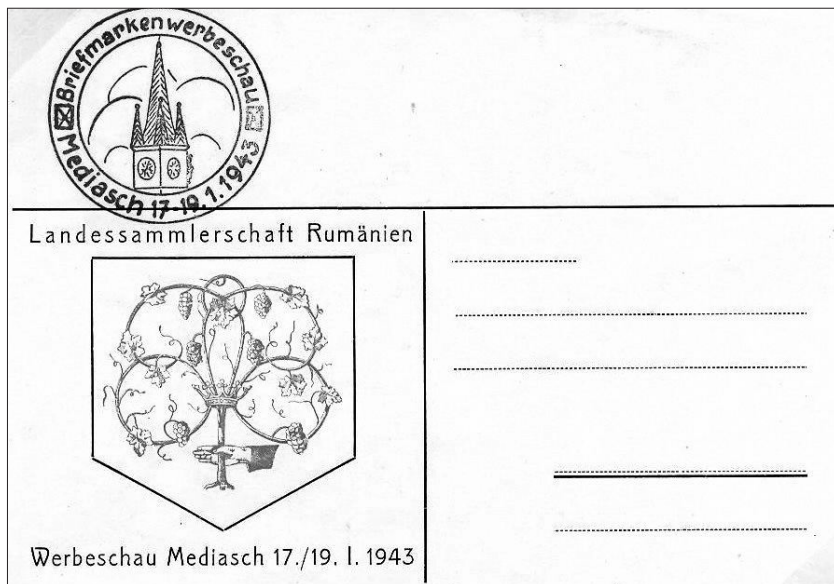

Fig. 24. Cărți poștale editate cu ocazia Expoziției filatelice de la Mediaș din anul 1943 (colecția Romeo L. Stoia)

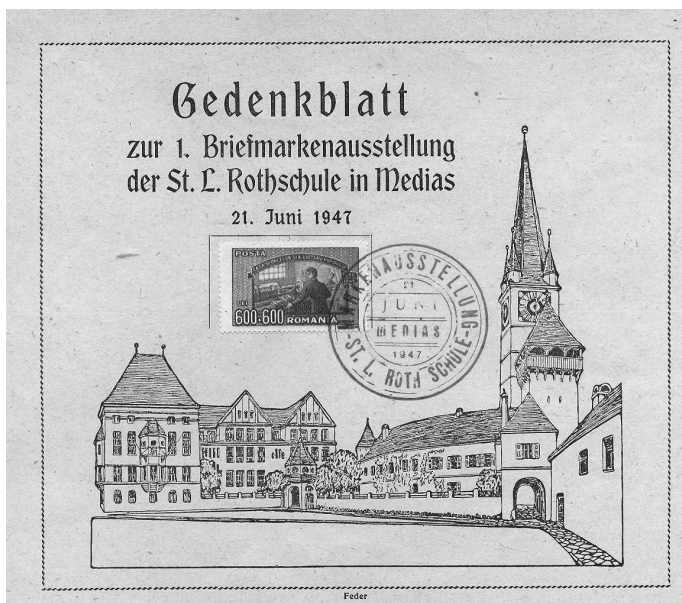

Fig. 25. Foie comemorativă editată cu ocazia expoziției filatelice școlare, organizată la Mediaș în anul 1947 (colecția Romeo L. Stoia)

Fig. 26. Foie comemorativă editată cu ocazia expoziției filatelice școlare, organizată la Mediaș în anul 1948 (colecția Romeo L. Stoia)

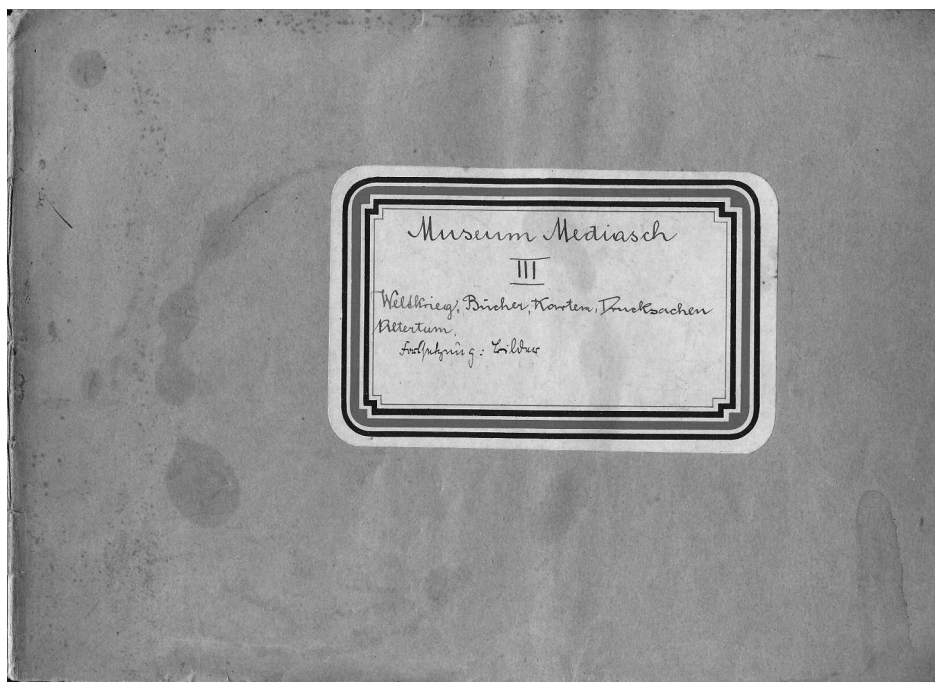
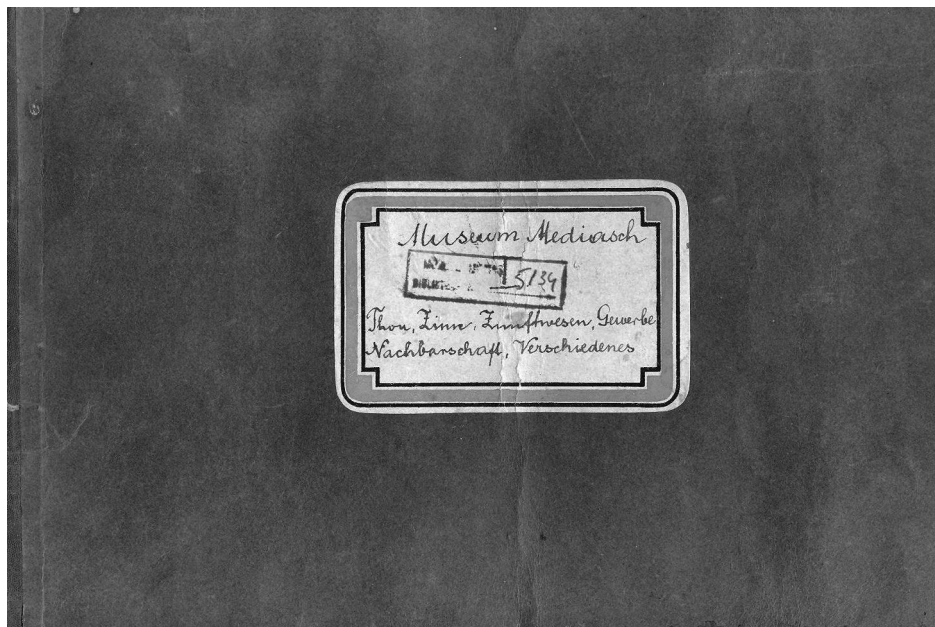

Fig. 27. Registrele de inventar ale Muzeului Alt-Mediasch

4700.

№.	Gegenstand	Eigentümer	Spender	Ort	Datum	Numern
	<u>4700.</u>					
	<u>Handkerche</u>					
1.	Handkerche, weiß, blau bunt, 1754	Maisner	L. Binder	Rode	29.6.1901	Handkerche
2.	Handkerche (weiß, blau bunt) 1754	Maisner	Hof. L. Binder	Rode	29.6.1901	Handkerche
3.	" (grün, grau bunt) 1754	"	-	-	-	Handkerche
4.	" (gelb, weiß, grün-gelb bunt)	"	-	-	-	Handkerche
5.	" (weiß, blau bunt, Vogel M. 1844)	"	C. Pörner	Al. Pfalbau	-	-
6.	" (weiß, blau bunt) (Mensch, L. L. L. L.)	"	-	Loggendorf	6.7.1901	-
7.	" (weiß, blau bunt) 1806	"	-	-	-	-
8.	" (weiß, blau bunt)	"	L. Binder	Rode	29.6.1901	Handkerche
9.	" (weiß, blau bunt, Vogel M.)	"	L. Binder	Marsch	6.7.1901	-
10.	" (weiß, blau bunt, Farnkraut)	"	-	Marsch	-	-
11.	" (weiß, blau bunt, Vogel M. 1845)	"	C. Pörner	Al. Pfalbau	-	-
12.	" (weiß, blau bunt)	"	C. Pörner	Rode	-	-
13.	" (weiß, blau bunt, gelb, Vogel M.)	"	L. Binder	Loggendorf	6.7.1901	Handkerche
14.	" (weiß, blau bunt)	"	L. Binder	Loggendorf	9.7.1901	Handkerche
15.	" (weiß, blau bunt) 1867	"	-	-	-	-
16.	" (weiß, blau bunt)	"	C. Pörner	Rode	29.11.	-

Fig. 28. Pagina din Registrele de inventar ale Muzeului Alt-Mediasch.

Mediascher Wochenblatt.

Erscheint jeden Sonnabend mit einem illustr. Unterhaltungsblatt als Beilage.

Preis: Ganzjährig 6 K., mit Postsendung 7 K., Ausland 8 K. 60 h.

Anzeigenpreis: eine dreimal gepaltene Harmoniezeile zum ersten Mal 10 Heller, das zweite Mal 8 Heller und das dritte Mal 6 Heller. Anzeigen und Vorauszahlungen sind dem Verleger zu übermitteln.

Manuscripte für die Redaktion sind an den Verleger zu senden u. werden, wenn nicht aufgenommen, aufbewahrt u. gegen Vortovvergütung zurückgesendet.

Nr. 491. Sonnabend, 27. September 1902. X. Jahrgang.

Alt-Mediasch.

Wieder einmal treten wir in Sachen unseſer Lokalmuſeums vor die Öffentlichkeit. Wenn wir es abermals thun, ſo ſchöpfen wir den Mut dazu daraus, daß die biſher in dieſem Blatte veröffentlichten Aufſätze in Quantität des Muſeums nicht ohne Wirkung geblieben ſind. Aus Stadt und Land, von Gemeinden, Korporationen und Privaten ſind uns zahlreiche Geſchenke zugegangen. Sogar an Geldſpenden hat es nicht ganz geſiehet. In liebenswürdigſter Weiſe ſind wir außerdem bei unſerer Entſcheidungſahrt auf's Land beſonders von den Pfarrherren und Lehrern, aber auch von anderer Seite unterſtützt worden. Überhaupt hat das Publikum immer mehr ſich ausbreitende Intereſſe für das Muſeum geäußert.

Männern aufgeſtellt werde, ja es muß dieſes ſogar ſo bald als möglich geſchehen, ſoll ſich das Intereſſe für das Muſeum nicht allmählich verlieren und daſſelbe dadurch in ſeiner Entwicklung bedeutend geſchädigt werden.

Da wir aber Räumlichkeiten, in denen das Muſeum ſeinem Zwecke entſprechend aufgeſtellt werden könnte, nicht beſitzen, ſo müſſen ſolche erſt geſchaffen werden. Ob nun dieſes, wie das Muſeums Komitee gegenwärtig in Anſicht genommen, durch Adaptierung des Zeingäſſer Thorturmes oder auf eine andere Art geſchehen ſollte, in jedem Falle ſind dazu nicht unbedachtliche Geldmittel erforderlich. Die dem Muſeum von Seiten der Stadtgemeinde und des Spar- und Vorſchubvereines in Anſicht geſtellten Unterſtützungen aber werden nicht ſo weit reichen, um dieſen Zweck zu erreichen.

Mediascher Wochenblatt.

Erscheint jeden Sonnabend mit einem illustr. Unterhaltungsblatt als Beilage.

Preis: Ganzjährig 6 K., mit Postsendung 7 K., Ausland 8 K.

Anzeigenpreis: eine dreimal gepaltene Harmoniezeile zum ersten Mal 10 Heller, das zweite Mal 8 Heller und das dritte Mal 6 Heller — und für eine jedw. malige Einſaltung 40 Heller Stempelgebühr. Anzeigen und Vorauszahlungen ſind dem Verleger zu übermitteln.

Manuscripte für die Redaktion ſind an den Verleger zu ſenden u. werden, wenn nicht aufgenommen, aufbewahrt u. gegen Vortovvergütung zurückgeſendet.

Nr. 373. Sonnabend, 23. Juni 1900. VIII. Jahrgang.

Alt-Mediasch.

Nach langen Jahren hatte ich wieder einmal mit dem Freunde den Gleichentum unſerer Stadt eſtigen. Wie ſo oft einſt in frohen Knabenjahren, erpöhten wir uns auch dieſemal an dem heiter amutigen Bilde, das unſer Städtchen mit ſeiner näheren und ferneren Umgebung von hier aus bietet. Gigantmäßig verſchlungen ſich in dieſem Bilde Vergangenheit und Gegenwart, Altes und Neues. Dort, die grünen Auen und Hügel, ſie haben auch ihre Geſchichte, eine Geſchichte, die uns in die Urzeit führt; aber nur der Kenner vermag ſie zu leſen. Uns erſcheinen ſie mit jedem neuen Lenze wieder ſo jung, als wie am erſten Male.

eines vereinen Führers einmal einen Gang durch die Vergangenheit ihrer Vaterſtadt zu unternehmen.

Sollte das hier vorausgeſetzte Intereſſe für den Vortrag über Alt-Mediasch thätſächlich vorhanden ſein, ſo würde durch denſelben zugleich auch ein Plan, der hier ſchon ſeit einiger Zeit erwogen wird, in ſeiner Verwirklichung gefördert werden. Es beſteht nämlich die Abſicht, auch hier in Mediasch ein Deſtmuſeum zu gründen, wie ein ſolches in Schäßburg im vorigen Jahre mit ſo großem Erfolge ſchon eröffnet worden iſt. Unſere Stadt würde dadurch ein Erziehungs- und Bildungsmittel und zugleich auch eine Ehrendenkmal von nicht zu unterſchätzendem Werte erhalten. Allen Anſeinen nach liegen bei uns, was das Vorhandenſein von Material zu ſolchen Muſeumsgründungen anbelangt, alle Vorbedingungen vor.

Fig. 31. Pagini din periodical Mediascher Wochenblatt cu articole despre Alt-Mediasch.

Fig. 32. Sediul Casei de Economii și Consemnațiuni – Spar und Vorschussverein
(Arhiva Heimatgemeinschaft Mediasch)

Dieses Amtgebäude, aufgeführt 1910 für c. 126000 K. durch Fritz Baethes,
 dipl. Ingenieur aus Bielefeld. Unternehmung: Joh. Böcksch, Joh. Fraas & Föckler, Meißner;
 Fritz Salomon, Gussf. Föckler & Gen. Schmidt Lippert; Gen. Gärtner & C. Krausland, Lützenkeim.
 Das Gebäude wurde bezogen im Nov. 1910; im I. Stock befinden sich im Zimmer
 I. Archiv, II (2 Stock) Pfandkassendirektion, III (Stock 4.5.6) Wappenstein, IV
 Abzugsbüro f. Internat. u. „Mittelständigen“ u. V. Direktion (Stock 8.)
 Die Zimmer wurden an der Mühsam „Alt-Mediasch“ abge-
 lassen. – Mietzins pro Stock im Zeitraum 1910-1913 c. 350 K. –

Fig. 33. Text pe aversul fotografiei (Fig. 32), care menționează că expoziția Muzeului Alt-Mediasch a fost găzduită în turnul clădirii

Ernst Rößler, Jannaschdorf:
Emil Sigismund 23/VIII 912
 Dr Victor Klopff Hermannstadt
 Gustav Dinkler von Grommlhof 23/III 912.
 24/8 912
 Dr Joh. Roth v. Pfanz d. R. 24/8/12
 Gorkow Gastner haben mich sehr wohl wollen für Dienste zu
 danken zu werden frucht. 24/8 1912
 Fr Schuster Schierberg
 Fr. Jacobi Jacobi, Seminar-director, Schierberg 24/8
 Friedrich Garbus, Schierberg 24/8 1912
 Hedone Hoch, Schierberg 24/8
 Mich. Siemesch. I. Regen. 24/8 1912
 Rudolf Schnapp v. Pfanz d. R. Papfenbach 24/8
 Therese Schutten, Dienstadtunterin, Mediasch. 24/8
 Hermann Wagner Mediasch 24
 Gidon Beyer Mediasch.
 Lorenz Beyer
 Wipf Alpf
 Gusti Schmidt
 Hermann Folberth Mediasch 19/VIII 912
 Apotheker
 Walter Folberth Anintaner Mediasch 24/VIII 1912
 Alfred Schuster Anintaner Mediasch 24/VIII 1912
 Eugen Fabian Anintaner Schuss. Regen 24/VIII 1912
 Fr. J. Schuster, Reg. i. R.

Fig. 35. Prima pagină din Fremden Buch des Museum – Cartea de onoare (Arhiva Consistoriului Evanghelic Medias)

25

Emilie Kretschmarer Lefaria Kleinshelken.

Lauterbach

Barb. Gulamann August, den 24. 1912.

Jana Tumbach " den 24. 1912 Thonstadt

Kate Tumbach Mediasch August 1912

Grete Oberth " " "

Ally Schuster

Miniklerndt

Hans Mullner Pressburg, 24/VIII. 1912

and on Med.

Joh. Oberth Mediasch 24/VIII 1912.

Joseph Giffa 24. August 1912 Bohn

Adele Weber 24/VIII 1912 Durles

Mirra Lindner

Heddy von Bistruta

Romanus Rosenau

Heinrich Braisch

Edmund Grae Adele Graeser

Karl Brandach

Herm. Fick

Paul Liess

Louise Graeser

Hildegard Schuster

Hilf. Kraus Schassburg

Prof. Dr. Aug. Rühlker-Dresden

Fig. 36. Pagină din Fremden Buch des Museum – Cartea de onoare (Arhiva Consistoriului Evanghelic Medias)

Fig. 38. Clădirea vechii primăriei a orașului, situată în curtea Bisericii Ev. Sf. Margareta. Spațiul de la parter a găzduit expozițiile Muzeului *Alt-Mediasch* între anii 1923–1949 (Fotografie de epocă)

Fig. 39. Librăria G. A. Reissenberger din P-ța Mare (azi P-ța Regele Ferdinand I), locul unde erau primite donațiile pentru colecția Muzeului *Alt-Mediasch*

UZINELE COMUNALE SOCIETATE ANONIMĂ MEDIAȘ
STÄDTISCHE WERKE AKT.-GESELLSCHAFT MEDIASCH

H. Kirchengemeinde 1/31

Telegramme: UCSAM MEDIAȘ Telefon: No. 71 & 83

Către

Ev. Kirchengemeinde A.B.
/Museum alt Mediasch, Weiterleitung u. Lampenmontage./
Mediaș

FACTURA No. 240. G.

Semnul nostru: L/Hr. Ziua: 31 Oct. 1935.
Unser Zeichen: Tag:

1935 Sept. 19	<p>Demontarea lămpilor de gaz și a unei sobe, facerea unei conducte de gaz.</p> <p>material:</p> <table style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr><td style="width: 100px;">1 buc. teu 3/8"</td><td style="text-align: right;">8.-</td></tr> <tr><td>1 " cot 3/8"</td><td style="text-align: right;">8.-</td></tr> <tr><td>1 " mufă 3/8"</td><td style="text-align: right;">4.50</td></tr> <tr><td>1 " cărligi 3/8"</td><td style="text-align: right;">1.50</td></tr> <tr><td>4 " dopuri 3/8"</td><td style="text-align: right;">14.-</td></tr> <tr><td>1 " " 1/2"</td><td style="text-align: right;">4.-</td></tr> <tr><td>mâna de lucru</td><td style="text-align: right;">140.50</td></tr> </table>	1 buc. teu 3/8"	8.-	1 " cot 3/8"	8.-	1 " mufă 3/8"	4.50	1 " cărligi 3/8"	1.50	4 " dopuri 3/8"	14.-	1 " " 1/2"	4.-	mâna de lucru	140.50	3.50			
1 buc. teu 3/8"	8.-																		
1 " cot 3/8"	8.-																		
1 " mufă 3/8"	4.50																		
1 " cărligi 3/8"	1.50																		
4 " dopuri 3/8"	14.-																		
1 " " 1/2"	4.-																		
mâna de lucru	140.50																		
	timbre				180.50														
	total		lei:		250														
					183.-														

Plătibil la primirea facturii.

PLATA IN LEI STABILIZAȚI
(Lei 100.000 = Kgr. 0.900 aur pur)
Conform Legii monetare din 7 II. 1928

Uzinele Comunale S. A. Mediaș

H. Kirchengemeinde

ACHITAT

18. Mai 1936

Până la achitarea totală a facturii, întreaga instalațiune sau marfă formează proprietatea noastră. — Bis zur völligen Begleichung der Faktura bleibt die Installation bezw. die gelieferte Ware unser Eigentum.

Karl Peter & Co., Mediasch 687 35

Rechnungsbücher sind pol. und in conformance mit dem Gesetz über die Rechnungslegung der Firmen zu führen. — Einmalige Reaktionen werden nur innerhalb 8 Tagen nach Erhalt der Faktura berücksichtigt.

Fig. 41. Factură de plată pentru efectuarea unor lucrări la sediul Muzeului Alt-Mediasch, 31 octombrie 1935 (Arhiva Consistoriului Evanghelic Mediaș)

Spendenliste.

Nr.	Numele donatorului:	Suma donată	Semnătura donatorului:
1	D ^{re} Oberth Julius	750.-	
2	Rosenauer Heinrich	500.-	
3	Hautsch Karl	100.-	
4	Hedrich D ^{re} Hans	100.-	
5	Pinder D ^{re} Hans	100.-	
6	Ginggenberger Fritz	100.-	
7	Folberth D ^{re} Otto Fritz	100.-	
8	Fabini Josef Ing	100.-	
9	Ambrosi Michael's Jean	200.-	
10	Ambrosi D ^{re} Alfred	100	
11	Huner Wilhelm D ^{re}	100.-	Ing Ing Fabini
12	Pinder Wilhelm D ^{re}	100	
13	Carthmann Gintar	100	
14	Carpasari Johann Mag. Rat	100.-	
15	Folberth Hermann sen	100	
16	Folberth Otto D ^{re} Direktor	300.-	
17	Fronin Johann Gmünder.	200.-	
18	Göller Karl Direktor	100.-	
19	Herbert Fritz "	100	
20	Fjersen Oskar	100.-	
21	Karsson Samuel sen	1000.-	
22	Laam D ^{re} Albert	50.-	
23	Oberth Friedrich Gd.	100	
24	Oberth Wilhelm sen	100.-	
25	Rehner Johann Gmünder.	100	
26	Rosenauer Andreas Prof	100	
27	Roth Richard Ing	100.	
28	Sigmund Fritz sen	100	

Fig. 42. Listă cu donatori pentru Muzeul Alt-Mediasch, cca. 1936
(Arhiva Consistoriului Evanghelic Medias)

Am 25. November 1935 erfüllt unser Herr Stadtpfarrer Carl Römer in voller geistiger und körperlicher Rüstigkeit seinen 75. Geburtstag.

Wir wollen dem verehrten Manne an diesem Anlasse eine Freude bereiten und ihm als dem Schöpfer, Mehrer und treuen Hüter unseres Museums "Alt -Mediasch" das Ergebnis einer in einem kleinen Kreise von Freunden und Freundinnen vorgenommenen Sammlung zu Gunsten des Museums "Alt - Mediasch" übergeben.

Otto Folberth
Kurator

La 25 noiembrie 1935 Carl Römer, preotul orașului nostru, împlinește în deplinătatea puterilor sale fizice și psihice 75 de ani. Cu acest prilej dorim să îl cinștim într-un cerc restrâns de prieteni, ca pe creatorul și ocrotitorul Muzeului „Mediașul Vechi”.

dr. Otto Folberth,
curator

Fig. 43. Aniversarea preotului Carl Martin Römer, considerat întemeietorul Muzeului *Alt-Mediasch*. Traducerea documentului (Arhiva Consistoriului Evanghelic Mediaș)

An die H^{er}ren
 Amtwalter der ehrsam^{en}
 Schumacherzunft in Mediasch:

Daniel Blesch,
 Martin Bielz und
 Johann Untch.

Der Unterschriebene bestätigt hiemit, dass er heute aus
 der Zunftlade der Mediascher Schumacherzunft zur Aufbewahrung
 in dem in der Verwaltung des Presbyteriums stehenden Mediascher
 Heimatmuseum die folgenden Schriften übernommen hat:

1. Ein Protokollbuch über die Sitzungen der Meister der
 Schumacherzunft beginnend mit dem Jahre 1799.
2. Ein Protokollbuch über die Sitzungen der Bruderschaft
 der Schumacherzunft, beginnend mit dem Jahr 1810.
3. 36 Stück einzelne Akten.

Mediasch, am 23. Mai 1938.

Stadtpfarrer.

Către onorabili funcționari ai breslei cizmarilor, Mediaș,

Daniel Blesch,
 Martin Bielz
 Johann Untch

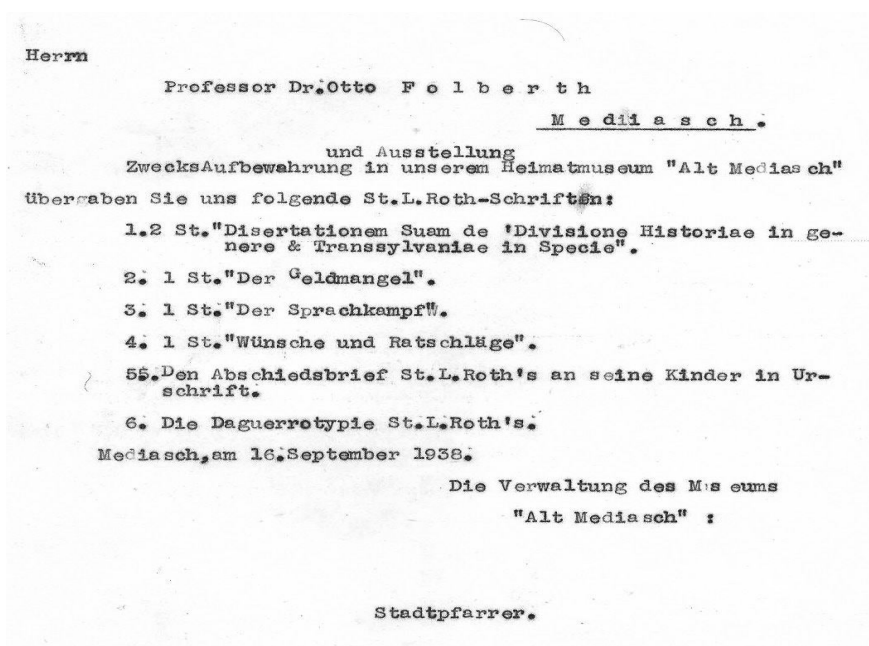
Subsemnatul confirmă prin aceasta că din lada breslei cizmarilor
 s-au luat pentru păstrarea în muzeul local aflat în custodia prezbite-
 riului, următoarele documente:

1. Un registru cu protocoalele tuturor ședințelor meșterilor breslei,
 începând cu anul 1799,
2. Un registru cu protocoalele tuturor ședințelor frăției breslei cizma-
 rilor, începând cu anul 1810,
3. 36 de alte acte.

Mediaș, 23 mai 1938

Preotul orașului

Fig. 44. Împrumuturi de obiecte către Muzeul *Alt-Mediasch* din
 partea breslei cizmarilor. Traducerea documentului
 (Arhiva Consistoriului Evanghelic Mediaș)

Domnului profesor dr. Otto Folberth, Mediaș

În scopul conservării și expunerii în Muzeul nostru, „Mediașul vechi”, ne-ați pus la dispoziție următoarele documente St. L. Roth:

1. St. Disertationem Suam de „Divisione Historiae in genere & Transsylvaniae in Specie”
2. St. „Pauperitatea financiară”
3. St. „Lupta lingvistică”
4. St. „Dorințe și sfaturi”
5. St. „Scrisoarea de adio a lui St. L. Roth în ortografie veche”
6. Dagherotipia lui St. L. Roth

Mediaș, 17 septembrie 1938

Direcțiunea Muzeului „Mediașul vechi”
 Preotul orașului

Fig. 45. Donație către Muzeul Alt-Mediasch din partea istoricului Otto Folberth.
 Traducerea documentului (Arhiva Consistoriului Evanghelic Mediaș)

Frau
Grete Wendel-Hammerstedt und
Frau
Hermine Pauer

H i e r .

Sie haben uns mit dem Eckschränkchen, das in alter volkstümlicher Art bemalt ist und wie wir hören, aus einer alten Mediascher Familie, aus der Familie Ihrer Mutter, die eine geborene Theil war, stammt, ein für unser Museum sehr wertvolles Geschenk gemacht. Immer wieder lenkt der schöne Schrank die Aufmerksamkeit gerade auch der auswärtigen Besucher auf sich. Wir sprechen Ihnen, hochgeehrte gnädige Frauen, für das Verständnis, das Sie durch diese Schenkung für die Bedeutung unseres Heimatmuseums bekundet haben, unseren herzlichen Dank aus. Sie wird Ihre Namen und den Ihnen so teuren Namen Ihrer Mutter in eine ferne Zukunft tragen.

Mediasch, am 4. April 1939.

Mit vorzüglicher Hochachtung:
Die Leitung des Museums:
Stadtpfarrer.

Doamna Grete Wendel-Hammerstedt și
Doamna Hermine Pauer

Dumneavoastră ați făcut muzeului nostru un cadou valoros, un dulăpior-colțar, aparținând familiei mamei dumneavoastră, care a fost o Theil. Dulăpiorul, frumos împodobit în stilul artei noastre populare, atrage mereu toate aprecierile vizitatorilor.

Dorim să vă trimitem mulțumirile noastre și să vă comunicăm că prin această donație ați contribuit la ridicarea valorii muzeului nostru și la dănuirea numelui mamei d-voastră.

Mediaș, 4 aprilie 1939

Cu deosebită stimă,
Conducerea muzeului,
Preotul orașului

Fig. 46. Donație către Muzeul *Alt-Mediasch* din partea d-nelor Grete Wendel-Hammerstedt și Hermine Pauer. Traducerea documentului (Arhiva Consistoriului Evanghelic Mediaș)

I n v e n t a r u l

Muzeului Bisericesc " Mediașul Vechi " de pe lângă Biserica
Evangh.C.A.din Mediaș.

A. Colecția Pre-Istorică:

1. 12.buc.de dinte unui Mamut.
2. 2." dinte unui Mamut.
3. 3." coarne de cerb preistoric.
4. dif.rămășițe de oase unui saurian.
5. o parte din capul unui saurian.
6. 25.buc.unelte și arme din epoca de piatră.
7. 24." unelte și arme din epoca de bronz.
8. 1." ciocan din epoca de aramă.
9. 16." unelte și arme din epoca de fier.
10. 39.dif.unelte,urne și vase din epoci preistorice.

B. Colecția Istorică:

1. 10.buc.unelte din epoca Romanilor.
2. 9." cărămide mozaic de pavaș din epoca Romanilor.
3. 15." urne și vase din epoca Romanilor.
4. 3." arbalète.
5. 9." archebuze.
6. 4." ~~armatură~~armatură de braț.
7. 2." mânuși de fier.
8. 6." cămăși de zale.
9. 2." tolbe.
10. 2." ghicace țintuite.
11. 35." diferite arme din evul mediu.
12. 99." vase ceramice din 1600 până 1850.
13. 25." vase ceramice cu acoperiș din cositor.
14. 79." farfurii din lut /ceramica/ 1760-1810.
15. 19." borcane din cositor.
16. 48." farfurii din cositor 1760-1828.
17. 37." bliduri din cositor 1760-1828.
18. 7." cupe din lemn.
19. 5." cutii din lemn,1700.
20. 14." unelte din lemn,1800-1880.
21. 12." unelte din porțelan,1630-1762.
22. 2." bliduri din aramă.
23. 12." lăzi ale breslelor,1769-1838.
24. 12." semne ale breslelor,1665-1800.
25. 48." sigilii ale breslelor,1448-1861.
26. 70.% certificate de calfă a dif.bresle,1745-1868.
27. 14." protocoale a breslelor,1644-1850.
28. 6." cărți de drum/voiaș/ a calfelor,1812-1856.
29. 9." unelte de meserie a breslașilor.
30. 20." hărți și planuri de hotar,istorice,1750-1910.
31. 3." unelte de tortură din evul mediu.
32. 16." diplome și hrisoave,1493-1700.
33. 20." dif.medalii comemorative,1752-1884.

Fig. 47. Inventarul Muzeului Alt-Mediasch
redactat la 20 iulie 1948. Fila 1.
(Arhiva Consistoriului Evanghelic Mediaș)

- 2 -

34. Mobilierul unei căsi țărănești:
2 buc.dulapuri, 2 buc.dulapuri de zid /1790/, 2 buc.lăzi țărănești, 1 buc.ladă mică, 2 buc.bănci, 1 buc.masă, 2 buc.furci ptr.tors, un ceas de perete și un război de țesut.
35. Mobilierul unei căsi orășenești:
1.buc.masă căptușită cu foi subțiri de lemn, 1.buc.șertar, 1.buc.canapea, 1.buc.birou vechi / familia episcopului luth. Eremia Haner, 1706. / 1.buc.masă mică cu pătrate ptr.șah, 1.buc.ladă mare din stejar, un ceas de perete și un pupitru vechi.
36. 1.buc.dulap cu uniforma generalului Ludw.Fabini /născ.Mediaș în anul 1821/.
37. 1.buc.scrin de perete cu medaliile generalului L.Fabini.
38. 1." dulap cu haina lui Ștef.Ludw.Roth, martir naț.săsesc./1889/
39. 1." roata de tors al soției lui St.L.Roth.
40. dif. amintiri din primul război mondial:
8 buc.căști, 12.buc.săbii de dif.mărimi, 8.buc.șepci, 4 buc.egarfe, 3.buc.ghinge de sabie, 14.buc.rămășițe dif.proectile și gloanțe precum 28 buc.mici amintiri din acel război.
41. 1.buc.colecție din streinătate:
2 buc.vase de apă din piele, 1.buc.biciu din piele, 1 buc.pinten mare, 1.buc.pinten mic, 4.buc.săgeți, 1 buc.lasso / prov.din Mexic, donate de Ing.Auner din Mediaș, fost in Mexic./
42. 1.buc.model al turnului vechi din str.M.Viteazul / turnul care a fost dărâmat în anul 1880/.
43. 1." model al casei de mărfuri din Mediaș /dărâmată 1860/.
- 44.40." tablouri istorice cu vederi din Mediașul vechiu precum portrete după persoane istorice ale Mediașului vechiu.

C. Colecția de antichități bisericesti:

1. 1.buc.odăjdie veche cu cruce brodată de aur.
2. 1." cimbوریu ptr.ostia sfinta.
3. 1." chrismatoriu ptr.uleiul sfint.
4. 1." patena ptr.ostia sfintă.
5. 2." sfeșnice din alamă.
6. 1." sfeșnic din pătă.
7. 1." sfeșnic din fier.
8. 1." cristelniță din pătă.
9. 1." cristelniță din lemn, 1703.
10. 1." cutia milelor.
11. dif. rămășițe după băncile bisericesti din timpul ante-reform.
12. 3.buc.plăci de mormint din alamă.
13. 1." placă de mormint din fier,
14. 1." steag in memoria familiei Hann de Hanneheim.
15. 3." epitafii.
16. 1." figură din lemn dela turn / Turre-Pitz /.
17. 1." figură din fier dela ceasul vechiu al turnului.
18. 1." mină din fier dela ceasul vechiu al turnului.
19. 3." figuri din lemn /ingeri/ dela altarul vechiu.
20. 1." clopoțel dela ceasul vechiu.
21. 1." sfeșnic cu două brațe.
22. 34" tablouri cu vederi istorice priv.la biserica, turnul și interiorul bisericii lutherane.
- 23.19." biblii și cărți re rugăciuni vechi.
24. 6." hrisoave ref.la biserica luth.

Obiectele dela C./ in afară de Nr.crt.16.se află în patrimoniul bisericii lutherane, și nu au fost predate.

Fig. 48. Inventarul Muzeului Alt-Mediasch
redactat la 20 iulie 1948. Fila 2.
(Arhiva Consistoriului Evanghelic Mediaș)

- 3 -

D. Colecția Folcloristică / poporan-etnografă/:

1. Din viața vecinătăților:
 6. buc. lăzi ale vecinătăților.
 3. " calendare ale vecinătăților./str.Tîrnavei/.
2. 2. " pîhăre ale vecinătăților.
3. 5. " articole ptr. vecinătăți.
4. 1. " regulamentul vecinătăților.
5. 1. " placă dela o farmacie din 1850.
6. 2. " vase dela o farmacie, din alamă.
7. 2. " vase din lemn, dela o farmacie.
8. 2. " vase din cositor, dela o farmacie.
9. 2. " vase din lut, dela o farmacie.
10. 2. " vase din sticlă, dela o farmacie.
11. 2. " vase inalte din sticlă, dela o farmacie.
12. 4. " piulițe din alamă, dela o farmacie.
13. 3. " greutăți / unze / dela o farmacie veche.
14. 12. " acuri cu pietri dela haine țărănești.
15. 3. " brîuri dela portul țărănesc feminin.
16. 1. " brîu din portul orăgenesc.
17. 2. " copce cu pietri.
18. 2. " copce de aur.
19. 2. " broșe cu piatră.
20. 1. " evantaliu din argint.
21. 58. " dif. lucr. manuale feminine din gosp. țărănească, cusute, brodate și lucrate cu iglița.
22. dif. lucruri și unelte întrebuintate în viața zilnică:
 - 4 buc. greutăți / Pfund/ de cîntărit.
23. 4. buc. cîntare vechi.
24. 1. " călimară turcească cu toc.
25. 1. " ceas vechiu.
26. 3. " mucări.
27. 7. " pipe / lulele / din spumă de mare, 1800-1816.
28. 2. % lulele din lemn.
29. 4. " lulele din lut.
30. 7. " pungi de bani din piele,
31. 3. " felinare vechi.
32. 1. " frigare.
33. 1. % mașină de fript, 1860
34. 3. " sfîrleze, 1664, 1733 și 1744.
35. 2. " plăci dela o prăvălie / firme/.
36. vîrful turnului din str. Faurilor.
37. vîrful turnului din str. Mih. Vițeazul.
38. ceasul și clopotul din turnul vechiu str. Forkesch.
39. 1. buc. sfîrlează cu inițiale B.K.
40. 1. " pipă din spumă de mare împreună cu un port-țigaret tot din spumă de mare din anul 1820.
41. 2. " butoane de manșete, 1820.
42. 142 buc. diferite manuscrise, cărți, hrisoave și alte scripte priv. la viața popularo-culturală începînd din anul 1622.
43. 6. buc. tablouri despre îmbrăcăminte veche.
44. 5. " tablouri eraldice.
45. 33. " tablouri folcloristice, dif. scene din viața populației și din trecutul orașului Mediaș, începînd din anul 1700.

Fig. 49. Inventarul Muzeului Alt-Mediasch
redactat la 20 iulie 1948. Fila 3.
(Arhiva Consistoriului Evanghelic Mediaș)

47. 33 tablouri folcloriste, diferite scene din viața poporului și trecutul orașului Mediaș, începând cu anul 1700

Mobilierul masculin pentru păstrarea colecțiilor:

1. 2 dulapuri de pupitră cu capace de sticlă
2. 1 dulap mic de pupitră cu capac de sticlă
3. 2 dulapuri cu vitrine de sticlă
4. 1 dulap mare de sticlă, bronz
5. 1 dulap mare de sticlă, verde
6. 1 dulap lung cu capac dublu de sticlă
7. 1 dulap mic de sticlă cu patru cutii
8. 2 etelaje nesagrăvite
9. 2 dulapuri mici de perete

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

Mediaș, la 20. Iulie 1948.

Presbiterul Evangh. C. A. Mediaș.

[Signature] Protopop.
[Signature] Secretar.

Fig. 50. Inventarul Muzeului Alt-Mediasch redactat la 20 iulie 1948. Fila 4. (Arhiva Consistoriului Evanghelic Mediaș)

Fig. 51. Casa Morscher. Clădirea din P-ța G. Enescu în care a funcționat Muzeul din Mediaș între anii 1950–1969.

Fig. 52. Anuarele științifice editate de către Muzeul Raional între anii 1953–1956.

a.

b.

Fig. 53. a. Imagini din expozițiile Muzeului Raional Mediaș. b. Imagine din expoziția deschisă în Turnul Forkesch (Arhiva Muzeului Municipal)

STATUL POPULAR AL RAIONULUI MEDIAȘ
 MUZEUL RAIONAL
 MEDIAȘ, - P. 23 AUGUST NR. 3 - TELEFON 267
 Nr. 105 / 119 57

F 2
62
15

P R O C E S - V E R B A L

incheiat azi 2 decembrie 1957

cu ocazia predării materialului arhivistic ale Muzeului Raional Mediaș Arhivelor Statului Sibiu, ca predător Muzeul Raional Mediaș, reprezentat de că tre Tov. Hermann Wilhelm, directorul muzeului și Togan George, muzeograf și ca primitor, Arhivele Statului Sibiu, reprezentat prin tov. Gündisch Herta, arhivist, Avrigeanu Dominica, arhivist.

Se specifică mai jos, materialul arhivistic predat și luat în primire, după cum urmează:

I. Documente

1. Diferite diplome din sec. XIX. / 9 buc. /
2. Documente turcești indescifrabile / 2 buc. /
3. Anunțuri mortuare din anul 1700 / 11. buc. /
4. Diferite certificate din anii 1880-1896 / 11. buc. /
5. Articolele breslelor din Mediaș sec. XVII / 1. buc. /
6. Document al regelui Stefan Bathory din 1583 / 1. buc. /
7. Document referitor la o plingere către magistratul din Mediaș 1798 / 1. buc. /
8. Hotărârea magistratului din Mediaș 1798 / 1. buc. /
9. Socoteala alodială a Primăriei din Mediaș 1761 / 1. buc. /
10. Două diplome a breslei săpunarilor 1800, 1808.
11. Document dat de Papa din Roma la 1493 / 1. buc. /
12. Diplomă de meșter țimplar 1816 / 1. buc. /
13. Articolele breslei săpunarilor, 1703 / 1. buc. /
14. Diplomă de meșter din anul 1749 / 1. buc. /
15. Carte de meșter din anul 1829 / 1. buc. /
16. Diplomă pergament Ludwig Fabini 1879 / 1. buc. /
17. Diplomă Ludwig Fabini 1899 cu sigiliu atârnat / 1. buc. /

P.S. la poziția 6. se adaugă un sigiliu prins în ceară albă într-o cutie din tablă cu capac.

II. Manuscrise și registre.

1. Registrul breslei pălărierilor din 1816 / 1. buc. /
2. Registrul celor două scaune din anul 1712 / 1. buc. /
3. Registrul de breslă din anii 1644-1746 / 1. buc. /
4. Registrul cetățenilor catolici din Mediaș 1828-1862 / 1. buc. /
5. Registrul de vecinătate din 1752-1760 / 1. buc. /
6. Registrul breslei pălărierilor 1816 / 1. buc. /
7. Registrul breslei pălărierilor 1816 / 1. buc. /
8. Registrul breslei pălărierilor pentru calfe 1816 / 1. buc. /
9. Manual de istorie în manuscris limba maghiară de la pag. 55 la 293, încep. sec. XIX. / 1. buc. /
10. Registrul breslei cismarilor 1810 / 1. buc. /
11. Registrul breslei fânzelarilor 1715 / 1. buc. /
12. Registrul de încasare a dărilor al magistratului din Mediaș 1649 / 1. buc. /
13. Registrul consular Mediaș, 1735 / 1. buc. /
14. Manuscris /predici/ din 1826 / un dosar 20 buc. /
15. Manuscris din 1831, poezii de Ioan Filtsch / 1. buc. /

Fig. 54. Proces-verbal de predare a documentelor din fondul Muzeului către Arhivele Naționale. 2 decembrie 1957. Fila 1. (Arhiva Muzeului Municipal Mediaș)

- 2 -

16. Manuscris din 1809, poezii / 1.buc. /
17. Manuscris, poezii de Anton Auersberg 1833 / 1.buc. /
18. Manuscris, poezii 1837 / 2.buc. /
19. Manuscris, curiozități din Vechiul Mediaș / 25 buc. /
20. Manuscris, monografia preot Ioan Schmidt, 1783 / 1.buc. /
21. Carte de vecinătate 1866-1897 / 1.buc. /
22. Manuscris dogmatic din 1700 / 20 buc. /
23. Manuscris poezii Fabini 1800-1810 / 70 buc. /
24. Registru de vecinătate 1858 / 1.buc. /
25. Registru de socoteli Mediaș 1776-1783 / 1.buc. /
26. Manuscris, poezii de Michael König 1829 / 1. buc. /
27. Registru de socoteli, vecinătatea Mediaș 1787-1811 / 1.buc. /
28. Registru de casă 1937-1942 cu 5 anexe.
29. Registru de socoteli Mediaș 1747 / 1. buc. /
30. Registru de socoteli 1746 / 1.buc. /
31. Registru de recrutare din 1832 / 1.buc. /
32. Registru de contribuții orașul Mediaș 1739 / 1.buc. /
33. Registru de socoteli 1720 / 1.buc. /
34. Registru consular Mediaș, 1801-1822 / 1.buc. /
35. Registru de breslă, cismari 1799 / 1.buc. /
36. Registru consular din Mediaș 1731 / 1.buc. /
37. Registru de vecinătate Mediaș, din 1812-1868 / 1.buc. /
38. Registru de socoteli Buzd 1774 / 1.buc. /
39. Articolele breslei săpunarilor 1873-1803 / 1.buc. /
40. Registru de vecinătate din 1885 / 1.buc. cu 15 anexe /
41. Registru de vecinătate din 1933-1936 / 1.buc. /
42. Registru de cununii Mediaș / index / Bis. Ev. C.A. 1647-1761 / 1. fascicol. /
43. Trei cărți de calfe din anii 1800, 1827, 1832.
44. Carte de vecinătate din anul 1682 / 1. buc. /
45. Album Martin Fabini 1773 / 1. buc. /
46. Album Ioan Schmidt 1759 / 1.buc. /
47. Album din 1764 / 1.buc. / L. Schmidt.
48. Album Ioan Iohanne Hoch 1683 / 1.buc. /
49. Registru de vecinătate 1839-1871 / 1 registru cu 1 anexă. /

III. ~~XXXXXXXXXXXXXXXXXXXX~~ C o r e s p o n d e n ță

1. Acte de vecinătate din sec. XIX. / 84.buc. /
2. Scrisori de vecinătate Mediaș sec. XX. / 102. buc. /
3. Corespondența vecinătăților din Mediaș 1937-1941 / 156.buc. /
4. Chitanțe de împrumuturi, anii 1700-1800 / 280. buc. /
5. Acte administrative, magistratul Mediaș, 1800 / 290.buc. /
6. Corespondența vecinătăților din Mediaș, 1936 / 170.buc. /
7. " " " " 1937 / 92.buc. /
8. Acte de judecată sec XIX. / 61.buc. /
9. Acte de breslă Mediaș, anii 1800-1842 / 177.buc. /
10. Chitanțe de împrumuturi 1800-1900 / 179.buc. /
11. Corespondența magistratul Mediaș sec. XVIII / 180.buc. /
12. Acte administrative Mediaș, anii 1700-1773 / 33.buc. /
13. Hotăriri dr judecată Mediaș 1793-1796 / 3.buc. /
14. Socoteli magistratul Mediaș 1790 / 6. buc. /
15. Socotelile tirgului Seica Mare 1801 / 124.buc. /
16. Socotelile Comunei Băgaciu 1793 / 17. buc. /
17. Socotelile comunei Brateiu 1774 / 12.buc. /
18. Socotelile magistratului Mediaș 1807 / 7. buc. /
19. Socoteală alodială 1876 / 8.buc. /
20. Socotelile comunei Valchid 1796 / 1.buc. /
21. Socoteală alodială din 1777 / 8.buc. /
22. Diferite socoteli din sec. XVIII. / 25.buc. /
23. Socotelile magistratului Mediaș 1798 / 94.buc. /
24. scrisori de vecinătate Mediaș, 1922 / 24.buc. /
25. Hotăriri de judecată 1772 / 1 fascicol cu 19 buc. /
26. Chitanțe, 1905 / 140.buc. /

Fig. 55. Proces-verbal de predare a documentelor din fondul Muzeului către Arhivele Naționale. 2 decembrie 1957. Fila 2. (Arhiva Muzeului Municipal Mediaș)

- 3 -

27. Scrisori de vecinătate Mediaș, 1879-1921 / 15.buc. /
28. Acte de vecinătate Mediaș, 1911-1917 / 82. buc. /
29. Acte de vecinătate Mediaș, 1921 / 54. buc. /
30. Acte de vecinătate Mediaș, 1887-1921 / 20. buc. /
31. Chitanțe de vecinătate, 1880 / 8. buc. /
32. Socotelile Presbiteriului Mediaș 1920 / 25. buc. /
33. Socotelile magistratului Mediaș, 1859-1860 / 18. buc. /
34. Socotelile tirgului Seica Mare 1796, / 38. buc. /
35. Socoteală alodială Buzd, 1773-1774 / 10. buc. /
36. Socoteală alodială Friua 1806 / 96 buc. /
37. Socotelile magistratului Mediaș sec. XVIII. / 362. buc. /
38. Scrisori de vecinătate Mediaș 1752-1834 / 84. buc. /
39. Acte de vecinătate 1932-1936 / 226 buc. /
40. Acte de vecinătate Mediaș, 1937-1938 / 145. buc. /
41. Acte de vecinătate Mediaș 1939 / 86 buc. /
42. Socotelile magistratului Mediaș / sec. XVIII. / 20. buc. /
43. Acte de vecinătate Mediaș 1935-1936 / 52. buc. /
44. Acte de vecinătate Mediaș 1925-1937 / 22. buc. /

IV. Hărți și planuri.

- Una ~~mapă~~ ^{harta} istorică a Ungariei tipărită la 1845, reprezentând Ungaria la 1800, Transilvania la 1718, Ungaria și provinciile ei la 1670, Ungaria între anii 1382-1528, Ungaria la 1624, Ungaria la 1890, Ungaria la 1890 cu patru foi explicative.
- Harta Europei politice, scara 1:6.000.000 din 1939.
- Planul cadastral al orașului Mediaș, incomplet, / 50. buc. /
- Transilvania, hartă etnografică, reprezentind Crișana, Banatul și Maramația. Scara 1:500.000 din anul 1919.

V. Documente cu valoare.

1. Document, dat de Gheorghe Vette, farmacistul din Sibiu, pentru Paulus Karstchen din anul 1686 la 4 august. / înregistrat la inv. Nr. 1441. în valoare de 300 lei. /

Aceste arhivalii au fost predate și preluate în baza decretului nr. 353 din 16 iulie 1957, publicat în Buletinul Oficial nr. 19 din 26 iulie 1957.

Drept pentru care am încheiat prezentul proces-verbal în trei exemplare, din care două exemplare s-au predat delegaților Arhivelor Statului Sibiu iar un exemplar a rămas la arhiva muzeului.

Am predat

Am primit

Preșători,

Primitori,

Hermann Wilhelm

Gündisch Herta

Togan George

D. Herta Gündisch

Avrigeanu Dominica

George Avrigeanu

Avrigeanu

Fig. 56. Proces-verbal de predare a documentelor din fondul Muzeului către Arhivele Naționale. 2 decembrie 1957. Fila 3. (Arhiva Muzeului Municipal Mediaș)

Fig. 57. Claustrul fostei Mănăstiri Franciscane de pe str. Mihai Viteazu, nr. 46.
Sediul Muzeului din Mediaș (1969 – prezent).

ISBN: 978-606-543-884-2

9 786065 438842

